

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Liber Secvndvs. Lectio sancti Evangelij secundùm Matthæum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

S. GREGORII
PAPÆ,
XL. HOMILIARVM
LIBER SECVNDVS.

LECTIO sancti Evangelij secundum Matthæum.

Cap. 16.

IN illo tempore: Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Iesum. Et valde mane una sabbatorum veniunt ad monumentum, orto jam sole. Et dicebant ad invicem: Quis revolvat nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes, viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde. Et introeuntes in monumentum, viderunt juvenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, & obstupuerunt. Qui dixit illis: Nolite expavescere. Iesum quaeritis Nazarenum crucifixum: surrexit, non est hic. Ecce locus ubi posuerunt eum. Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro, quia praecedet vos in Galilaam. Ibi eum videbitis, sicut dixit vobis.

HOMILIA XXI.

Habita ad populum in basilica beatae Mariae Virginis, die sancto Pasche.

MULTIS vobis lectionibus, fratres charissimi, per dictatum loqui consuevi: sed quia lassescere stomacho, ea quae * dictaveram, legere ipse non possum, quosdam vestrum minus libenter audientes intueor. Unde nunc à memetipso exigere contra morem volo, ut inter sacra Missarum solemnitas, lectionem sancti Evangelij non dictando, sed colloquendo edisseram. Sicque excipiat ut loquimur: quia collocutionis vox corda torpentia plus quam sermo lectionis excitat, & quasi quadam manu sollicitudinis ut evigilent pulsat. Et quidem ad hoc opus me sufficere posse non video: sed tamen vires quas imperitia denegat, charitas ministrat. Scio namque qui dixit: *Aperi os tuum, & ego adimplebo illud.* Bonum ergo opus nobis in voluntate sit: nam ex divino adjutorio erit in perfectione. Dat loquendi ausum etiam resurrectionis Dominicae tanta solemnitas: quia & indignum valde est, ut eo die laudes debitas taceat lingua carnis, quo videlicet die caro resurrexit auctoris.

Audistis, fratres charissimi, quod sanctae mulieres quae Dominum fuerant secutae, cum aromatibus ad monumentum venerunt, & ei quem viventem dilexerant, etiam mortuo, studio humanitatis ob-

sequuntur. Sed res gesta, aliquid in sancta Ecclesia signat gerendum. Sic quippe necesse est ut audiamus quae facta sunt, quatenus cogitemus etiam quae nobis sint ex eorum imitatione facienda. Et nos ergo in eum qui est mortuus credentes, si odore virtutum referti, cum opinione bonorum operum Dominum quaerimus, ad monumentum profecto illius cum aromatibus venimus. Illae autem mulieres Angelos vident, quae cum aromatibus venerunt: quia videlicet illae mentes supernos cives aspiciunt, quae cum virtutum odoribus ad Dominum per sancta desideria proficiscuntur. Notandum vero nobis est quid nam sit quod in dextris sedere Angelus cernitur. Quid namque per sinistram, nisi vita praesens; quid vero per dextram, nisi perpetua vita designatur? Unde in Canticis Canticorum scriptum est: *Lava Cant. 2. 6* *eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Quia ergo Redemptor noster jam praesentis vitae corruptionem transierat, recte Angelus qui nunciare perennem ejus vitam venerat, in dextera sedebat. Qui stola candida coopertus apparuit; quia festivitatis nostrae gaudia nunciavit. Candor etenim vestis, splendorem nostrae denunciat solemnitas. Nostrae dicamus, an suae? Sed ut fateamur verius, & suae dicamus & nostrae. Illa quippe Redemptoris nostri resurrectio & nostra festivitas fuit, qui nos ad immortalitatem reduxit; & Angelorum festivitas extitit, quia nos revocando ad caelestia, eorum numerum implevit. In sua ergo ac nostra festivitate Angelus in albis vestibus apparuit: quia dum nos per resurrectionem Dominicam ad superna reducimur, caelestis patrie damna reparantur. Sed quid advenientes feminas affatur, audiamus: [*Nolite expavescere.*] Ac si aperte dicat: *Paveant illi qui non*

V V u u iij

* et. dictaveram.

psal. 80. b

amant adventum supernorum civium: pertimescant A
 qui carnalibus desideris preffi; ad eorum se societa-
 tem pertingere posse desperant. Vos autem cur per-
 timescitis, quæ vestros concives videtis? Unde &
 Mattheus Angelum apparuisse describens, ait: *Erat*
aspectus ejus sicut fulgur, & vestimenta ejus sicut nix.
 In fulgure etenim terror timoris est, in nive autem
 blandimentum candoris. Quia verò omnipotens
 Deus & terribilis peccatoribus, & blandus est ju-
 stis: rectè testis resurrectionis ejus Angelus & in ful-
 gure vultus, & in candore habitus demonstratur:
 ut de ipsa sua specie & terreret reprobos, & mulce-
 ret pios. Unde rectè quoque populum per deserta
 gradientem, columna ignis in nocte, & columna
 nubis præbat in die. In igne enim terror est, in
 nube autem visionis lenè blandimentum: dies verò
 vita justis, & nox accipitur vita peccatoris. Unde
 & conversis peccatoribus Paulus dicit: *Fuistis ali-*
quando tenebra, nunc autem lux in Domino. In die
 ergo per nubem columna monstrata est, & in nocte
 per ignem: quia omnipotens Deus & blandus justis,
 & terribilis apparebit injustis. Illos in judicio ve-
 niens per lenitatis mansuetudinem demulcet, illos
 verò per justitiæ distinctionem terret. Sed jam quid
 Angelus subjungat, audiamus: [*Jesum quaeritis Na-*
zarenum.] Jesu Latino eloquio salutaris, id est,
 salvator interpretatur. At verò multi tunc Jesu
 dici poterant, non tamen substantialiter, sed nun-
 cupativè. Ideo & locus subjungitur, ut de quo Jesu
 dictum sit manifestetur: [*Nazarenum.*] Et causam
 protinus subdidit: [*Crucifixum.*] Atque addidit:
 [*Surrexit, non est hic.*] Non est hic, dicitur, per
 præsentiam majestatis. [*Sed ite, dicite discipulis*
ejus, & Petro, quia præcedet vos in Galileam.] Qua-
 rendum nobis est cur nominatis discipulis, Petrus
 designatur ex nomine. Sed si hunc Angelus nomi-
 natum non exprimeret, qui magistrum negaverat,
 venire inter discipulos non auderet. Vocatur ergo
 ex nomine, ne desperaret ex negatione. Qua in re
 considerandum nobis est, cur omnipotens Deus
 eum quem cunctæ Ecclesiæ præferre disposuerat, an-
 cillæ vocem pertimescere, & seipsum negare permi-
 sit. Quod nimirum magnæ actum esse pietatis dis-
 pensatione cognoscimus: ut is qui futurus erat pas-
 tor Ecclesiæ, in sua culpa disceret qualiter aliis mi-
 sereri debuisset. Prius itaque eum ostendit sibi, &
 tunc præposuit ceteris, ut ex sua infirmitate cognos-
 ceret, quàm misericorditer aliena infirma toleraret.
 Bene autem de Redemptore nostro dicitur: [*Præce-*
det vos in Galileam, ibi eum videbitis, sicut dixit
vobis.] Galilæa namque transmigratio facta inter-
 pretatur. Jam quippe Redemptor noster à passione
 ad resurrectionem, à morte ad vitam, à pœna ad
 gloriam, à corruptione ad incorruptionem transmigraverat.
 Et prius post resurrectionem in Galilæa à discipulis videtur:
 quia resurrectionis ejus gloriam post læti videbimus,
 si modò à vitis ad virtutum celsitudinem transmigravimus.
 Qui ergo in sepulcro nunciatur, in transmigratione ostenditur:
 quia is qui in mortificatione carnis agnoscitur, in
 transmigratioe mentis videtur. Hæc, fratres charis-
 simi, pro tanta diei solemnitate, de lectionis Evan-
 gelicæ expositione transcurramus: sed libet, ut de
 hac eadem solemnitate aliquid subtilius loquamur.
 Duæ etenim vitæ erant, quarum unam novimus,
 alteram nesciebamus. Una quippe mortalis est, al-
 tera immortalis: una corruptionis, altera incorruptionis:
 una mortis, altera resurrectionis. Sed venit mediator
 Dei & hominum homo Christus Jesus, suscepit unam,
 & ostendit alteram. Unam pertulit moriendo, &
 ostendit alteram resurgendo. Si ergo nobis mortalem
 vitam scientibus, resurrectionem promitteret carnis,
 & tamen hanc visibilibus non exhiberet, quis ejus
 promissionibus crederet? Factus itaque homo apparuit
 in carne, mori dignatus est ex voluntate, resurrexit ex potestate,
 & ostendit exemplo quod nobis promissum est. Sed fortasse
 aliquis dicat: Jure ille surrexit, qui cum Deo esset,
 teneri à morte non potuit. Ad instruendam ergo
 ignorantiam nostram, ad roborandam infirmitatem
 nostram, suæ resurrectionis exemplum nobis sufficere
 noluit. Solus in illo tempore mortuus est, & tamen
 solus minimè resurrexit. Nam scriptum est: *Multa
 corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt.*
 Ablata ergo sunt omnia argumenta perfidiæ.
 Ne quis enim dicat: Sperare de se non debet homo
 quod in carne sua exhibuit Deus homo: ecce cum
 Deo homines resurrexisse cognoscimus, & quos puros
 homines fuisse non dubitamus. Si ergo membra
 nostri Redemptoris sumus, præsumamus in nobis quod
 gestum constat in capite. Si multum nos abjicimus,
 sperare in nobis debemus nos membra ultima,
 quod de membris ejus superioribus audivimus.
 Ecce verò ad memoriam redit quod crucifixo Dei filio
 Judæi insultantes dicebant: *Si rex Israel est, descendat
 de cruce, & credimus ei.* Qui si de cruce tunc descenderet,
 nimirum insultantibus cedens, virtutem nobis patientiæ non demonstraret.
 Sed expectavit paululum, toleravit opprobria,
 irrisiones sustinuit, servavit patientiam, distulit
 admirationem: & qui de cruce descendere noluit,
 de sepulcro surrexit. Plus igitur fuit de sepulcro
 surgere, quàm de cruce descendere. Plus fuit
 mortem resurgendo destruire, quàm vitam descendendo
 servare. Sed cum Judæi hunc ad insultationes suas
 de cruce descendere minimè cernerent, cum morientem
 viderent, eum se vicisse crederunt, nomen illius se
 quasi extinxisse gavisii sunt. Sed ecce de morte
 nomen ejus per mundum crevit, ex qua hoc infidelis
 turba extinxisse se credidit: & quem gaudebat
 occisum, dolet mortuum; quia hunc ad suam gloriam
 cognoscit pervenisse per pœnam. Quod bene in libro
 Judicum Samson illius facta significat: qui cum
 Gazam civitatem Philistinorum fuisset ingressus,
 Philisthæi ingressum ejus protinus cognoscentes,
 civitatem repente obsidionibus circumdederunt,
 custodes deputaverunt, & Samson fortissimum se
 jam comprehendisse gavisii sunt. Sed quid Samson
 fecit agnovimus. Media nocte portas civitatis
 abstulit, & montis verticem ascendit. Quem,
 fratres charissimi, hoc in facto, quem nisi Redemptorem
 nostrum Samson ille significat? Quid Gaza civitas,
 nisi infernum designat? Quid per Philisthæos,
 nisi Judæorum perfidia demonstratur? Qui cum
 mortuum Dominum viderent, ejusque corpus in
 sepulcro jam positum, custodes illico deputaverunt,
 & eum qui auctor vitæ clauerat, in inferni
 claustris retentum, quasi Samsonem in Gaza se
 comprehendisse lætati sunt. Samson verò media nocte
 non solum exiit, sed etiam portas tulit: quia videlicet
 Redemptor noster ante lucem resurgens, non solum
 liber de inferno exiit, sed & ipsa etiam inferni
 claustra destruxit. Portas talit, & montis verticem
 subiit: quia resurgendo claustra inferni abstulit,
 & ascendendo cælorum regna penetravit. Hanc
 ergo resurrectionis ejus gloriam, fratres charissimi,
 quæ & prius demonstrabatur ex signo, & post paruit
 ex facto, tota mente diligamus, pro ejus amore
 moriamur. Ecce in resurrectione auctoris nostri
 ministris ejus Angelos concives nostros agnovimus.
 Ad horum ergo civium illam frequentem solemnitate
 festinamus. His, cum necdum visione possumus,
 desiderio & mente jungamur. Transmigremus à
 vitis ad virtutes, ut in Galilæa Redemptorem
 nostrum videre mereamur. Adjuvet omnipotens Deus
 ad vitam desiderium nostrum, qui pro nobis in
 mortem dedit unicum filium suum, Dominum nostrum
 Jesum Christum, qui cum eo vivit & regnat Deus
 in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum,
 Amen.

Mat. 28. a

Exod. 13. e

Ephes. 5. b

Dist. 50. c. Considerandum.

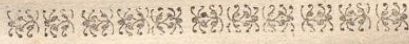
Hieron. in Mat. c. 28.

GREGORII
MAGISTRI
TOMUS

Lectio sancti Evangelij secundum Joannem.

Cap. 20:

IN illo tempore: *Vna sabbati Maria Magdalene venit manè, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum, & vidit lapidem sublatum à monumento. Cucurrit ergo & venit ad Simonem Petrum, & ad alium discipulum quem diligebat Iesus, & dixit eis: Tulerunt Dominum de monumento, & nescimus ubi posuerunt eum. Exiit ergo Petrus & ille alius discipulus, & venerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul: & ille alius discipulus præcucurrit citius Petro, & venit primus ad monumentum. Et cum se inclinasset, vidit linteamina posita: non tamen introiit. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, & introiit in monumentum. Et vidit linteamina posita, & sudarium quod fuerat super caput ejus, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum. Tunc ergo introiit & ille discipulus qui venerat prior ad monumentum, & vidit, & credidit. Nondum enim sciebant scripturas: quia oporteret eum à mortuis resurgere.*

HOMILIA XXII.

* *al. Salvatoris*

Habita ad populum in basilica beati Iohannis, quæ appellatur Constantiniana, Sabbato post Pascha.

FRACTUS longâ molestiâ stomachus, diu me charitati vestræ de lectione Evangelicæ expositione loqui prohibuit. Vox namque ipsa à clamoris virtute succumbit: & quia à multis audiri non valeo, loqui, fateor, inter multos erubescio. Sed hanc in me verecundiam & ipse reprehendo. Quid enim? Nunquid si multis prodesse nequeo, nec paucis curabo? Et si ex messe portare manipulos multos non possum, nunquidnam debeo ad arcam vacuus redire? Quamvis enim quantos debeo ferre non valeo, certè vel paucos, certè vel duos, certè vel unum feram. Habet namque ipsa infirmitatis intentio mercedis suæ certitudinem: quia supernus arbiter nocet, etsi pondus considerat in retributione, tamen vires pensat in pondere.

Lectio sancti Evangelij, quam modò, fratres, audistis, valde in superficie historica est aperta, sed ejus nobis sunt mysteria sub brevitate requirenda. [*Maria Magdalene cum adhuc tenebræ essent, venit ad monumentum.*] Juxta historiam notatur hora: juxta intellectum verò mysticum requirentis signatur intelligentia. Maria etenim auctorem omnium, quem carne viderat mortuum, quærebat in monumento: & quia hunc minimè invenit, furatum credidit. Adhuc ergo erant tenebræ quum venit ad monumentum. Cucurrit citius, discipulisque nunciavit. Sed illi præ ceteris cucurrerunt, qui præ ceteris amaverunt, videlicet Petrus & Joannes. [*Currebant autem duo simul, sed Joannes præcucurrit citius Petro, & venit prior ad monumentum, & ingredi non præsumpsit.*] Venit verò posterior Petrus, & intravit.] Quid fratres, quid cursus iste significat? Nunquid hæc tam subtilis Evangelicæ descriptio à mysteriis vacare credenda est? Minimè. Neque enim se Joannes & præille & non intrasse diceret,

A si in ipsa sua trepidatione mysterium defuisse credidisset. Quid ergo per Joannem nisi synagoga; quid per Petrum nisi Ecclesia designatur? Nec mirum esse videatur quòd per juniorem synagoga, per seniore verò Ecclesia signari perhibetur: quia etsi ad Dei cultum prior est synagoga quàm Ecclesia Gentium, ad usum tamen sæculi prior est multitudo Gentium, quàm synagoga, Paulo attestante, qui ait: *Quia non prius quod spiritale est, sed quod animale.* Per seniore ergo Petrum significatur ecclesia Gentium: per juniorem verò Joannem synagoga Judæorum. Cucurrerunt ambo simul: quia ab ortus sui tempore usque ad occasum, pari & communi via, etsi non pari & communi sensu, Gentilitas cum synagoga cucurrit. Venit synagoga prior ad monumentum, sed minimè intravit: quia legis quidem mandata percepit, prophetias de incarnatione ac passione Dominica audivit, sed credere in mortuum noluit. Vidit enim Joannes posita linteamina, non tamen introiit: quia videlicet synagoga & scripturæ sacræ sacramenta cognovit, & tamen ad fidem passionis Dominicæ credendo intrare distulit. Quem diu longèque prophetavit, præsentem vidit, & recipere renuit: hominem esse desepxit, Deum carne mortalem factum credere noluit. Quid ergo est, nisi quia & citius cucurrit, & tamen ante monumentum vacua stetit: [*Venit autem Simon Petrus sequens eum, & introiit in monumentum.*] quia secuta posterior ecclesia Gentium, mediatorem Dei & hominum hominem Jesum Christum & cognovit carne mortuum, & viventem credidit Deum.

C [*Vidit linteamina posita, & sudarium quod fuerat super caput ejus, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum.*] Quid esse, fratres, credimus, quòd sudarium capitis Domini cum linteaminibus non invenitur in monumento, nisi quia Paulo attestante, caput Christi Deus, & divinitatis incomprehensibilia sacramenta ab infirmitatis nostræ cognitione disjuncta sunt, ejusque potentia creaturæ transcendit naturam? Et norandum quòd non solum separatim, sed & involutum inveniri dicitur. Linteum quippe quod involuitur, ejus nec initium nec finis aspicitur. Rectè ergo sudarium capitis involutum inventum est: quia celsitudo divinitatis nec cæpit esse, nec desinit: nec per initium nascitur, nec termino coangustatur. Bene autem additur: [*In unum locum;*] quia in scissura mentium Deus non est. Deus quippe in unitate est, & illi ejus habere gratiam merentur, qui se ab invicem per sectarum scandala non dividunt. Sed quia solet per sudarium, laborantium sudor detergi, potest etiam sudarij nomine exprimi labor Dei: qui in se quidem semper quietus atque incommutabilis permanet, sed tamen laborare se denunciat, cum duras hominum pravitates portat. Unde & per Prophetam dicit: *Laboravi sustinens.* Deus autem apparuit in carne, laboravit ex nostra infirmitate.

E Quem laborem passionis ejus dum increduli viderunt, eum venerari noluerunt. Quem enim viderant carne mortalem, designati sunt credere immortalem esse divinitate. Unde etiam Hieremias ait: *Reddes eis vicem Domine: juxta opera manuum suarum: dabis eis scutum cordis laborem tuum.* Ne enim prædicationis spicula eorum corda penetrarent, dum passionis ejus laborem designati sunt, quasi eundem laborem illius pro scuto tenuerunt, ut eò ad se transire ejus verba non permitterent, quòd cum laborare usque ad mortem viderunt. Quid autem nos nisi nostri capitis, id est, Dei membra sumus? Per linteamina itaque corporis, laborum ligamenta signantur, quæ nunc electos omnes, id est, ejus membra confringunt. Sudarium ergo quod super caput ejus fuerat, scorsum invenitur: quia ipsa Redemptoris nostri passio longè à nostra passione disjuncta est: quoniam ipse sine culpa pertulit, quod

1. Cor. 15.

* recipere
desi in quibus
MS.

1 Cor. 11.

Hier. 6. b

Tbren. 3. g

* al. viderent

Rom. 11. d

nos cum culpa toleramus. Ipse sponte morti succumbere voluit, ad quam nos venimus inviti. Sequitur: [*Tunc ergo introivit & ille discipulus qui venerat prior ad monumentum.*] Postquam intravit Petrus, ingressus est & Joannes. Posterior intravit, qui prior venerat. Notandum fratres est, quod in fine mundi ad Redemptoris fidem etiam Judæa colligetur, Paulo attestante qui ait: *Donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel salvus fieret.* [*Et vidit & credidit.*] Quid fratres, quid estimandus est credidisse? Nunquid quia Dominus resurrexerat, quem quærebat? Non utique: quia adhuc tenebræ erant ad monumentum, & subjuncta quoque verba contradicunt, cum dicitur: [*Non enim sciebant scripturas, quia oporteret eum a mortuis resurgere.*] Quid ergo vidit, & quid credidit? Vidit linteamina posita, & credidit quod mulier dixerat, de monumento Dominum fuisse sublatum. Qua in re divinæ dispensationis magnitudo pensanda est: quod discipulorum corda & accenduntur ut quærant, & differuntur ne inveniant: quatenus infirmitas animi ipso suo mæore cruciata, & purgatio ad inveniendum fiat, & tantò validius teneat cum invenierit, quanto tardius invenierit quod quærebat.

Hæc sub brevitate, fratres charissimi, de Evangelica lectione transcurramus: nunc restat, ut de ipsa tantæ solemnitatis nobilitate aliquid loquamur. Hanc enim rectè nobilitatem solemnitatis dicam; quia solemnitates ceteras antecedit. Sicut enim in sacro eloquio, Sancta sanctorum, vel Cantica canticorum, pro sui magnitudine dicuntur: ita hæc festivitas rectè dici potest solemnitas solemnitatum. Ex hac quippe solemnitate exemplum nobis resurrectionis datum est, spes cælestis patriæ aperta, & facta superni regni jam præsumptibilis gloria. Per hanc electi, qui quamvis in tranquillitatis sinu, tamen apud inferni claustra tenebantur, ad paradisi amœna reducti sunt. Quod ante passionem dixit, in resurrectione sua Dominus implevit: *Si exaltatus fuero, inquit, à terra, omnia traham ad me.* Omnia etenim traxit, qui de electis suis apud inferos nullum reliquit. Omnia abstulit, utique electa. Neque etenim infideles quosque, & pro suis criminibus æternis suppliciis deditos, ad veniam Dominus resurgendo reparavit; sed illos ex inferni claustris rapuit, quos suos in fide & actibus recognovit. Unde rectè etiam per Osee dicit: *Ero mors tua, o mors: ero morsus tuus inferne.* Id namque quod occidimus, agimus ut penitus non sit. Ex eo etenim quod mordemus, partem abstrahimus, partemque relinquimus. Quia ergo in electis suis funditus occidit mortem, mors mortis extitit. Quia verò ex inferno partem abstulit, & partem reliquit, non occidit funditus, sed momordit infernum. Ait ergo: *Ero mors tua, o mors.* Ac si aperit dicat: Quia in electis meis te funditus perimo, ero mors tua: ero morsus tuus inferne, quia sublatis eis, te ex parte transigo. Quæ est ergo ista solemnitas, quæ inferni claustra destruxit, & januas nobis regni cælestis aperuit? Inquiramus subtilius nomen ejus. Requiritur egregius prædicator. Videamus quid de ejus estimatione denunciet. Ait enim: *Etenim pascha nostrum immolatus est Christus.* Si ergo pascha Christus, pensandum nobis est quid de pascha lex loquitur: ut indagemus subtilius an de Christo dicta videantur. Moyses quippe ait: *Sument de sanguine agni, ac ponent super utrumque postem, & in superliminaribus domorum in quibus comedent illum: & edent carnes nocte illa assas igni, & azymos panes cum lactucis agrestibus.* Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed assum tantum igni. Caput cum pedibus ejus & intestinis vorabit, nec remanebit ex eo quidquam usque mane. Si quid residuum fuerit, igne comburetis. Ubi & additur: *Sic autem come-*

S. Aug. sermo 157. de temp.

Joan. 12. e

Osee 13. e

1. Cor. 5. c

Exod. 12. b
Par. in Exo.
p. 18.

A deis illum. *Reves vestros accingetis, & calcamenta habebitis in pedibus vestris, torentes baculos in manibus, & comedetis festinantes.* Quæ videlicet cuncta magnam nobis edificationem pariunt, si fuerint mystica interpretatione discussa. * *Quid bibendo didicistis* Qui sanguis per utrumque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur. In utroque etenim posse sanguis agni est positus, quando sacramentum passionis illius cum ore ad redemptionem sumitur, ad imitationem quoque intenta mente cogitatur. Nam qui sic Redemptoris sui sanguinem accipit, ut imitari passionem illius necdum velit, in uno poste sanguinem posuit, qui etiam insuper liminaribus domorum ponendus est. Quid enim spiritaliter domos, nisi mentes nostras accipimus, in quibus per cogitationem inhabitamus? Cujus domus saperliminare est ipsa intentio, quæ præminet actioni. Qui ergo intentionem cogitationis suæ ad imitationem Dominicæ passionis dirigit, in saperliminari domus, agni sanguinem ponit. Vel certè domus nostræ, ipsa sunt corpora, in quibus quoadque vivimus habitamus. Et in saperliminari domus agni sanguinem ponimus; quia crucem passionis illius in fronte portamus. De quo adhuc agno subditur: *Et edent carnes nocte illa assas igni.* In nocte quippe agnum comedimus; quia in sacramento modo Dominicum corpus accipimus, quando adhuc adinvicem nostras conscientias non videmus. Quæ tamen carnes igni assandæ sunt: quia nimirum dissolvit ignis carnes, quas aqua coxerit: quas verò ignis sine aqua excoquit, roborat. Carnes itaque agni nostri ignis excoxit, quia eum ipsa vis passionis illius ad resurrectionem valentiorum reddidit, atque ad incorruptionem roboravit. Qui enim ex morte convaluit, videlicet carnes illius ab igne duruerunt. Unde etiam per Psalmistam dicit: *Exaruit velut testa virtus mea.* Quid namque est testa ante ignem, nisi molle lutum? Sed ei ex igne agitur ut solidetur. Virtus ergo humanitatis ejus velut testa exaruit; quia ab igne passionis ad virtutem incorruptionis crevit. Sed sola Redemptoris nostri percepta sacramenta ad veram solemnitatem mentis non sufficiunt, nisi eis quoque & bona opera jungantur. Quid enim prodest corpus & sanguinem illius ore percipere, & ei perveris moribus contraire? Unde bene adhuc ad comedendum subditur: *Et azymos panes cum lactucis agrestibus.* Panes quippe sine fermento comedit, qui recta opera sine corruptione vanæ gloriæ exercet, qui mandata misericordiæ sine admixtione peccati exhibet: ne perveris diapiat, quod quasi rectè dispensat. Hoc quoque peccati fermentum bonæ suæ actioni miscuerant, quibus Propheta voce per increpationem Dominus dicebat: *Venite ad Bethel, & impiè agite.* Atque post pauca: *Et sacrificate de fermentato laudem.* De fermentato namque laudem immolat, qui deo sacrificium de rapina parat. Lactuca verò agrestes valde amaræ sunt. Carnes ergo agni cum lactucis agrestibus sunt edendæ, ut cum corpus Redemptoris accipimus, nos pro peccatis nostris in fletibus affligamus, quatenus ipsa amaritudo penitentiae abstergat à mentis stomacho perveris humorem vitæ. Ubi & subditur: *Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua.* Ecce jam nos ipsa verba historiarum ab intellectu historico repellunt. Nunquid fratres charissimi, Israeliticus ille populus in Ægypto constitutus, comedere agnum crudum conlucverat, ut ei lex dicat: *Non comedetis ex eo crudum quid?* Ubi & additur: *Nec coctum aqua.* Sed quid aqua, nisi humanam scientiam designat, juxta hoc quod per Salomonem sub hæreticorum voce dicitur: *Aqua furivæ dulciores sunt.* Quid crudæ agni carnes, nisi inconsideratam ac sine reverentia cogi-

* Quis De confer. dist. 2. c. 77. Quid sic sanguis.

Exod. 12.

Psal. 21. d
Idem lib. 3.
Mor. c. 14.

Exod. 12.

Amos 4. a
Idem.

Exod. 12.

Prov. 9. d

cogitationis relictam illius humanitatem significant? A Omne enim quod subtiliter cogitamus, quasi mente coquimus. Sed agni caro nec cruda edenda est, nec aqua cocta: quia Redemptor noster nec purus homo estimandus est, neque per humanam sapientiam, qualiter incarnari Deus potuit, cogitandus. Omnis enim qui Redemptorem nostrum purum hominem credit, quid iste aliud quam agni carnes crudas comedit, quas videlicet coquere per divinitatis ejus intelligentiam noluit? Omnis verò qui incarnationis ejus mysteria juxta humanam sapientiam discutere conatur, carnes agni aqua vult coquere, id est, dispensationis ejus mysterium per dissolutam vult scientiam penetrare. Qui ergo Paschalis gaudij solemnitate celebrare desiderat, agnum nec aqua coquat, nec crudum comedit: ut neque per humanam sapientiam, profunditatem illius incarnationis penetrare appetat, neque in eum tanquam in hominem purum credat: sed assas igni carnes comedit, ut dispensari omnia per sancti Spiritus potentiam sciat. De quo adhuc rectè subjungitur: *Caput cum pedibus & intestinis vorabitis*: quia Redemptor noster est & o, Deus videlicet ante secula, & homo in fine seculorum. Et sicut jam prædiximus, fratres, Paulo attestante didicimus, quòd *caput Christi Deus est*. Caput ergo agni vorare, est divinitatem illius fide percipere. Pedes verò agni vorare, est vestigia humanitatis ejus amando & imitando perquirere. Quid verò sunt intestina, nisi verborum illius occulta & mystica mandata? Quæ tunc voramus, cum verba vitæ cum aviditate sumimus. C In quo devoracionis verbo quid aliud quam pigritiæ nostræ torpor reprehenditur? Qui ejus verba ac mysteria & per nosmetipsos non requirimus, & dicta ab aliis audimus inviti. *Non remanebit ex eo quidquam usque ad manè*: quia ejus dicta magna sunt sollicitudine discutienda, quatenus priusquam dies resurrectionis appareat, in hac præsentis vitæ nocte omnia illius mandata intelligendo & operando penetrentur. Sed quia valde difficile est, ut omne sacrum eloquium possit intelligi, & omne ejus mysterium penetrari, rectè subjungitur: *Si quid autem remanserit, igne comburetis*. Quod ex agno remanet, igne comburimus, quando hoc quod de mysterio incarnationis ejus intelligere & penetrare non possumus, potestati sancti Spiritus humiliter referimus: ut non superbè quis audeat vel contemnere, vel denunciare quod non intelligit: sed hoc igni tradit, quum sancto Spiritui reservat. Quia igitur qualiter edendum sit pascha cognovimus, nunc à qualibus edi debeat, agnoscamus. Sequitur: *Sic autem comedetis illum. Renes vestros accingetis*. Quid in renibus, nisi delectatio carnis accipitur? Unde & Psalmista postulat, dicens: *Vre renes meos*. Si enim voluptatem libidinis in renibus esse nesciret, eos viri minimè petisset. Unde quia potestas diaboli in humano genere maximè per luxuriam prævaluit, de illo voce Dominica dicitur: *Potestas ejus in lumbis ejus*. Qui ergo pascha comedit, habere renes accinctos debet: ut qui solemnitate resurrectionis atque incorruptionis agit, corruptioni jam per vitia nulla subiaceat, voluptates edomet, carnem à luxuria restringat. Neque enim cognovit quæ sit solemnitas incorruptionis, qui adhuc per incontinentiam corruptioni subjacet. Hæc quibusdam dura sunt, sed angusta porta est, quæ ducit ad vitam. Et habemus jam multa exempla continentium. Unde & bene adhuc subditur: *Calceamenta habebitis in pedibus*. Quid sunt etenim pedes nostri, nisi opera? Quid verò calceamenta, nisi pelles mortuorum animalium? Calceamenta autem pedes muniunt. Quæ verò sunt mortua animalia, ex quorum pellibus nostri muniuntur pedes, nisi antiqui patres, qui nos ad æternam patriam præcesserunt? Quorum dum exempla conspi-

S. Greg. Tom. I.

imus, nostri operis pedes munimus. Calceamenta ergo in pedibus habere, est mortuorum vitam conspicere, & nostra vestigia à peccati vulnere custodire. *Tenentes baculos in manibus*. Quid lex per baculum, nisi pastoralem custodiam designat? Et notandum, quòd prius præcipitur renes accingere, postmodum baculos tenere: quia illi debent curam pastoralem suscipere, qui jam in suo corpore sciunt fluxa luxuriæ edomare: ut cum aliis fortia prædicant, ipsi desiderijs mollibus enerviter non succumbant. Bene autem subditur: *Et comedetis festinantes*. *Notate, charissimi fratres, notate quod dicitur, festinantes*. Mandata Dei, mysteria Redemptoris, celestis patriæ gaudia, cum festinatione cognoscite, & præcepta vitæ cum festinatione implere curate. Quia enim adhuc hodie licet bene agere, scimus: utrum cras liceat, ignoramus. Festinantes ergo pascha comedite, id est, ad solemnitatem patriæ celestis anhelate. Nemo in hujus vitæ itinere torpeat, ne in patria locum perdat. Nemo moras ad appetenda studia innectat, sed cæpta perficiat, ne minimè liceat implere quod inchoat. Si ad amorem Dei pigri non sumus, adjuvat ipse quem amamus, Jesus Christus Dominus noster: qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Lectio sancti Evangelij secundum Lucam.

In illo tempore: Duo ex discipulis Iesu *cap. 24. b*
 ibant ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Hierusalem, nomine Emmaüs, & ipsi loquebantur adinvicem de his omnibus quæ acciderant. Et factum est, dum fabularentur, & secum quærerent, & ipse Iesus appropinquans, ibat cum illis. Oculi autem illorum tenebantur, ne cum agnoscerent. Et ait ad illos: *Qui sunt hi sermões, quos conferitis adinvicem ambulantes, & estis tristes?* Et respondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: *Tu solus peregrinus es in Hierusalem, & non cognovisti quæ facta sunt in illa his diebus?* Quibus ille dixit: *Quæ?* Et dixerunt: *De Iesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere & sermone coram Deo & omni populo. Et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israël. Et nunc super hæc omnia, tertia dies est hodie quòd hæc facta sunt. Sed & mulieres quadam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum: & non invento corpore ejus, venerunt dicentes se etiam visionem Angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, & ita invenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum vero non invenerunt. Et ipse dixit ad illos: *O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt Prophete! Nonne hæc oportuit pati Christum, & intrare in gloriam suam? Et incipiens à Moysè, & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant. Et appropinquaverunt castello, quò ibant. Et ipse fixit se longius ire. Et coegerunt illum, dicentes: Mane**

XXX

no iscum, quoniam advesperascit, & inclinata est jam dies. Et intravit cum illis. Et factum est dum recumberet cum illis, accepit panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum, & cognoverunt eum: & ipse evanuit ab oculis eorum. Et dixerunt adinvicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas? Et surgentes eadem hora regressi sunt in Hierusalem: & invenerunt congregatos undecim, & eos qui cum ipsis erant, dicentes: quia surrexit Dominus vobis, & apparuit Simoni. Et ipsi narrabant quae gesta erant in via: & quomodo cognoverunt eum in fractione panis.

HOMILIA XXIII

Habita ad populum in basilica beati Petri Apostoli, in crastino Pasche.

* ad vobis

IN quotidiana * nobis solemnitate laborantibus paucula loquenda sunt: & fortasse haec utilius proderunt; quia saepe & alimenta quae minus sufficiunt, avidius sumuntur. Lektionis ergo Evangelicae summatim sensum statui non per singula verba discutere, ne dilectionem vestram valeat sermo prolixior expositionis onerare. Ecce audistis, fratres charissimi, quia duobus discipulis ambulantes in via, non quidem credentibus, sed tamen de se loquentibus Dominus apparuit, sed eis speciem quam recognoscerent, non ostendit. Hoc ergo egit foris Dominus in oculis corporis, quod apud ipsos agebatur intus in oculis cordis. Ipsi namque apud semetipsos intus & amabant & dubitabant: eis autem Dominus foris & praesens aderat, & quis esset, non ostendebat. De se ergo loquentibus praesentiam exhibuit, sed de se dubitantibus cognitionis suae speciem abscondit. Verba quidem contulit, duritiam intellectus increpavit: sacrae scripturae mysteria, quae de seipso erant, aperuit: & tamen quia adhuc in eorum cordibus peregrinus erat à fide, se ire longius sinxit. Fingere namque componere dicimus: unde & compositores luti, figulos vocamus. Nihil ergo simplex veritas per duplicitatem fecit: sed talem se eis exhibuit in corpore, qualis apud illos erat in mente. Probandi autem erant, si hi qui eum etsi necdum ut Deum diligere, saltem ut peregrinum amare potuissent. Sed quia esse extranei à charitate non poterant hi cum quibus Veritas gradiebatur, eum ad hospitium quasi peregrinum vocant. Cur autem dicimus, vocant, cum illic scriptum sit: [Et coegerunt eum?] Ex quo mirum exemplo colligitur, quia peregrini ad hospitium non solum invitandi sunt, sed etiam trahendi. Mensam ponunt, cibos offerunt, & Deum quem in scripturae sacrae expositione non cognoverant, in panis fractione cognoscunt. Audiendo ergo praecepta Dei illuminati non sunt, faciendo illuminati sunt; quia scriptum est: Non audiores legis justificantur. Quisquis ergo vult audita intelligere, festinet ea quae jam * audire potuit, opere implere. Ecce Dominus non est cognitus dum loqueretur, & dignatus est cognosci dum pascebat. Hospitalitatem ergo, fratres charissimi, diligite, charitatis opera amate. Hinc enim per Paulam dicitur: Charitas fraternitatis maneat in vobis, & hospitalitatem nolite oblivisci. Per hanc enim placuerunt quidam, An-

Rom. 2. b

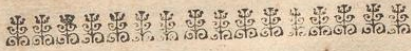
* ad intelligere

Hebr. 13.

gelis hospicio receptis. Hinc Petrus ait: Hospitales invicem sine murmuratione. Hinc ipsa Veritas dicit: Hospes sui, & suscepistis me. Opinata res est valde, & seniorum nostrorum nobis relatione tradita. Quidam paterfamilias cum tota domo sua magno hospitalitatis studio serviebat: cumque quotidie ad mensam suam peregrinos susciperet, quodam die peregrinus quidam inter alios advenit, ad mensam ductus est. Dumque paterfamilias ex humilitatis consuetudine aquam vellet in ejus manibus fundere, conversus urceum accepit: sed repente eum, in cujus manibus aquam fundere voluerat, non invenit. Cumque hoc factum secum ipse miraretur, eadem nocte ei Dominus per visionem dixit: Ceteris diebus me in membris meis, hesterno autem die me in memetipso suscepisti. Ecce in iudicium veniens, dices: Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Ecce ante iudicium cum per membra sua suscipitur, susceptores suos etiam per semetipsum requirit; & tamen nos ad hospitalitatis gratiam pigri sumus. Pensate fratres quanta hospitalitatis virtus sit. Ad mensas vestras Christum suscipite, ut vos ab eo suscipi ad convivia aeterna valeatis. Praebete modo peregrino Christo hospitium, ut vos in iudicio non quasi peregrinos nesciat, sed ut propriis recipiat ad regnum, ipso adjuvante qui vivit & regnat Deus in saecula, &c.

Lectio sancti Evangelij secundum Joannem

IN illo tempore: Manifestavit se iterum Iesus discipulis suis ad mare Tiberiadis. Manifestavit autem sic. Erant simul Simon Petrus, & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael, qui erat à Cana Galilaeae, & filij Zebedaei, & alij ex discipulis ejus duo. Dicit eis Simon Petrus: Vado pescari. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt, & ascenderunt in navim: & illa nocte nihil prendiderunt. Mane autem facto, stetit Iesus in littore: non tamen cognoverunt discipuli quia Iesus est. Dicit ergo eis Iesus: Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non. Et dixit eis: Mittite in dexteram navigij rete, & invenietis. Miserunt pra, & jam non valebant illud trahere pro multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille, quem diligebat Iesus, Petro: Dominus est. Simon ergo Petrus cum audisset quia Dominus est, tunica succinxit se, (erat enim nudus) & misit se in mare. Alij autem discipuli navigio venerunt, (non enim longè erant à terra, sed quasi cubitis ducentis) trahentes rete piscium. Ut ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas, & piscem superpositum, & panem. Dicit eis Iesus: Asserite de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non est scissum rete. Dicit eis Iesus: Venite, prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: Tu quis es? Scientes quia Dominus est. Et venit Iesus, & accepit panem, & dedit eis, & piscem similiter. Hoc jam tertio manifestatus est Iesus discipulis suis, cum resurrexisset à mortuis.

HOMILIA XXIV.

Habita ad populum in basilica beati Laurentij martyris, foris muros Urbis, Feria quarta Pasche.

S. Aug. in Ioan. trakt. 122. Lectio sancti Evangelij, quæ modò in auribus vestris lecta est, fratres mei, questione animum pulsata, sed pulsatione sua vim discretionis indicat. Quæ enim potest, cur Petrus, qui piscator ante conversionem fuit, post conversionem ad piscationem rediit: & cum Veritas dicat: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & aspiciens retro aptus est regno Dei*; cur repetit quod dereliquit? Sed si virtus discretionis inspicitur, citius videtur: quia nimirum negotium quod ante conversionem sine peccato extitit, hoc etiam post conversionem reperit culpa non fuit. Nam piscatorem Petrum, & Matthæum verò telonearium scimus: & post conversionem suam ad piscationem Petrus rediit, Matthæus verò ad telonei negotium non rediit: quia aliud est victum per piscationem quærere, aliud autem telonei lucris pecunias augere. Sunt enim pleraque negotia, quæ sine peccatis exhiberi aut vix aut nullatenus possunt. Quæ ergo ad peccatum impliciant, ad hæc necesse est ut post conversionem animus non recurrat. Quæri etiam potest, cur discipulis in mari laborantibus, post resurrectionem suam Dominus in littore stetit, qui ante resurrectionem suam coram discipulis in fluctibus maris ambulavit. Cujus rei ratio festinè cognoscitur, si ipsa quæ tunc inerat, causa pensetur. Quid enim mare, nisi præfens sæculum signat, quod scilicet casuum tumultibus & undis vitæ corruptibilis illidit? Quid per soliditatem littoris, nisi illa perpetuitas quietis æternæ figuratur? Quia ergo discipuli adhuc fluctibus mortalis vitæ inerant, in mari laborabant. Quia autem Redemptor noster jam corruptionem carnis excefferat, post resurrectionem suam in littore stabat. Ac si ipsum resurrectionis suæ mysterium rebus discipulis loqueretur, dicens: Jam vobis in mari non appareo, quia vobiscum in perturbationis fluctibus non sum. Hinc est quod alio in loco post resurrectionem suam eisdem discipulis dicit: *Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum.* Neque enim cum ipsis non erat, quibus præfens corporaliter apparebat: sed tamen jam se esse cum ipsis denegat, à quorum mortali corpore, carnis immortalitate distabat. Quod illic cum ipsis positus, fateretur non se esse cum ipsis, hoc quoque hinc sita corporis indicat, cum adhuc eis navigantibus, esse se jam in littore demonstrat. Facta est autem discipulis piscationis magna difficultas, ut magistro veniente fieret admirationis magna sublimitas. Qui protinus dixit: *[Mittite in dexteram navigij rete, & invenietis.]* Bis in sancto Evangelio legitur, quia Dominus iussit ut ad piscandum retia mitterentur, ante passionem videlicet, & post resurrectionem. Sed priusquam Redemptor noster pateretur & resurgeret, mitti quidem rete ad piscandum jubet, sed utrum in dexteram, an in sinistram mitti debuisset, non jubet: post resurrectionem verò discipulis apparens, mitti rete in dexteram jubet. In illa piscatione tanti capti sunt, ut retia rumperebantur: in ista autem & multi capti sunt, & retia rupta non sunt. Quis verò nesciat bonos dexterâ, & malos sinistrâ figurari? Illa ergo piscatio in qua specialiter in quam partem mitti rete debeat non jubetur, præsentem Ecclesiam designat, quæ bonos simul ac malos colligit; nec eligit quos trahat, quia & quos eligere possit igno-

S. Greg. Tom. I,

A rat. Hæc autem piscatio post Domini resurrectionem facta, in solam dexteram missa est: quia ad videntem claritatis ejus gloriam, sola electorum Ecclesia pertingit, quæ de sinistro opere nihil habebit. In illa piscatione præ multitudine piscium rete rumpitur: quia nunc ad confessionem fidei etiam cum electis reprobi tanti intrant, qui ipsam quoque Ecclesiam hæresibus scindant. In ista verò piscatione & multi pisces & magni capiuntur, & rete non rumpitur: quia sancta electorum Ecclesia in continua auctoritate sui pace requiescens, nullis jam disensionibus dilaniatur. Captis autem tam magnis piscibus, *[ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram.]* Jam credo quòd vestra charitas advertat, quid est quòd Petrus rete ad terram trahit. Ipsi quippe sancta Ecclesia est commissa: ipsi specialiter dicitur: *Simon Ioannis amas me? Pasce oves meas.* Quod ergo postmodum aperitur in voce, hoc nunc signatur in opere. Quia ergo prædicator Ecclesie nos à mundi hujus fluctibus separat, nimirum necesse est ut rete plenum piscibus Petrus ad terram ducat. Ipse enim pisces ad soliditatem littoris pertrahit: quia sancta prædicationis voce stabilitatem æternæ patriæ fidelibus ostendit. Hoc egit verbis, hoc epistolis, hoc agit quotidie miraculorum signis. Quoties per eum ad amorem quietis æternæ convertimur, quoties à terrenarum rerum tumultibus separamur, quid aliud quàm missi intra rete fidei pisces ad litus trahimur? Sed cum rete magnis piscibus plenum dicitur, additur & quantis, scilicet centum quinquaginta tribus. A magno mysterio numerus non vacat, sed intentos vos tanti mysterij profunditas expectat. Neque enim quantitatis summam solemter Evangelista exprimeret, nisi hanc sacramento plenam esse iudicasset. Scitis namque quòd in veteri Testamento omnis operatio per Decalogi mandata præcipitur: in novo autem ejusdem operationis virtus per septiformem gratiam sancti Spiritus multiplicatis fidelibus datur. Quem Propheta denuncians, dicit: *Spiritus sapientie & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientie & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini.* Sed ille in hoc Spiritu operationem percipit, qui fidem Trinitatis agnoscit, ut & Patrem & Filium & eundem Spiritum sanctum unius virtutis credat, unius substantiæ esse fateatur. Quia ergo septem quæ superius diximus, per novum Testamentum latius data sunt, decem verò per veteris præcepta, omnis nostra virtus & operatio per decem & septem potest plene comprehendi. Ducamus ergo per trigonum decem & septem, & veniunt ad quinquaginta unum. Qui profectò numerus à magno mysterio non vacat: quia in Testamento veteri legitimus quòd annus quinquagesimus Jubileus vocari iussus est; in quo videlicet cunctus populus ab omni operatione quiesceret. Sed vera requies in unitate est. Dividi quippe unum non potest: ubi enim scissura divisionis est, vera requies non est. Ducamus ergo per trigonum quinquaginta & unum, & sunt centum quinquaginta tres. Quia ergo omnis nostra operatio in fide Trinitatis exhibita, ad requiem tendit, decem & septem ter ducimus, ut ad quinquaginta & unum venire debeamus. Et vera nostra requies tunc est, cum ipsam jam claritatem Trinitatis agnoscimus, quam in unitate divinitatis esse certum tenemus. Quinquaginta & unum ter ducimus, & electorum summam in superna patria quasi centum quinquaginta trium piscium numerum tenemus. Post resurrectionem ergo Domini missum rete dignum fuit ut tot pisces caperet, quot solummodo electos cives supernæ patriæ designarent. Inter hæc verò & hesternæ sancti Evangelij lectio, & hodierna nos admonet, ut vigilanter debeamus inspicere, cur Dominus & redemptor noster post resurrectionem suam piscem assum legitur

XXxx ij

Luc. 9. 8

Nicolaus ad cons. Bulgar. c. 49. De pensit. dist. 5. c. Negotium.

Matth. 14.

** d. causarum*

Luc. 24.

Ioan. 21. d

Isai. 11. d

Lev. 25. 6

Luc. 24. f

comedisse. Non enim vacat à mysterio, quod iteratur in facto. In hac etenim lectione panem & assum piscem: in illa verò quæ hesterno die lecta est, cum asso pisce etiam favum mellis comedit. Quid autem signare piscem assum credimus, nisi ipsum mediatorem Dei & hominum passum? Ipse enim latere dignatus in aquis generis humani, capi voluit laqueo mortis nostræ, & quasi tribulatione affatus est tempore passionis suæ. Sed qui piscis assus fieri dignatus est in passione, favus mellis nobis extitit in resurrectione. Et qui in pisce asso figurari voluit tribulatione passionis suæ, in favo mellis utramque naturam exprimere voluit personæ suæ. Favus quippe mel in cera est: mel verò in cera, est divinitas in humanitate. Quod ab hac quoque lectione non discrepat: nam piscem comedit & panem. Qui enim assari ut piscis potuit ex humanitate, pane nos reficit ex divinitate, qui ait: *Ego sum panis vivus qui de celo descendi*. Assum ergo piscem comedit & panem, ut ipso suo cibo nobis ostenderet, quia & passionem ex nostra humanitate pertulit, & resurrectionem nostram ex sua divinitate procuravit. Quod si vigilanter inspicimus, nobis quoque qualiter ad imitandum congruat videmus. Sic enim sua Redemptor indicat, ut imitationis viam nobis sequentibus sternat. Ecce in cibo suo Dominus noster pisci asso conjungere favum voluit: quia videlicet illos in suo corpore ad æternam quietem suscipit, qui cum hic tribulationes pro Domino sentiunt, ab amore internæ dulcedinis non recedunt. Cum asso pisce favus sumitur; quia qui hic afflictionem pro veritate suscipiunt, illic dulcedine vera satiantur. Notandum quoque, quòd ultimum convivium Dominus cum septem discipulis habuisse describitur: Petrus namque & Thomas, Nathanaël, filij Zebedæi, & alij ex discipulis ejus duo, in eo fuisse memorantur. Cur cum septem discipulis ultimum convivium celebrat, nisi quòd eos tantummodo qui septiformi gratia sancti Spiritus pleni sunt, futuros secum in æterna refectioe denunciat? Septem quoque diebus omne hoc tempus evoluitur: & sepe septenario numero perfectio designatur. Illi ergo ultimo convivio de presentia veritatis epulantur, qui nunc perfectionis studio terrena transcendunt; quos mundi hujus amor non ligat: quibus etsi utcumque per tentamenta obstitit, cæpta tamen eorum desideria non retundit. De hoc extremo convivio aliàs per Joannem dicitur: *Beati qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt*. Idcirco enim non ad prandium, sed ad cœnam vocatos narrat, quia nimirum in fine dici convivium cœna est. Qui ergo finito presentis vitæ tempore ad refectioem supernæ contemplationis veniunt, non ad Agni prandium, sed ad cœnam vocantur. Quæ videlicet cœna hoc ultimo convivio exprimitur, cui septem discipuli adesse memorantur: quia illos, ut diximus, tunc interna refectio reparat, qui pleni nunc septiformi gratia in amore Spiritus anhelant. Hæc ergo vobiscum fratres agite, hujus spiritus repleti presentia desiderate. Quid vos sequi in futurum possit, ex presentia perpendite. Pensate si hoc spiritu pleni estis, nostis si ad illud convivium pervenire valeatis. Quisquis namque ille est quem nunc spiritus iste non reparat, profectò ab illa æterni convivij refectioe jejunit. Mementote quid de eodem spiritu Paulus dicat: *Si quis spiritum Christi non habet, hic non est ejus*. Quasi quidam titulus divinx possessionis est iste spiritus amoris. Nunquid nam spiritum Christi habet is, cujus mentem odia dissipant, elatio inflat, ira usque ad divisionem mentis exasperat, avaritia cruciat, luxuria enervat? Pensate quis sit spiritus Christi. Profectò ille, qui facit amicos & inimicos diligere, terrena despici, pro cælestibus æstuari, carnem propter vitia contemni, mentem à concupiscentiis frænari. Si ergo vultis

Greg. 15.
Moral. c. 9.
Joan. 6. c

Apo. 19. b

* ad æternam
refectioe

Rom. 8. b

A cognoscere * possessiones Dei, personam perpendite possessoris vestri. Ecce enim quod diximus, voce veridica Paulus clamat: *Si quis spiritum Christi non habet, hic non est ejus*. Ac si aperte dicat: Qui nunc Deo inhabitante non regitur, de divinx claritatis specie postmodum non letatur. Sed nos tamen, qui ad hæc quæ dicta sunt infirmamur, necdum culmen perfectionis attingimus, in via Dei quotidie sancti desiderij gressus ponamus. Consolatur nos veritas, quæ per Psalmistam dicit: *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur*. Non omnino erit nobis noxia nostra imperfectio, si in Dei itinere constituti, & ad transacta non respicimus, & ad ea quæ restant, transire festinamus. Nam qui imperfectorum desideria dignanter inflammat, hæc quandoque ad perfectionem roborat: per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum eo vivit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

Lectione sancti Evangelij secundum Joannem.

In illo tempore: *Maria stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fletet, inclinavit se, & prospexit in monumentum: & vidit duos Angelos in albis, sedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Jesu. Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis, Quia tulcrunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum. Hæc cum dixisset, conversa est retrorsum, & vidit Jesum stantem: & non sciebat quia Jesus est. Dicit ei Jesus: Mulier, quid ploras? Quem quæris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicit mihi ubi posuisti eum: & ego eum tollam. Dicit ei Jesus: Maria. Conversa illa, dicit ei: Rabboni, quod dicitur magister. Dicit ei Jesus: Noli me tangere: nondum enim ascendi ad Patrem meum. Vade autem ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum: Deum meum, & Deum vestrum. Venit Maria Magdalene annuncians discipulis, quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.*

HOMILIA XXV.

Habita ad populum in basilica sancti Joannis, quæ appellatur Constantiniana, Feria quinta Pasche.

Maria Magdalene, quæ fuerat in civitate peccatrix, amando veritatem, lavit lacrymis maculas criminis: & vox veritatis impletur, qua dicitur: *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Quæ enim prius frigida peccando remanserat, postmodum amando fortiter ardebat. Nam postquam venit ad monumentum, ibique corpus Dominicum non invenit, sublatum credidit, atque discipulis nunciavit. Qui venientes viderunt, atque ita esse ut mulier dixerat, crediderunt. Et de eis protinus scriptum est: *Abierunt ergo discipuli ad semetipsos. Ac deinde subiungitur:] Maria autem stabat ad monumentum foris plorans.]* Quia in re pensandum est, hujus mulieris mentem quanta vis amoris accenderat,

* ad. ius per
lectionis

1. sol. 138.

Cap. 23. e

Luc. 7. 8

Joan. 20. b

quæ à monumento Domini, etiam discipulis recedentibus, non recedebat. Exquirebat quem non invenerat, flebat inquirendo, & amoris sui igne succensa, ejus, quem ablatum credidit, ardebat desiderio. Unde contigit, ut eum sola tunc videret, quæ remansit ut quæreret: quia nimirum virtus boni operis, perseverantia est: & voce Veritatis dicitur:

Matth. 10.
C. 24.
Levit. 3. d

Gen. 37. a

Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Et præcepto legis cauda hostiæ in sacrificio jubetur offerri. In cauda quippe finis est corporis: & ille bene immolat, qui sacrificium boni operis usque ad finem debite perducit actionis. Hinc Joseph inter reliquos fratres talarem tunicam habuisse describitur. Tunica quippe usque ad talum, est opus bonum usque ad consummationem. Sed Maria cum fletet, inclinavit se, & prospexit in monumentum.

Certe jam monumentum vacuum viderat, jam sublatum Dominum nunciaverat: quid est quoddam iterum inclinatur, iterum videre desiderat? Sed amanti semel apertis non sufficit: quia vis amoris intentionem multiplicat inquisitionis. Quæsit ergo prius, & minime invenit: perseveravit ut quæreret, unde & contigit ut inveniret: actumque est ut desideria dilata crescerent, & crescentia caperent quod invenissent. Hinc est enim quoddam de eodem

Cant. 3. a

ponso Ecclesia in Canticis canticorum dicit: *In lectulo meo per noctes quæsi quem diligit anima mea: quæsi illum, & non inveni.* Surgam, & circumbo civitatem, per vicus & plateas quæram quem diligit anima mea. Quæ defectum quoque inventionis ingeminat, dicens: *Quæsi illum, & non inveni.* Sed quia diu inventio se non clongat, si inquisitio non desistat, adjungit: *Inveni quem diligit anima mea.* Dilectum namque in lectulo quærimus, quando in præsentis vite aliquantula requie Redemptoris nostri desiderio suspiramus. Per noctem quærimus; quia etsi jam in illo mens vigilat, tamen adhuc oculus caligat. Sed qui dilectum suum non invenit, restat ut surgat, & civitatem circumeat, id est, sanctam electorum Ecclesiam mente & inquisitione percurrat: per vicus eum & plateas quærat, id est, per angusta & lata gradientes aspiciat, ut si qua in eis valeat invenire ejus vestigia exquirat: quia sunt nonnulli etiam vite sæcularis, qui imitandum aliquid habeant de actione virtutis. Quærentes autem nos vigiles inveniunt, qui custodiunt civitatem: quia sancti patres, qui Ecclesiæ statum custodiunt, bonis nostris studiis occurrunt, ut suo vel verbo, vel scripto nos doceant. Quos cum paululum pertransimus, invenimus quem diligimus: quia Redemptor noster etsi humilitate homo inter homines, divinitate tamen super homines fuit. Cum ergo transeuntur vigiles, dilectus invenitur: quia cum Prophetas & Apostolos infra ipsum esse conspiciamus, illum qui naturâ Deus est, esse supra homines consideramus. Prius ergo non inveniendus quæratur, ut post inventus strictius teneatur. Sancta enim desideria, ut prædiximus, dilatione crescunt. Si autem dilatione desiciunt, desideria non fuerunt. Hoc amore arsit, quisquis ad veritatem pertingere potuit. Hinc namque

Ibid.

Ibid.

David ait: *Sitivit anima mea ad Deum vivum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei?* Hinc nos admonet, dicens: *Querite faciem ejus semper.* Hinc Propheta ait: *Anima mea desideravit te in nocte, sed & spiritui meo in præcordiis meis de mane vigilabo ad te.* Hinc iterum Ecclesia in Canticis canticorum dicit: *Vulnerata charitate ego sum.* Justum quippe est, ut ex visione medici pertingat ad salutem, quæ per actum ejus desiderij vulnus amoris portat in pectore. Hinc rursus ait: *Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est.* Mens namque hominis, conditoris sui speciem non quærentis, ma-

Pf. 41. a

Pf. 104.
Isai. 26. b

Cant. 4. c

Cant. 5. b

lè dura est, quia in semetipsa remanet frigida. At si ardere jam ex desiderio cœperit ad sequendum quem diligit, liquefacta per ignem amoris currit. Fit desiderio anxia, vilescunt in sæculo cuncta quæ placebant, nihil est quod extra conditorem libeat, & quæ prius delectabant animum, fiunt postmodum vehementer onerosa. Nihil ejus mæstitiam consolatur, quousque adhuc qui desideratur non aspicitur. Mæret mens, lux ipsa fastidio est: talique igne in mente decoquitur rubigo culpæ, & succensus animus quasi auri more, quia per usum speciem perdidit, per incendium clarescit. Ita itaque quæ sic amat, quæ se ad monumentum quod perspexerat, iterum inclinatur; videamus quo fructu vis amoris in ea ingeminat opus inquisitionis. Sequitur: *[Vidit duos Angelos in albis, sedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi posuim fuerat corpus Iesu.]* Quid est quoddam in loco Dominici corporis duo Angeli videntur, unus ad caput, atque alius ad pedes sedens; nisi quia Latinâ linguâ angelus nuncius dicitur: & ille ex passione sua nunciandus erat, qui & Deus est ante sæcula, & homo in fine sæculorum? Quasi ad caput sedet Angelus, cum per Apostolum Joannem prædicatur, *Quia in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Et quasi ad pedes sedet Angelus, cum dicit: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Possimus etiam per duos Angelos duo testamenta cognoscere, unum prius, & aliud sequens. Qui videlicet Angeli per locum Dominici corporis libimet sunt conjuncti: quia nimirum utraque testamenta, dum pari sensu incarnatum & mortuum, ac resurrexisset Dominum nunciant, quasi testamentum prius ad caput, & testamentum posterius ad pedes sedet. Unde & duo Cherubim quæ propitiatorium tegunt, sese invicem aspiciunt versis vultibus in propitiatorium. Cherubim quippe plenitudo scientiæ dicitur. Et quid per duo Cherubim, nisi utraque testamenta signantur? Quid verò per propitiatorium, nisi incarnatus Dominus figuratur? De quo Joannes ait: *Ipsa est enim propitiatio pro peccatis nostris.* Et dum Testamentum vetus hoc faciendum denunciat, quod Testamentum novum de Domino factum clamat, quasi utraque Cherubim se invicem aspiciunt, dum vultus in propitiatorium vertunt: quia dum inter se positum incarnatum Dominum vident, à suo aspectu non discrepant, quæ dispensationis ejus mysterium concorditer narrant. Requiritur Mariam Angeli, dicentes: *[Mulier, quid ploras? Et dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum.]* Ipsa namque sacra eloquia, quæ in nobis lacrymas amoris excitant, easdem lacrymas consolantur, dum nobis Redemptoris nostri speciem promittunt. Sed notandum juxta historiam est, quoddam mulier non ait: *Tulerunt corpus Domini mei: sed, [Tulerunt Dominum meum.]* Usus namque sacri eloquij est, ut aliquando ex parte totum, aliquando verò ex toto partem significet. Ex parte etenim totum signat, sicut de Jacob filiis scriptum est: *Quia descendit Jacob in Aegyptum in animabus septuaginta.* Neque enim in Aegyptum animæ sine corporibus descenderunt; sed per solam animam totus homo significatur, quia ex parte totum exprimitur. Et solum Dominicum corpus in monumento jacuerat, & Maria non corpus Domini, sed sublatum Dominum quærebat, videlicet ex toto designans partem. *[Hæc cum dixisset, conversa retrorsum, vidit Iesum stantem, & nesciebat quia Iesus esset.]* Notandum, quoddam Maria quæ adhuc de Domini resurrectione dubitabat, retrorsum conversa est ut videret Iesum: quia videlicet per eandem dubitationem suam quasi tergum in Domini faciem miserat, quem resurrexisse minime credebat. Sed quia amabat & dubitabat, videbat & non agnoscebat; eumque illi & amor ostendebat, & dubietas abscondebatur. Cujus adhuc

lè dura est, quia in semetipsa remanet frigida. At si ardere jam ex desiderio cœperit ad sequendum quem diligit, liquefacta per ignem amoris currit. Fit desiderio anxia, vilescunt in sæculo cuncta quæ placebant, nihil est quod extra conditorem libeat, & quæ prius delectabant animum, fiunt postmodum vehementer onerosa. Nihil ejus mæstitiam consolatur, quousque adhuc qui desideratur non aspicitur. Mæret mens, lux ipsa fastidio est: talique igne in mente decoquitur rubigo culpæ, & succensus animus quasi auri more, quia per usum speciem perdidit, per incendium clarescit. Ita itaque quæ sic amat, quæ se ad monumentum quod perspexerat, iterum inclinatur; videamus quo fructu vis amoris in ea ingeminat opus inquisitionis. Sequitur: *[Vidit duos Angelos in albis, sedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi posuim fuerat corpus Iesu.]* Quid est quoddam in loco Dominici corporis duo Angeli videntur, unus ad caput, atque alius ad pedes sedens; nisi quia Latinâ linguâ angelus nuncius dicitur: & ille ex passione sua nunciandus erat, qui & Deus est ante sæcula, & homo in fine sæculorum? Quasi ad caput sedet Angelus, cum per Apostolum Joannem prædicatur, *Quia in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Et quasi ad pedes sedet Angelus, cum dicit: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Possimus etiam per duos Angelos duo testamenta cognoscere, unum prius, & aliud sequens. Qui videlicet Angeli per locum Dominici corporis libimet sunt conjuncti: quia nimirum utraque testamenta, dum pari sensu incarnatum & mortuum, ac resurrexisset Dominum nunciant, quasi testamentum prius ad caput, & testamentum posterius ad pedes sedet. Unde & duo Cherubim quæ propitiatorium tegunt, sese invicem aspiciunt versis vultibus in propitiatorium. Cherubim quippe plenitudo scientiæ dicitur. Et quid per duo Cherubim, nisi utraque testamenta signantur? Quid verò per propitiatorium, nisi incarnatus Dominus figuratur? De quo Joannes ait: *Ipsa est enim propitiatio pro peccatis nostris.* Et dum Testamentum vetus hoc faciendum denunciat, quod Testamentum novum de Domino factum clamat, quasi utraque Cherubim se invicem aspiciunt, dum vultus in propitiatorium vertunt: quia dum inter se positum incarnatum Dominum vident, à suo aspectu non discrepant, quæ dispensationis ejus mysterium concorditer narrant. Requiritur Mariam Angeli, dicentes: *[Mulier, quid ploras? Et dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum.]* Ipsa namque sacra eloquia, quæ in nobis lacrymas amoris excitant, easdem lacrymas consolantur, dum nobis Redemptoris nostri speciem promittunt. Sed notandum juxta historiam est, quoddam mulier non ait: *Tulerunt corpus Domini mei: sed, [Tulerunt Dominum meum.]* Usus namque sacri eloquij est, ut aliquando ex parte totum, aliquando verò ex toto partem significet. Ex parte etenim totum signat, sicut de Jacob filiis scriptum est: *Quia descendit Jacob in Aegyptum in animabus septuaginta.* Neque enim in Aegyptum animæ sine corporibus descenderunt; sed per solam animam totus homo significatur, quia ex parte totum exprimitur. Et solum Dominicum corpus in monumento jacuerat, & Maria non corpus Domini, sed sublatum Dominum quærebat, videlicet ex toto designans partem. *[Hæc cum dixisset, conversa retrorsum, vidit Iesum stantem, & nesciebat quia Iesus esset.]* Notandum, quoddam Maria quæ adhuc de Domini resurrectione dubitabat, retrorsum conversa est ut videret Iesum: quia videlicet per eandem dubitationem suam quasi tergum in Domini faciem miserat, quem resurrexisse minime credebat. Sed quia amabat & dubitabat, videbat & non agnoscebat; eumque illi & amor ostendebat, & dubietas abscondebatur. Cujus adhuc

lè dura est, quia in semetipsa remanet frigida. At si ardere jam ex desiderio cœperit ad sequendum quem diligit, liquefacta per ignem amoris currit. Fit desiderio anxia, vilescunt in sæculo cuncta quæ placebant, nihil est quod extra conditorem libeat, & quæ prius delectabant animum, fiunt postmodum vehementer onerosa. Nihil ejus mæstitiam consolatur, quousque adhuc qui desideratur non aspicitur. Mæret mens, lux ipsa fastidio est: talique igne in mente decoquitur rubigo culpæ, & succensus animus quasi auri more, quia per usum speciem perdidit, per incendium clarescit. Ita itaque quæ sic amat, quæ se ad monumentum quod perspexerat, iterum inclinatur; videamus quo fructu vis amoris in ea ingeminat opus inquisitionis. Sequitur: *[Vidit duos Angelos in albis, sedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi posuim fuerat corpus Iesu.]* Quid est quoddam in loco Dominici corporis duo Angeli videntur, unus ad caput, atque alius ad pedes sedens; nisi quia Latinâ linguâ angelus nuncius dicitur: & ille ex passione sua nunciandus erat, qui & Deus est ante sæcula, & homo in fine sæculorum? Quasi ad caput sedet Angelus, cum per Apostolum Joannem prædicatur, *Quia in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Et quasi ad pedes sedet Angelus, cum dicit: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Possimus etiam per duos Angelos duo testamenta cognoscere, unum prius, & aliud sequens. Qui videlicet Angeli per locum Dominici corporis libimet sunt conjuncti: quia nimirum utraque testamenta, dum pari sensu incarnatum & mortuum, ac resurrexisset Dominum nunciant, quasi testamentum prius ad caput, & testamentum posterius ad pedes sedet. Unde & duo Cherubim quæ propitiatorium tegunt, sese invicem aspiciunt versis vultibus in propitiatorium. Cherubim quippe plenitudo scientiæ dicitur. Et quid per duo Cherubim, nisi utraque testamenta signantur? Quid verò per propitiatorium, nisi incarnatus Dominus figuratur? De quo Joannes ait: *Ipsa est enim propitiatio pro peccatis nostris.* Et dum Testamentum vetus hoc faciendum denunciat, quod Testamentum novum de Domino factum clamat, quasi utraque Cherubim se invicem aspiciunt, dum vultus in propitiatorium vertunt: quia dum inter se positum incarnatum Dominum vident, à suo aspectu non discrepant, quæ dispensationis ejus mysterium concorditer narrant. Requiritur Mariam Angeli, dicentes: *[Mulier, quid ploras? Et dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum.]* Ipsa namque sacra eloquia, quæ in nobis lacrymas amoris excitant, easdem lacrymas consolantur, dum nobis Redemptoris nostri speciem promittunt. Sed notandum juxta historiam est, quoddam mulier non ait: *Tulerunt corpus Domini mei: sed, [Tulerunt Dominum meum.]* Usus namque sacri eloquij est, ut aliquando ex parte totum, aliquando verò ex toto partem significet. Ex parte etenim totum signat, sicut de Jacob filiis scriptum est: *Quia descendit Jacob in Aegyptum in animabus septuaginta.* Neque enim in Aegyptum animæ sine corporibus descenderunt; sed per solam animam totus homo significatur, quia ex parte totum exprimitur. Et solum Dominicum corpus in monumento jacuerat, & Maria non corpus Domini, sed sublatum Dominum quærebat, videlicet ex toto designans partem. *[Hæc cum dixisset, conversa retrorsum, vidit Iesum stantem, & nesciebat quia Iesus esset.]* Notandum, quoddam Maria quæ adhuc de Domini resurrectione dubitabat, retrorsum conversa est ut videret Iesum: quia videlicet per eandem dubitationem suam quasi tergum in Domini faciem miserat, quem resurrexisse minime credebat. Sed quia amabat & dubitabat, videbat & non agnoscebat; eumque illi & amor ostendebat, & dubietas abscondebatur. Cujus adhuc

lè dura est, quia in semetipsa remanet frigida. At si ardere jam ex desiderio cœperit ad sequendum quem diligit, liquefacta per ignem amoris currit. Fit desiderio anxia, vilescunt in sæculo cuncta quæ placebant, nihil est quod extra conditorem libeat, & quæ prius delectabant animum, fiunt postmodum vehementer onerosa. Nihil ejus mæstitiam consolatur, quousque adhuc qui desideratur non aspicitur. Mæret mens, lux ipsa fastidio est: talique igne in mente decoquitur rubigo culpæ, & succensus animus quasi auri more, quia per usum speciem perdidit, per incendium clarescit. Ita itaque quæ sic amat, quæ se ad monumentum quod perspexerat, iterum inclinatur; videamus quo fructu vis amoris in ea ingeminat opus inquisitionis. Sequitur: *[Vidit duos Angelos in albis, sedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi posuim fuerat corpus Iesu.]* Quid est quoddam in loco Dominici corporis duo Angeli videntur, unus ad caput, atque alius ad pedes sedens; nisi quia Latinâ linguâ angelus nuncius dicitur: & ille ex passione sua nunciandus erat, qui & Deus est ante sæcula, & homo in fine sæculorum? Quasi ad caput sedet Angelus, cum per Apostolum Joannem prædicatur, *Quia in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Et quasi ad pedes sedet Angelus, cum dicit: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Possimus etiam per duos Angelos duo testamenta cognoscere, unum prius, & aliud sequens. Qui videlicet Angeli per locum Dominici corporis libimet sunt conjuncti: quia nimirum utraque testamenta, dum pari sensu incarnatum & mortuum, ac resurrexisset Dominum nunciant, quasi testamentum prius ad caput, & testamentum posterius ad pedes sedet. Unde & duo Cherubim quæ propitiatorium tegunt, sese invicem aspiciunt versis vultibus in propitiatorium. Cherubim quippe plenitudo scientiæ dicitur. Et quid per duo Cherubim, nisi utraque testamenta signantur? Quid verò per propitiatorium, nisi incarnatus Dominus figuratur? De quo Joannes ait: *Ipsa est enim propitiatio pro peccatis nostris.* Et dum Testamentum vetus hoc faciendum denunciat, quod Testamentum novum de Domino factum clamat, quasi utraque Cherubim se invicem aspiciunt, dum vultus in propitiatorium vertunt: quia dum inter se positum incarnatum Dominum vident, à suo aspectu non discrepant, quæ dispensationis ejus mysterium concorditer narrant. Requiritur Mariam Angeli, dicentes: *[Mulier, quid ploras? Et dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum.]* Ipsa namque sacra eloquia, quæ in nobis lacrymas amoris excitant, easdem lacrymas consolantur, dum nobis Redemptoris nostri speciem promittunt. Sed notandum juxta historiam est, quoddam mulier non ait: *Tulerunt corpus Domini mei: sed, [Tulerunt Dominum meum.]* Usus namque sacri eloquij est, ut aliquando ex parte totum, aliquando verò ex toto partem significet. Ex parte etenim totum signat, sicut de Jacob filiis scriptum est: *Quia descendit Jacob in Aegyptum in animabus septuaginta.* Neque enim in Aegyptum animæ sine corporibus descenderunt; sed per solam animam totus homo significatur, quia ex parte totum exprimitur. Et solum Dominicum corpus in monumento jacuerat, & Maria non corpus Domini, sed sublatum Dominum quærebat, videlicet ex toto designans partem. *[Hæc cum dixisset, conversa retrorsum, vidit Iesum stantem, & nesciebat quia Iesus esset.]* Notandum, quoddam Maria quæ adhuc de Domini resurrectione dubitabat, retrorsum conversa est ut videret Iesum: quia videlicet per eandem dubitationem suam quasi tergum in Domini faciem miserat, quem resurrexisse minime credebat. Sed quia amabat & dubitabat, videbat & non agnoscebat; eumque illi & amor ostendebat, & dubietas abscondebatur. Cujus adhuc

lè dura est, quia in semetipsa remanet frigida. At si ardere jam ex desiderio cœperit ad sequendum quem diligit, liquefacta per ignem amoris currit. Fit desiderio anxia, vilescunt in sæculo cuncta quæ placebant, nihil est quod extra conditorem libeat, & quæ prius delectabant animum, fiunt postmodum vehementer onerosa. Nihil ejus mæstitiam consolatur, quousque adhuc qui desideratur non aspicitur. Mæret mens, lux ipsa fastidio est: talique igne in mente decoquitur rubigo culpæ, & succensus animus quasi auri more, quia per usum speciem perdidit, per incendium clarescit. Ita itaque quæ sic amat, quæ se ad monumentum quod perspexerat, iterum inclinatur; videamus quo fructu vis amoris in ea ingeminat opus inquisitionis. Sequitur: *[Vidit duos Angelos in albis, sedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi posuim fuerat corpus Iesu.]* Quid est quoddam in loco Dominici corporis duo Angeli videntur, unus ad caput, atque alius ad pedes sedens; nisi quia Latinâ linguâ angelus nuncius dicitur: & ille ex passione sua nunciandus erat, qui & Deus est ante sæcula, & homo in fine sæculorum? Quasi ad caput sedet Angelus, cum per Apostolum Joannem prædicatur, *Quia in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Et quasi ad pedes sedet Angelus, cum dicit: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Possimus etiam per duos Angelos duo testamenta cognoscere, unum prius, & aliud sequens. Qui videlicet Angeli per locum Dominici corporis libimet sunt conjuncti: quia nimirum utraque testamenta, dum pari sensu incarnatum & mortuum, ac resurrexisset Dominum nunciant, quasi testamentum prius ad caput, & testamentum posterius ad pedes sedet. Unde & duo Cherubim quæ propitiatorium tegunt, sese invicem aspiciunt versis vultibus in propitiatorium. Cherubim quippe plenitudo scientiæ dicitur. Et quid per duo Cherubim, nisi utraque testamenta signantur? Quid verò per propitiatorium, nisi incarnatus Dominus figuratur? De quo Joannes ait: *Ipsa est enim propitiatio pro peccatis nostris.* Et dum Testamentum vetus hoc faciendum denunciat, quod Testamentum novum de Domino factum clamat, quasi utraque Cherubim se invicem aspiciunt, dum vultus in propitiatorium vertunt: quia dum inter se positum incarnatum Dominum vident, à suo aspectu non discrepant, quæ dispensationis ejus mysterium concorditer narrant. Requiritur Mariam Angeli, dicentes: *[Mulier, quid ploras? Et dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum.]* Ipsa namque sacra eloquia, quæ in nobis lacrymas amoris excitant, easdem lacrymas consolantur, dum nobis Redemptoris nostri speciem promittunt. Sed notandum juxta historiam est, quoddam mulier non ait: *Tulerunt corpus Domini mei: sed, [Tulerunt Dominum meum.]* Usus namque sacri eloquij est, ut aliquando ex parte totum, aliquando verò ex toto partem significet. Ex parte etenim totum signat, sicut de Jacob filiis scriptum est: *Quia descendit Jacob in Aegyptum in animabus septuaginta.* Neque enim in Aegyptum animæ sine corporibus descenderunt; sed per solam animam totus homo significatur, quia ex parte totum exprimitur. Et solum Dominicum corpus in monumento jacuerat, & Maria non corpus Domini, sed sublatum Dominum quærebat, videlicet ex toto designans partem. *[Hæc cum dixisset, conversa retrorsum, vidit Iesum stantem, & nesciebat quia Iesus esset.]* Notandum, quoddam Maria quæ adhuc de Domini resurrectione dubitabat, retrorsum conversa est ut videret Iesum: quia videlicet per eandem dubitationem suam quasi tergum in Domini faciem miserat, quem resurrexisse minime credebat. Sed quia amabat & dubitabat, videbat & non agnoscebat; eumque illi & amor ostendebat, & dubietas abscondebatur. Cujus adhuc

lè dura est, quia in semetipsa remanet frigida. At si ardere jam ex desiderio cœperit ad sequendum quem diligit, liquefacta per ignem amoris currit. Fit desiderio anxia, vilescunt in sæculo cuncta quæ placebant, nihil est quod extra conditorem libeat, & quæ prius delectabant animum, fiunt postmodum vehementer onerosa. Nihil ejus mæstitiam consolatur, quousque adhuc qui desideratur non aspicitur. Mæret mens, lux ipsa fastidio est: talique igne in mente decoquitur rubigo culpæ, & succensus animus quasi auri more, quia per usum speciem perdidit, per incendium clarescit. Ita itaque quæ sic amat, quæ se ad monumentum quod perspexerat, iterum inclinatur; videamus quo fructu vis amoris in ea ingeminat opus inquisitionis. Sequitur: *[Vidit duos Angelos in albis, sedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi posuim fuerat corpus Iesu.]* Quid est quoddam in loco Dominici corporis duo Angeli videntur, unus ad caput, atque alius ad pedes sedens; nisi quia Latinâ linguâ angelus nuncius dicitur: & ille ex passione sua nunciandus erat, qui & Deus est ante sæcula, & homo in fine sæculorum? Quasi ad caput sedet Angelus, cum per Apostolum Joannem prædicatur, *Quia in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Et quasi ad pedes sedet Angelus, cum dicit: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Possimus etiam per duos Angelos duo testamenta cognoscere, unum prius, & aliud sequens. Qui videlicet Angeli per locum Dominici corporis libimet sunt conjuncti: quia nimirum utraque testamenta, dum pari sensu incarnatum & mortuum, ac resurrexisset Dominum nunciant, quasi testamentum prius ad caput, & testamentum posterius ad pedes sedet. Unde & duo Cherubim quæ propitiatorium tegunt, sese invicem aspiciunt versis vultibus in propitiatorium. Cherubim quippe plenitudo scientiæ dicitur. Et quid per duo Cherubim, nisi utraque testamenta signantur? Quid verò per propitiatorium, nisi incarnatus Dominus figuratur? De quo Joannes ait: *Ipsa est enim propitiatio pro peccatis nostris.* Et dum Testamentum vetus hoc faciendum denunciat, quod Testamentum novum de Domino factum clamat, quasi utraque Cherubim se invicem aspiciunt, dum vultus in propitiatorium vertunt: quia dum inter se positum incarnatum Dominum vident, à suo aspectu non discrepant, quæ dispensationis ejus mysterium concorditer narrant. Requiritur Mariam Angeli, dicentes: *[Mulier, quid ploras? Et dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum.]* Ipsa namque sacra eloquia, quæ in nobis lacrymas amoris excitant, easdem lacrymas consolantur, dum nobis Redemptoris nostri speciem promittunt. Sed notandum juxta historiam est, quoddam mulier non ait: *Tulerunt corpus Domini mei: sed, [Tulerunt Dominum meum.]* Usus namque sacri eloquij est, ut aliquando ex parte totum, aliquando verò ex toto partem significet. Ex parte etenim totum signat, sicut de Jacob filiis scriptum est: *Quia descendit Jacob in Aegyptum in animabus septuaginta.* Neque enim in Aegyptum animæ sine corporibus descenderunt; sed per solam animam totus homo significatur, quia ex parte totum exprimitur. Et solum Dominicum corpus in monumento jacuerat, & Maria non corpus Domini, sed sublatum Dominum quærebat, videlicet ex toto designans partem. *[Hæc cum dixisset, conversa retrorsum, vidit Iesum stantem, & nesciebat quia Iesus esset.]* Notandum, quoddam Maria quæ adhuc de Domini resurrectione dubitabat, retrorsum conversa est ut videret Iesum: quia videlicet per eandem dubitationem suam quasi tergum in Domini faciem miserat, quem resurrexisse minime credebat. Sed quia amabat & dubitabat, videbat & non agnoscebat; eumque illi & amor ostendebat, & dubietas abscondebatur. Cujus adhuc

ignorantia exprimitur, cum subinfertur: [Et nesciebat quia Iesus esset. Qui dixit ei: Mulier quid ploras? Quem quæris?] Interrogatur doloris causa, ut augetur desiderium, quatenus cum nominaret quem quæreret, in amore ejus ardentius astuaret. [Illa exultans quia hortulanus esset, dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicitio mihi ubi posuisti eum, & ego eum tollam.] Forsitan necerrando hæc mulier erravit, quæ Iesum hortulanum credidit. An non ei spiritaliter hortulanus erat, qui in ejus pectore per amoris sui semina, virtutum virentia plantabat? Sed quid est quoddam viso eo quem hortulanum credidit, cui necdum dixerat quem quærebat, ait: [Domine, si tu sustulisti eum?] Quasi enim jam dixisset ex cuius desiderio plangeret, cum dicit quem non dixerat. Sed vis amoris hoc agere solet in animo, ut quem ipse semper cogitat, nullum alium ignorare credat. Rectè & hæc mulier quem quærit non dicit, & tamen dicit: [Si tu sustulisti eum:] quia alteri non putat incognitum, quem sic ipsa continuo plangit desiderio. [Dicit ei Iesus: Maria.] Postquam eam communi vocabulo appellavit ex textu, & agnitus non est, vocat ex nomine. Ac si ei apertè dicat: Recognosce eum, à quo recognosceris. Perfecto quoque viro dicitur: *Novi te*

Exod. 33. c

ex nomine: quia homo commune omnium nostrum vocabulum est, Moyses verò proprium, cui rectè dicitur, quia ex nomine scitur: ac si ei apertè Dominus dicat: Non te generaliter ut ceteros, sed specialiter scio. Maria ergo quia vocatur ex nomine, recognosceit auctorem: atque eum protinus rabboni, id est, magistrum vocat: quia & ipse erat qui quærebatur exterius, & ipse qui eam interiùs ut quæreret, docebat. Jam verò ab Evangelista non subditur quid mulier fecit, sed ex eo innuitur quod audivit. Cui dicitur: [Noli me tangere: nondum enim ascendi ad Patrem meum.] In his namque verbis ostenditur quòd Maria amplecti voluit ejus vestigia, quem recognovit. Sed ei magister dicit: [Noli me tangere.] Non quia post resurrectionem Dominus tactum renuit feminarum, cum de duabus ad sepulcrum ejus venientibus scriptum sit: *Accesserunt, & tenuerunt pedes ejus.* Sed cur tangi non debeat, ratio quoque additur, cum subinfertur: [Nondum enim ascendi ad Patrem meum.] In corde etenim nostro tunc Iesus ad Patrem ascendit, cum equalis creditur Patri. Nam quisquis eum æqualem Patri non credit, adhuc in ejus pectore ad Patrem Dominus non ascendit. Ille ergo Iesum veraciter tangit, qui Patri Filium coæternum credit. In corde etenim Pauli jam ad Patrem Iesus ascenderat, cum idem

Mat. 28. b

Paulus dicebat: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo.* Unde Joannes quoque Redemptorem nostrum manu fidei tetigit, qui ait: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt.* Tangit ergo Dominum, qui cum Patri æternitate substantiæ æqualem credit. Sed fortasse aliquis tacita quæstione pullatur, quomodo Filius Patri esse æqualis possit. Quia in re humana natura quod admirando comprehendere non valet, restat ut hoc sibi esse credibile ex admiratione alia sciat. Habet namque quod ad hæc sibi sub brevitate respondeat. Constat enim quia ipse creavit matrem, in cuius virgineo utero ex humanitate crearetur. Quid ergo mirum si æqualis est Patri, qui prior est matre? Paulo quoque attestante didicimus, *Christum Dei virtutem, & sapientiam.* Qui ergo Filium minorem putat, Patri specialiter derogat, cuius sapientiam ei esse inæqualem fatetur. Quis etenim homo potens æquanimiter ferret, si quis ei diceret: Magnus quidem es, sed tamen sapientia tua te minor est? Ipse quoque Dominus dicit: *Ego & Pater unum sumus.* Et rursus ait: *Pater major me est.* De quo etiam scri-

Phil. 2. a

ptum est, quia subditus erat parentibus suis. Quid ergo mirum si ex humanitate sua minorem se Patre asserit in celo, ex qua subiectus erat etiam parentibus in terra? Ex qua humanitate nunc Mariæ dicitur: [Vade ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum; Deum meum, & Deum vestrum.] Cum meum dicat & vestrum, cur non communiter dicit nostrum? Sed distinctè loquens, indicat quia eundem Patrem & Deum dissimiliter habeat ipse quàm nos. *Ascendo ad Patrem meum*, videlicet per naturam: *& Patrem vestrum*, per gratiam. *Ad Deum meum*, quia descendit; *ad Deum vestrum*, quia ascendit. Quia enim & ego homo, Deus mihi est: quia vos ab errore liberati, Deus est vobis. Distinctè ergo mihi Pater & Deus est: quia quem antesæcula Deum genuit, hominem in fine sæculorum mecum creavit. [Venit Maria Magdalene annuncians discipulis, quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.] Ecce humani generis culpa ibi absconditur, unde processit. Quia enim in paradiso mulier viro propinavit mortem, à sepulcro mulier viris annunciat vitam: & dicta sui vivificatoris narrat, quæ mortiferi serpentis verba narraverat. Ac si humano generi non verbis Dominus, sed rebus dicat: De qua manu vobis illatus est potus mortis, de ipsa suscipite poculum vitæ.

1 Cor. 2. c

Hæc de expositione lectionis Evangelicæ succinctè transcurramus: nunc opitulante eodem, de quo loquimur, Domino, & resurrectionis ejus gloriam, & pietatis ejus viscera consideremus. Citius enim à morte voluit resurgere, ne nostra diu anima in infidelitatis morte remaneret. Unde bene quoque per Psalmistam dicitur: *De torrente in via bibet, præterea exaltabit caput.* In humano quippe genere ab ipso mundi initio torrens mortis effluerat: sed de hoc torrente Dominus in via bibit, quia mortem in transitu gustavit. Atque ideo exaltavit caput; quia hoc quod moriendo in sepulcro posuit, resurgendo super Angelos elevavit: & inde antiquum hostem in æternum perculit, unde ferrere contra fe manus persequentium temporaliter permisit. Quod apertè Dominus beato Job indicat, dicens: *Nunquid capies Leviathan hamo?* Per Leviathan quippe, quod additamentum eorum dicitur, cetus ille devorator humani generis designatur. Qui dum se divinitatem homini addere spondit, immortalitatem sustulit. Qui pravariationis quoque culpam, quam primo homini propinavit, dum se sequentibus pessima persuasione multiplicat, pœnas eis sine cessatione coarctat. In hamo autem cæca ostenditur, aculeus occultatur. Hunc ergo Pater omnipotens hamo cepit, quia ad mortem illius unigenitum Filium incarnatum misit, in quo & caro passibilis videri posset, & divinitas impassibilis videri non posset. Cumque in eo serpens iste per manus persequentium cæcam corporis momordit, divinitatis illum aculeus perforavit. Prius verò eum in miraculis Deum cognoverat, sed de cognitione sua ad dubitationem cecidit, quando hunc passibilem vidit. Quasi hamus ergo fauces glutientes tenuit, dum in illo cæca carnis patuit, quam devorator appeteret; & divinitas passionis tempore latuit, quæ necaret. In hamo ejus incarnationis captus est; quia dum in illo appetit cæcam corporis, transfixus est aculeo divinitatis. Ibi quippe inerat humanitas, quæ ad se devorantem duceret; ibi divinitas, quæ perforaret: ibi aperta infirmitas, quæ provocaret; ibi occulta virtus, quæ raptoris faucem transfigeret. In hamo igitur captus est; quia inde interiit, unde momordit. Et quos jure tenebat mortales perdidit: quia cum in quo jus non habuit, morte appetere immortalem præsumpsit. Hinc est etiam quòd hæc ipsa de qua loquimur Maria vivit; quia ille pro humano genere qui morti nihil debebat, occubuit. Hinc est quòd nos quotidie ad vitam post culpas revertimur; quia

1 Joan. 10. d

1 Joan. 14. d

præsumpsit. Hinc est etiam quòd hæc ipsa de qua loquimur Maria vivit; quia ille pro humano genere qui morti nihil debebat, occubuit. Hinc est quòd nos quotidie ad vitam post culpas revertimur; quia

Luc. 2.

Gen. 1.

Ps. 109.

Job. 40. d

ad pœnam nostram conditor sine culpa descendit. A
Ecce jam antiquus hostis ea quæ de humano genere
ceperat spolia amisit, supplantationis suæ victor am
perdidit. Quotidie peccatores ad vitam redeunt :
quotidie de ejus faucibus Redemptoris manu rapiuntur. Unde bene quoque ad beatum Job voce
Dominica iterum dicitur : *Aut armilla perforabis
maxillam ejus ?* Armilla ubi ponitur, ambiendo con-
stringit. Quid ergo per armillam, nisi circumple-
ctens nos divina misericordia designatur ? Quæ Le-
viathan istius maxillam perforat, dum nobis post
perpetrata mala quæ prohibuit, adhuc pœnitentiæ
remedium ostendit. Armillâ Dominus maxillam
Leviathan perforat ; quia ipse ineffabili misericor-
diæ suæ potentia, sic malitiæ antiqui hostis obviat,
ut aliquando eos etiam quos jam cepit, amittat. Et
quasi ab ore illius cadunt, qui post perpetratas cul-
pas ad innocentiam redeunt. Quis enim ore illius
semel raptus, maxillam ejus evaderet, si perforata
non esset ? An non in ore Petrum tenuit, cum ne-
gavit ? An non in ore David tenuit, cum in tantam
se luxuriæ voragine mersit ? Sed dum ad vitam
uterque per pœnitentiam rediit, Leviathan iste eos
aliquo modo quasi per maxillæ suæ foramen amisit.
Per foramen ergo maxillæ ab ejus ore subtrahit sunt,
qui post perpetrationem tantæ nequitie, pœniten-
do redierunt. Quis autem hominum Leviathan istius
eos evadat, ut illicita nulla committat ? Sed hinc
cognoscimus, quantum Redemptori humani generis
debitores sumus, qui non solum nos in ore Leviathan
ire prohibuit, sed ab ore ejus redire concessit.
Qui spem peccatori non abstulit ; quia maxillam
ejus, ut evadendi viam tribueret, perforavit, ut
saltem post morsum fugiat, qui incautus prius ca-
vere noluit ne morderetur. Ubique ergo nobis oc-
currit superna medicina : quia & dedit homini præ-
cepta, ne peccet ; & tamen peccanti dedit remedia,
ne desperet. Unde cavendum summopere est, ne
quis delectatione peccati Leviathan istius ore rapiatur,
& tamen si raptus fuerit, non desperet : quia si
peccatum perfecte lugeat, adhuc foramen in maxilla
ejus invenit, per quod evadat. Adest testis divine
misericordiæ, hæc ipsa de qua loquimur Maria, de
qua Pharisæus dum pietatis fontem veller obstruere,
dicebat : *Hic si esset propheta, sciret utique qua &
qualis est mulier que tangit eum, quia peccatrix
est.* Sed lavit lacrymis maculas cordis & corporis,
& Redemptoris sui vestigia tetigit, quæ sua itinera
prava dereliquit. Sedebat ad pedes Jesu, verbum-
que de ore illius audiebat. Viventem adhæserat ; mor-
tuum quarebat. Viventem reperit, quem mortuum
quæsit. Tantumque apud eum locum gratiæ invenit,
ut hunc ipsis quoque Apostolis, ejus videlicet
nunciis, ipsa nunciaret. Quid itaque, fratres, quid
in hac re debemus aspicere, nisi immensam miseri-
cordiam conditoris nostri ? qui nobis velut in signo
ad exemplum pœnitentiæ posuit eos, quos per pœ-
nitentiam vivere post lapsum fecit. Perpendo enim
Petrum, considero latronem, aspicio Zacchæum,
intueor Mariam, & nihil in his aliud video, nisi
ante oculos nostros posita spei & pœnitentiæ exem-
pla. Fortasse enim in fide lapsus est aliquis ; aspiciat
Petrum, qui amare flevit, quod timidè negaverat.
Alius contra proximum suum in malitia crudelitatis
exarsit ; aspiciat latronem, qui & in ipso mortis ar-
ticulo ad vitæ præmia pœnitendo pervenit. Alius
avaritiæ æstibus anhelans aliena diripuit ; aspiciat
Zacchæum, qui si quid alicui abstulit, quadruplum
reddidit. Alius libidinis igne succensus, carnis munda-
nitiam perdidit ; aspiciat Mariam, quæ in se amo-
rem carnis, igne divini amoris excoxit. Ecce omni-
potens Deus ubique oculis nostris quos imitari de-
beamus objicit, ubique exempla suæ misericordiæ
opponit. Mala ergo jam displiceant, vel experta.
Libenter obliviscitur omnipotens Deus quod no-

centes fuimus, paratus est pœnitentiam nostram
nobis ad innocentiam deputare. Inquinati post
aquas salutis, renascamur ex lacrymis. Itaque juxta
primi pastoris vocem, sicut modò geniti infantes
lac concupiscite. Redite parvuli filij ad sinum ma-
tris vestræ æternæ sapientiæ ; fugite larga ubera pie-
tatis Dei ; transacta plangite, imminetia vitate.
Redemptor noster momentaneos fletus nostros æ-
terno consolabitur gaudio : qui vivit & regnat cum
Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus per omnia
sæcula sæculorum. Amen.

Lectio sancti Evangelii secundum Ioannem.

In illo tempore : Cum esset sero die illa una
sabbatorum, & fores essent clausæ, ubi
erant discipuli congregati propter metum Iu-
deorum : venit Iesus, & stetit in medio, &
dixit eis : Pax vobis. Et cum hoc dixisset,
ostendit eis manus & latus. Gavisi sunt er-
go discipuli viso Domino. Dixit ergo eis ite-
rum : Pax vobis. Sicut misit me Pater, &
ego mitto vos. Hæc cum dixisset, insuffla-
vit, & dixit eis : Accipite Spiritum san-
ctum : quorum remisistis peccata, remit-
tuntur eis : & quorum retinueritis, reten-
ta sunt. Thomas autem unus de duodecim,
qui dicitur Didymus, non erat cum eis
quando venit Iesus. Dixerunt ergo ei alij
discipuli : Vidimus Dominum. Ille autem
dixit eis : Nisi videro in manibus ejus fi-
xuram clavorum, & mittam digitum meum
in locum clavorum, & mittam manum
meam in latus ejus, non credam. Et post
dies octo iterum erant discipuli ejus intus,
& Thomas cum eis. Venit Iesus januis clau-
sis, & stetit in medio, & dixit : Pax vo-
bis. Deinde dicit Thome : Infer digitum
tuum hæc, & vide manus meas : & asser
manum tuam, & mitte in latus meum :
& nobi esse incredulus, sed fidelis. Respon-
dit Thomas, & dixit ei : Dominus meus,
& Deus meus. Dicit ei Iesus : Quia vidi-
sti me, Thoma, credidisti : beati qui non
viderunt, & crediderunt. Multa quidem &
alia signa fecit Iesus in conspectu discipulo-
rum suorum, quæ non sunt scripta in libro
hoc. Hæc autem scripta sunt, ut credatis
quia Iesus est Christus filius Dei : & ut
credentes vitam habeatis in nomine ejus.

HOMILIA XXVI.

*Habita ad populum in basilica beati Ioan-
nis, quæ dicitur Constantiniana, in Octa-
vis Paschæ.*

Prima lectionis hujus Evangelicæ quæstio ani-
mum pulsat, quomodo post resurrectionem cor-
pus Dominicum verum fuit, quod clausis januis ad
discipulos ingredi potuit. Sed sciendum nobis est,
quòd divina operatio si ratione comprehenditur,
non est admirabilis : nec fides habet meritum, cui
humana ratio præbet experimentum. Sed hæc ipsa

Job. 40. b

Mar. 26.
2. Reg. 12.

Luc. 7.

Mar. 25.

Luc. 23.

Luc. 19.

nostri Redemptoris opera, quæ ex semetipsis com-
prehendi nequaquam possunt, ex alia ejus operatio-
ne pensanda sunt: ut rebus mirabilibus fidem præ-
beant facta mirabiliora. Illud enim corpus Domini
intrauit ad discipulos januis clausis, quod videlicet
ad humanos oculos per nativitatem suam clauso exiit
utero Virginis. Quid ergo mirum, si clausis januis
post resurrectionem suam in æternum jam victurus
intrauit, qui moriturus veniens non aperto utero
Virginis exiit? Sed quia ad illud corpus quod videri
poterat, fides intuentium dubitabat, ostendit eis
protinus manus & latus: palpandam carnem præ-
buit, quam clausis januis introduxit. Qua in re duo
mira, & juxta humanam rationem sibi valde con-
traria ostendit: dum post resurrectionem suam cor-
pus suum incorruptibile, & tamen palpabile de-
monstravit, Nam & corrumpi necesse est quod pal-
patur: & palpari non potest quod non corrumpitur.
Sed miro modo atque inestimabili Redemptor nos-
ter & incorruptibile post resurrectionem, & pal-
pabile corpus exhibuit: ut monstrando incorrupti-
bile, invitaret ad præmium; & præbendo palpabi-
le, firmaret ad fidem. Et incorruptibile se ergo,
& palpabile demonstravit: ut profectò esse post
resurrectionem ostenderet corpus suum & ejusdem
naturæ, & alterius gloriæ. Dixit eis: *[Pax vobis.
Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.]* Id est, sicut
Pater Filium misit, qui hunc pro redem-
ptione generis humani incarnari constituit. Quem
videlicet in mundum venire ad passionem voluit:
sed tamen amavit filium, quem ad passionem misit.
Electos verbò Apostolos Dominus non ad mundi
gaudia, sed sicut ipse missus est, ad passiones in
mundum mittit. Quia ergo & Filius amatur à Pa-
tre, & tamen ad passionem mittitur: ita & discipuli
à Domino amantur, qui tamen ad passionem mit-
tuntur: ita & discipuli à Domino amantur, qui ta-
men ad passionem mittuntur in mundum. Itaque
dicitur: *[Sicut misit me Pater, & ego mitto vos:]*
id est, ea vos charitate diligo cum inter scandala per-
secutorum mitto, qua me charitate Pater diligit,
quem venire ad tolerandas passiones fecit. Quam-
vis mitti etiam juxta naturam divinitatis possit in-
telligi. Eo enim ipso à Patre Filius mitti dicitur,
quo à Patre generatur. Nam sanctum quoque Spi-
ritum, qui cum sit coequalis Patri & Filio, non ta-
men incarnatus est, idem se Filius mittere perhibet,
dicens: *Cum venerit paracletus, quem ego mittam vo-
bis à Patre.* Si enim mitti solummodo incarnari de-
beret intelligi, sanctus proculdubio Spiritus nullo
modo diceretur mitti, qui nequaquam incarnatus
est. Sed ejus missio ipsa processio est, qua de Patre
procedit & Filio, Sicut itaque Spiritus mitti dicitur
quia procedit; ita & Filius non incongruè mitti di-
citur quia generatur. *[Hæc autem cum dixisset, in-
sufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum.]*
Quærendum nobis est, quid est quoddam Spiritum san-
ctum Dominus noster & semel dedit in terra consi-
stens, & semel cælo præsidens? Neque enim alio in
loco datus Spiritus sanctus aperte monstratur, nisi
nunc cum per insufflationem percipitur, & postmo-
dum cum de cælo veniens, in linguis variis demon-
stratur. Cur ergo prius in terra discipulis datur,
postmodum de cælo mittitur, nisi quoddam duo sunt
præcepta charitatis, dilectio videlicet Dei, & dile-
ctio proximi? In terra datur Spiritus, ut diligatur
proximus: è cælo datur Spiritus, ut diligatur Deus.
Sicut ergo una est charitas, & duo præcepta: ita
unus Spiritus, & duo data. Prius à consistente Do-
mino in terra, postmodum è cælo: quia in proximi
amore discitur, qualiter perveniri debeat ad amo-
rem Dei. Unde & idem Joannes dicit: *Qui non di-
ligit fratrem suum quem videt, Deum quem non vi-
det, quomodo potest diligere?* Et antè quidem disci-

A pulorum mentibus idem Spiritus sanctus inerat ad
fidem, sed tamen manifesta datione non nisi post re-
surrectionem datus est. Unde & scriptum est: *Nondum erat
spiritus datus, quia Iesus nondum fuerat glorificatus.*
Unde etiam per Moysen dicitur: *Suxerunt mel de
petra, & oleum de firma petra.* Neque enim quidquam tale
juxta historiam legitur, si tota Testamenti veteris series
reconsideretur. Nusquam de petra mel, nusquam oleum ille
populus suxit. Sed quia juxta Pauli vocem: *Petra erat
Christus;* mel de petra suxerunt, qui ejusdem Redemptoris
nostri facta & miracula viderunt. Oleum verò de firma
petra suxerunt; quia effusione sancti Spiritus post
resurrectionem ejus ungi meruerunt. Quasi ergo in-
firma petra mel dedit, quando adhuc mortalis Dominus
miraculorum suorum dulcedinem discipulis ostendit.
Sed firma petra oleum fudit; quia post resurrectionem
suam factus jam impassibilis, per afflationem spiritus
donum sanctæ unctionis emanavit. De hoc oleo per
Prophetam dicitur: *Computretur jugum à facie olei.*
Sub jugo quippe tenebamur demoniacæ dominationis,
sed uncti sumus oleo Spiritus sancti. Et quia nos gratia
libertatis unxit, dominationis demoniacæ jugum
puitit, Paulo attestante, qui ait: *Vbi spiritus Domini,
ibi libertas.* Sciendum verò est, quòd hi qui prius
Spiritum sanctum habuerunt, ut & ipsi innocenter
viverent, & in prædicatione quibusdam prodesse-
nt; idcirco hunc post resurrectionem Domini
patenter acceperunt, ut profectò non paucis,
sed pluribus possent. Unde & in hac ipsa
datione Spiritus dicitur: *[Quorum remiseritis
peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis,
retenta sunt.]* Libet intueri, illi discipuli
ad tanta onera humilitatis vocati, ad quantum
culmen gloriæ sint perducti. Ecce non solum de
semetipsis securi sunt, sed etiam alienæ
obligationis potestatem relaxationis accipiunt:
principatumque superni judicii fortituntur,
ut vice Dei quibusdam peccata retineant,
quibusdam relaxent. Sic sic eos à Deo
decebat erigi, qui tantum pro Deo
confiterantur humilia. Ecce qui districtum
Dei judicium metuunt, animarum
judices sunt: & alios damnant vel
liberant, qui semetipsos damnari
metebant. Horum profectò nunc in
Ecclesia Episcopi locum tenent.
Ligandi atque solvendi auctoritatem
suscipiunt, qui gradum regiminis
fortituntur. Grandis honor, sed
grave pondus istius est honoris.
Durum quippe est, ut qui nescit
tenere moderamina vitæ suæ,
judex vitæ fiat alienæ. Et
plerumque contingit, ut hic
judicii locum teneat, cui ad
locum vitam minimè concordat.
Ac sæpe agitur, ut vel damnet
immeritos, vel alios ipse ligatus
solvat. Sæpe in solvendis ac
ligandis subditis suæ voluntatis
motus, non autem causarum
merita sequitur. Unde fit, ut
ipsa hæc ligandi & solvendi
potestas se privet, qui hanc
pro suis voluntatibus, & non
pro subditorum moribus exercet.
Sæpe fit, ut erga quemlibet
proximum odio vel gratia
moveatur pastor: judicare
autem de subditis dignè
nequeunt, qui in subditorum
causis sua vel odia vel gratiam
sequuntur. Unde rectè per
Prophetam dicitur: *Mortificabant
animas que non moriuntur; &
vivificabant animas que non
vivunt.* Non morientem quippe
mortificat, qui justum damnat.
Et non victurum vivificare
nititur, qui reum à supplicio
absolvere conatur. Causæ ergo
pensandæ sunt, & tunc ligandi
atque solvendi potestas
exercenda. Videndum est quæ
culpa præcessit, aut quæ sit
penitentia secuta post culpam:
ut quos omnipotens Deus per
compunctionis gratiam visitat,
illos pastoris sententia absolvat.
Tunc enim vera est absolutio
præsentis, cum æterni arbitrium
sequitur judicis. Quod bene
quatuordecim mortui resuscitatio
illa significat, quæ videlicet
demonstrat, quia prius mortuum
Dominus vocavit & vivificavit,
dicens: *Lazare, veni foras:* &
postmodum is qui

Joan. 15. d

Act. 2. a

1. Joan. 4. d

Ezech. 13. d

Joan. 11.

qui

Ibid.

qui vivens egressus fuerat, à discipulis est solutus, sicut scriptum est: *Cumque egressus esset qui fuerat ligatus insidiis, tunc dixit discipulis: Solvite eum, & sinite abire.* Ecce illum discipuli jam viventem solvunt, quem magister resuscitaverat mortuum. Si enim discipuli Lazarum mortuum solverent, factorem magis ostenderent, quam virtutem. Ex qua consideratione intuentum est, quod illos nos debemus per pastorem auctoritatem solvere, quos auctorem nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam vivificare. Quæ nimirum vivificatio ante operationem rectitudinis in ipsa jam cognoscitur confessione peccati. Unde & huic ipsi mortuo Lazaro nequaquam dicitur, Revivisce: sed, *Veni foras.* Omnis quippe peccator dum culpam suam intra conscientiam abscondit, introsum latet, in suis penetrabilibus occultatur. Sed mortuus venit foras, cum peccator nequitias suas sponte confitetur. Lazaro ergo dicitur, *Veni foras:* ac si aperte cuilibet mortuo in culpa diceretur: Cur reatum tuum intra conscientiam abscondis? Foras jam per confessionem egredere, qui apud te interius per negationem latet. Veniat itaque foras mortuus, id est, culpam confiteatur peccator. Venientem verò foras solvant discipuli; ut pastores Ecclesie ei peccata debeant amovere, quam meruit qui non erubuit confiteri quod fecit. Hæc de solutionis ordine breviter dixerim: ut sub magno moderamine pastores Ecclesie vel solvere studeant, vel ligare. Sed utrum iuste, an iniuste obliget pastor, pastoris tamen sententia regi timenda est: ne is qui subest, & cum iniuste forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa mereatur. Pastor ergo vel absolvere indiscretè timeat, vel ligare. Is autem qui sub manu pastoris est, ligari timeat vel iniuste; nec pastoris sui iudicium temerè reprehendat: ne etsi iniuste ligatus est, ex ipsa tumidæ reprehensionis superbia, culpa quæ non erat fiat. Sed quia hæc breviter per excessum diximus, ad expositionis ordinem redeamus. [*Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Iesus.*] Iste unus discipulus defuit, reversus quod gestum est audivit, audita credere renuit. Venit iterum Dominus, & non credenti discipulo latus palpandum præbuit, manus ostendit, & ostensa suorum cicatrice vulnerum, infidelitatis illius vulnus sanavit. Quid, fratres charissimi, quid inter hæc animadvertitis? Nunquid casu gestum creditis, ut electus ille discipulus tunc deesset, post autem veniens audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpans crederet? Non hoc casu, sed divina dispensatione gestum est. Discipulus ille dubitans, dum in magistro suo vulnera palparet carnis, in nobis vulnera sanaret infidelitatis. Plus enim nobis Thomæ infidelitas ad fidem, quam fides credentium discipulorum profuit: quia dum ille ad fidem palpando reducit, nostra mens omni dubitatione postposita, in fide solidatur. Sic quippe discipulam Dominus post resurrectionem suam dubitare permittit, nec tamen in dubitatione deseruit, sicut ante nativitatem suam habere Mariam sponsum voluit, qui tamen ad ejus nuptias non pervenit. Nam ita factus est discipulus dubitans & palpans, testis veræ resurrectionis, sicut sponsus matris fuerat custos integerrimæ virginitatis. Palpavit autem, & exclamavit: [*Dominus meus, & Deus meus.*] Dicit ei Iesus: *Quia vidisti me, Thomas, credidisti.* Cum Paulus Apostolus dicat: *Est autem fides sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium:* profectò liquet, quia fides illarum rerum argumentum est quæ apparere non possunt. Quæ etenim apparent, jam fidem non habent, sed agnitionem. Dum ergo vidit Thomas, dum palpavit, cur ei dicitur: [*Quia vidisti me, credidisti?*] Sed aliud vidit, aliud credidit. A mortali quippe homine

S. Greg. Tom. I.

A divinitas videri non potuit. Hominem ergo vidit, & Deum confessus est, dicens: [*Dominus meus, & Deus meus.*] Videndo ergo credidit, qui considerando verum hominem, hunc Deum quem videre non poterat, exclamavit. Lætificat valde quod sequitur: [*Beati qui non viderunt, & crediderunt.*] In qua nimirum sententia nos specialiter signati sumus, qui eum quem carne non vidimus, mente retinemus. Nos signati sumus: sed si fidem nostram operibus sequimur. Ille etenim verè credit, qui exercet operando quod credit. Quò contrà, de his qui fidem nomine tenus retinent, Paulus dicit: *Constituntur Tit. 1. d se nosse Deum, factis autem negant.* Hinc Jacobus *Iacob. 2. d ait: Fides sine operibus mortua est.* Hinc ad beatum Job de antiquo hoste generis humani Dominus dicit: *Absorbebit fluvium, & non mirabitur, & habet fiduciam quod insuat Iordanis in os ejus.* Quis etenim per fluvium designatur, nisi humani generis fluxus? Quod videlicet genus ab ortu ad finem defluit: & quasi aquæ more, usque ad competentem terminum ex carnis liquore percurrit. Quid per Jordanem, nisi baptizatorum forma signatur? Quia enim in Iordanis flumine ipse auctor redemptionis nostræ baptizari dignatus est, rectè Jordanis nomine, eorum multitudo exprimitur, qui intra sacramentum baptismatis continentur. Antiquus ergo hostis generis humani fluvium absorbit; quia à mundi origine usque ad Redemptoris adventum, vix paucis electis evadentibus, in ventrem suæ malitiæ genus humanum traxit. De quo rectè dicitur: *Absorbebit fluvium, & non mirabitur:* quia pro magno non habet cum infideles rapit. Sed grave est valde quod subditur: *Et habet fiduciam quod insuat Iordanis in os ejus.* Quia postquam infideles quosque à mundi origine rapuit, adhuc se posse decipere etiam fideles præsumit. Nam ore pestiferæ persuasionis eos quotidie devorat, in quibus à confessione fidei reprobata vita discordat. Hoc ergo, fratres charissimi, tota intentione pertimescite: hoc apud vos sollicita mente cogitate. Ecce Paschalia solemnia agimus: sed ita vivendum est nobis, ut pervenire ad æterna festa mereamur. Transeunt cuncta quæ temporaliter festiva celebrantur. Curate, qui his solemnitatibus interestis, ne ab æterna solemnitate separemini. Quid prodest interesse festis hominum, si deesse contingat festis Angelorum? Umbra venturæ solemnitatis est solemnitas præsens. Idecirco hanc annuè agimus, ut ad illam quæ non est annua, sed continua, perducamur. Cùm hæc statuto tempore geritur, ad illius desiderium memoria nostra reficitur. Frequentatione ergo gaudij temporalis, ad æterna gaudia mens incalcescat & ferveat: ut ex veritate lætitiæ perfruatur in patria, quod de umbra gaudij meditatur in via. Vitam ergo vestram, fratres, moresque componite. Is qui mitis resurrexit ex morte, quàm districtus in iudicio veniat, previdere. Certè in die tremendi examinis sui, cum Angelis, cum Archangelis, cum Thronis, cum Dominationibus, cum Principatibus & Potestatibus apparebit: cælis ac terris ardentibus, cunctis videlicet elementis in sui obsequij terrore commotis. Hunc ergo tanti pavoris iudicem ante oculos ponite: hunc venturum timete, ut hunc, cùm venerit, non timidi, sed securi videatis. Timendus ergo est, ne timeatur. Terror ejus nos ad usum bonæ operationis exercent: metus illius vitam nostram à pravitate compescat. Mihi fratres, credite, quia tantò tunc erimus securi de ejus præsentia, quantò nunc esse satagimus suspecti de culpa. Certè si aliquis vestrum cum suo adversario causam dicturus in meo iudicio die crastino esset exhibendus, totam fortasse noctem insomnem duceret, quid sibi dici posset, quid objectionibus responderet, secum sollicita & æstuante mente versaret: ne me inveniret asperum, vehementer metueret: ne apud me appareret noxius, formidaret. Et quia

Y Y y

ego? aut quid ego? nimirum non longè post futurus post hominem vermis, atque post vermem pulvis. Si ergo tantà curâ pertimescitur iudicium pulveris, qua intentione cogitandum est, qua formidine prævidendum tantæ iudicium maiestatis? Sed quia sunt nonnulli, qui de resurrectione carnis incerti sunt, & hanc tunc rectius docemus, si etiam cordium vestrorum quæstionibus occultis occurrimus: pauca nobis de ipsa resurrectionis fide loquenda sunt. Multi etenim de resurrectione dubitantes, sicut & nos aliquando fuimus, dum carnem in putredinè, ossaque in pulvere redigi per sepulera conspiciunt, reparari ex pulvere carnem & ossa diffidunt; sicque apud se quasi ratiocinantes dicunt: Quàdo ex pulvere homo reducitur? quando agitur ut cinis amietur? Quibus breviter respondemus: quia longè minus est Deo reparare quod fuit, quàm creasse quod non fuit. Aut quid mirum si hominem ex pulvere reficit, qui simul omnia ex nihilo creavit? Mirabilis namque est cælum & terram ex nullis existentibus condidisse, quàm ipsum hominem ex terra reparare. Sed cinis attenditur, & in carnem redire posse desperatur: & divinæ operationis virtus comprehendendi quasi ex ratione quaeritur. Qui scilicet hæc ideirco in suis cogitationibus dicunt, quia eis quotidiana Dei miracula ex assiduitate viluerunt. Nam ecce in uno grano parvissimi seminis latet tota quæ nascitura est arboris moles. Constituamus namque ante oculos cujuslibet arboris miram magnitudinem: cogitemus unde oriendo cæpit, quæ ad tantam molem crescendo pervenit. Invenimus proculdubio ejus originem, parvissimum semen. Consideremus nunc ubi in illo parvo grano seminis latet fortitudo ligni, asperitas corticis, saporis odorisque magnitudo, ubertas fructuum, viriditas foliorum. Contrectatum namque seminis granum non est validum: unde ergo processit ligni duritia? non est asperum, unde asperitas corticis erupit? non est saporum, unde sapor in fructibus? olfactum nil redolet, unde odor in fructibus fragrat? nil in se viride ostendit, unde foliorum viriditas exivit? Cuncta ergo in semine simul latent, quæ tamen non simul ex semine prodeunt. Ex semine quippe producitur radix, ex radice procedit virgultum, ex virgulto oritur fructus, ex fructu etiam producitur semen. Addamus ergo quia & semen latet in semine. Quid igitur mirum, si ossa, nervos, carnem, capillosque reducat ex pulvere, qui lignum, fructus, folia, in magna mole arboris ex parvo quotidie semine restaurat? Cùm ergo dubitans animus de resurrectionis potentia rationem quaerit, earum rerum ei quæstiones inferendæ sunt, quæ & incessanter fiunt, & tamen ratione comprehendendi nequaquam possunt: ut dum non valet ex visione rei penetrare quod conspicit, de promissione divinæ potentia credat quod audit. Illa ergo vobiscum, fratres charissimi, promissa cogitate quæ permanent: quæ verò cum tempore transeunt, velut jam dimissa despiciate. Ad hujus resurrectionis gloriam quam in se Veritas ostendit, tota intentione festinate. Terrena desideria quæ ab auctore separant, fugite: quia tantè altius ad conspectum Dei omnipotentis pertingitis, quantò mediatorem Dei & hominum singulariùs amatis. Qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Lectio sancti Evangelij secundum
Joannem.

Cap. 15. b

IN illo tempore, dixit Iesus discipulis suis: Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam

A suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. Iam non dicam vos servos: quia servus nescit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos: quia omnia quaecumque audivi à Patre meo, nota feci vobis. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, & posui vos ut caris, & fructum asseratis, & fructus vestri maneat: ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.

HOMILIA XXVII.

Habita ad populum in basilica S. Pancratij martyris, die natalis ejus.

Cum cuncta sacra eloquia Dominicis plena sint præceptis, quid est quoddam de dilectione, quasi de singulari mandato Dominus dicit: [Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem;] nisi quia omne mandatum de sola dilectione est, & omnia unum præceptum sunt? quia quicquid præcipitur, in sola charitate solidatur. Ut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt, sic multæ virtutes ex una charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis. Præcepta ergo Dominica & multa sunt, & unum: multa per diversitatem operis, unum in radice dilectionis. Qualiter autem ista dilectio tenenda sit, ipse insinuat, qui in plerisque scripturæ suæ sententiis & amicos jubet diligere in se, & inimicos propter se. Ille enim veraciter charitatem habet, qui & amicum diligit in Deo, & inimicum diligit propter Deum. Nam sunt nonnulli qui diligunt proximos, sed per affectum cognationis & carnis: quibus tamen in hac dilectione sacra eloquia non contradicunt. Sed aliud est quod sponte impenditur naturæ: aliud quod præceptis Dominicis ex charitate debetur obedientia. Hi nimirum & proximum diligunt, & tamen illa sublimia dilectionis præmia non assequuntur: quia amorem suum non spiritualiter, sed carnaliter impendunt. Proinde cùm Dominus diceret: [Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem] protinus addidit: [Sicut dilexi vos.] Ac si aperte dicat: Ad hoc amate, ad quod amavi vos. Quia in re, fratres charissimi, soletur intuentum est, quoddam antiquus hostis dum mentem nostram ad rerum temporalium dilectionem trahit, infirmo rem contra nos proximum excitat, qui ea ipsa quæ diligimus, hæc faciens, ut terrena tollat: sed ut charitatem in nobis feriat. Nam in odium repente exardescimus: & dum foris invicti esse cupimus, intus graviter ferimur: dum parva foris defendimus, intus amittimus maxima: quia dum rem diligimus temporalem, veram amittimus dilectionem. Omnis quippe qui nostra tollit, inimicus est. Sed si odio habere cœperimus inimicum, intus est quod perdimus. Cùm ergo aliquid exterius à proximo patimur, contra occultum raptorem interius vigilemus, qui nunquam melius vincitur, nisi cùm raptor exterior amatur. Una quippe & summa est probatio charitatis, si & ipse diligitur, qui adversatur. Hinc est quoddam ipsa Veritas & crucis patibulum sustinet, & tamen ipsis suis persecutoribus affectum dilectionis impendit, dicens: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Quid ergo mirum si inimicos diligant discipuli dum vivunt, quando & tunc inimicos diligit magister cùm occiditur? Cujus dilectionis summam exprimit, cùm subjungitur: [Ma-

L. 27. b

orem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.] Mori etiam pro inimicis Dominus venerat, & tamen positurum se animam pro amicis dicebat: ut profectò nobis ostenderet, quia dum diligendo, lucrum facere de inimicis possumus, etiam ipsi amici sunt qui persequuntur. Sed ecce nos usque ad mortem nemo persequitur. Unde ergo probare possumus an diligamus inimicos? Sed est quod in pace sanctæ Ecclesiæ fieri debeat, unde clarescat si persecutionis tempore mori pro dilectione valeamus. Certè idem Joannes dicit:

1. Ioan. 3. e

Qui habuerit substantiam mundi huius, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clausit viscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo?

Luc. 3. b

Hinc etiam Joannes Baptista ait: *Qui habet duas tunicas, det non habenti.* Qui ergo tranquillitatis tempore non dat pro Deo tunicam suam, quando in persecutione daturus est animam suam? Virtus ergo charitatis ut invicta sit in perturbatione, nutriatur per misericordiam in tranquillitate: quatenus omnipotenti Deo primùm dicat sua impendere, postmodum semetipsum. Sequitur: *[Vos amici mei estis.]* O quanta est misericordia conditoris nostri. Servi digni non sumus, & amici vocamur. Quanta est dignitas hominum, esse amicos Dei? Sed auditis gloriam dignitatis: audite & laborem certaminis. *[Si feceritis quæ ego præcipio vobis.]* Amici mei estis, si ea quæ præcipio vobis, facitis. Ac si aperte dicat: Gaudetis de culmine: pensate quibus laboribus pervenitur ad culmen. Certè dum filij Zebedei

Mat. 20. e

interveniente matre quererent ut unus à dextris Dei, & alius à sinistris federe debuissent, audierunt: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Jam locum celsitudinis quærebant: ad viam illos Veritas revocat, per quam ad celsitudinem venirent. Ac si dicatur: Jam vos locus delectat celsitudinis, sed priùs via exerceat laboris. Per calicem pertingitur ad maiestatem. Si mens vestra appetit quod demulcet, priùs bibite quod dolet. Sic sic per amarum poculum confessionis pervenitur ad gaudium salutis. *[Iam non dicam vos servos: quia servus nescit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis.]* Quæ sunt omnia quæ audivit à Patre suo, quæ nota fieri voluit servis suis, ut eos efficeret amicos suos; nisi gaudia internæ charitatis, nisi illa festa supernæ patriæ, quæ nostris quotidie mentibus per aspirationem sui amoris imprimunt? Dum enim audita supercælestia amamus, amata jam novimus; quia amor ipse notitia est. Omnia ergo eis nota fecerat; qui à terrenis desideris immutati, amoris summi fabricibus ardebant. Istos verò amicos Dei aspexerat

Ps. 138. e

Propheta, cum dicebat: *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus.* Amicus enim quasi amici cultus vocatur. Quia ergo Psalmista prospexit electos Dei à mundi huius amore separatos custodire in mandatis cælestibus voluntatem Dei, miratus est amicos Dei, dicens: *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus.* Et tanquam si ab eo protinus causas honoris tanti nobis insinuari quæreremus, illico adjunctum: *Nimis confortatus est principatus eorum.* Ecce electi Dei carnem domant, spiritum roborant, demonibus imperant, virtutibus coruscant, præsentia despiciunt, æternam patriam cum voce & moribus prædicant: eam etiam moriendo diligunt, atque ad illam per tormenta pertingunt. Occidi possunt, & flecti nequeunt. Nimis ergo confortatus est principatus eorum. In ista ipsa passione, qua ceciderunt in morte carnis, videte quantum fuerit culmen mentis. Unde hoc, nisi quia confortatus est principatus eorum? Sed ne putes quòd sic magni forsitan pauci sunt, subiunxit: *Di-*

Ibidem.

numerabo eos, & super arenam multiplicabuntur. Totum mundum, fratres aspiciat: martyribus plenus est. Jam pæne tot qui videamus, non sumus, S. Greg. Tom. I.

Ps. 138. e

Di-

quot veritatis testes habemus. Deo ergo numerabiles, nobis super arenam multiplicati sunt: quia quanti sunt, à nobis comprehendi non possunt. Sed quisquis ad hanc pervenit dignitatem, ut amicus vocetur Dei, sese in se conspiciat: dona autem quæ percipit, super se nihil suis meritis tribuat, ne ad inimicitias erumpat. Unde & subditur: *[Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, & posui vos, ut eatis, & fructum afferatis.]* Posui ad gratiam: plantavi ut eatis volendo, fructum afferatis operando. Eat is enim volendo dixi; quia velle aliquid facere, jam mente ire est. Qualem verò fructum afferre debeant, subditur: *[Et fructus vester maneat.]* Omne quod secundum præsens sæculum laboramus, vix usque ad mortem sufficit. Mors namque interveniens, fructum nostri laboris abscondit. Quod verò pro æterna vita agitur, etiam post mortem servatur: & tunc apparere incipit, cum laborum carnalium fructus cæperit non videri. Ibi ergo illa retributio inchoat, ubi ista terminatur. Quisquis ergo jam æterna cognovit, apud ejus animum temporales fructus vilescant. Tales fructus operemur qui maneant: tales fructus operemur, qui cum mors cuncta interimat, ipsi exordium à morte sumant. Nam quòd à morte incipiat fructus Dei, testatur Propheta, qui dicit: *Cum dederit dilectis suis somnum, hæc est hereditas Domini.* Omnis qui dormit in morte, perdit hereditatem: sed cum dederit dilectis suis somnum, hæc est hereditas Domini: quia electi Dei postquam pervenerint ad mortem, tunc inveniunt hereditatem. Sequitur: *[Ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.]* Ecce hic dicit: *[Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.]* Rursus alibi per eundem Evangelistam dicit: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Usque modo non petistis quidquam in nomine meo.* Si omne quod petimus in nomine Filij, dat nobis Pater: quid ergo est quòd Paulus ter Dominum rogavit, & exaudiri non meruit, sed dictum est illi: *Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perscitur?* Nunquid ille tam egregius prædicator in Filij nomine non petiit? Quare autem non accepit quod petiit? Quomodo ergo verum est, quia quidquid petimus Patrem in nomine Filij, dat nobis Pater, si auferri à se angelum satanæ petiit Apostolus in nomine Filij, & tamen quod petiit non accepit? Sed quia nomen filij Jesu est, Jesus autem Salvator, vel etiam salutaris dicitur: ille ergo in nomine Salvatoris petiit, qui illud petiit, quod ad veram salutem pertinet. Nam si id quod non expedit petiit, non in nomine Jesu petitur Pater. Unde & eisdem Apostolis adhuc infirmantibus Dominus dicit: *Usque modo non petistis quidquam in nomine meo.* Ac si aperte diceretur: Non petistis in nomine Salvatoris, quia nescitis quærere æternam salutem. Hinc est quòd & Paulus non exauditur: quia si liberaretur à tentatione, ei non prodesset ad salutem. Ecce videmus, fratres charissimi, quam multi ad solemnitatem Martyris convenistis, genua flectitis, peccatus tunditis, voces orationis ac confessionis emititis, faciem lacrymis rigatis. Sed pensate quæso, petitiones vestras, videte si in nomine Jesu petitis, id est, si gaudia salutis æternæ postulatis. In domo enim Jesu, Jesum non quæritis, si in æternitatis templo importunè pro temporalibus oratis. Ecce alius in oratione quærit uxorem, alius petit villam, alius postulat vestem, alius dari sibi deprecatur alimentum. Et quidem cum hæc desunt, ab omnipotenti Deo petenda sunt. Sed meminisse continè debemus quòd ex mandato ejusdem nostri Redemptoris accepimus: *Quærite primùm regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* Et hæc itaque à Jesu petere, non est errare, si tamen non nimis petantur. Sed adhuc, quod est gravius, alius postulat mortem inimici, eumque quem gla-

Ps. 126. b

rit dilectis suis somnum, hæc est hereditas Domini.

Omnis qui dormit in morte, perdit hereditatem:

sed cum dederit dilectis suis somnum, hæc est hereditas Domini: quia electi Dei postquam pervenerint ad mortem, tunc inveniunt hereditatem. Sequitur: [Ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.] Ecce hic dicit: [Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.] Rursus alibi per eundem Evangelistam dicit: Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Usque modo non petistis quidquam in nomine meo. Si omne quod petimus in nomine Filij, dat nobis Pater: quid ergo est quòd Paulus ter Dominum rogavit, & exaudiri non meruit, sed dictum est illi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perscitur? Nunquid ille tam egregius prædicator in Filij nomine non petiit? Quare autem non accepit quod petiit? Quomodo ergo verum est, quia quidquid petimus Patrem in nomine Filij, dat nobis Pater, si auferri à se angelum satanæ petiit Apostolus in nomine Filij, & tamen quod petiit non accepit? Sed quia nomen filij Jesu est, Jesus autem Salvator, vel etiam salutaris dicitur: ille ergo in nomine Salvatoris petiit, qui illud petiit, quod ad veram salutem pertinet. Nam si id quod non expedit petiit, non in nomine Jesu petitur Pater. Unde & eisdem Apostolis adhuc infirmantibus Dominus dicit: Usque modo non petistis quidquam in nomine meo. Ac si aperte diceretur: Non petistis in nomine Salvatoris, quia nescitis quærere æternam salutem. Hinc est quòd & Paulus non exauditur: quia si liberaretur à tentatione, ei non prodesset ad salutem. Ecce videmus, fratres charissimi, quam multi ad solemnitatem Martyris convenistis, genua flectitis, peccatus tunditis, voces orationis ac confessionis emititis, faciem lacrymis rigatis. Sed pensate quæso, petitiones vestras, videte si in nomine Jesu petitis, id est, si gaudia salutis æternæ postulatis. In domo enim Jesu, Jesum non quæritis, si in æternitatis templo importunè pro temporalibus oratis. Ecce alius in oratione quærit uxorem, alius petit villam, alius postulat vestem, alius dari sibi deprecatur alimentum. Et quidem cum hæc desunt, ab omnipotenti Deo petenda sunt. Sed meminisse continè debemus quòd ex mandato ejusdem nostri Redemptoris accepimus: Quærite primùm regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Et hæc itaque à Jesu petere, non est errare, si tamen non nimis petantur. Sed adhuc, quod est gravius, alius postulat mortem inimici, eumque quem gla-

Ioan. 16. e

ritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Usque modo non petistis quidquam in nomine meo.

Si omne quod petimus in nomine Filij, dat nobis Pater: quid ergo est quòd Paulus ter Dominum rogavit, & exaudiri non meruit, sed dictum est illi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perscitur? Nunquid ille tam egregius prædicator in Filij nomine non petiit? Quare autem non accepit quod petiit? Quomodo ergo verum est, quia quidquid petimus Patrem in nomine Filij, dat nobis Pater, si auferri à se angelum satanæ petiit Apostolus in nomine Filij, & tamen quod petiit non accepit? Sed quia nomen filij Jesu est, Jesus autem Salvator, vel etiam salutaris dicitur: ille ergo in nomine Salvatoris petiit, qui illud petiit, quod ad veram salutem pertinet. Nam si id quod non expedit petiit, non in nomine Jesu petitur Pater. Unde & eisdem Apostolis adhuc infirmantibus Dominus dicit: Usque modo non petistis quidquam in nomine meo. Ac si aperte diceretur: Non petistis in nomine Salvatoris, quia nescitis quærere æternam salutem. Hinc est quòd & Paulus non exauditur: quia si liberaretur à tentatione, ei non prodesset ad salutem. Ecce videmus, fratres charissimi, quam multi ad solemnitatem Martyris convenistis, genua flectitis, peccatus tunditis, voces orationis ac confessionis emititis, faciem lacrymis rigatis. Sed pensate quæso, petitiones vestras, videte si in nomine Jesu petitis, id est, si gaudia salutis æternæ postulatis. In domo enim Jesu, Jesum non quæritis, si in æternitatis templo importunè pro temporalibus oratis. Ecce alius in oratione quærit uxorem, alius petit villam, alius postulat vestem, alius dari sibi deprecatur alimentum. Et quidem cum hæc desunt, ab omnipotenti Deo petenda sunt. Sed meminisse continè debemus quòd ex mandato ejusdem nostri Redemptoris accepimus: Quærite primùm regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Et hæc itaque à Jesu petere, non est errare, si tamen non nimis petantur. Sed adhuc, quod est gravius, alius postulat mortem inimici, eumque quem gla-

2. Cor. 12. b

mea: nam virtus in infirmitate perscitur? Nunquid ille tam egregius prædicator in Filij nomine non petiit? Quare autem non accepit quod petiit? Quomodo ergo verum est, quia quidquid petimus Patrem in nomine Filij, dat nobis Pater, si auferri à se angelum satanæ petiit Apostolus in nomine Filij, & tamen quod petiit non accepit? Sed quia nomen filij Jesu est, Jesus autem Salvator, vel etiam salutaris dicitur: ille ergo in nomine Salvatoris petiit, qui illud petiit, quod ad veram salutem pertinet. Nam si id quod non expedit petiit, non in nomine Jesu petitur Pater. Unde & eisdem Apostolis adhuc infirmantibus Dominus dicit: Usque modo non petistis quidquam in nomine meo. Ac si aperte diceretur: Non petistis in nomine Salvatoris, quia nescitis quærere æternam salutem. Hinc est quòd & Paulus non exauditur: quia si liberaretur à tentatione, ei non prodesset ad salutem. Ecce videmus, fratres charissimi, quam multi ad solemnitatem Martyris convenistis, genua flectitis, peccatus tunditis, voces orationis ac confessionis emititis, faciem lacrymis rigatis. Sed pensate quæso, petitiones vestras, videte si in nomine Jesu petitis, id est, si gaudia salutis æternæ postulatis. In domo enim Jesu, Jesum non quæritis, si in æternitatis templo importunè pro temporalibus oratis. Ecce alius in oratione quærit uxorem, alius petit villam, alius postulat vestem, alius dari sibi deprecatur alimentum. Et quidem cum hæc desunt, ab omnipotenti Deo petenda sunt. Sed meminisse continè debemus quòd ex mandato ejusdem nostri Redemptoris accepimus: Quærite primùm regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Et hæc itaque à Jesu petere, non est errare, si tamen non nimis petantur. Sed adhuc, quod est gravius, alius postulat mortem inimici, eumque quem gla-

Ioan. 16. e

do non petistis quidquam in nomine meo. Ac si aperte diceretur: Non petistis in nomine Salvatoris, quia nescitis quærere æternam salutem. Hinc est quòd & Paulus non exauditur: quia si liberaretur à tentatione, ei non prodesset ad salutem. Ecce videmus, fratres charissimi, quam multi ad solemnitatem Martyris convenistis, genua flectitis, peccatus tunditis, voces orationis ac confessionis emititis, faciem lacrymis rigatis. Sed pensate quæso, petitiones vestras, videte si in nomine Jesu petitis, id est, si gaudia salutis æternæ postulatis. In domo enim Jesu, Jesum non quæritis, si in æternitatis templo importunè pro temporalibus oratis. Ecce alius in oratione quærit uxorem, alius petit villam, alius postulat vestem, alius dari sibi deprecatur alimentum. Et quidem cum hæc desunt, ab omnipotenti Deo petenda sunt. Sed meminisse continè debemus quòd ex mandato ejusdem nostri Redemptoris accepimus: Quærite primùm regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Et hæc itaque à Jesu petere, non est errare, si tamen non nimis petantur. Sed adhuc, quod est gravius, alius postulat mortem inimici, eumque quem gla-

2. Cor. 12. b

à tentatione, ei non prodesset ad salutem. Ecce videmus, fratres charissimi, quam multi ad solemnitatem Martyris convenistis, genua flectitis, peccatus tunditis, voces orationis ac confessionis emititis, faciem lacrymis rigatis. Sed pensate quæso, petitiones vestras, videte si in nomine Jesu petitis, id est, si gaudia salutis æternæ postulatis. In domo enim Jesu, Jesum non quæritis, si in æternitatis templo importunè pro temporalibus oratis. Ecce alius in oratione quærit uxorem, alius petit villam, alius postulat vestem, alius dari sibi deprecatur alimentum. Et quidem cum hæc desunt, ab omnipotenti Deo petenda sunt. Sed meminisse continè debemus quòd ex mandato ejusdem nostri Redemptoris accepimus: Quærite primùm regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Et hæc itaque à Jesu petere, non est errare, si tamen non nimis petantur. Sed adhuc, quod est gravius, alius postulat mortem inimici, eumque quem gla-

Mat. 6. d

Et hæc itaque à Jesu petere, non est errare, si tamen non nimis petantur. Sed adhuc, quod est gravius, alius postulat mortem inimici, eumque quem gla-

Mat. 8.

Dominum venit, dicens: *Domine, puer meus jacet paralyticus in domo mea, & male torquetur.* Cui à Jesu protinus responderetur: *Ego veniam & curabo eum.* Quid est quod regulus rogat ut ad eum filium veniat, & tamen ire corporaliter recusat; ad servum verò Centurionis non invitatur, & tamen se corporaliter ire pollicetur? Reguli filio per corporalem presentiam non dignatur adesse, Centurionis servo non dedignatur occurrere. Quid est hoc, nisi quod superbia nostra retunditur, qui in hominibus non naturam qua ad imaginem Dei facti sunt, sed honores & divitias veneramus? Cumque pensamus quæ circa eos sunt, profectò interiora minimè videmus: dum ea consideramus quæ in corporibus despecta sunt, negligimus pensare quod sunt. Redemptor verò noster ut ostenderet quia quæ alta sunt hominum, despicienda sunt; & quæ despecta sunt hominum, sanctis despicienda non sunt: ad filium reguli ire noluit, ad servum Centurionis ire paratus fuit. Incepata est ergo superbia nostra, quæ nescit pensare homines propter homines. Sola, ut diximus, quæ circumstant hominibus pensat, naturam non aspiciat, honorem Dei in hominibus non agnoscit. Ecce ire non vult filius Dei ad filium reguli: & tamen venire paratus est ad salutem servi. Certè si nos cuiuspiam servus rogaret ut ad eum ire deberemus, protinus nobis nostra superbia in cogitatione tacita responderet, dicens: Non eas, quia temetipsum degeneras, honor tuus despicitur, locus vilescit. Ecce de caelo venit qui servo in terra occurrere non despiciat: & tamen humiliari in terra contemnimus, qui de terra sumus. Quid verò apud Deum vilius, qui de terra sumus. Quid verò apud Deum vilius, quid despectius esse potest, quam servare honorem apud homines, & interni testis oculos non timere? Unde & in sacro Evangelio ad Phariseos Dominus ait: *Vos estis qui justificatis vos coram hominibus, Deus autem novit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominabile est apud Deum.* Notate fratres, notate quod dicitur. Si enim quod hominibus altum est, abominabile est apud Deum; cordis nostri cogitatio tantò apud Deum in imo est, quantò hominibus in alto: & humilitas cordis nostri tantò apud Deum in alto est, quantò hominibus in imo. Despiciamus ergo si quid boni gerimus: nulla nos nostra inflat operatio, non rerum abundantia, non gloria extollat. Si quibuslibet ex bonis affluentibus intus intumescimus, Deo despecti sumus. Quò contrà de humilibus Psalmista dicit: *Custodiens parvulos Dominus.* Quia parvulos humiles appellat, postquam sententiam protulit, consilium subjungit: nam quasi quæreremus quid ipse ad hæc faceret, adjunxit: *Humiliatus sum, & liberavit me.* Hæc ergo cogitate, fratres, hæc tota intentione pensate. Nolite in proximis vestris mundi hujus bona venerari. Hoc propter Deum honorate in hominibus, quibus tamen commissi non estis, quòd facti sunt ad imaginem Dei. Quod tunc proximis verè servatis, si apud vosmetipsos prius in corde non intumescitis. Nam qui se adhuc pro rebus transitoris extollit, nescit in proximo venerari quod maneat. Nolite ergo in vobismetipsis pensare quod habetis, sed quid estis. Ecce mundus qui diligitur, fugit. Sancti isti, ad quorum tumbam consistimus, florentem mundam mentis despectu calcaverunt. Erat vita longa, salus continua, opulentia in rebus, secunditas in propagine, tranquillitas in diuturna pace: & tamen cum in seipso floreret, jam in eorum cordibus mundus aruerat. Ecce jam mundus in seipso aruit, & adhuc in cordibus nostris floret. Ubique mors, ubique luctus, ubique desolatio, undique percutimur, undique amaritudinibus replemur: & tamen caeca mente carnalis concupiscentiæ ipsas ejus amaritudines amamus, fugientem sequimur, labenti inhæremus. Et quia labentem retinere non possumus, cum ipso labimur, quem cadentem tenemus. Ali-

Luc. 16. e

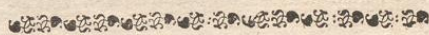
Ps. 114. b

Ibid.

quando nos mundus retraxit à Deo: nunc tantis plagis plenus est, ut ipse nos jam mundus mittat ad Deum. Pensate ergo quia nulla sunt quæ temporaliter currunt. Finis temporalium ostendit, quàm nihil sit quod transire potuit. Casus rerum indicat, quia res transiens & tunc prope nihil fuit cum stare videretur. Hæc ergo, fratres charissimi, sollicita consideratione pensate, in æternitatis amore corfigite; ut dum terrena culmina adipisci contemnitis, perveniatis ad gloriam, quàm per fidem tenetis, per Jesum Christum Dominum nostrum, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

B Lectio sancti Evangelij secundum Marcum.

IN illo tempore: *Recumbentibus undecim discipulis, apparuit illis Iesus, & exprobravit incredulitatem eorum, & duritiam cordis: quia his qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mundum unversum, predicare Evangelium omni creatura. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur. In nomine meo demonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent: & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super agros manus imponent, & bene habebunt. Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in caelum, & sedet à dextris Dei. Illi autem profecti predicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Cap. 16. e

HOMILIA XXIX.

D *Habita ad populum in basilica beati Petri Apostoli, in Ascensione Domini.*

QUOD resurrectionem Dominicam discipuli tardè crediderunt, non tam illorum infirmitas, quàm nostra, ut ita dicam, futura firmitas fuit. Ipsa namque resurrectio illis dubitantibus per multa argumenta monstrata est: quæ dum nos legentes agnoscimus, quid aliud quàm de illorum dubitatione solidamur? Minus enim mihi Maria Magdalene præstitit quæ citius credit, quàm Thomas qui diu dubitavit. Ille etenim dubitando, vulnerum cicatrices tetigit, & de nostro pectore dubietatis vulnus amputavit. Ad insinuandam quoque veritatem Dominicæ resurrectionis notandum nobis est quid Lucas referat, dicens: *Converscens præcepit eis, ab Hierosolymis ne discederent.* Et post pauca: *Videntibus illis elevatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum.* Notate verba, signate mytheria. *Converscens elevatus est.* Comedit, & ascendit: ut videlicet per effectum comestionis veritas patesceret carnis. Marcus verò priusquam caelum Dominus ascendat, eum de cordis atque infidelitatis duritia increpasse discipulos memorat. Qua in re quid considerandum est, nisi quòd idcirco Dominus tunc discipulos increpavit, cum eos corporaliter reliquit, ut verba quæ recedens diceret, in corde audientium arctius impressa remaneret? Increpatà igitur eorum duritià, quid admonendo dicat, audiamus. *[Euntes in mundum unversum, predicare Evangelium*

Ioan. 20.

Act. 1. b

Ibid.

lium omni creatura.] Nunquid fratres mei, sanctum Evangelium vel insensatis rebus, vel brutis animalibus fuerat prædicandum, ut de eo discipulis dicitur: [*Prædicate omni creatura?*] Sed omnis creaturæ nomine signatur homo. Sunt namque lapides, sed nec vivunt, nec sentiunt. Sunt herbæ & arbuta; vivunt quidem, sed non sentiunt. Vivunt dico, non per animam, sed per viriditatem; quia & Paulus dicit: *Inspiciens, tu quod seminas, non vivificatur, nisi prius moriatur.* Vivit ergo quod moritur, ut vivificetur. Lapides itaque sunt, sed non vivunt. Arbuta autem sunt, & vivunt, sed non sentiunt. Bruta verò animalia sunt, vivunt, sentiunt, sed non discernunt. Angeli etenim sunt, vivunt, sentiunt, & discernunt. Omnis autem creaturæ aliquid habet homo. Habet namque commune esse cum lapidibus, vivere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum angelis. Si ergo commune habet aliquid cum omni creatura homo, juxta aliquid omnis creatura est homo. Omni ergo creaturæ prædicatur Evangelium, cum soli homini prædicatur: quia ille videlicet docetur, propter quem in terra cuncta creata sunt, & à quo omnia per quamdam similitudinem aliena non sunt. Potest etiam omnis creaturæ nomine, omnis natio gentium designari. Antè etenim dictum fuerat: *In viam gentium ne abieritis.* Nunc autem dicitur, [*Prædicate omni creatura:*] ut scilicet prius à Judæa Apostolorum repulsa prædicatio, tunc nobis in adjutorium fieret, cum hanc illa ad damnationis suæ testimonium, superbare repulisset. Sed cum discipulos ad prædicandum Veritas mittit, quid aliud in mundo facit, nisi grana seminis spargit? Et pauca grana mittit in semine, ut multarum messium fruges recipiat ex nostra fide. Neque enim in universo mundo tanta fidelium messis exurgeret, si de manu Domini super rationalem terram illa electa grana prædicantium non venissent. Sequitur: [*Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.*] Fortasse unusquisque apud semetipsum dicat: Ego jam credidi, salvus ero. Verum dicit, si fidem operibus tenet. Vera etenim fides est, quæ in hoc quod verbis dicit, moribus non contradicit. Hinc est enim quòd de quibusdam falsis fidelibus Paulus dicit: *Qui constituent se nosse Deum, factis autem negant.* Hinc Joannes ait: *Qui dicit se nosse Deum, & mandata ejus non custodit, mendax est.* Quod cum ita sit, fidei nostræ veritatem in vitæ nostræ consideratione debemus agnoscere. Tunc enim veraciter fideles sumus, si quod verbis promittimus, operibus implemus. In die quippe baptismatis omnibus nos antiqui hostis operibus atque omnibus pompis abrenunciare promissimus. Itaque unusquisque vestrum ad considerationem suam mentis oculos reducat: & si servat post baptismum, quod ante baptismum spondit, certus jam quia fidelis est gaudeat. Sed ecce quod promissit, minimè servavit: si ad exercenda prava opera, ad concupiscendas mundi pompas dilapsus est: videamus si jam scit plangere quod erravit. Apud misericordem namque judicem nec ille fallax habebitur, qui ad veritatem revertitur, etiam postquam mentitur: quia omnipotens Deus dum libenter nostram penitentiam suscipit, ipse suo judicio hoc quod erravimus, abscondit. Sequitur: [*Signa autem eos qui credituri sunt, hæc sequentur. In nomine meo demonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent: & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent, & bene habebunt.*] Nunquidnam, fratres mei, quia ista signa non facitis, minimè creditis? Sed hæc necessaria in exordio Ecclesiæ fuerunt. Ut enim ad fidem cresceret, miraculis fuerat nutrienda: quia & nos cum arbuta plantamus, tamdiu eis aquam infundimus, quousque ea in terra jam coaluisse videamus: & si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit. Hinc est

A enim quòd Paulus dicit: *Lingua in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus.* Habemus de his signis atque virtutibus quæ adhuc subtilius considerare debemus. Sancta quippe Ecclesia quotidie spiritualiter facit quod tunc per Apostolos corporaliter faciebat. Nam sacerdotes ejus cum per exorcismi gratiam manuum creditibus imponunt, & habitare malignos spiritus in eorum mente contradicunt, quid aliud faciunt, nisi demonia ejiciunt? Et fideles quique qui jam vitæ veteris secularia verba derelinquunt, sancta autem mysteria insonant, conditoris sui laudes & potentiam, quantum prævalent, narrant, quid aliud faciunt, nisi novis linguis loquuntur? Qui dum bonis suis exhortationibus malitiam de alienis cordibus auferunt, serpentes tollunt. Et dum pestiferas suasiones audiunt, sed tamen ad operationem pravam minimè pertrahuntur, mortiferum quidem est quod bibunt, sed non eis nocebit. Qui quoties proximos suos in bono opere infirmari conspiciunt, dum eis tota virtute concurrunt, & exemplo suæ operationis illorum vitam roborant qui in propria actione triubant; quid aliud faciunt, nisi super ægros manus imponunt, ut bene habeant? Quæ nimirum miracula tantò majora sunt, quanto spiritualia: tantò majora sunt, quanto per hæc non corpora, sed animæ suscitantur: hæc itaque signa, fratres charissimi, auctore Deo si vultis vos facitis. Ex illis enim exterioribus signis obtineri vitæ ab hæc operantibus non valet. Nam corporalia illa miracula ostendunt aliquando sanctitatem, non autem faciunt: hæc verò spiritualia, quæ aguntur in mente, virtutem vitæ non ostendunt, sed faciunt. Illa habere & mali possunt: istis autem perfrui nisi boni non possunt. Unde de quibusdam Veritas dicit: *Multi mihi dicent in die illa: Domine Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo demonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc constitebor illis, quia non novi vos: discedite à me omnes qui operamini iniquitatem.* Nolite ergo, fratres charissimi, amare signa quæ possunt cum reprobis haberi communia: sed hæc quæ modò diximus, charitatis atque pietatis miracula amate: quæ tantò securiora sunt, quanto & occulta: & de quibus apud Dominum eò major sit retributio, quòd apud homines minor est gloria. Sequitur: [*Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei.*] In veteri Testamento cognovimus quòd Elias sit raptus in cælum. Sed aliud est cælum æreum, aliud æthereum. Cælum quippe æreum terræ est proximum: unde & aves cæli dicimus, quia eas volitare in ære videmus. In cælum itaque æreum Elias sublevatus est, ut in secretam quamdam terræ regionem repente duceretur, ubi in magna jam carnis & spiritus quiete viveret, quousque ad finem mundi redeat, & mortis debitum solvat. Ille etenim mortem distulit, non evasit. Redemptor autem noster quia non distulit, superavit, eamque resurgendo consumpsit, & resurrectionis suæ gloriam ascendendo declaravit. Notandum quoque est, quòd Elias in curru legitur ascendisse: ut videlicet apertè demonstraretur, quia homo purus adjutorio indigebat alieno. Per Angelos quippe facta illa & ostensa sunt adjumenta: quia nec in cælum quidem æreum per se ascendere poterat, quem naturæ suæ infirmitas gravabat. Redemptor autem noster non curru, non Angelis sublevatus legitur: quia is qui fecerat omnia, nimirum super omnia sua virtute ferebatur. Illò etenim revertebatur, ubi erat; & inde redibat, ubi remanebat: quia cum per humanitatem ascenderet in cælum, per divinitatem suam & terram pariter continebat & cælum. Sicut autem Joseph à fratribus venditus, venditionem Redemptoris nostri figuravit: sic Enoch translatus, atque ad cælum æreum Elias

x. Cor. 15. e

Mat. 10. c

Tit. 1. d
1. Joan. 2.

1. Cor. 14. e

Mat. 7. c

1. J. 6. b

sublevatus, ascensionem Dominicam designavit. Ascensionis ergo suae Dominus praenuncios & testes habuit, unum ante legem, alium sub lege: ut quandoque veniret ipse, qui veraciter caelos penetrare potuisset. Unde & ipse ordo in eorum quoque utro-
 rumque sublevatione per quaedam incrementa distinguitur. Nam Enoch translatus, Elias vero ad caelum subvectus esse memoratur: ut veniret postmodum qui nec translatus, nec subvectus, caelum aethereum sua virtute penetraret. Qui nobis in se credentibus, quia carnis suae quoque munditiam largiretur, & sub eo per incrementa temporum virtutis castitatis excresceret, in ipsa quoque eorum translatione qui ascensionem Dominicam ut videlicet famuli designaverunt, & in seipso qui ad caelum ascendit, Dominus ostendit. Nam Enoch quidem uxorem & filios habuit: Elias vero neque uxorem, neque filios legitur habuisse. Pensate ergo, quomodo per incrementa * temporum creverit munditia sanctitatis: quod & per translatos famulos, & per ascendentes Domini personam patenter ostenditur. Translatus namque est Enoch & per coitum genitus, & per coitum generans. Raptus est Elias per coitum genitus, sed non jam per coitum generans. Assumptus vero est Dominus neque per coitum generans, neque per coitum generatus. Considerandum vero nobis est, quid est quod Marcus ait: [Sedet ad dexteris Dei;] & Stephanus dicit: *Video caelos apertos, & Filium hominis stantem ad dexteris Dei.* Quid est quod hunc Marcus sedentem, Stephanus vero stantem se videre restatur? Sed scitis fratres, quia sedere judicantis est, stare vero pugnantis vel adjuvantis. Quia ergo Redemptor noster assumptus in caelum, & nunc omnia iudicat, & ad extremum iudex omnium venit: hunc post assumptionem Marcus sedere describit, quia post ascensionis suae gloriam iudex in fine videbitur. Stephanus vero in labore certaminis postus stantem vidit, quem adiutorem habuit: quia ut iste in terra persecutorum infidelitatem vinceret, pro illo de caelo illius gratiam pugnavit. Sequitur: [Illi autem profecti praedicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.] Quid in his considerandum est, quid memoria commendandum: nisi quod praecipuum obedientia, obedientiam vero signa secuta sunt? Sed quia, auctore Deo, breviter lectionem Evangelicam exponendo transeurimus, restat, ut aliquid de ipsa tanta solemnitate consideratione dicamus.

Hoc autem nobis primum querendum est, quidnam sit quod nato Domino apparuerunt Angeli, & tamen non leguntur in albis vestibus apparuisse: ascendente autem Domino missi Angeli in albis leguntur vestibus apparuisse. Sic etenim scriptum est: *Videntibus illis elevatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in caelum euntem illum, ecce duo viri steterunt iuxta illos in vestibus albis.* In albis autem vestibus gaudium & solemnitas mentis ostenditur. Quid est ergo quod nato Domino, non in albis vestibus; ascendente autem Domino, in albis vestibus Angeli apparent: nisi quod tunc magna solemnitas Angelis facta est, cum caelum Deus homo penetravit? Quia nascente Domino videbatur divinitas humiliata: ascendente vero Domino, est humanitas exaltata. Albæ etenim vestes exaltationi magis congruunt quam humillationi. In * ascensione ergo ejus Angeli in albis vestibus videri debuerunt: quia qui in nativitate sua apparuit Deus humilis, in ascensione sua ostensus est homo sublimis. Sed hoc nobis magnopere, fratres charissimi, in hac solemnitate pensandum est: quia deletum est hodierna die chirographum damnationis nostrae, mutata est sententia corruptionis nostrae. Illa enim natura cui dictum est: *Terra es, & in terram ibis*, hodie in caelum ivit. Pro hac ipsa nam-

A que carnis nostrae sublevatione per figuram beatus Job Dominum avem vocat. Quia enim ascensionis ejus mysterium Judæam non intelligere conspexit, de infidelitate ejus sententiam protulit, dicens: *Semitam ignoravit avis.* Avis enim rectè appellatus est Dominus; quia corpus carneum ad aethera levavit. Cujus avis semitam ignoravit quisquis eum ad caelum ascendisse non credidit. De hac solemnitate per Psalmistam dicitur: *Elevata est magnificentia tua super caelos.* De hac rursus ait: *Ascendit Deus in jubilatione, & Dominus in voce tubæ.* De hac iterum dicit: *Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus.* Ascendens quippe in altum, captivam duxit captivitatem: quia corruptionem nostram virtute suae incorruptionis absorbit. Dedit vero dona hominibus; quia misso desuper Spiritu, alij sermonem sapientiae, alij sermonem scientiae, alij gratiam virtutum, alij gratiam curationum, alij genera linguarum, alij interpretationem tribuit sermonum. Dedit ergo dona hominibus, dum per hujus Spiritus gratiam eorum virtus in mundum excrevit. De hac ascensionis ejus gloria etiam Habacuc ait: *Elevatus est sol, & luna stetit in ordine suo.* Quis enim solis nomine nisi Dominus, & quæ luna nomine nisi Ecclesia designatur? Quousque enim Dominus ascendit ad caelos, sancta ejus Ecclesia adversa mundi omnimodo formidavit: at postquam ejus ascensione roborata est, apertè prædicavit, quod occultè credidit. Elevatus est ergo sol, & luna stetit in ordine suo: quia cum Dominus caelum petiit, sancta ejus Ecclesia in auctoritate prædicationis excrevit. Hinc ejusdem Ecclesiae voce per Salomonem dicitur: *Ecce iste venit saliens in montibus, & transiens colles.* Consideravit namque tantorum operum culmina, & ait: *Ecce iste venit saliens in montibus.* Veniendo quippe ad redemptionem nostram, quosdam, ut ita dixerim, saltus dedit. Vultis, fratres charissimi, ipsos ejus saltus agnoscere? De caelo venit in uterum, de utero venit in præsepe, de præsepe venit in crucem, de cruce venit in sepulcrum, de sepulcro rediit in caelum. Ecce ut nos post se currere faceret, quosdam pro nobis saltus manifestata per carnem veritas dedit: quia exultavit ut gigas ad currentem viam suam, ut nos ei diceremus ex corde: *Trabe nos post te, cur-remus in odorem unguentorum tuorum.* Unde, fratres charissimi, oportet ut illuc sequamur corde, ubi eum corpore ascendisse credimus. Desideria terrena fugiamus, nihil nos jam delectet in infimis, qui patrem habemus in caelis. Et hoc nobis est magnopere perpendendum: quia is qui placidus ascendit, terribilis rediit: & quidquid nobis cum mansuetudine præcepit, hoc à nobis cum distractione exiger. Nemo ergo indulta penitentiae tempora parvipendat: nemo curam sui, dum valet, agere negligat: quia Redemptor noster tantò tunc in iudicium districtior veniet, quantò nobis ante iudicium magnam patientiam prærogavit. Hæc itaque vobiscum fratres agite: hæc in mente sedula cogitatione versate. Quamvis adhuc rerum perturbationibus animus fluctuet: jam tamen spei vestrae anchoram in aeternam patriam figite, intentionem mentis in vera luce solidate. Ecce ad caelum ascendisse Dominum audivimus. Hoc ergo servemus in meditatione, quod credimus. Et si adhuc hic tenemur infirmitate corporis, sequamur tamen eum passibus amoris. Non autem deserit desiderium nostrum ipse qui dedit, Jesus Christus Dominus noster, qui vivit & regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Ibid.
4. Reg. 2.

* al. temporis
d. est in quibusdam MSS.

Ab. 7. b

Ab. 1. b

* al. attenditur

* al. assumptione

Gen. 3. 0

Job 28.
Idem lib. 18.
Moral. c. 21.
Hier. in Isai.
31. c. 45.
Psal. 8. a
Psal. 45. a

Psal. 67. d

1. Cor. 12. b

Habac. 3. c

Can. 2. b

Hieron. in
Psal. 58.

ut Psal. 18. a
Cant. 1. a

E

Lectio sancti Evangelij secundum
Joannem.

IN illo tempore: Dixit Iesus discipulis suis: Si quis diligit me, sermonem meum servabit: & Pater meus diliget eum: & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me, sermones meos non servat. Et sermonem quem audistis, non est meus: sed ejus qui misit me Patris. Hæc locutus sum vobis, apud vos manens. Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quaecumque dixerit vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis: Vado & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem: quia Pater major me est. Et nunc dixi vobis priusquam fiat: ut cum factum fuerit, credatis. Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam. Sed ut quod cognoscat mundus quia diligo Patrem: & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.

HOMILIA XXX.

Habita ad populum in basilica sancti Petri
Apostoli, die sancto Pentecostes.

Libet, fratres charissimi, Evangelicæ verba lectionis sub brevitate transcurrere, ut post diutius liceat in contemplatione tantæ solemnitatis immorari. Hodie namque Spiritus sanctus repentino sonitu super discipulos venit, mentesque carnalium in sui amorem permutavit: & foris apparentibus linguis igneis, intus facta sunt corda flammantia: quia dum Deum in ignis visione suscipiunt, per amorem suaviter arserunt. Ipse namque Spiritus sanctus amor est. Unde & Joannes dicit: Deus charitas est. Qui ergo mente integra Deum desiderat, profectò jam habet quem amat. Neque enim quicumquam posset Deum diligere, si eum quem diligit, non haberet. Sed ecce, si unusquisque vestrum requiratur, an diligit Deum: tota fiducia & secunda mente responderet, Diligo. In ipso autem lectionis exordio audistis quid Veritas dicat: [Si quis diligit me, sermonem meum servabit.] Probatio ergo dilectionis, exhibitio est operis. Hinc in epistola sua idem Joannes dicit: Qui dicit, Diligo Deum, & idem Deum diligimus, * & mandata ejus custodimus, si nos à nostris voluptatibus coarctamus. Nam qui adhuc per illicita desideria diffuit, profectò Deum non amat; quia in ei sua voluntate contradicit. [Et Pater meus diliget eum: & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.] Pensate, fratres charissimi, quanta sit ista * dignitas, habere in cordis hospitio adventum Dei. Certè si domum vestram quicumque dives ac præpotens amicus intraret, omni festinantia domus tota mundaretur, ne quid fortasse esset quod oculos amici intrantis offenderet. Tergat ergo sordes pravi operis, qui Deo præparat domum

mentis. Sed videte quid Veritas dicat: [Veniemus, & mansionem apud eum faciemus.] In quorundam etenim corda venit, & mansionem non facit: quia per compunctionem quidem Dei respectum percipiunt, sed tentationis tempore hoc ipsum quo compuncti fuerant, obliviscuntur; sicque ad perpetranda peccata redeunt, ac si hæc minime planxissent. Qui ergo Deum verè diligit, qui ejus mandata custodit, in ejus corde Dominus & venit & mansionem facit: quia sic eum divinitatis amor penetrat, ut ab hoc amore, tentationis tempore non recedat. Ille ergo verè amat, cujus videlicet mentem delectatio prava ex consensu non superat. Nam tantò quisque à superno amore disjungitur, quantò inferius delectatur. Unde & adhuc subditur: [Qui non diligit me, sermones meos non servat.] Ad volmetiplos ergo, fratres charissimi, interioris redites, si Deum verè amatis, exquirite: nec tamen sibi aliquis credat, quidquid sibi animus sine operis attestacione responderit. De dilectione conditoris, lingua, mens, & vita requiratur. Nunquam est Dei amor otiosus. Operatur etenim magna, si est: si verè operari renuit, amor non est. [Et sermonem quem audistis non est meus, sed ejus qui misit me Patris.] Scitis, fratres charissimi, quia ipse qui loquitur unigenitus Filius, Verbum Patris est, & ideo sermo quem loquitur Filius, non est Filij, sed Patris: quia ipse Filius Verbum est Patris. [Hæc locutus sum vobis apud vos manens.] Quando non maneret apud eos, qui ascensus cælum promittit, dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi?* Sed Verbum incarnatum & manet & recedit: recedit corpore manet divinitate. Apud eos ergo tunc se mansisse perhibet; quia qui invisibili semper potestate præsens erat, corporali jam visione recedebat. [Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quaecumque dixerit vobis.] Nostis plurimi, fratres mei, quòd Græca locutione paraclitus, Latina advocatus dicitur, vel consolator. Qui idcirco advocatus dicitur, quia pro errore delinquentium apud justitiam Patris intervenit. Qui unius substantiæ cum Patre & Filio, exorare pro delinquentibus perhibetur; quia eos quos repleverit, exorantes facit. Unde & Paulus dicit: *Ipse enim Spiritus postulat pro vobis, gemens in inenarrabilibus.* Minor verò est qui postulat, quàm qui postulatur: quomodo ergo Spiritus postulare dicitur, qui minor non est? Sed ipse Spiritus postulat; quia ad postulandum eos quos repleverit, inflammat. Consolator autem idem Spiritus vocatur: quia de peccati perpetracione marentibus, dum spem veniæ præparat, ab afflictione tristitiæ mentem lavat. De quo rectè promittitur: [Ipse vos docebit omnia.] quia nisi idem Spiritus cordi adfuit audientis, otiosus est sermo doctoris. Nemo ergo docenti homini tribuat quod ex ore docentis intelligit: quia nisi intus sit qui doceat, doctoris lingua exterius in vacuum laborat. Ecce unam loquentis vocem omnes pariter auditis, nec tamen pariter sensum auditæ vocis percipitis. Cùm ergo vox dispar non sit, cur in cordibus vestris dispar est vocis intelligentia: nisi quia per hoc quod vox loquentis communiter admonet, est magister interior qui de vocis intelligentia quosdam specialiter docet? De hac unctiõne Spiritus rursus per Joannem dicitur: *Sicut unctio ejus docet vos de omnibus.* Per vocem ergo non instruitur, quando mens per Spiritum non ungitur. Sed cur ista de doctrina hominum loquimur, quando & ipse conditor non ad eruditionem hominis loquitur, si eidem homini per unctiõnem Spiritus non loquatur? Certè Cain priusquam fratricidium opere perpetraret, audivit: *Peccasti, quiesce.* Sed quia culpis suis exigentibus, voce est admonitus, non unctiõne Spiritus, audire verba Dei

Dei potuit, sed servare contempsit. Requiritur verò nobis est, cur de eodem Spiritu dicatur: [*Suggeret vobis omnia.*] cum suggerere, solet esse minoris? Sed quia suggerere aliquando dicimus subministrare, invisibilis Spiritus suggerere dicitur, non quòd nobis scientiam ab imo inferat, sed ab occulto. [*Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.*] Hic relinquo, illic do. Sequentibus relinquo, pervenientibus do. Ecce fratres charissimi, verba sacræ lectionis sub brevitate discussimus: nunc in contemplationem tantæ festivitatis animum transferamus. Sed quia cum lectione Evangelica vobis est etiam Actuum Apostolorum lectio recitata, ex ea ergo aliquid in usum nostræ contemplationis trahamus. Audistis etenim quia Spiritus sanctus super discipulos in igneis linguis apparuit, omniumque linguarum scientiam dedit. Quid scilicet hoc miraculo designans, nisi quòd sancta Ecclesia eodem Spiritu repleta, omnium gentium erat voce locutura? Qui verò contra Deum turrim ædificare conati sunt, communionem unius linguæ perdiderunt: in his autem qui Deum humiliter metuebant, linguæ omnes unitæ sunt. Hic ergo humilitas virtutem meruit, illic superbia confusionem. Sed querendum nobis est, cur sanctus Spiritus Patri & Filio coæternus, in igne apparuit, cur in igne simul & linguis, cur aliquando in columba, aliquando verò in igne monstratur, cur super unigenitum Filium apparuit in columbæ specie, & super discipulos in igne; ita ut neque super Dominum veniret in igne, neque super discipulos monstraretur in columba. Per quatuor itaque hæc quæ proposuimus, solvendo redeamus. Patri namque & Filio coæternus Spiritus in igne monstratur: quia incorporeus; ineffabilis, atque invisibilis ignis est Deus, attestante Paulo: *Deus noster ignis consumens est.* Deus quippe ignis dicitur; quia per hunc peccatorum rubigo consumitur. De hoc igne Veritas dicit: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut ardeat?* Terra enim vocata sunt corda terrena, quæ dum semper inimas in se cogitationes congerunt, à malignis spiritibus conculcantur. Sed ignem Dominus in terram mittit, quum afflatu sancti Spiritus corda carnalium incendit. Et terra ardet, quum cor carnale in suis pravis voluptatibus frigidum relinquit concupiscentias præsentis sæculi, & incenditur ad amorem Dei. Bene ergo in igne apparuit Spiritus: quia ab omni corde quod replet, torporem frigoris excutit, & hoc in desiderio suæ æternitatis accendit. In igneis autè linguis monstratus est; quia idem Spiritus coæternus est Filio; & habet cognationem maximam lingua cum verbo. Verbum quippe Patris est Filius. Et quia una est Spiritus & Verbi substantia, idem Spiritus monstrari debuit in lingua. Vel certè quia per linguam procedit verbum, in linguis apparuit Spiritus, quia quisquis sancto Spiritu tangitur, Dei Verbum, id est, unigenitum Dei Filium confitetur; & negare Dei Verbum non valet, quia jam sancti Spiritus linguam habet. Vel certè in linguis igneis apparuit Spiritus, quia omnes quos repleverit, ardentes pariter & loquentes facit. Linguas igneas doctores habent: quia dum Deum amandum prædicant, corda audientium inflammant. Nam & otiosus est sermo docentis, si præbere non valet incendium amoris. Hoc doctrinæ incendium ab ipso Veritatis ore conceperant, qui dicebant: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas?* Ex audito quippe sermone inardescit animus, torporis frigus recedit: fit mens in superno desiderio anxia, à concupiscentiis terrenis aliena. Amor verus qui hanc repleverit, fletibus cruciat; sed dum tali ardore cruciatur, ipsis suis cruciatibus pascitur. Audire ei libet præcepta celestia; & quot mandatis instruitur, quasi tor facibus inflammat: & quæ torpebat prius per desideria, ardet postmodum per verba. Unde bene per S. Greg. Tom. I.

A Moysen dicitur: *In dextera eius ignea lex.* Sinistra dextera quippe reprobi, qui & ad sinistram ponendi sunt: dextera autem Dei appellantur electi. In dextera ergo Dei lex ignea est; quia electi mandata celestia nequaquam frigido corde audiunt, sed ad hæc amoris intimi facibus inardescunt. Sermo ad aurem ducitur, & mens eorum sibimet irata, ex internæ dulcedinis flamma concrematur. In columba verò Spiritus sanctus & in igne monstratus est: quia omnes quos repleverit, simplices & ardentes facit: simplices puritate, ardentes emulatione. Neque enim placere Deo potest aut simplicitas sine zelo, aut zelus sine simplicitate. Hinc ipsa Veritas dicit: *Esote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Quia in re notandum est, quòd discipulos suos nec de columba sine serpente, nec de serpente sine columba voluit Dominus admonere: quatenus & columbæ simplicitatem astutia serpentis accenderet, & serpentis astutiam columbæ simplicitas temperaret. Hinc Paulus ait: *Nolite pueri effici sensibus.* Ecce prudentiam serpentis audivimus, nunc de simplicitate columbæ moneamur: *Sed malitia parvuli estote.* Hinc de beato Job dicitur: *Erat vir simplex & rectus.* Quæ est autem rectitudo sine simplicitate, aut quæ simplicitas sine rectitudine? Quia ergo & rectitudinem docet iste Spiritus & simplicitatem, & in igne monstrari debuit & in columbæ: quatenus omne quod ejus gratiæ tangitur, & mansuetudinis lenitate tranquillum, & zelo justitiæ accensum fiat. Ad extremum verò querendum est, cur in ipso Redemptore nostro mediatore Dei & hominum per columbam apparuit, in discipulis verò per ignem? Certè unigenitus Dei Filius, iudex est generis humani. Sed quis ejus justitiam ferret, si priusquam nos per mansuetudinem colligeret, culpas nostras per zelum rectitudinis examinare voluisset? Homo ergo pro hominibus factus, mitem se hominibus præbuit. Noluit peccatores ferire, sed colligere. Prius voluit mansuetè corripere, ut haberet quos postmodum in iudicio salvaret. In columba ergo super eum apparere debuit Spiritus, qui non veniebat ut peccata jam per zelum percuteret, sed adhuc per mansuetudinem toleraret. At contra super discipulos in igne debuit Spiritus sanctus demonstrari; ut hi qui erant simplices homines, atque ideo peccatores, eos contra semetipsos spiritualis fervor accenderet; & peccata, quibus Deus per mansuetudinem parceret, ipsi in se per poenitentiam punirent. Nec ipsi quippe esse poterant sine peccato: qui adhærebant celesti magisterio, Joanne attestante, qui ait: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est.* In igne ergo venit in hominibus, in columba verò apparuit in Domino: quia peccata nostra, quæ piè Dominus per mansuetudinem tolerat, nos per zelum rectitudinis debemus cautè conspiciere, & ardore semper poenitiæ cremare. Igitur per columbam Spiritus in Redemptore monstratus est, per ignem verò in hominibus: quia quantum nobis nostri iudicis facta est severitas temperata, tantò erga se debet fieri nostra infirmitas accensa. Quatuor itaque propositioinum expleta ratione, ad dona ejusdem Spiritus contemplanda transeamus. De isto quippe Spiritu scriptum est: *Spiritus ejus ornavit calos.* Ornamenta enim cælorum, sunt virtutes prædicantium. Quæ videlicet ornamenta Paulus enumerat, dicens: *Alij datur per Spiritum sermo sapientia, alij sermo scientia secundum eundem Spiritum, alteri fides in eodem Spiritu, alij gratia sanitarum in uno Spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum.* Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult. Quot

ergo sunt bona prædicantium, tot sunt ornamenta A
 calorum. Hinc rursus scriptum est: *Verbo Domini*
cali firmati sunt. Verbum enim Domini, Filius est
 Patris. Sed eosdem celos, videlicet sanctos Aposto-
 los, ut tota simul sancta Trinitas ostendatur opera-
 ta, repente de sancti Spiritus divinitate adjungitur:
Et Spiritus oris ejus omnis virtus eorum. Celorum ergo
 virtus de spiritu sumpta est; quia mundi hujus
 potestatibus contraire non præsumerent, nisi eos
 sancti Spiritus fortitudo solidasset. Quales namque
 Doctores sanctæ Ecclesiæ ante adventum hujus Spi-
 ritus fuerint scimus, & post adventum illius, cujus
 fortitudinis facti sint, conspiciamus. Certè iste ipse
 Pastor Ecclesiæ, ad cuius sacratissimum corpus sedem-
 us, quantæ debilitatis, quantæque formidinis ante
 adventum Spiritus fuerit, ancilla ostiaria requisita
 dicat. Una enim mulieris voce percussus, dum mori
 timuit, vitam negavit. Et pensandum, quia cum
 comprehensum Petrus negavit in terra, quem sus-
 pensum latro confessus est in cruce. Sed vir iste tan-
 tæ formidinis, qualis post adventum Spiritus existat,
 audiamus. Fit conventus magistratus atque senio-
 rum, cæsis denunciatur Apostolis ne in nomine Jesu
 loqui debeant: Petrus magna auctoritate respondet:
Obedire oportet Deo magis quam hominibus. Et rur-
 sus: *Si iustum est in conspectu Dei vos potius audire*
quam Deum iudicate. Non enim possumus quæ vidi-
mus & audivimus, non loqui. Et illi quidem ibant
gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti
sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. Ecce gaudet
 Petrus in verberibus, qui ante in verbis timebat. Et
 qui prius ancillæ voce requisitus timuit, post adven-
 tum sancti Spiritus vires principum cæsus premit.
 Liber oculos fidei in virtutem opificis hujus attol-
 lere, arque sparsim Patres Testamenti novi ac ve-
 teris considerare. Ecce apertis eisdem oculis fidei,
 David, Amos, Daniele, Petrum, Paulum, Mat-
 thæum intueor, & sanctus iste Spiritus qualis sit ar-
 tifex, considerare volo, sed in ipsa mea considera-
 tione deficio. Implet namque cirrhædum puerum,
 & psalmistam facit. Implet pastorem armentarium
 sycomoros vellicentem, & prophetam facit. Im-
 plet abstinentem puerum, & judicem senum facit.
 Implet piscatorem, & prædicatorem facit. Implet
 persecutorem, & doctorem gentium facit. Implet
 publicanum, & Evangelistam facit. O qualis est ar-
 tifex iste Spiritus! Nullâ ad discendum morâ agitur
 in omne quod voluerit. Mox ut tetigerit mentem
 docet: solumque tetigisse, docuisse est. Nam huma-
 num animum subito ut illustrat, immutat: abnegat
 * hoc repente quod erat, exhibet repente quod non
 erat. Pensamus, sanctos prædicatores nostros qua-
 les hodierna die reperit, quales fecit. Certè qui in
 uno conclavi pro Judæorum metu residebant, nati-
 vitaris suæ singuli linguam noverant, & tamen
 nec eâ ipsâ linguâ quam noverant, aperte Chris-
 tum loqui præsumebant. Venit Spiritus, & in ore
 eos per diversitatem linguarum docuit, in mente
 autem ex auctoritate roboravit. Cæperunt &
 in aliena Christum eloqui, qui de illo prius & in
 sua lingua loqui metuebant. Inflammatum etenim
 cor despexit tormenta corporis, quæ ante metue-
 bat: vicit vim carnalis formidinis præ amore con-
 ditoris. Et qui prius suis adversariis succumbebant
 formidine, eis jam præerant auctoritate. Qui ergo
 in tanta eos celsitudinis culmen crexit, quid aliud
 dixerim, nisi quod mentes terrenorum hominum cæ-
 los fecit? Pensate, fratres charissimi, post incarna-
 tionem unigeniti Filij Dei qualis sit hodierna solem-
 nitas de adventu Spiritus sancti. Sicut enim illa, ita
 quoque & hæc est honorabilis. In illa quippe Deus
 in se permanens suscepit hominem: in ista verò ho-
 mines venientem desuper susceperunt Deum. In
 illa Deus naturaliter factus est homo: in ista homi-
 nes facti sunt per adoptionem dij. Si ergo remane-

re carnales in morte nolumus, hunc, fratres charis-
 simi, vivificantem Spiritum amemus. Sed quia caro
 spiritum nescit, dicat fortasse carnali cogitatione
 apud se aliquis: Quomodo diligere valeo, quem
 ignoro? Hoc & nos concedimus: quia mens visibi-
 libus intenta, videre nescit invisibilem. Nulla enim
 nisi visibilia cogitat, & eaque & cum non agit, co-
 rum imagines introrsus trahit: dumque in imagi-
 nibus corporeis jacet, surgere ad incorporea non
 valet. Unde fit, ut tantò deterius creatorem nesciat,
 quantò in cogitatione sua familiaris corpoream
 creaturam portat. Sed cum Deum videre non
 possumus, habemus aliquid quod agamus, unde
 iter fiat, quo ad eum nostræ intelligentiæ oculus veniat.
 Certè quem in se videre nullo modo valeamus,
 hunc in servis suis videre jam possumus. Quos dum
 mira conspiciamus agere, certum nobis fit in eorum
 mentibus Deum habitare. In re autem incorporea à
 rebus corporalibus usum trahamus. Nemo etenim
 nostrum orientem clarè solem, in spheram illius in-
 tendendo, valet conspiciere; quia tensi in ejus radiis
 oculi reverberantur: sed sole illustratos montes aspici-
 mus, & quia jam sol ortus est videmus. Quia
 ergo solem justitiæ in seipso videre non possumus, il-
 lustratos montes claritate illius videamus, sanctos
 videlicet Apostolos, qui virtutibus emicant, miracu-
 lis coruscant: quos nati solis claritas perfudit, &
 cum in seipso sit invisibilis, per eos nobis quasi per il-
 lustratos montes se visibilem præbuit. Virtus enim
 divinitatis in se, quasi sol in celo est: virtus divinitatis
 hominibus, sol in terra. Solem ergo justitiæ in-
 tueamur in terra, quem videre non possumus in celo:
 ut dum inoffenso pede operis per hunc in terra
 gradimur, ad intuentum illum quandoque oculos
 in calum levemus. Sed inoffenso pede iter nostrum
 in terra agitur, si Deus ac proximus integra mente
 diligatur. Nec enim Deus verè sine proximo, nec
 proximus verè diligitur sine Deo. Hinc est, quòd,
 sicut in alio sermone jam diximus, idem Spiritus se-
 cundò legitur discipulis datus, prius à Domino in terra
 degente, postmodum à Domino celo præfidente. In
 terra quippe datur ut diligatur proximus, è celo
 verò ut diligatur Deus. Sed cur prius in terra, post-
 modum è celo, nisi quòd patenter datur intelli-
 gi, quia juxta Joannis vocem, qui fratrem suum
 non diligit quem videt, Deum quem non videt,
 quomodo potest diligere? Diligamus ergo proximum,
 fratres, amemus eum qui juxta nos est, ut pervenire
 valeamus ad amorem illius, qui super nos est. Medi-
 tetur mens in proximo, quod exhibeat Deo: ut per-
 fectè mereatur in Deo gaudere cum proximo. Tunc
 ad illam supernæ frequentie latitiam pervenimus,
 de qua nunc sancti Spiritus pignus accepimus. Ad
 istum finem toto amore tendamus, in quo sine fine
 latibimus. Ibi supernorum civium societas sancta:
 ibi solemnitas certa: ibi requies secunda: ibi pax vera,
 quæ nobis jam non relinquitur, sed datur per Do-
 minum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre
 vivit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per
 omnia sæcula sæculorum, Amen.

Lectio sancti Evangelij secundum Lucam.

In illo tempore: Dicebat Iesus turbis si-
 militudinem hanc: Arborem fici habebat
 quidam plantatam in vinca sua, & venit
 querens fructum in illa, & non invenit.
 Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni
 tres sunt, ex quo venio querens fructum in
 ficulnea hac, & non invenio. Succide ergo
 illam: ut quid etiam terram occupat? At ille
 respondens, dicit illi: Domine, dimitte il-

lam & hoc anno, usque dum fodiam circa A illam, & mittam cophinum stercoris. Et si quidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam. Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis. Et ecce mulier, qua habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere. Quam cum videret Iesus, vocavit eam ad se, & ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus: & confestim erecta est, & glorificabat Deum. Respondens, autem archisynagogus, indignans quia sabbato curasset Iesus, dicebat turba: Sex dies sunt, in quibus oportet operari. In his ergo venite & curamini, & non in die sabbati. Respondens autem ad illum Dominus, dixit: Hypocrita, unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum aut asinum a praesepio, & ducit ad aquam? Hanc autem filiam Abrahae, quam alligavit satanas, ecce decem & octo annis, non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati? Et cum haec diceret, erubescerant omnes adversarii ejus. Et omnis populus gaudebat in universis, qua gloriose fiebant ab eo.

HOMILIA XXXI.

*Habita ad populum in basilica * sancti Laurentij martyris, Sabbato Quatuor temporum Septembris.*

Dominus & Redemptor noster per Evangelium suum aliquando verbis, aliquando rebus loquitur: aliquando aliud verbis, atque aliud rebus: aliquando autem hoc verbis, quod rebus. Duas etenim res ex Evangelio, fratres audistis, ficulneam infructuosam, & mulierem curvam: & utrique rei est pietas impensa. Illud autem dixit per similitudinem, istud egit per exhibitionem. Sed hoc significat ficulnea infructuosa, quod mulier inclinata: & hoc ficulnea reservata, quod mulier erecta. Dominus vinea tertio venit ad ficulneam, & fructum minime invenit: & mulier quae erecta est, decem & octo annis fuerat curva. Hoc autem decem & octo annorum numero signatur, quod tertio dominus vinea ad ficulneam infructuosam venisse perhibetur. Quia ergo praemittendo summam cuncta perstrinximus, jam per lectionis ordinem singula differamus. [Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, & venit quaerens fructum in illa, & non invenit.] Quid arbor fici, nisi humanam naturam designat? Quid mulier inclinata, nisi eandem naturam significando denunciat? Quae & bene plantata est sicut ficus, & bene * creata sicut mulier: sed in culpam propria sponte lapsa, neque fructum servat operationis, neque statum rectitudinis. Ad peccatum quippe ex voluntate corruens, quia fructum obedientiae ferre noluit, statum rectitudinis amisit. Quae ad Dei similitudinem condita, dum in sua dignitate non persistit, quod plantata vel creata fuerat, servare contempsit. Tertio dominus vinea ad ficulneam venit: quia naturam generis humani ante legem, sub lege, sub gratia, expectando, admonendo, visitando requisivit. [Dixit autem ad cultorem vineae: Ecce anni tres sunt, ex quo venio fructum quaerens in ficulnea hac, & non invenio.] Venit ante legem; quia per naturalem intellectum

S. Greg. Tom. I.

quid unusquisque exemplo sui, qualiter erga proximum agere debuisset, innotuit. Venit in lege; quia praecipiendo docuit. Venit post legem per gratiam; quia pietatis suae praesentiam exhibendo monstravit. Sed tamen in tribus annis fructum se non invenisse conqueritur: quia quorundam pravorum mentes nec inspirata lex naturalis corrigit, nec praecpta erudiunt, nec incarnationis ejus miracula convertunt. Quid verò per cultorem vineae, nisi praesentia ordo exprimitur? Qui dum praesent Ecclesiae, nimirum Dominicae vineae curam gerunt. Hujus enim vineae primus cultor Petrus Apostolus extitit. Hunc nos indigni sequimur, in quantum pro eruditione vestra, docendo, deprecando, increpando laboramus. Sed cum magno jam timore audiendum est quod cultori vineae de infructuosa arbore dicitur: [Succide illam, ut quid etiam terram occupat?] Unusquisque juxta modum suum, in quantum locum vitae praesentis tenet, si fructum bonae operationis non exhibet, velut infructuosa arbor terram occupat: quia in eo loco in quo ipse est, & aliis operandi occasionem negat. Sed in hoc saeculo potens quilibet si fructum non habet operationis bonae, etiam impedimentum praestat ceteris: quia quicumque sub ipsa sunt, exemplo pravitatis illius, quasi umbra perverfitatis ejus premuntur. Stat desuper arbor infructuosa, & sub terra sterilis jacet. Infructuosa arboris desuper umbra densatur, & solis radius ad terram descendere nequaquam permittitur: quia dum subiecti quilibet, patroni perverfi perverfa exempla conspiciunt, ipsi quoque infructuosi remanentes, veritatis lumine privantur. Et pressi umbrâ, calorem solis non accipiunt: quia inde remanent à Deo frigidi, unde in hoc saeculo male proteguntur. Sed de hoc perverso quolibet & potente pene jam requisitio Deo non est. Postquam enim se perdidit, quaerendum solummodo est, cur & alios premat. Unde bene eisdem vineae dominus dicit: [Ut quid etiam terram occupat?] Terram quippe occupat, qui mentes alienas gravat: terram occupat, qui locum quem tenet, in bonis operibus non exercet. Sed tamen nostrum est pro talibus deprecari. Nam cultor vineae quid dicat, audiamus: [Domine, dimitte illam & hoc anno, usque dum fodiam circa illam.] Quid est circa ficulneam fodere, nisi infructuosas mentes increpare? Omnis quippe fossa in imo est. Et nimirum increpatio dum mentem sibi demonstrat, humiliat. Quoties ergo aliquem de peccato suo corripimus, quasi ex cultura debito circa infructuosam arborem fodimus. Post fossionem verò quid dicatur, audiamus. [Et mittam cophinum stercoris.] Quid est cophinum stercoris, nisi memoria peccatorum? Peccata etenim carnis, stercora vocantur. Unde & per Prophetam dicitur: Computruerunt jumenta in stercore suo. Jumenta quippe in stercore suo computrescere, est carnales quosque in fetore luxuriae vitam finire. Nos itaque quoties carnalem mentem de suis peccatis increpamus, quoties ad ejus memoriam vitia antea facta reducimus, quasi infructuosa arbori cophinum stercoris versamus: ut malorum quae egit, memoriam recolat, & ad compunctionis gratiam quasi de fetore pinguescat. Mittitur ergo cophinum stercoris ad radicem arboris, quando pravitatis suae conscientiam tangitur memoria cogitationis. Cumque se per penitentiam ad lamenta mens excitat, & ad bonae operationis gratiam reformat, quasi per tactum stercoris redit ad fecunditatem operis radix cordis: plangit quod fecisse se meminit: displicet sibi qualem fuisse se recolat: intentionem contra se dirigit, atque ad meliora animum accendit. Ex fetore ergo ad fructum reviviscit arbor: quia de consideratione peccati ad bona se opera resuscitat animus. Et sunt plerique qui increpationes audiunt, & tamen ad penitentiam redire contemnunt, & infructuosi Deo, in hoc saeculo virides stant. Sed audiamus quid

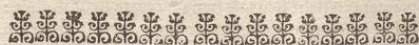
Z Z z ij

ficulneæ cultor adjungat: [Si quidem feceris fructum: *sin autem, in futurum succides eam.*] quia profectò qui hïc non vult ad fecunditatem pinguescere per increpationem, illic cadet unde jam resurgere per penitentiam non valet: & in futurum succidetur, quamvis hïc sine fructu viridis stare videatur [Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis. Et ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo.] Paulò antè jam diximus, quia hoc erat trinus adventus domini ad infructuosam ficulneam, quod decem & octo annorum numerus ad curvam mulierem signat. Sexto enim die homo factus est, atque eodem sexto die opera Domini cuncta perfecta sunt. Senarius autem numerus in trigonum ductus, decem & octo facit. Quia ergo homo qui sexta die factus est, perfecta opera habere noluit, sed ante legem, sub lege, atque in exordio inchoantis gratiæ infirmus extitit, decem & octo annis curva mulier fuit. [Et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.] Omnis peccator terrena cogitans, cælestia non requirens, sursum respicere non valet: quia dum desideria inferiora sequitur, à mentis suæ rectitudine curvatur: & hoc semper videt, quod sine cessatione cogitat. Ad corda vestra, fratres charissimi, redite: quid horis omnibus in cogitationibus vestris volvatis, semper aspiciat. Alius de honoribus, alius de pecuniis, alius de prædiorum ambitu cogitat. Hæc cuncta in imo sunt, & quando mens talibus implicatur, ab status sui rectitudine flectitur. Et quia ad cæleste desiderium non assurgit, quasi mulier inclinata sursum respicere nequaquam potest. Sequitur: [Hanc cum vidisset Iesus, vocavit ad se. & ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manum. & confestim erecta est.] Vocavit, & crexit; quia illuminavit & adjuvit. Vocat, sed non erigit, quando quidem per ejus gratiam illuminamur, sed exigentibus nostris meritis adjuvari non possumus. Plerumque enim videmus quæ agenda sunt, sed opere non implemus. Nitimur, & infirmamur. Mentis iudicium rectitudinem conspicit, sed ad hanc operis fortitudo succumbit: quia nimirum jam de pœna peccati est, ut ex dono quidem possit bonum conspici, sed tamen ab eo quod aspicitur, contingat per meritum repellere. Usitata etenim culpa obligat mentem, ut nequaquam surgere possit ad rectitudinem. Conatur, & labitur: quia ubi sponte diu persistit, ibi & cùm noluerit, coacta cadit. Bene de hac nostra incurvatione ex typo humani generis per Psalmistam dicitur: *Incurvatus sum & humiliatus sum usquequaque.* Contemplatus namque, quòd ad supernam lucem intuentem homo conditus fuerat, sed peccatis exigentibus foras missus, mentis suæ tenebras portat, superna non appetit, infimis intendit, cælestia nequaquam desiderat, terrena semper in animo versat: & hoc quod de suo genere doluit, in seipso exclamavit, dicens: *Incurvatus sum & humiliatus sum usquequaque.* Contemplationem namque cælestium perdens, si sola carnis necessaria homo cogitaret, incurvatus & humiliatus esset, sed tamen usquequaque non esset. Quem ergo à supernis cogitationibus non solum necessitas dejecit, sed etiam voluptas illicita sternit, non solum incurvatus, sed usquequaque incurvatus est. Hinc alius Prophetæ de immundis spiritibus dicit: *Qui dixerunt anima tua, incurvare ut transeamus.* Recta quippe stat anima quum superna desiderat, & nequaquam flectitur ad ima. Sed maligni spiritus quum hanc in sua rectitudine stare conspiciunt, per eam transire non possunt. Transire namque eorum, est immunda illi desideria spargere. Dicunt ergo, *Incurvare ut transeamus:* quia si ipsa se ad ima appetenda non dejecit, contra hanc illorum perverfitas nullatenus convalescit: & transire per eam nequeunt, quam contra se rigidam in superna intentione pertimescunt.

A Nos ergo, fratres charissimi, nos viam malignis in nobis spiritibus damus, cum terrena concupiscimus, cum ad temporalia appetenda curvamus. Pudeat ergo terrena concupiscere, & dorso mentium ascendentes ad veritatem præbere. Terram semper intuetur qui curvus est: & quo præmio sit redemptus, non meminit qui ima querit. Hinc etiam per Moysen dicitur, ut qui gibbo premitur, nequaquam ad sacerdotium provehatur. Et quotquot Christi sanguine redempti sumus, membra ejusdem summi sacerdotis efficiuntur. Unde & nobis per Petrum dicitur: *Vos autem genus electum; regale sacerdotium.* Sed qui gibbum tolerat, ima semper intuetur. A sacerdotio ergo repellitur: quia quisquis solis terrenis intentus est, ipse sibi testis est quòd membrum summi sacerdotis non est. Hinc rursus pisces qui pennulas non habent, ab esu fidelis populi prohibentur. Pisces quippe qui pennulas squamarum habent, dare etiam saltus super aquas solent. Quid ergo pennatis piscibus nisi electæ animæ figurantur? Quæ profectò sola in cælestis Ecclesiæ corpus transeunt, quæ modò virtutum pennulis fultæ, saltus dare per cæleste desiderium sciunt, ut superna per contemplationem appetant, quamvis in seipsis iterum ex mortali carne relabantur. Si ergo jam bona cælestis patriæ agnovimus, displiceat nobis, fratres charissimi, quòd curvi sumus. Ponatur ante oculos mulier curva, & arbor fructuosa. Reminiscamur malorum quæ fecimus; mittamus ad radicem cordis cophinum stercoris, ut tunc in retributionis fructu pinguefeat, quod nobis hïc per penitentiam factebat. Et si virtutum summa operari non possumus, ipse Deus nostro gaudent lamento. Ex ipsa enim justitiæ inchoatione ei placebimus, qui injusta quæ fecimus, punimus. Nec mora erit in fletibus; quia tergent citius transeunt lacrymas mansura gaudia, Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

LECTIO sancti Evangelij secundum Lucam.

IN illo tempore: Dixit Iesus discipulis suis: *cap. 9. c.*
 Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: & qui perdiderit animam suam propter me, salvam eam faciet. Quid enim prodest homini, si totum mundum lucretur, se autem perdat, & detrimentum sui faciat? Nam qui me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum. Dico autem vobis verè: Sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei.

HOMILIA XXII.

Habita ad populum in basilica Sanctorum Procelli & Martiniani, die natalis eorum.

QUIA Dominus ac Redemptor noster novus homo venit in mundum, nova præcepta dedit mundo. Vitæ etenim nostræ veteri in vitiis enutritæ, contrarietatem opposuit novitatis suæ. Quid enim veteris, quid carnalis homo noverat, nisi sua retinere,

* hoc paulo aliter habetur apud Patrum.

Gen. 2. 4

Psal. 37.

Isai. 57. 8

aliena rapere, si posset; concupiscere, si non posset. A Sed caelestis medicus singulis quibusque vitiis obvianda adhibet medicamenta. Nam sicut arte medicina calida frigidis, frigida calidis curantur; ita Dominus noster contraria opposuit medicamenta peccatis; ut lubricis continentiam, tenacibus largitatem, iracundis mansuetudinem, elatis præciperet humilitatem. Certè cum se sequentibus nova mandata proponeret, dixit: *Nisi quis renuncierit omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus.* Ac si apertè dicat: *Qui per vitam veterem aliena concupiscitis, per novæ conversationis studium & vestra largimini.* Quid verò in hac lectione dicat, audiamus: [*Qui vult post me venire, abneget semetipsum.*] Ibi dicitur ut abnegemus nostra, hic dicitur ut abnegemus nos. Et fortasse laboriosum non est homini relinquere sua, sed valde laboriosum est relinquere semetipsum. Minus quippe est abnegare quod habet: valde autem multum est, abnegare quod est. Ad se autem nobis venientibus Dominus præcepit, ut renunciemus nostris: quia quicumque ad fidei agnitionem venimus, luctamen contra malignos spiritus fumimus. Nihil autem maligni spiritus in hoc mundo proprium possident. Nudi ergo cum nudis luctari debemus. Nam si vestitus quisquam cum nudo luctatur, citius ad terram dejicitur, quia habet unde teneatur. Quid enim sunt terrena omnia, nisi quaedam corporis indumenta? *Qui ergo contra diabolum ad certamen properat, vestimenta abjiciat, ne succumbat.* Nihil in hoc mundo amando possideat, nullas rerum labentium delectationes requirat, ne unde ad votum tegitur, ad casum inde teneatur. Nec tamen sufficit nostra relinquere, nisi relinquamus & nos. Quid est quod dicimus, Relinquamus & nos? Si enim nosmetipsos relinquimus, quò ibimus extra nos? Vel quis est qui vadit, si se deseruit? Sed aliud fumus per peccatum lapsi, aliud per naturam conditi: aliud quod fecimus, aliud quod facti sumus. Relinquamus nosmetipsos quales peccando nos fecimus, & maneamus nosmetipsi quales per gratiam facti sumus. Ecce etenim qui superbus fuit, si conversus ad Christum humilis factus est, semetipsum relinquit. Si luxuriosus quisque ad continentiam vitam mutavit, abnegavit utique quod fuit. Si avarus quisque ambire jam desit, & largiri didicit propria qui prius aliena rapiebat, proculdubio semetipsum relinquit. Ipse quidem est per naturam, sed non est ipse per malitiam. Hinc enim scriptum est: *Verte impios, & non erunt.* Conversi namque impij non erunt, non quia non erunt omnino in essentia, sed scilicet non erunt in impietatis culpa. Tunc ergo nosmetipsos relinquimus, tunc nos ipsos abnegamus, cum mutamus quod per veritatem fuimus, & ad hoc nitimur quod per novitatem vocamur. Pensemus quomodo se Paulus abnegaverat, qui dicebat: *Vivo autem jam non ego.* Extinctus quippe fuerat sævus ille persecutor, & vivere cæperat pius prædicator. Si enim ipse esset, pius profectò non esset. Sed qui se vivere denegat, dicat unde est quòd sancta verba per doctrinam veritatis clamat. Protinus subdit: *Vivit verò in me Christus.* Ac si apertè dicat. Ego quidem à memetipso extinctus sum, quia carnaliter non vivo: sed tamen essentialiter mortuus non sum, quia in Christo spiritualiter vivo. Dicat ergo Veritas, dicat: [*Si quis vult post me venire, abneget semetipsum.*] quia nisi quis à semetipso deficiat, ad eum qui super ipsum est, non appropinquat: nec valet apprehendere quod ultra ipsum est, si nescierit matè quod est. Sic olerum plantæ transponuntur ut proficiant, atque ut ita dixerim, eradicantur ut crescant. Sic rerum semina in terræ admixtione deficiunt, ut reparatione sui generis uberius asurgant. Unde enim videntur perdidisse quod erant, inde accipiunt hoc apparere quod non erant. Sed qui jam se à vitiis abnegat, exquirendæ ei virtutes sunt

in quibus crescat. Nam cum dictum est: [*Qui vult post me venire, abneget semetipsum.*] protinus additur: [*Et tollat crucem suam quotidie, & Infr. 2. hom sequatur me.*] Duobus etenim modis crux tollitur, cum aut per abstinentiam affligitur corpus, aut per compassionem proximi affligitur animus. Pensemus qualiter utroque modo Paulus crucem suam tulerat, qui dicebat: *Castigo corpus meum, & in ser. 1. Cor. 9 d vivum redigo, ne forte alius prædicans, ipse reprobis efficiar.* Ecce in afflictione corporis audivimus crucem carnis: audiamus nunc in compassione proximi crucem mentis. Ait enim: *Quis infirmatur, & ego non uror? Quis scandalizatur, & ego non portat.* Aliena quippe onera in angaria portantur, quando per vanitatis studium aliquid geritur. Qui ergo per Simonem designantur, nisi abstinentes & arrogantes? Qui per abstinentiam quidem carnem afficiunt, sed fructum abstinentiæ interiùs non requirunt. Crucem ergo Domini in angaria Simon portat: quia cum ad opus bonum ex bona voluntate non ducitur, rem iusti sine fructu peccator operatur. Unde idem Simon crucem portat, sed non moritur: quia abstinentes & arrogantes, per abstinentiam quidem corpus afficiunt, sed per desiderium gloriæ mundo vivunt. Compassionem verò animi plerumque latenter obsidet pietas falsa; ut hanc nonnunquam usque ad condescendum vitiis pertrahat, cum ad culpas quisque non debeat compassionem exercere, sed zelum. Compassio quippe homini, & rectitudo vitiis debetur, ut in uno eodemque homine & diligamus bonum quod factus est, & persequamur mala quæ fecit: ne dum culpas incaute remittimus, non jam per charitatem compati, sed per negligentiam * concidisse videamur. Sequitur: [*Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: & qui perdiderit animam suam propter me, salvam eam faciet.*] Sic dicitur fideli: [*Qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: & qui perdiderit animam suam propter me, salvam eam faciet.*] Ac si agricolæ dicatur: Frumentum si servas, perdis: si feminas, renovas. Quis enim nesciat quòd frumentum cum in semine mittitur, perit ab oculis, in terra deficit? Sed unde putrescit in pulvere, inde virefcit in renovatione. Quia verò sancta Ecclesia aliud tempus habet persecutionis, atque aliud pacis; Redemptor noster ipsa ejus tempora distinguit in præceptis. Nam persecutionis tempore ponenda est anima: pacis autem tempore ea quæ amplius dominari possunt, frangenda sunt desideria terrena. Unde & nunc dicitur: [*Quid enim prodest homini, si lucretur totum mundum, se autem perdat, & detrimentum sui faciat?*] Cum persecutio ab adversariis deest, valde vigilantius cor custodiendum est. Nam pacis tempore quia licet vivere, licet etiam ambire. Quæ profectò avaritia bene compefcitur, si ipse status ambientis sollicitè consideretur. Nam cur instet ad colligendum, quando stare non potest ipse qui colligit? Cursum ergo suum quisque consideret, & agnoscat sibi posse sufficere par-

Luc. 14. f

Prov. 12. e

* al. vitam

Gal. 2. d

Ibidem.

* al. condescendisse
al. consentisse

va quæ habet. Sed fortasse metuit ne in hujus vitæ A
itinere sumptus desit. Longa nostra desideria incre-
pat via brevis: incallum multa portantur, cum jux-
ta est quod pergitur. Plerumque autem & avaritiam
vincimus, sed adhuc obstat quod vias rectitudinis
minori tenemus custodia perfectionis. Nam sæpe
labentia cuncta despiciamus, sed tamen adhuc hu-
manæ verecundiæ usum præpedimur, ut rectitudi-
nem quam servamus in mente, nondum exprimere
valeamus in voce: & tantò Dei faciem ad justitiæ
defensionem negligimus, quantò humanas facies
contra justitiam veremur. Sed huic quoque vulnere
congruum subjungitur medicamentum, cum Do-
minus dicit: [*Qui me erubuerit & meos sermones,
hunc filius hominis erubescet cum venerit in majes-
tate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum.*]
Sed ecce nunc apud se homines dicunt: Nos jam
Dominum & sermones ejus non erubescimus; quia
aperta cum voce profitemur. Quibus ego respon-
deo, quod in hac plebe Christiana sunt nonnulli,
qui Christum ideo confitentur, quia cunctos Chri-
stianos esse conspiciunt. Nam si nomen Christi in
tanta hodie gloria non esset, tot professores Christi
sancta Ecclesia non haberet. Non ergo ad proba-
tionem fidei vox sufficit professionis, quam defen-
dit à verecundiâ professio generalitatis. Est tamen
ubi se quisque interroget, ut in confessione Christi
se veraciter probet, si non jam nomen ejus erubescit,
si plena virtute mentis humanum pudorem subdi-
dit. Certè enim persecutionis tempore erubescere
poterant fideles, substantiis nudari, de dignitatibus
dejici, verberibus affligi. Pacis autem tempore
quia hæc à nostris persecutionibus desunt, est aliud
ubi ostendatur nobis. Veremur sæpe à proximis
despici, dedignamur injurias verbi tolerare: si con-
tingat jurgium fortasse cum proximo, erubescimus
prios satisfacere. Cor quippe carnale dum hujus
vitæ gloriam quaerit, humilitatem respuit. Et ple-
rumque ipse homo qui irascitur, discordanti sibi re-
conciliari appetit, sed ire ad satisfaciendum prior
erubescit. Pensamus facta Veritatis, ut videamus
quod jacent nostræ pravitate actiones. Si enim mem-
bra summi capitis sumus, imitari eum cui connecti-
mur, debemus. Quid namque ad nostræ eruditi-
onis exemplum Paulus egregius prædicator dicit?

2. Cor. 5. d

*Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo ex-
hortante per nos: obsecramus pro Christo, reconci-
liamini Deo. Ecce inter nos & Deum discordiam
peccando fecimus, & tamen ad nos Deus suos leg-
gatos prior misit, ut nos ipsi qui peccavimus, ad pa-
cem Dei rogati veniamus. Erubescat ergo humana
superbia, confundatur quisque si non satisfaciat
prior proximo, quando post culpam nostram ut ei
reconciliari debeamus, & ipse qui offensus est, le-
gatis intervenientibus obsecrat Deus. Sequitur:
[*Dico autem vobis verè: Sunt aliqui hic stantes,
qui non gustabunt mortem, donec videant regnum
Dei.*] Regnum Dei, fratres charissimi, non sem-
per in sacro eloquio venturum regnum dicitur, sed
nonnunquam præsens Ecclesia vocatur. Unde scri-
ptum est: *Mittet filius hominis angelos suos, &**

Hom. 12. &
38.

colligent de regno ejus omnia scandala. In illo E
quippe regno scandala non erunt, ubi profectò re-
probi non admittuntur. Quo videlicet exemplo col-
ligitur, quod hoc loco regnum Dei præsens Eccle-
sia vocatur. Et quia nonnulli ex discipulis usque
adeo in corpore victuri erant, ut Ecclesiam Dei con-
structam conspicerent, & contra mundi hujus glo-
riam erectam, consolatoria promissione nunc dicitur:
[*Sunt quidam de hic stantibus, qui non gu-
stabunt mortem, donec videant regnum Dei.*] Sed
cum tanta Dominus subeunda mortis præcepta ede-
ret, quid necessarium fuit ut ad hanc subitò pro-
missionem veniret? Quod si subtiliter attendamus,
quanta dispensatione pietatis agatur agnoscimus.

Discipulis enim rudibus etiam de præsentis vita ali-
quid promittendum fuit, ut possent robustius in
futura solidari. Sic Israëlítico populo ex Ægypti
terra liberando, repromissionis terra promittitur,
& cum vocandus esset ad dona cælestia, terrenis
promissionibus tuadetur. Cur hoc, nisi ut dum ef-
fer aliquod quod de vicino perciperet, illud jam fi-
delibus crederet quod de longinquo audire potuis-
set? Carnalis etenim populus si parva non accipe-
ret, magna non crederet. Omnipotens ergo Deus
largiendo terrena, suadet ad cælestia, ut percipiens
quod videret, sperare disceret quod minimè vide-
bat: & tantò solidior de invisibilibus fieret, quan-
tò eum ad spei certitudinem visibilia promissa fulci-
rent. Unde rectè quoque per Psalmistam dicitur:
Dedit eis regiones gentium, & labores populorum ps. 104. d
*possederunt: ut custodiant justificationes ejus, &
legem ejus requirant.* Sic ergo hoc loco rudibus dis-
cipulis Veritas loquens, videndum regnum Dei
promittit in terra, ut hoc ab eis fidelibus in celo
præsumatur. Ex ipso itaque regno, quod jam vide-
mus in mundo esse sublimatum, speremus regnum
quod in celo credimus percipiendum. Nam sunt
nonnulli, qui Christianitatis nomine censentur,
sed Christianitatis non habent fidem. Sola esse visi-
bilia æstimant, invisibilia non appetunt; quia nec
esse suspicantur. Ad sanctorum Martyrum corpora
constimus, fratres mei. Nunquid isti carnem suam
in mortem darent, nisi eis certissimè constitisset esse
vitam pro qua mori debuissent? Et ecce qui ita cre-
diderunt, miraculis coruscant. Ad extincta nam-
que eorum corpora, viventes ægri veniunt, & san-
tantur: perjuri veniunt, & à demonio vexantur:
demoniaci veniunt, & liberantur. Quomodo ergo
vivunt illic ubi vivunt, si in tot miraculis vivunt
hic, ubi mortui sunt?

Rem, fratres, dico brevem verbo, sed non
parvam merito, quam religiosi quibusdam senio-
ribus narrantibus agnovi. Gothorum tempore ma-
trona quædam fuit valde religiosa, quæ ad horum
Martyrum Ecclesiam crebrò veniebat. Quadam die
dum ex more ad orandum venisset, egrediens, duos
stantes sub peregrino habitu monachos invenit,
peregrinos credidit, dari eis aliquid elemosynæ
præcepit. Sed priusquam ejus erogaret eis ad lar-
giendam elemosynam propinquasset, astiterunt illi
viciniis, & dixerunt: Tu nos modò visitas, nos
te in die judicii requiremus, & quidquid possumus,
præstamus tibi. Quo dicto, ab oculis ejus ablati
sunt. Terita illa ad orandum rediit, seseque in la-
crymis prolixius effudit. Et facta est post hoc tantò
instantior in prece, quantò certior de promissione.
Si autem juxta Pauli vocem, *fides est sperandum* Hebr. 11.
substantia rerum, argumentum non apparentium:
nequaquam jam dicimus ut venturam vitam creda-
tis; quia ecce ipsi qui in illa vivunt, humanis obtu-
tibus visibiliter præsentantur. Quod enim videri
potest, melius dicitur sciri, quam credi. Venturam
ergo vitam nos Dominus magis voluit scire, quam
credere, qui eos quos invisibiliter recipit, apud se
vivere nobis etiam visibiliter ostendit. Hos ergo,
fratres charissimi, in causa vestri examinis quam
cum districto iudice habebitis, patronos facite:
hos in die tanti terroris illius defensores adhibete.
Certè si apud quemdam magnum iudicem causa
quælibet vestra esset die castino ventilanda, totus
hodiernus dies in cogitatione duceretur, patronum
vestra fraternitas quæreret, magnis precibus ageret ut
apud tantum iudicem sibi defensor veniret. Ecce dis-
strictus iudex Jesus venturus est: tanti illius Ange-
lorum Archangelorumque concilij terror adhibetur.
In illo conventu causa nostra discutitur, & tamen
nos patronos modò non quærimus, quos tunc de-
fensores habeamus. Adsunt defensores nostri sancti
Martyres, rogati volunt, atque, ut ita dixerim,

quarunt, ut quarantur. Hos ergo adjuutores vestris A orationibus quaerite: hos protectores vestri reatus invenite: quia ne punire peccatores debeat, rogari vult & ipse qui iudicat. Unde & tam longo tempore comminatur iram, & tamen misericorditer expectat. Sic autem nos & misericordia eius refoveat, ut nullo modo negligentes reddat. Sic peccata nostra perturbent, ut mens in desperationem non proruat: quia etsi praesumentes metuemus, & metuentes speramus, aeternum regnum citius adepturi sumus, per eum qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

Lectio sancti Evangelij secundum Lucam. B

Cap. 7. f

IN illo tempore: Rogabat Iesum quidam Phariseus, ut manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisei, discubuit. Et ecce mulier, quae erat in civitate peccatrix, ut cognovit quod Iesus accubisset in domo Pharisei, attulit alabastrum unguenti, & stans retro secus pedes ejus, lacrymis capit rigare pedes ejus, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes ejus, & unguento ungebat. Videns autem Phariseus qui vocaverat eum, ait intra se, dicens: Hic si esset propheta, sciret utique, quae & qualis est mulier quae tangit eum: quia peccatrix est. Et respondens Iesus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, duo debitores erant cuidam feneratori: unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderent, donavit utrisque. Quis ergo eum plus diligit? Respondens Simon, dixit: Aestimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei: Recte iudicasti. Et conversus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: haec autem lacrymis rigavit pedes meos, & capillis suis terxit. Osculum mihi non dedisti: haec autem ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti: haec autem unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata tua. Et cœperunt qui simul accubebant, dicere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem: Fides tua te salvam fecit: vade in pace.

HOMILIA XXXIII.

Habita ad populum in basilica sancti Clementis, feria sexta Quatuor temporum Septembris.

COgitanti mihi de Mariae poenitentia, flere magis liber, quam aliquid dicere. Cuius enim vel

saxeum pectus illa hujus peccatricis lacrymae ad exemplum poenitendi non emolliant? Consideravit namque quid fecit, & noluit moderari quid faceret. Super convivantes ingressa est, non iussa venit, inter epulas lacrymas obtulit. Disceite quo dolore ardet, quae flere & inter epulas non erubescit. Hanc vero, quam Lucas peccatricem mulierem, Joannes Mariam nominat, illam esse Mariam credimus, de qua Marcus septem daemonia ejecta fuisse testatur. Et quid per septem daemonia, nisi universa vitia designantur? Quia enim septem diebus omne tempus comprehendiur, recte septenario numero universitas figuratur. Septem ergo daemonia Maria habuit, quae universis vitis plena fuit. Sed ecce, quia turpitudinis suae maculas aspexit, lavanda ad fontem misericordiae, convivantes non erubuit. Nam quia semetipsam graviter erubescit intus, nihil esse credidit quod verecundaretur foris. Quid ergo miramur, fratres, Mariam venientem, an Dominum suscipientem? Suscipientem dicam, an trahentem? Dicam melius, trahentem & suscipientem: quia mirum ipse eam per misericordiam traxit intus, qui per mansuetudinem suscepit foris. Sed jam textum sancti Evangelij percurrentes, ipsum quoque ordinem quo venerit sananda, videamus. [Attulit alabastrum unguenti, & stans retro secus pedes Iesu, lacrymis capit rigare pedes ejus, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes ejus, & unguento ungebat.] Liqueat fratres, quod illicitis actibus prius mulier intenta, unguentum sibi pro odore suae carnis adhibuit. Quod ergo sibi turpiter exhibuerat, hoc jam Deo laudabiliter offerebat. Oculis terrena concupierat: sed hos jam per poenitentiam conterens flebat. Capillos ad compositionem vultus exhibuerat: sed jam capillis lacrymas tergebat. Ore superba dixerat: sed pedes Domini osculans, hos in Redemptoris sui vestigia figebat. Quot ergo in se habuit oblectamenta, tot de se invenit holocausta. Converterit ad virtutum numerum, numerum criminum: ut totum serviret Deo in poenitentia, quidquid ex se Deum contempserat in culpa. Sed hoc Phariseus intuens despicit, & non solum venientem peccatricem mulierem, sed etiam suscipientem Dominum reprehendit, dicens intra se: [Hic si esset propheta, sciret utique, quae & qualis est mulier quae tangit eum: quia peccatrix est.] Ecce Phariseus veraciter apud se superbus, & fallaciter justus, agrum reprehendit de aegritudine, medicum de subventionem, qui ipse quoque de elationis vulnere aegrotabat, & ignorabat. Inter duos autem aegros medicus aderat: sed unus aeger in febre integrum sensum tenebat, alter vero in febre carnis & sensum perdiderat mentis. Illa quippe flebat quod fecerat: Phariseus autem de falsa justitia elatus, vim suae invaliditatis exaggerabat. In aegritudine ergo & sensum perdiderat, qui hoc ipsum quoque, quod a salute longè esset, ignorabat. Sed inter haec nos gemitus cogit, quosdam nostri ordinis viros intueri, qui sacerdotali officio praediti, si quid fortasse iuste exterius vel tenuiter egerint, protinus subiectos despiciunt, & peccatores quosque in plebe positos dedignantur, eisque compati culpam suam consentientibus nolunt, ac velut Pharisei more, a peccatrice muliere tangi despiciunt. Quae profecto mulier si ad Pharisei pedes venisset, nimirum calcibus repulsa discederet. Inquinari enim se alieno peccato crederet. Sed quia hunc vera justitia non replebat, de alieno vulnere aegrotabat. Unde semper necesse est, ut cum peccatores quosque conspiciamus, nosmetipsos prius in illorum calamitate desicemus: quia fortasse in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus, si lapsi non sumus. Et si censura magisterij debet semper virtute disciplinae vitia persequi, oportet tamen ut sollicitè discernamus, quia distinctionem debemus vitis, compassionem naturae. Si enim feriendus est peccator, nu-

triendus est proximus. Cùm verò jam per pœnitentiam percussus ipse quod fecit, jam noster proximus peccator non est: quia cùm Dei justitia contra se dirigit, & hoc in se punit, quod justitia divina reprehendit. Sed jam iste superbus & arrogans qua sententia convincatur audiamus. De duobus quippe ei debitoribus paradigma opponitur, quorum unus minus, & alius amplius debet: utrorumque debito dimisso, quis amplius largitorem debiti diligat, interrogatur. Quibus verbis protinus ille respondit: *Ille plus diligit, cui plus dimittitur.* Qua in re notandum est, quia dum suã sententiã Phariseus convincitur, quasi phreneticus funem portat ex quo ligetur. Enumerantur ei bona peccatricis: enumerantur mala falsi justi, cùm dicitur: [*Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hac autem lacrymis rigavit pedes meos, & capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti: hac autem ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti: hac autem unguento unxit pedes meos.*] Post enumerationem verò subinfertur sententia: [*Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.*] Quid fratres mei, esse dilectionem credimus, nisi ignem? & quid culpam, nisi rubiginem? Unde nunc dicitur: [*Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.*] Ac si aperte diceretur: Incendit plenè peccati rubiginem, quia ardet validè per amoris ignem. Tantò namque amplius peccati rubigo consumitur, quantò peccatoris cor magno charitatis igne concremat. Ecce ea quæ ad medicum venerat ægra, sanata est, sed de salute ejus adhuc alij ægrotant. Nam simul discumbentes conquesti sunt, intra se dicentes: [*Quis est hic qui etiam peccata dimittit?*] Sed cœlestis medicus ægros non despiciat, quos etiam de medicamento fieri deterioros videt. Eam autem quam sanaverat, per pietatis suæ sententiam confirmat, dicens: [*Fides tuam salvam fecit, vade in pace.*] Fides etenim salvam fecit, quia hoc quod petiit, posse se accipere non dubitavit. Sed ipsam quoque spei certitudinem jam ab illo acceperat, à quo per spem etiam salutem quærebat. In pace autem ire præcipitur, ut à veritatis itinere in viam scandali ulterius non deriveret.

Unde & per Zachariam dicitur: *Ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.* Tunc enim gressus nostros in viam pacis dirigimus, quando per illud actionum iter pergamus, in quo ab auctoris nostri gratia non discordamus. Hæc, fratres charissimi, historica expositione transcurramus: nunc verò si placet, ea quæ dicta sunt, mystico intellectu disseramus. Quem namque Phariseus de falsa justitia præsumens, nisi Judæicum populum: quem peccatrix mulier, sed ad vestigia Domini veniens & plorans, nisi conversa in Gentilitatem designat? Quæ cum alabastro venit, unguentum fudit, retro secus pedes Domini stetit, lacrymis pedes rigavit, capillis tersit, eisdemque quos infundebat & tergebat, pedes osculari non desit. Nos ergo, nos illa mulier expressit, si toto corde ad Dominum post peccata redeamus, si ejus pœnitentiæ luctus imitemur. Quid namque unguento, nisi bonæ odor opinionis exprimitur? Unde & Paulus dicit: *Christi bonus odor sumus Deo in omni loco.* Si igitur recta opera agimus, quibus opinionis bonæ odore Ecclesiam respergamus, quid in Domini corpore nisi unguentum fundimus? Sed secus pedes Jesu mulier stetit. Contra pedes enim Domini stetit, cùm in peccatis positus, ejus itineribus renitebamur. Sed si ad veram pœnitentiam post peccata convertimur, jam retro secus pedes stamus: quia ejus vestigia sequimur, quem impugnabamus. Lacrymis mulier pedes ejus rigat. Quod nos quoque veraciter agimus, si quibuslibet ultimis membris Domini per compassionis affectum inclinamur, si sanctis ejus in tribulatione compatimur, si eorum tristitiam, nostram putamus. Capillis mulier pedes

A quos rigaverat, tersit. Capilli quippe superfluent corpori. Et quid abundans terrena substantia, nisi capillorum speciem tenet? Quæ dum ad usum necessitatis superfluit, etiam abscessa non sentitur. Capillis ergo pedes Domini tergimus, quando sanctis ejus, quibus ex charitate compatimur, etiam ex his quæ nobis superfluent, miseremur: quatenus sic mens per compassionem doleat, ut etiam larga manus affectum doloris ostendat. Rigat namque lacrymis Redemptoris pedes, sed capillis suis non tergit, qui utcumque proximorum dolori compatitur, sed tamen eis ex his quæ sibi superfluent, non miseretur. Plorat & non tergit, qui verba quidem doloris tribuit, sed non ministrando quæ defunt, vim doloris minimè abscondit. Osculatur mulier pedes quos tergit. Quod nos quoque plenè agimus, si studiosè diligimus quos ex largitate continemus, ne gravis nobis sit necessitas proximi, ne ipsa nobis ejus indigentia quæ sustentatur, fiat onerosa: & cùm manus necessaria tribuit, animus à dilectione torpescat. Potest quoque per pedes, ipsam mysterium incarnationis ejus intelligi, per quod divinitas terram tetigit, & 22. quia carnem sumpsit. *Verbum enim caro factum est.* 1. Cor. 1. 6. & habitavit in nobis. Osculamur ergo Redemptoris pedes, cùm mysterium incarnationis ejus ex toto corde diligimus. Unguento pedes unguimus, cùm ipsam humanitatis ejus potentiam sacri eloquij bona opinione prædicamus. Sed hoc Phariseus videt, & invidet: quia cùm Judæicus populus Gentilitatem Deum prædicare conspicit, suã apud se malitiam tabescit. Sed Redemptor noster facta ejusdem mulieris, quasi bona Gentilitatis enumerat, ut in quo malo Judæicus populus jaceat, agnoscat. Nam sic Phariseus retunditur, ut per eum, sicut diximus, perfidus ille populus ostendatur. [*Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hac autem lacrymis rigavit pedes meos.*] Aqua quippe extra nos est, lacrymarum humor intra nos: quia videlicet infidelis ille populus nec ea quæ extra se erant, unquam pro Domino tribuit: conversa autem Gentilitas pro eo non solum rerum substantiam dedit, sed etiam sanguinem fudit. [*Osculum mihi non dedisti: hac autem ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos.*] Osculum quippe, dilectionis est signum. Et infidelis ille populus Deo osculum non dedit, quia ex charitate eum amare noluit, cui ex timore servivit. Vocata autem Gentilitas Redemptoris sui vestigia osculari non cessat: quia in ejus amore continuo suspirat. Unde & sponse voce de eodem Redemptore suo in Canticis canticorum dicitur: *Osculetur me Cant. 1. osculo oris sui.* Osculum rectè conditoris sui desiderat, quæ se ei obsequi per amorem parat. [*Oleo caput meum non unxisti.*] Si pedes Domini, mysterium incarnationis ejus accipimus, congruè per caput illius ipsa divinitas designatur. Unde & per Paulum dicitur: *Caput Christi, Deus.* In Deo quippe, & non in se quasi in homine, credere Judæicus populus fatebatur. Sed Phariseo dicitur, [*Oleo caput meum non unxisti:*] quia ipsam quoque divinitatis ejus potentiam, in qua se Judæicus populus credere spononit, digna laude prædicare neglexit. [*Hac autem unguento unxit pedes meos:*] quia dum incarnationis ejus mysterium Gentilitas credidit, summa laude etiam ejus ima prædicavit. Sed jam Redemptor noster enumerata bona concludit, cùm per sententiam subdit: [*Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.*] Ac si aperte dicat: Etsi durum est valde quod coquitur, abundat tamen amoris ignis quo etiam dura consumantur. Libet inter hæc considerationem tantæ pietatis intueri. Peccatricis mulieris opera, sed pœnitentis, qua æstimatione Veritas apud se servat, quæ ejus adversario sub tanta distributione enumerat. Ad Pharisei prandium Dominus discumbebatur, sed apud pœnitentem mulierem mentis epulis delectabatur. Apud

Luc. 1. 8

2. Cor. 2. d

Sup. hom. 2.

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

1. Cor. 1. 6

Apud Pharisæum Veritas pascebatur foris, apud A peccatricem mulierem, sed tamen conversam, pascebatur intus. Unde & ei sancta Ecclesia, quem sub specie hinnuli cervorum querit, in Canticis canticorum dicit: *Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie.* Cervorum quippe hinnulus, Dominus appellatur, juxta assumptam carnem antiquorum filius patrum. Ferventior verò in meridie æstus ardescit, & umbrosam locum hinnulus querit, quem æstus igne non afficit. In illis ergo cordibus Dominus requiescit, quæ amor præsentis sæculi non incendit, quæ carnis desideria non exurunt, quæ incensa suis anxietatibus in hujus mundi concupiscentiis non arefcant. Unde & Maria dicitur: *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Umbrosa ergo loca in meridie ad pascedum hinnulus querit: quia talibus mentibus Dominus pascebat, quæ per respectum gratiæ temperata, corporalibus desideriis non uruntur. Plus ergo pœnitens mulier pascebat intus, quam Pharisæus Dominum pascebat foris: quia ab æstu carnalium quasi hinnulus Redemptor noster ad illius mentem fugerat, quam post vitiorum ignem, pœnitentiæ umbra temperabat. Pensamus quantæ pietatis fuerit, peccatricem mulierem non solum ad se admittere, sed etiam ad tangendum pedes præbere. Consideremus gratiam misericordis Dei, & damnemus multitudinem reatus nostri. Ecce peccatores videt & sustinet, resistentes tolerat, & tamen quotidie per Evangelium clementer vocat. Confessionem nostram ex puro corde desiderat, & cuncta quæ delinquimus, relaxat. Temperavit nobis distractionem legis, misericordia Redemptoris. In illa quippe scriptum est: *Si quis hæc vel illa fecerit, morte moriatur. Si quis hæc vel illa fecerit, lapidibus obruasur.* Apparuit conditor & redemptor noster in carne, confessioni peccatorum non penam, sed vitam promittit: mulierem sua vulnera confitentem suscipit, & sanam dimittit. Inflexit ergo ad misericordiam duritiam legis: quia quos justè illa damnat, ipse misericorditer liberat. Unde bene quoque in lege scriptum est, quia manus Moyses erant graves: *sumentes ergo lapidem, posuerunt subter, in quo sedit: Aaron autem & Hur sustentabant manus ejus.* Moyses quippe sedit in lapide, cum lex requievit in Ecclesia. Sed hæc eadem lex manus graves habuit: quia peccantes quosque non misericorditer pertulit, sed severa distractione percussit. Aaron verò mons fortitudinis, Hur autem ignis interpretatur. Quem itaque mons iste fortitudinis signat, nisi Redemptorem nostrum, de quo per Prophetam dicitur: *Erit in novissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium?* Aut quis per ignem, nisi Spiritus sanctus figuratur, de quo idem Redemptor dicit: *Ignem veni mittere in terram?* Aaron ergo & Hur graves manus Moyfi sustentant, atque sustentando leviores reddunt: quia mediator Dei & hominum cum igne sancti Spiritus veniens, mandata legis graviora, quæ dum carnaliter tenebantur, portari non poterant, tolerabilia nobis per spiritalem intelligentiam ostendit. Quasi enim manus Moyfi leves reddidit; quia pondus mandatorum legis ad virtutem confessionis retorfit. Hanc nobis sequentibus misericordie promissionem innuit, cum per Prophetam dicit: *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat.* Hinc iterum sub Judææ specie unicuique peccatrici animæ dicitur: *Si dereliquerit vir uxorem suam, & illa recedens duxerit virum alterum, nunquid revertetur ad eam ultra? nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: verumtamen revertere ad me, dicit Dominus.* Ecce paradigma turpis mulieris dedit. Ostendit quod post turpitudinem recipi non possit. Sed hoc ipsum paradigma quod protulit, qui per misericordiam vincit, cum dicit fornicantem mulierem recipi

S Greg. Tom. I.

nequaquam posse, & tamen ipse fornicantem animam ut recipiat expectat. Pensate fratres, pondus tantæ pietatis. Dicit quod fieri non potest, & demonstrat quia hoc ipse facere etiam contra morem potest. Ecce vocat, & quos inquinatos denunciat, hos etiam amplecti querit, à quibus desertum esse se queritur. Nemo ergo tantæ misericordie tempus perdat, nemo oblata remedia divinæ pietatis abiciat. Ecce superna benignitas avertos nos revocat, & nobis revertentibus, suæ clementiæ sinum aperit. Unusquisque ergo penset quo debito constringitur, quando illum Deus expectat, nec contemptus exasperatur. Qui ergo permanere noluit, redeat: qui stare contempsit, saltem post lapsum surgat. Quanto nos amore conditor noster expectat, insinuat cum per Prophetam dicit: *Attendi & auscultavi, nemo quod bonum est loquitur: non est qui recogitet in corde suo & dicat, Quid feci?* Certè nunquam cogitare mala debuimus. Sed quia cogitare recta nolimus, ecce adhuc sustinet, ut recogitemus. Videte tantæ pietatis sinum, considerate apertum vobis misericordie gremium: quos malè cogitantes perdidit, bene recogitantes querit. Ad vos ergo, fratres charissimi, ad vos oculos mentis reducite, & pœnitentem peccatricem mulierem in exemplum vobis imitationis anteferte: quæque vos in adolescentia, quæque in juventute deliquisse meministis, deserte; morum operumque maculas lacrymis terge. Amemus jam Redemptoris nostri vestigia, quæ peccando contempsimus. Ecce, ut diximus, ad recipiendos nos supernæ pietatis sinus aperitur, nec maculosa in nobis vita contemnitur. Per hoc quod iniquationem nostram perhorrescimus, internæ jam munditiæ concordamus. Revertentes nos Dominus clementer amplectitur; quia peccatorum vita ei esse indigna jam non potest, quæ sletibus lavatur in Christo Jesu Domino nostro: qui vivit & regnat cum Patre Deus in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Lectio sancti Evangelij secundum
Lucam.

IN illo tempore: Erant appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, ut audirent illum. Et murmurabant Pharisei & Scribae, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Et ait ad illos parabolam istam, dicens: Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & si perdidit unam ex illis, nonne dimittit novaginta novem in deserto, & vadit ad illam que perierat, donec inveniat illam? Et cum invenerit eam, imponit in humeros suos gaudens: & veniens domum, convocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam que perierat. Dico vobis, quod ita gaudium erit in celo super uno peccatore penitentiam agente, quam super novaginta novem justis qui non indigent penitentia. Aut que mulier habens drachmas decem, & si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & evertit domum, & querit diligenter donec inveniat eam? Et cum invenerit, convocat amicas & vicinas suas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram. Ita dico vobis: Gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente.

A Aaaa

HOMILIA XXXIV.

Habita ad populum in basilica beatorum Ioannis & Pauli, Dominica tertia post Pentecosten.

Astrivum tempus quod corpori meo valde contrarium est, loqui me de expositione Evangelij longa mora interveniente prohibuit. Sed non, quia lingua tacuit, ardere charitas cessavit. Hoc etenim dico, quod apud se vestrum unusquisque recognoscit. Plerumque charitas quibusdam occupationibus præpedita, & intus flagrat in corde, & tamen non monstratur in opere: quia & sol cum nube tegitur, non videtur in terra, & tamen ardet in caelo. Sic sic esse occupata charitas solet, & intus vim sui ardoris exercit, & foris flammam operis non ostendit. Sed quia nunc ad loquendum tempus rediit, vestra me studia accendunt, ut mihi tantò amplius loqui liceat, quantò hoc vestræ mentes desiderabilius expectabant.

Audistis in lectione Evangelica, fratres mei, quia peccatores & publicani accesserunt ad Redemptorem nostrum: & non solum ad colloquendum, sed etiam ad convescendum recepti sunt. Quod videntes Pharisei, dedignati sunt. Ex qua re colligitur, quia vera iustitia compassionem habet, falsa iustitia dedignationem: quamvis & iusti soleant rectè peccatoribus dedignari. Sed aliud est quod agit typho superbiæ, aliud quod zelo disciplinæ. Dedignantur etenim, sed non dedignantes: desperant, sed non desperantes: persecutionem commoveant, sed amantes: quia etsi foris increpationes per disciplinam exaggerant, intus tamen dulcedinem per charitatem servant. Præponunt sibi in animo ipsos plerumque quos corrigunt; meliores existimant eos quoque quos iudicant. Quod videlicet agentes, & per disciplinam subditos, & per humilitatem custodiunt semetipsos. At contra hi qui de falsa iustitia superbiere solent, ceteros quosque despiciunt, nullà infirmantibus misericordiâ condescendunt: & quò se peccatores esse non credunt, eo deterius peccatores fiunt. De quorum profectò numero Pharisei extiterant, qui dijudicantes Dominum quòd peccatores susciperet, avari corde ipsum fontem misericordiæ reprehendebant. Sed quia ægrierant, ita ut ægros se esse nescirent; quatenus quod erant agnoscerent, cælestis eos medicus blandis fomentis curat, benignum paradigma objicit, & in eorum corde vulneris tumorem premit. Ait namque: [*Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonagintanovem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat?*] Ecce mira dispensatione pietatis, similitudinem Veritas dedit, quam & in se ipso homo recognosceret, & tamen hæc specialiter ad ipsum auctorem hominum pertineret. Quia enim centenarius perfectus est numerus, ipse centum oves habuit, cum Angelorum substantiam & hominum creavit. Sed una ovis tunc perit, quando peccando homo pascua vitæ dereliquit. Dimisit autem nonagintanovem oves in deserto: quia illos summos Angelorum choros reliquit in caelo. Cur autem caelum desertum vocatur, nisi quòd desertum dicitur derelictum? Tunc autem caelum homo deseruit, cum peccavit. In deserto autem nonagintanovem oves remanserant, quando in terra Dominus unam quærebat: quia rationalis creatura numerus, Angelorum videlicet & hominum, qui ad videndum Deum conditus fuerat, pereunte homine erat imminutus: & ut perfecta summa ovium integraretur in caelo, homo perditus quærebat in ter-

Ara. Nam quod hic Evangelista dicit, in deserto; alius dicit, in montibus, ut significet in excelis: quia mirum oves que non perierant, in sublimibus stabant. [*Et cum invenit ovem, imponit in humeros suos gaudens.*] Ovem in humeris suis imposuit, quia humanam naturam suscipiens, peccata nostra ipse portavit. [*Et veniens domum, convocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat.*] Inventa ove domum redit, quia pastor noster reparato homine ad regnum caeleste rediit. Ibi amicos & vicinos invenit, illos videlicet Angelorum choros, qui amici ejus sunt, quia voluntatem ejus continè in sua stabilitate custodiunt. Vicini quoque ejus sunt; quia claritate visionis illius sua assiduitate perfuuntur. Et notandum, quòd non dicit, Congratulamini inventæ ovi, sed mihi: quia videlicet ejus gaudium est vita nostra: & cum nos ad caelum reducimur, solemnitate lætitiæ ejus implemus. [*Dico vobis, quòd ita gaudium erit in caelo super uno peccatore penitentem agente, quàm super nonagintanovem iustis qui non indigent penitentia.*] Considerandum nobis est, fratres mei, cur Dominus plus de conversis peccatoribus, quàm de stantibus iustis in caelo gaudium esse fateatur: nisi hoc quod ipsi per quotidianum visionis experimentum novimus, quia plerumque hi qui nullis se oppressos peccatorum molibus sciunt, stant quidem in via iustitiæ, nulla illicita perpetrans, sed tamen ad caelestem patriam anxie non anhelant, tantoque sibi in rebus licitis usum præbent, quantò se perpetrassè nulla illicita meminere. Et plerumque pigri remanent ad exercitiâ bona præcipua: quia valde sibi securi sunt quòd nulla commiserint mala graviora. At contra, nonnunquam hi qui se aliquam illicitam egisse meminere, ex ipso suo dolore compuncti, inardescunt in amore Dei, seseque in magnis virtutibus exercent, cuncta difficilia sancti certaminis appetunt, omnia mundi derelinquunt, honores fugiunt, acceptis contumeliis lætantur, flagrant desiderio, ad caelestem patriam anhelant; & quia se errasse à Deo considerant, damna præcedentia lucris sequentibus recompensant. Maius ergo de peccatore converso, quàm de stante iusto gaudium fit in caelo: quia & dux in prælio plus cum militem diligit, qui post fugam reversus, hostem fortiter premit, quàm illum qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter gessit. Sic agricola illam amplius terram amat, quæ post spinas, uberes fruges profert, quàm eam quæ nunquam spinas habuit, & nunquam fertilem messem producit. Sed inter hæc sciendum est, quia sunt plerique iusti, in quorum vita tantum est gaudium, ut eis quælibet peccatorum penitentia præponi nullatenus possit. Nam multi & nullorum sibi malorum sunt conscij, & tamen in tanti ardoris afflictione se exercent, ac si peccatis omnibus coangustentur. Cuncta etiam licita respuunt, ad despectum mundi sublimiter accinguntur, licere sibi nolunt omne quod liber, bona sibi amputant etiam concessa, contemnunt visibilia, invisibilibus accenduntur, lætentis gaudent, in cunctis semetipsos humiliant; & sicut nonnulli peccata operum, sic ipsi cogitationum peccata deplorant. Quid itaque istos dixerim, nisi & iustos & penitentes, qui se & in penitentia de peccato cogitationis humiliant, & recti semper in opere perseverant? Hinc ergo colligendum est, quantum Deo gaudium faciat quando humiliter plangit iustus, si facit in caelo gaudium quando hoc quòd malè gessit, per penitentiam damnat injustum. Sequitur: [*Aut quæ mulier habens drachmas decem, & si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & everit domum, & quærit diligenter donec inveniat drachmam quam perdidit?*] Qui signatur per pastorem, ipse & per mulierem. Ipse etenim Deus, ipse & Dei sapientia. Et quia imago exprimitur in drachma, mu-

lier drachmam perdidit, quando homo qui conditus ad imaginem Dei fuerat, peccando à similitudine sui conditoris recessit. Sed accendit mulier lucernam; quia Dei sapientia apparuit in humanitate. Lucerna quippe lumen in testa est: lumen verò in testa, est divinitas in carne. De qua videlicet testa sui corporis dicit ipsa Sapientia: *Exaruit velut testa virtus mea.* Quia enim testa in igne solidatur, ejus virtus sicut testa exaruit; quia assumptam carnem ad resurrectionis gloriam ex passionis tribulatione roboravit. Accensâ autem lucernâ evertit domum; quia mox ut ejus divinitas per carnem claruit, omnis se nostra conscientia concussit. Domus namque evertitur, quum consideratione reatus sui humana conscientia perturbatur. Qui everfionis sermo non discrepat ab eo quod in aliis codicibus legitur, *emundat*: quia nimirum prava mens si non priùs per timorem evertitur, ab assuetis vitiis non emundatur. Everfa ergo domo invenitur drachma: quia dum perturbatur conscientia hominis, reparatur in homine similitudo conditoris. [*Et cum invenerit, convocat amicas & vicinas suas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram.*] Quæ amicae vel vicinæ, nisi illa potestates cælestes sunt, jam superius dicte: Quæ tantò supernæ sapientiæ juxta sunt, quantò ei per gratiam continuæ visionis appropinquant. Sed inter hæc nequaquam relinquere negligenter debemus, cur ista mulier, per quam Dei sapientia figuratur, decem drachmas habuisse perhibetur, ex quibus unam perdidit, quam cum quaereret, invenit Angelorum quippe & hominum naturam ad cognoscendum se Dominus condidit: quam dum consistere ad æternitatem voluit, eam proculdubio ad suam similitudinem creavit. Decem verò drachmas habuit mulier: quia novem sunt ordines Angelorum. Sed ut completeretur electorum numerus, homo decimus est creatus: qui à conditore suo nec post culpam periit, quia hunc æterna sapientia per carnem miraculis coruscans ex lumine teste reparavit.

Novem verò Angelorum ordines diximus: quia videlicet esse, testante sacro eloquio, scimus Angelos, Archangelos, Virtutes, Potestates, Principatus, Dominationes, Thronos, Cherubim, atque Seraphim. Esse namque Angelos & Archangelos, pæne omnes sacri eloquij paginæ testantur. Cherubim verò atque Seraphim sæpe, ut notum est, libri Prophetarum loquuntur. Quatuor quoque ordinum nomina Paulus Apostolus ad Ephesios enumerat, dicens: *Supra omnem Principatum, & Potestatem, & Virtutem, & Dominationem.* Qui rursus ad Colossenses scribens, ait: *Sive Thronos, sive Potestates, sive Principatus, sive Dominationes.* Dominationes verò & Principatus ac Potestates jam ad Ephesios loquens descripsit: sed ea quoque Colossensibus dicturus, præmisit Thronos, de quibus necdum quidquam fuerat Ephesius locutus. Dum ergo illis quatuor quæ ad Ephesios dixit, id est, Principatus, Potestatibus, Virtutibus, atque Dominationibus conjunguntur Throni, quinque sunt ordines qui specialiter exprimuntur. Quibus dum Angeli & Archangeli, Cherubim atque Seraphim adjuncta sunt, proculdubio novem esse Angelorum ordines inveniuntur. Unde & ipsi angelo, qui primus est conditus, per Prophetam dicitur: *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore, in deliciis paradisi Dei fuisti.* Ubi notandum, quòd non ad similitudinem Dei factus, sed signaculum similitudinis dicitur: ut quòd in eo subtilior est natura, eò in illo imago Dei similitudis insinuetur expressa. Quo in loco mox subditur: *Omnis lapis pretiosus operimentum tuum: sardius, topazius, & jaspis, chrysolithus, onyx, & beryllus, sapphirus, carbunculus, & smaragdus.* Ecce novem dixit nomina lapidum: quia perfectò novem sunt ordines Angelorum. Qui-

S. Greg. Tom. I.

bus nimirum ordinibus ille primus angelus ideo ornatus & opertus exiit, quia dum cunctis agminibus Angelorum prælatus est, ex eorum comparatione clarior fuit. Sed cur istos persistentium Angelorum choros enumerando perstrinximus, si non eorum quoque ministeria subtiliter exprimamus? Græca etenim lingua Angeli nuncij, Archangeli verò summi nuncij vocantur. Sciendum quoque, quòd Angelorum vocabulum, nomen est officij, non naturæ. Nam sancti illi cælestis patriæ spiritus semper quidem sunt spiritus, sed semper vocari angeli nequaquam possunt: quia tunc solùm sunt angeli, cum per eos aliqua nunciantur: unde & per Psalmistam dicitur: *Qui facit angelos suos spiritus.* Ac si patenter dicat: *Qui eos, quos semper habet spiritus, etiam cum voluerit, angelos facit.* Hi autem qui minima nunciant, Angeli: qui verò summa annunciant, Archangeli vocantur. Hinc est enim, quòd ad Mariam virginem non quilibet angelus, sed Gabriel archangelus mittitur. Ad hoc quippe ministerium summum Angelum venire dignum fuerat, qui summum omnium nunciabat. Qui idcirco etiam privatis nominibus censentur, ut signetur per vocabula etiam in operatione quid valeant. Neque enim in illa sancta civitate perficit, idcirco propria nomina fortiuntur, ne eorum personæ sine nominibus sciri non possint: sed cum ad nos aliquid ministraturi veniunt, apud nos etiam nomina à ministerijs trahunt. Michael namque, quis ut Deus: Gabriel autem, fortitudo Dei: Raphaël verò dicitur medicina Dei. Et quoties miræ virtutis aliquid agitur, Michaël mitti perhibetur: ut ex ipso actu & nomine detur intelligi, quia nullus potest facere quod facere prævalet Dens. Unde & ille antiquus hostis, qui Deo esse per superbiam similis concupivit, dicens: *In calum conscendam, super altitudinem nubium, similis ero Altissimo:* dum in fine mundi in sua virtute relinquetur extremo supplicio perimendus, cum Michaële archangelo prælaturus esse perhibetur, sicut per Joannem dicitur: *Factum est prælium cum Michaële archangelo:* ut qui se ad Dei similitudinem superbus extulerat, per Michaëlem peremptus discat, quia ad Dei similitudinem per superbiam nullus exurgat. Ad Mariam quoque Gabriel mittitur, qui Dei fortitudo nominatur. Illum quippe nunciare veniebat, qui ad debellandas aëreas potestates humilis apparere dignatus est. De quo per Psalmistam dicitur: *Tollite portas principes vestras, & elevamini porta aeternales, & intrabit Rex gloria. Quis est iste Rex gloria? Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio.* Et rursus: *Dominus virtutum ipse est Rex gloria.* Per Dei ergo fortitudinem nunciandus erat, qui virtutum Dominus, & potens in prælio, ad debellandas potestates aëreas veniebat. Raphaël quoque interpretatur, ut diximus, medicina Dei: quia videlicet dum Tobie oculos quasi per officium curationis tetigit, cæcitatibus ejus tenebras terfit. Qui ergo ad curandum mittitur, dignum videlicet fuit ut Dei medicina vocaretur. Sed quia Angelorum nomina interpretando perstrinximus, nunc superest ut ipsa officiorum vocabula breviter exequamur. Virtutes etenim vocantur illi nimirum spiritus, per quos signa & miracula frequentius fiunt. Potestates etiam vocantur hi, qui hoc potentius ceteris in suo ordine perceperunt, ut eorum ditioni virtutes adversæ subjectæ sint, quorum potestate refrænantur, ne corda hominum tantum tentare prævaleant, quantum volunt. Principatus etiam vocantur, qui ipsis quoque bonis Angelorum spiritibus præsent, qui subjectis aliis dum quæque sunt agenda disponunt, eis ad explenda divina ministeria principantur. Dominationes autem vocantur, qui etiam Potestates principatum diffi-

AAA ij

Pf. 21. d

Eph. 1. d

Coloss. 1. c

Ezech. 28. c

ibid.

r. sal. 103.

Luc. 1. a

Isai 14. e

Apo. 12. b

Luc. 1. o

Psal. 23. b

ibid.

Tob. 11. e

militudine alta transcendent. Nam principati, est inter reliquos priorem existere: dominari verò, est etiam subiectos quosque possidere. Ea ergo Angelorum agmina, quæ mirâ potentiâ præminent, pro eo quòd eis cetera ad obediendum subiecta sunt, Dominationes vocantur. Throni quoque illa agmina sunt vocata, quibus ad exercendum iudicium semper Deus omnipotens præsidet. Quia enim thronos Latino eloquio sedes dicimus; throni Dei dicti sunt hi, qui tanta divinitatis gratia replentur, ut in eis Dominus sedeat, & per eos sua iudicia decernat. Unde & per Psalmistam dicitur: *Sedes super thronum, qui iudicas aequitatem.* Cherubim quoque plenitudo scientiæ dicitur. Et sublimiora illa agmina idcirco Cherubim vocata sunt, quia tantò perfectiori scientia plena sunt, quantò claritatem Dei vicinior contemplantur: ut secundum creaturæ modum, eò plenè omnia sciant, quòd visioi conditoris sui per meritum dignitatis appropinquant. Seraphim etiam vocantur illa spirituum sanctorum agmina, quæ ex singulari propinquitate conditoris sui, incomparabili ardent amore. Seraphim namque ardentes, vel incendentes vocantur. Quæ, quia ita Deo conjuncta sunt, ut inter hæc & Deum nulli alij spiritus interstint, tantò magis ardent, quantò hunc vicinior vident. Quorum profectò flamma amor est: quia quò subtilius claritatem divinitatis ejus aspiciunt, eò validius in ejus amore flammescunt. Sed quid prodest nos de angelicis spiritibus ista perstringere, si non studeamus hæc etiam ad nostros profectus congrua consideratione derivare? Quia enim superna illa civitas ex Angelis & hominibus constat, ad quam tantum credimus humanum genus ascendere, quantos illic contigit electos Angelos remansisse, sicut scriptum est: *Statuit terminos gentium secundum numerum Angelorum Dei:* debemus & nos aliquid ex illis distinctionibus supernorum civium ad usum nostræ conversationis trahere, nosque ipsos ad incrementa virtutum bonis studiis inflammare. Quia enim tanta illuc ascensura creditur multitudo hominum, quanta multitudo remansit Angelorum: superest ut ipsi quoque homines qui ad caelestem patriam redeunt, ex eis agminibus aliquid illuc revertentes imitentur. Distinctè namque conversationes hominum, singulorum agminum ordinibus congruunt, & in eorum sortem per conversationis similitudinem deputantur. Nam sunt plerique qui parva capiunt, sed tamen hæc eadem parva piè annunciare fratribus non desistunt. Isti itaque in Angelorum numerum currunt. Et sunt nonnulli, qui divinæ largitatis munere relecti, secretorum caelestium summa & capere prævalent, & nunciare. Quo ergo isti, nisi inter Archangelorum numerum deputantur? Et sunt alij, qui mira faciunt, signa valenter operantur. Quò ergo isti, nisi ad supernarum Virtutum sortem & numerum congruunt? Et sunt nonnulli, qui etiam de obsessis corporibus malignos spiritus fugant, eosque virtute orationis, & vi acceptæ potestatis eiciunt. Quò itaque isti meritum suum, nisi inter Potestatum caelestium numerum sortiuntur? Et sunt nonnulli, qui acceptis virtutibus etiam electorum hominum merita transcendent; cumque & bonis meliores sunt, electis quoque fratribus principantur. Quò ergo isti sortem suam, nisi inter Principatum numeros acceperunt? Et sunt nonnulli, qui sic in semetipsis cunctis vitiis, omnibusque desiderijs dominantur, ut ipso jure munditiæ, dij inter homines vocentur: unde Exod. 7. d & ad Moysen dicitur: *Eecce constitui te deum Pharaonis.* Quo ergo isti, nisi inter numeros Dominationum currunt? Et sunt nonnulli, qui dum sibi metipsis vigilant cura dominantur, dumque se sollicita intentione discutiunt, divino timori semper inhærentes, hoc in munere virtutis accipiunt, ut iudicare rectè & alios possint. Quorum profectò

A mentibus dum divina contemplatio præsto est, in his velut in throno suo Dominus præsidens, aliorum facta examinat, & cuncta mirabiliter de sua sede dispenfat. Quid ergo isti, nisi throni sui conditoris sunt? vel quòd nisi ad supernarum sedium numeros adscribuntur? Per quos dum sancta Ecclesia regitur, plerumque de quibusdam suis infirmis actibus etiam electi iudicantur. Et sunt nonnulli, qui tanta Dei ac proximi dilectione pleni sunt, ut Cherubim jure nominentur. Quia enim, ut præfati sumus, Cherubim plenitudo scientiæ dicitur, & Paulo dicente didicimus, quia *plenitudo legis est charitas:* omnes qui Dei & proximi charitate ceteris amplius pleni sunt, meritum suorum sortem inter Cherubim numeros perceperunt. Et sunt nonnulli, qui supernæ contemplationis facibus accensi, in solo conditoris sui desiderio anhelant, nihil jam in hoc mundo capiunt, solo æternitatis amore pascuntur, terrena quæque abjiciunt, cuncta temporalia mente transcendent, amant & ardent, atque in ipso suo ardore requiescunt, amando ardent, loquendo & alios accendunt, & quos verbo tangunt, ardere protinus in Dei amore faciunt. Quid ergo istos nisi Seraphim dixerim? quorum cor in igne conversum lucet & urit; quia & mentium oculos ad superna illuminant, & compungendo in fletibus, vitiorum rubiginem purgant. Qui ergo ita ad amorem sui conditoris inflammati sunt, quòd nisi inter Seraphim numerum sortem suæ vocationis acceperunt? Sed hæc, fratres charissimi, me loquente, introfus vos ad vosmetipsos reducite, secretorum vestrorum merita cogitationesque discutite. Videte si quid jam boni vobiscum intus agitis, videte si in numero horum agminum, quæ breviter tangendo perstringimus, sortem vestræ vocationis invenitis. Væ autem animæ, quæ in se de his bonis quæ enumeravimus, minime aliquid recognoscit: eique adhuc væ deterius imminet, si & privatam se donis intelligit, & nequaquam gemit. Quisquis ergo talis est, fratres mei, gemendus est valde, quia non gemit. Pensemus ergo accepta electorum numeræ, & virtute qua possumus, ad amorem tantæ fortis anhelemus. Qui in se donorum gratiam minime recognoscit, gemat. Qui verò in se minora cognoscit, aliis majora non invidet: quia & supernæ illæ distinctiones beatorum spirituum ita sunt conditæ, ut aliæ aliis sint prelate. Fertur verò Dionysius Areopagita, antiquus videlicet & venerabilis pater, dicere quòd ex minorum Angelorum agminibus foras ad explendum ministerium vel visibiliter, vel invisibiliter mittuntur: scilicet quia ad humana solatia aut Angeli, aut Archangeli veniunt. Nam superiora illa agmina ab intimis nunquam recedunt: quoniam ea quæ præminent, usum exterioris ministerij nequaquam habent. Cui rei illud videtur esse contrarium quod Isaias dicit: *Et volavit ad me unus de Seraphim, & in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os meum.* Sed in hac Prophetæ sententia ita intelligi, quia ij spiritus qui mittuntur, eorum vocabulum percipiunt, quorum officium gerunt. Qui enim ut peccata locutionis incendat, de altari Angelus carbonem portat, Seraphim vocatur, quod incendium dicitur. Huic autem sensui & illud creditur non inconvenienter opitulari, quod per Danielelem dicitur: *Millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei.* Aliud namque est ministrare, aliud assistere: quia hi administrant Deo, qui & ad nos nunciando exeunt: assistunt verò, qui sic contemplatione intima perfruuntur, ut ad explenda foras opera minime mitrantur. Sed quia in quibusdam scripturæ locis quædam per Cherubim, quædam verò per Seraphim agi didicimus: utrum per se hæc faciant, an per subiecta agmina agantur, quæ sicut dicitur, in eo

Psal. 9. a

Deut. 32.

Exod. 7. d

Rom. 13. c

Isai. 6. b

Dan. 7. c

quod à majoribus veniunt, majorū vocabula sortiuntur; nos affirmare nolumus, quod apertis testimoniis non approbamus. Hoc tamen certissimè scimus, quia ad explendum de superis ministerium, alij spiritus alios mittunt; Zacharia scilicet propheta testante qui ait: *Ecce Angelus qui loquebatur in me, egrediebatur: & ecce alius Angelus egrediebatur in occursum eius, & dixit ad eum: Curre, & loquere ad puerum istum, dicens: Absque muro habitabitur Hierusalem.* Dum enim Angelus ad Angelum dicit: Curre & loquere, dubium non est quia alius alium mittit. Minora verò sunt quæ mittuntur, majora quæ mittunt. Sed hoc quoque de ipsis agminibus quæ mittuntur, certum tenemus: quia & cum ad nos veniunt, sic exterius implent ministerium, ut tamen nunquam desint interioribus per contemplationem. Et mittuntur igitur, & assistunt: quia est circumscriptus est angelicus spiritus, summus tamen spiritus ipse, qui Deus est, circumscriptus non est. Angelitæque & missi, & ante ipsum sunt: quia quolibet missi veniant, intra ipsum currunt. Sciendum quoque est, quia plerumque ipsi beatorum spirituum ordines vicinorum sibi ordinum vocabula sortiuntur. Thronos etenim, scilicet sedes Dei, specialem beatorum spirituum ordinem diximus, & tamen per Psalmistam dicitur: *Qui sedes super Cherubim, appare: quia videlicet, dum in ipsis distinctionibus agminum Cherubim Thronis junguntur, sedere etiam super Cherubim Dominus ex vicini agminis æqualitate perhibetur.* Sic quippe in illa summa civitate specialia quadam singulorum sunt, ut tamen sint communia omnium: & quod in se ex parte quisque habet, hoc in alio ordine totum possidet. Sed ideo uno eodemque vocabulo communiter non censetur, ut ille ordo vocari privato uniuersusque rei nomine debeat, qui hanc in munere plenius accepit. Seraphim namque incendium diximus; & tamen amore conditoris simul omnes ardent. Cherubim verò plenitudinem scientiæ; & tamen quis ibi aliquid nesciat, ubi ipsum omnes simul fontem scientiæ Deum vident? Throni quoque illa agmina quibus conditor præsidet, vocantur: sed beatus esse quis potest, nisi creator suus ejus menti præsideat? Quæ ergo ex parte ab omnibus habentur, eis in privato nomine data sunt, qui hæc in munere plenius acceperunt. Nam & si qua illic sit alij habent, ut haberi ab aliis nequiquam possint, sicut speciali nomine Dominationes & Principatus vocantur, cuncta ibi singulorum sunt: quia per charitatem spiritus ab alio in aliis habentur.

Sed ecce dum caelestium civium secreta rimamur, ab expositionibus nostræ ordine longè digressi sumus. Suspiremus ergo ad eos, de quibus loquimur, sed redeamus ad nos. Meminisse etenim debemus, quia caro sumus. Taceamus interim de secretis cæli, sed ante conditoris oculos manu penitentiam tergamus maculas pulveris nostri. Ecce ipsa divina misericordia pollicetur, dicens: *[Gaudium erit in celo super uno peccatore penitentiam agente.]*

Et tamen per Prophetam Dominus dicit: *Quia quamcumque die iustus peccaverit, omnes iustitiae ejus in oblivione erunt coram me.* Pensemus, si possumus, E dispensationem supernæ pietatis. Stantibus, si ceciderint, minatur poenam: lapsis verò ut surgere appetant, promittit misericordiam. Illos terret, ne præsumant in bonis: istos refocet, ne desperent in malis. Iustus es, iram pertimesce, ne corruas: peccator es, præsume de misericordia, ut surgas. Ecce autem jam lapsi sumus, stare nequaquam valuimus, in pravis nostris desideriis jacemus. Sed qui nos condidit rectos, adhuc expectat, & provocat ut surgamus. Sinum suæ pietatis aperit, nosque ad se recipere per penitentiam quaerit. Sed penitentiam agere dignè non possumus, nisi modum quoque ejusdem penitentiam cognoscamus. Peniten-

tiam quippe agere, est & perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc penitentiam agere, aut dissimulat, aut ignorat. Quid enim prodest si peccata quis luxuriæ desinat, & tamen adhuc avaritiæ æstibus anhelat? Aut quid prodest, si ira culpas jam luceat, & tamen adhuc invidiæ facibus tabescat? Sed minus est valdè quod dicimus, ut qui peccata deplorat, ploranda minimè committat: & qui plangit vitia, perpetrare vitia timeat. Nam cogitandum summopere est, ut qui se illicita meminisse commisit, à quibusdam etiam licitis studeat abstinere: quatenus per hoc conditori suo satisfaciatur, ut qui commisit prohibita, sibi metipso abscondere debeat etiam concessa: & se reprehendat in minimis, qui se meminisse in maximis deliquisse.

* Minima sunt quæ loquor, si hæc ex sacri eloquij * a. Nimia testimoniis non affirmo. Lex certè veteris Testa- Exod. 20. menti alienam uxorem concupisci prohibet: à Rege verò fortia juberi militibus, vel desiderari aquam, non penaliter vetat. Et cuncti novimus quod David concupiscentiæ mucrone transfixus, alienam conjugem & concupivit & abstulit. Cujus culpam digna verbera sunt secuta, & malum quod perpetravit, per penitentiam lamenta correxit. Qui cum longè post contra hostium cuneos federet, aquam bibere de Bethleemica cisterna ex desiderio voluit. Cujus electi milites inter catervas adversantium medias erumpentes, aquam quam Rex desideraverat, illæsi detulerunt. Sed vir flagellis eruditus, semetipsum proinus cum periculo militum aquam desiderasse reprehendit, eamque Domino fundens libavit, sicut illic scriptum est: *Libavit eam Domino.* In sacrificium quippe Domini effusa aqua conversa est, quia culpam concupiscentiæ mactavit per penitentiam reprehensionis suæ. Qui ergo quondam concupiscere alienam conjugem nequaquam timuit, post etiam quia aquam concupisset expavit. Quia enim se illicita perpetrasse meminerat, contra semetipsum jam rigidus, etiam à licitis abstinere. Sic sic agimus penitentiam, si ea quæ commisimus, perfectè * desineamus. Pensemus supernas divitias conditoris nostri. Peccare nos vidit, & pertulit. Qui nos ante culpam peccare prohibuit, etiam post culpam expectare ad veniam non desistit. Ecce ipse nos, quem despeximus, vocat. Aversi ab illo sumus, & tamen non avertitur.

Unde bene per Isaiam dicitur: *Et erunt oculi tui Isai. 30. d. videntes præceptorem tuum, & aures tue audient vocem post tergum monentis.* Quasi in faciem homo monitus est, quando ad iustitiam conditus, præcepta rectitudinis accepit. Sed cum hæc eadem præcepta contempsit, quasi conditori suo dorsum mentis in faciem dedit. Sed ecce adhuc post tergum sequitur, & monet: quia jam & à nobis contemptus est, & tamen nos adhuc vocare non cessat. Quasi dorsum ei in faciem dedimus, cujus verba despiciamus, cujus præcepta calcamus: sed stans post tergum nos aversos revocat, qui & videt quod despicitur, & tamen per præcepta clamat, per penitentiam expectat. Pensate ergo, fratres charissimi, si cuilibet vestrum loquenti famulus suus subito superbiret, terga in faciem mitteret, nunquid non contemptus dominus, ejus superbiam feriret, vulnera districtæ animadversionis infligere? Ecce nos peccando auctori nostro terga in faciem dedimus, & tamen sustinemur. Superbè aversos benignè revocat, & qui ferire nos aversantes potuit, ut revertamur munera promittit. Tanta ergo conditoris nostri misericordia duritiam nostri reatus emolliat, & homo qui malum quod fecit experiri percussus poterat, saltem expectatus erubescat.

Rem, fratres, breviter refero, quam viro venerabili Maximiano tunc patre monasterij mei atque presbytero, nunc autem Syracusano Episcopo nar-

rante cognovi. Hanc itaque si solerter auditis, charitati vestre non breviter suffragari credo. Nostris modò temporibus Victorinus quidam extitit, qui alio quoque nomine Emilianus appellatus est, non inopis substantiæ juxta mediocritatem vitæ: sed quia plerumque regnat in rerum opulentiâ carnis culpa, in quodam facinore lapsus est, quod debuisset valde pertimescere, ac de suæ mortis immanitate cogitare. Reatus ergo sui consideratione compunctus exiret se contra se, mundi hujus omnia dereliquit, monasterium petiit. In quo nimirum monasterio tantæ humilitatis tantæque sibi districtiōnis extitit, ut cuncti fratres, qui illic ad amorem divinitatis excreverant, suam cogere vitam despicerent, dum illius pœnitentiam viderent. Studuit namque toto mentis adnifu cruciare carnem, voluntates proprias frangere, furtivas orationes querere, quotidianis se lacrymis lavare, despectum sui appetere, oblatam à fratribus venerationem timere. Hic itaque nocturnas fratrum vigiliis prævenire conlueverat: & quia mons, in quo monasterium situm est, ex uno latere in secretiore parte prominebat, illuc consuetudinem fecerat ante vigiliis egradi, ut se quotidie in fletu pœnitentiæ quantò secretius, tantò liberius mactaret. Contemplabatur namque districtiōnem venturi judicis sui, & jam eidem judici concordans, puniebat in lacrymis reatum facinoris sui. Quadam verò nocte Abbas monasterij vigilans hunc latenter egredientem intuitus, lento foras pede secutus est. Quem cum in secreto montis latere cerneret in oratione prostratum, expectare voluit quando suggereret, ut ipsam quoque longanimitatem orationis ejus exploraret; cum subito cælitus lux emissa super eum fusa est, qui in oratione prostratus jacebat: tantaque se illo in loco claritas sparsit, ut tota pars regionis illius ex eadem luce candesceret: quam Abbas ut vidit, intremuit, & fugit. Cumque post longum horæ spatium idem frater ad monasterium rediisset, Abbas ejus ut disceret an super se effusionem tanti luminis agnovisset, requirere eum studuit, dicens: Ubi fuisti, frater? At ille latere posse se credens, in monasterio se fuisse respondit. Quo negante Abbas compulsus est dicere quid vidisset. At ille videns se esse deprehensum, hoc quoque quod Abbatem latebat, aperuit adjungens: Quando super me vidisti lucem de cælo descendere, vox etiam pariter venit, dicens: Dimissum est peccatum tuum. Et quidem omnipotens Deus peccatum ejus potuit tacendo laxare: sed loquendo per vocem, radiando per lumen, exemplo suæ misericordiæ nostra ad pœnitentiam voluit corda * convertere. Miramur, fratres charissimi, quòd persecutorem suum Saulum Dominus de cælo prostravit, de cælo allocutus est. Ecce nostris quoque temporibus peccator & pœnitens vocem de cælestibus audivit. Illi dictum est: *Quid me persequeris?* Ille verò audire meruit: *Dimissum est peccatum tuum.* Longè est inferior meritis peccator iste pœnitens, quàm Paulus. Sed quia adhuc in hac re de Saulo loquimur crudelitatem necis anhelante, liceat audenter dicere, quia Saulus propter superbiam, vocem increpationis, iste verò propter humilitatem, vocem consolationis audivit. Hunc quia humilitas straverat, divina pietas erigebat: illum quia superbia exererat, divina severitas humiliabat. Habete ergo fiduciam, fratres mei, de misericordia conditoris nostri: cogitate quæ facitis, recogitate quæ fecistis. Largitatem supernæ pietatis aspiciate, & ad misericordem judicem dum adhuc expectat, cum lacrymis venite. Considerantes namque quòd justus si peccata vestra nolite negligere: considerantes verò quòd pius sit, nolite desperare. Præbet apud Deum homini fiduciam Deus homo. Est nobis spes magna pœnitentibus, quia advocatus noster factus est judex noster. Qui vivit &

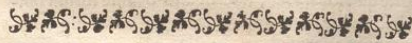
* al. concu-
tere.

dit. 9. a

regnat cum Patre & Spiritu sancto Deus in sæcula sæculorum, Amen.

lectio sancti Evangelij secundum Lucam.

In illo tempore: Dixit Iesus discipulis suis: *Cum audieritis praelia & seditiones, nolite terri: oportet enim primum hæc fieri, sed nondum statim finis. Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum adversus regnum: & terramotus magni erunt per loca, & pestilentia & fames, & terroresque de cælo, & signa magna erunt.* Sed ante hæc omnia incipient vobis manus suas injicere, & persequentur, & tradent vos in synagogas, ducentes ad reges & principes propter nomen meum. Contingent autem hæc vobis in testimonium. Ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii vestri. Tradimini autem à parentibus & fratribus, & morte afficient ex vobis. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum: & capillus de capite vestro non peribit. In patientia vestra possidebitis animas vestras.

HOMILIA XXXV.

Habita ad populum in basilica sancti Mennæ martyris, die natalis ejus.

Quia longius ab urbe digressi sumus, ne ad evertendum nos tardior hora præpediat, necesse est ut expositionem sancti Evangelij brevior sermo tranfcurrat. Dominus ac Redemptor noster perituri mundi præcurrentia mala denunciavit, ut eò minus perturbent venientia, quæ fuerint præcisa. Minus enim jacula feriunt quæ prævidentur: & nos tolerabilius mundi mala suscipimus, si contra hæc per præcipientiæ clypeum munimur. Ecce enim dicit: [Cum audieritis praelia & seditiones, nolite terri: oportet enim primum hæc fieri, sed nondum statim finis.] Pensanda sunt verba Redemptoris nostri, per quæ nos aliud interiùs, aliud exteriùs passuros esse denunciavit. Bella quippe ad hostes pertinent, seditiones ad cives. Ut ergo nos indiciet interiùs exteriùsque turbari, aliud nos fateatur ab hostibus, aliud à fratribus perpeti. Sed his malis prævenientibus, quia non statim finis sequatur, adjungit: [Surget gens contra gentem, & regnum adversus regnum: & terramotus magni erunt per loca, & pestilentia & fames, & terroresque de cælo: & signa magna erunt.] Vel sicut in quibusdam codicibus invenitur, *Terroresque de cælo & tempestates.* Atque potest subditur: [Et signa magna erunt.] Ultima tribulatio multis tribulationibus prævenitur: & per crebra mala quæ præveniunt, indicantur mala perpetua quæ subsequuntur. Et ideo post bella & seditiones non statim finis: quia multa debent mala præcurrere, ut malum valeant sine fine nunciare. Sed cum tot signa perturbationis dicta sint, oportet ut eorum * considerationem breviter per singula perstringamus: quia necesse est ut alia de cælo, alia de terra, alia ab elementis, alia ab hominibus patiamur. Ait enim: [Surget gens contra gentem;] ecce perturbatio hominum: [Erunt terramotus magni

* al. consideratione breviter singula

per loca;] ecce respectus iræ desuper: [Erunt pestilentis;] ecce inæqualitates corporum: [Erit fames;] ecce sterilitas terræ: [Terræque de celo & tempestates;] ecce inæqualitas æris. Quia ergo omnia consummanda sunt, ante consummationem omnia perturbantur: & quia in cunctis deliquimus, in cunctis ferimur, ut impleatur quod dicitur: *Et pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos.* Omnia namque quæ ad usum vitæ accepimus, ad usum convertimus culpæ: sed cuncta quæ ad usum pravitaris infleximus, ad usum nobis vertuntur ultionis. Tranquillitatem quippe humanæ pacis, ad usum vertimus vanæ securitatis: peregrinationem terræ pro habitatione dileximus patriæ: salutem corporum redegitur in usum vitiorum: ubertatis abundantiam non ad necessitatem carnis, sed ad pervertitatem intorsimus voluptatis: ipsa serena blandimenta æris, ad amorem nobis servire coëgimus terrene delectationis. Jure ergo restat, ut simul nos omnia feriant, quæ simul omnia vitis nostris malè subacta serviebant: ut quot prius in mundo incolumes habuimus gaudia, tot de ipso postmodum cogamur sentire tormenta. Notandum verò quod dicitur: [*Terrores de celo & tempestates.*] Cùm tempestates hiemales venire ex ordine soleant temporum, cur hoc loco tempestates venire in perditionis signum prædicuntur, nisi quòd eas tempestates Dominus venire denunciat, quæ nequaquam ordinem temporum servant? Quæ enim ordinatè veniunt, signum non sunt: sed tempestates in signum sunt, quæ ipsa quoque temporum statuta confundunt. Quod nos quoque nuper experti sumus, qui æstivum tempus omne conversum in pluvias hiemales vidimus. Quia autem cuncta hæc non de injustitia ferientis sunt, sed de merito mundi patientis, facta pravorum hominum præmittuntur, cùm dicitur: [*Sed ante hæc omnia incipient vobis manus suas injicere, & persequentur, & tradent vos in synagogas, ducentes ad reges & presides propter nomen meum.*] Ac si aperte dicat: Prius corda hominum, & post elementa turbantur; ut cùm rerum ordo confunditur, ex qua jam retributione veniat, demonstratur. Nam quamvis finis mundi ex ipso suo ordine pendeat, pervertiores tamen quosque inveniunt, nisi eorum qui aut persequendo mortes inferunt, aut videndo non mutantur: Mors quippe justorum bonis in adjutorium est, malis in testimonium: ut inde perversti sine excusatione pereant, unde electi exemplum capiunt ut vivant. Sed auditis tot terroribus, turbari poterant infirmorum corda, atque ideo consolatio adjungitur, cùm protinus subinfertur: [*Posite ergo in cordibus vestris non premeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii vestri.*] Ac si aperte membris suis infirmantibus dicat: Nolite terreri, nolite per timere: vos ad certamen acceditis, sed ego prælior: vos verba editis, sed ego sum qui loquor. Sequitur: [*Trademini autem a parentibus & fratribus, & cognatis & amicis, & morte afficient ex vobis.*] Minorem dolorem mala ingerunt quæ ab extraneis inferuntur. Plus verò in nobis ea tormenta sæviunt, quæ ab illis patimur de quorum mentibus præsumebamus: quia cum damno corporis, mala nos cruciant amissæ charitatis. Hinc est enim quòd de Juda traditore suo per Psalmistam Dominus dicit: *Et quidem si inimicus meus maledixisset mihi, supportassem utique: & si is qui oderat me, super me magna locutus fuisset, abscondissem me utique ab eo. Tu verò homo unanimitis, dux meus & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambul-*

* al. qui sup. s. d

* al. quia

* al. imitantur?

Psal. 54. b

A *vimus cum consensu.* Et rursum: *Homo pacis mea in quo sperabam, & qui edebat panes meos, amplius vii adversum me supplantationem.* Ac si de traditore suo aperte vocibus dicat: Transgressionem ejus tantò gravius petuli, quantò hanc ab eo qui meus esse videbatur, sensi. Omnes ergo electi quia summi capitis membra sunt, caput quoque suum in passionibus sequuntur, ut ipsos adversarios in sua morte sentiant, de quorum vita præsumebant; & tantò eis crescat merces operis, quantò eis virtutis lucrum proficit ex alienæ damno charitatis. Sed quia dura sunt quæ prædicuntur de afflictione mortis, protinus consolatio subditur de gaudio resurrectionis, cùm dicitur: [*Capillus de capite vestro non peribit.*] Scimus fratres, quia caro incisa dolet, capillus incisus non dolet. Ait ergo Martyribus suis: [*Capillus de capite vestro non peribit.*] videlicet aperte dicens: Cur timetis ne pereat quod incisum dolet, quando & illud in vobis perire non potest quod incisum non dolet? Sequitur: [*In patientia vestra possidebitis animas vestras.*] Idcirco possessio animæ in virtute patientiæ ponitur, quia radix omnium custosque virtutum patientia est. Per patientiam verò possidemus animas nostras; quia dum nobis ipsis dominari discimus, hoc ipsum incipimus possidere quod sumus. Patientia verò est, aliena mala æquanimiter perpeti, contra eum quoque qui mala irrogat, nullo dolore morderi. Nam qui sic proximi mala portat, ut tamen tacitus doleat, & tempus dignæ retributionis quærat, patientiam non exhibet, sed ostendit. Scriptum quippe est: *Charitas patiens est, benigna est.* Patiens namque est, ut aliena mala toleret; benigna verò est, ut ipsos etiam quos portat, amet. Hinc namque per semetipsam Veritas dicit: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, erate pro persecuentibus & calumniantibus vos.* Virtus itaque est coram hominibus, adversarios tolerare, sed virtus coram Deo, diligere: quia hoc solum Deus sacrificium accipit, quod ante ejus oculos in altari boni operis flamma charitatis incendit. Sciendum verò quòd plerumque ideo patientes esse videmur, quia retribuere mala non possumus. Sed qui idcirco malum non retribuit quia nequaquam valet, proculdubio, ut prædiximus, patiens non est: quia patientia non in ostensione inquiritur, sed in corde. Per impatientiæ autem vitium, ipsa virtutum nutritrix doctrina dissipatur. Scriptum namque est: *Doctrina viri per patientiam nascitur.* Tantò ergo quilibet minus ostenditur doctus, quantò vincitur minus patiens. Neque enim potest veraciter bona docendo impendere, si vivendo nesciat æquanimiter aliena mala tolerare. Quanto enim culmine virtus patientiæ polleat, rursum Salomon indicat, dicens: *Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.* Minor est ergo victoria, urbes expugnare: quia extra sunt quæ vincuntur. Majus autem est quod per patientiam vincitur: quia ipse à se animus superatur, & semetipsum sibi metipsum subjicit, quando eum patientia in humilitate tolerantia sternit. Sciendum verò est, quòd plerumque evenire patientibus solet, ut eo quidem tempore quo adversa patiuntur, vel contumelias audiunt, nullo dolore pulsantur: & sic patientiam exhibeant, ut custodire etiam cordis innocentiam curent. Sed cùm post paululum hæc ipsa quæ pertulerint, ad memoriam revocant, igne vehementissimi doloris instigantur: argumenta ultionis inquirunt, & mansuetudinem quam tolerant habuerunt, in retractatione sua semetipsos judicantes perdunt. Callidus namque adversarius bellum contra duos movet, unum videlicet inflammas, ut contumelias prior inferat: alterum verò provocans, ut contumelias læsus reddat. Sed quia ejus jam victor extitit quem ad proferendas contu-

1. Cor. 13.

Matt. 5. 8 Luc 6. d

Prov. 19. b

Prov. 16. d

melias commovit: contra illum acrius dolet, quem ad reddendas injurias commovere non potuit: unde fit, ut tota se virtute contra eum erigat, quem contumelias fortiter pertulisse considerat. Quem quia commovere in ipsa injuriarum jaculatione non potuit, ab aperto certamine interim recedens, in secreta cogitatione, deceptionis tempus inquit: & qui publico bello perdidit, ad exhibendas occulte insidias exardescit. Quietis namque jam tempore ad victoris animum redit, & vel damna rerum, vel injuriarum jacula ad memoriam reducit: cunctaque quæ sibi illata sunt, vehementer exaggerans, fuisse intolerabilia ostendit: & quiescentis animum tanto furore conturbat, ut plerumque vir patiens illa se æquanimitè tolerasse, etiam post victoris captivum erubescat: seque non reddidisse contumelias doleat, & deteriora rependere, si occasio præbeatur, querat. Quibus ergo isti sunt similes, nisi his qui per fortitudinem in campo victores sunt, sed per negligentiam postmodum intra urbis claustra capiuntur? Quibus isti sunt similes, nisi his quos irruens gravis languor à vita non subtrahit, sed leviter veniens recidiva febris occidit? Ille ergo veraciter patientiam servat, qui & ad tempus aliena mala sine dolore tolerat, & hæc eadem retractans, pertulisse se talia exultat: ne bonum patientiæ quietis tempore pereat, quod in perturbationibus custoditur. Sed quia natalem Martyris hodierna die colimus, fratres mei, nequaquam nos à virtute ejus patientiæ existimare extraneos debemus. Si enim adjuvante nos Domino virtutem patientiæ servare contendimus, & in pace Ecclesiæ vivimus, & tamen martyrij palmam tenemus. Duo quippe sunt martyrij genera, unum in mente, aliud in mente simul & actione. Itaque esse martyres possumus etiam si nullo percutientium ferro trucidemur. Mori quippe à persequente, martyrium in aperto opere est: ferre verò contumelias, odientem diligere, martyrium est in occulta cogitatione. Nam quia duo sunt martyrij genera, unum in occulto opere, aliud in publico, testatur Veritas, quæ Zebedæi filios requirit, dicens: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Cui cum protinus responderent: *Possimus*, illico Dominus respondit, dicens: *Calicem quidem meum bibetis*. Quid enim per calicem, nisi dolorem passionis accipimus? De quo aliàs dicit: *Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste*. Et Zebedæi filij, id est, Jacobus & Joannes, non uterque per martyrium occubuit, & tamen quòd uterque calicem biberet, audivit. Joannes namque nequaquam per martyrium vitam finivit, sed tamen martyr extitit; quia passionem, quam non suscepit in corpore, servavit in mente. Et nos ergo hoc exemplo sine ferro esse possumus martyres, si patientiam veraciter in animo custodimus. Non abs re arbitror, fratres charissimi, si unum vobis exemplum servandæ patientiæ ad ædificationem loquar.

Matt. 20. c

Matt. 26. d
Marc. 14. d

Origen. in
Matt. hom.
18. & in
epist. ad
Rom. hom. 8

Fuit quidam diebus nostris Stephanus nomine, pater monasterij juxta Reatinæ urbis mœnia constituti, vir valde sanctus, virtute patientiæ singularis. Et supersunt multi qui illum noverunt, ejusque vel vitam vel obitum narrant. Erat autem hujus lingua rustica, sed docta vita. Hic pro amore celestis patriæ cuncta despexerat, possidere aliquid in hoc mundo fugiebat: tumultus devitabat hominum, crebris ac prolixioribus orationibus intentus erat. Virtus tamen patientiæ in eo vehementer excreverat, ita ut eum sibi amicum crederet, qui sibi molestiæ aliquid irrogasset: reddebat contumelias gratias: si quod in ipsa sua inopia damnum ei fuisset illatum, hoc maximum lucrum putabat: omnes suos adversarios nihil aliud quàm adjutores aestimabat. Hunc cum dies mortis egredi de corpore urgeret, convenerunt multi, ut tam sanctæ animæ de

hoc mundo recedenti suas animas commendarent. Cumque circa lectum illius hi qui convenerant, omnes assisterent: alij corporeis oculis ingredientiæ Angelos viderant, sed dicere aliquid nullo modo potuerunt, alij omnino nihil viderunt: sed omnes qui aderant, ita vehementissimus timor percussit, ut nullus egrediente illa sancta anima, illic stare potuisset. Et hi ergo qui viderant, & hi qui omnino nihil viderant, uno omnes timore percussi & territi fugerunt, nullusque illic assistere illo moriente potuit. Pensate ergo, fratres, omnipotens Deus qualiter terreat quando districtus judex venturus est, si sic assidentes terreat quando gratus & remunerans venit: aut qualiter timeri potest cum videri poterit, si sic mentes presentium stravit & quando videri non potuit. Ecce, fratres charissimi, servata illa in Ecclesiastica pace patientia, ad quantum hunc retributionis culmen exiit. Quid huic suus conditor intus dedit, de quo nobis tantam gloriam in die ejus exitus & foris innovit? Quibus hunc credamus nisi sanctis Martyribus sociatum, quem attestantibus corporeis quoque oculis, à beatis spiritibus constat esse susceptum? Nullo ille gladio percussus occubuit, & tamen coronam patientiæ quam in mente tenuit, in egressione percepit. Probamus quotidie verum esse quod ante nos dictum est: quia sancta Ecclesia eorum floribus plena, habet in pace lilia, in bello rosas. Sciendum præterea est quòd tribus modis virtus patientiæ exerceri solet. Alia namque sunt quæ à Deo, alia quæ ab antiquo adversario, alia quæ à proximo sustinentur. A proximo namque persecutiones, damna, & contumelias: ab antiquo verò adversario tentamenta: à Deo autem flagella toleramus. Sed in his omnibus tribus modis vigilantia oculo semetipsam debet mens circumspicere, ne contra mala proximi pertrahatur ad retributionem mali: ne contra tentamenta adversarij seducatur ad delectationem vel consensum delicti: ne contra flagella opificis ad excessum proruat murmurationis. Perfectè enim adversarius vincitur, quando mens nostra & inter tentamenta ejus à delectatione atque consensu non trahitur: & inter contumelias proximi custoditur ab odio: & inter flagella Dei compescitur à murmuratione. Nec hæc agentes, retribui nobis bona presentia requiramus: nam pro labore patientiæ bona speranda sunt sequentis vite; ut tunc præmium nostri laboris incipiat, quando omnis jam labor funditus cessat. Unde & per Psalmistam dicitur: *Non in finem oblivio erit pauperis: patientia pauperum non peribit in finem*. Quasi enim perisse patientia pauperum cernitur, cum nihil pro illa in hac vita humilibus recompensatur. Sed patientia pauperum in finem non peribit: quia tunc ejus gloria percipitur, cum simul omnia laboriosa terminantur. Servate ergo, fratres, in mente patientiam, eamque cum res exigit, exercete in operatione. Nullum vestrum ad odium proximi, contumeliosa verba commoveant, nulla periturarum rerum damna perturbent. Si enim fixa mente mansura damna pertimescitis, damna rerum transeuntium gravia non putatis: si æternæ retributionis gloriam concupiscitis, de temporali injuria non doletis. Tolerate ergo adversarios vestros: sed ut fratres diligite, quos toleratis. Æterna præmia pro damnis temporalibus querite. Nec quisquam vestrum suis se viribus hanc implere posse confidat: obrinete precibus, ut ipse hanc qui imperat, præstet. Et scimus quia petentes libenter audit, quando hoc petitur largiri quod jubet. Cum continuè pulsatur in prece, concitè opitulatur in tentatione, per Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum eo vivit & regnat Deus in unitate Spiritus sancti, in sacula sæculorum, Amen.

Letitio

Lectio sancti Evangelij secundum Lucam.

Cap. 14. d

In illo tempore: Dixit Iesus Pharisais parabolam hanc: Homo quidam fecit cenam magnam, & vocavit multos. Et misit servum suum hora cœna dicere invitatis ut venirent: quia jam parata sunt omnia. Et cœperunt omnes simul excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam: rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non possum venire. Et reversus servus nuntiavit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit servo suo: Exi cito in plateas & vicos civitatis, & pauperes ac debiles, & cecos & claudos introduc huc. Et ait servus: Domine, factum est ut impetasti, & adhuc locus est. Et ait Dominus servo: Exi in vias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cenam meam.

HOMILIA XXXVI.

Habita ad populum in basilica beatorum Apostolorum Philippi & Iacobi, Dominica secunda post Pentecosten.

Hoc distare, fratres charissimi, inter delicias corporis & cordis solet, quod corporales deliciae cum non habentur, grave in se desiderium accendunt: cum verò habitæ eduntur, comedentem protinus in fastidium per satietatem vertunt. At contra spirituales deliciae cum non habentur, in fastidio sunt; cum verò habentur, in desiderio: tantoque à comedente amplius esuriuntur, quanto & ab esuriente amplius comeduntur. In illis appetitus placet, experientia displicet: in istis appetitus vilis est, & experientia magis placet. In illis appetitus saturitatem, saturitas fastidium generat: in istis autem appetitus saturitatem, saturitas appetitum parit. Augent enim spirituales deliciae desiderium in mente, dum satiant: quia quanto magis earum sapor percipitur, eò amplius cognoscitur quod avidius ametur. Et idcirco non habitæ amari non possunt, quia earum sapor ignoratur. Quis enim amare valeat quod ignorat? Proinde Psalmista nos admonet, dicens: *Gustate, & videte quoniam suavis est Dominus.* Ac si aperte dicat: Suavitatem ejus non cognoscitis, si hanc minime gustatis. Sed cibum vitæ ex palato cordis tangite, ut probantes ejus dulcedinem amare valeatis. Has autem homo delicias tunc amisit, cum in paradiso peccavit: extrâ exiit, cum os à cibo æternæ dulcedinis clausit. Unde nos quoque nati in hujus peregrinationis ærumna, huc fastidiosi jam venimus, nec scimus quid desiderare debeamus: tantoque se amplius fastidij nostri morbus exaggerat, quanto se magis ab esu illius dulcedinis animus elongat: & eò jam internas delicias non appetit, quò eas comedere diu longèque desuevit. Fastidio ergo nostro tabescimus, & longa inedia peste fa-

S. Greg. Tom. I.

Atigamur. Et quia gustare intus nolimus paratam dulcedinem, amamus foris miseri famem nostram. Sed superna nos pietas nec deserentes se deserit. Contemptas enim illas delicias ad memoriæ nostræ oculos revocat, easque nobis proponit: in promissione torporem excutit, atque ut fastidium nostrum repellere debeamus invitat. Ait namque: *[Homo quidam fecit cenam magnam, & vocavit multos.]* Quis est iste homo, nisi ille de quo per Prophetam dicitur: *Et homo est, & quis * cognovit eum?* Qui fecit cenam magnam; quia satietatem nobis dulcedinis internæ præparavit. Qui vocavit multos, sed pauci veniunt: quia nonnquam ipsi qui ei per fidem subjecti sunt, æternæ ejus convivio malè vivendo contradicunt. Sequitur: *[Misit autem servum suum hora cœna dicere invitatis ut venirent.]* Quid hora cœna, nisi finis est mundi? In quo nimirum nos sumus, sicut jam dudum Paulus testatur, dicens: *Nos sumus in quos fines sæculorum devenerunt.* Si ergo jam hora cœna est cum vocamur, tantò minùs nos debemus excusare à convivio Dei, quanto propinquasse jam cernimus finem sæculi. Quò enim pensamus quia nihil est quod restat, eò debemus pertimescere, ne tempus gratiæ quod præsto est, pereat. Idcirco autem hoc convivium Dei non prandium, sed cœna vocatur: quia post prandium cœna restat, post cœnam verò convivium nullum restat. Et quia æternum Dei convivium nobis in extremo præparabitur, rectum fuit ut hoc non prandium, sed cœna vocaretur. Sed quis per hunc servum, qui à paterfamilias ad invitandum mittitur, nisi prædicatorum ordo designatur? De quo videlicet ordine quamvis adhuc indigni existimus, quamvis peccatorum nostrorum pondere gravamur: & nos tamen in istis diebus sumus, & cum de ædificatione vestra aliquid vobis loquor, hoc est quod ago: servus enim sum summi patrisfamilias. Cum vos admoneo ad contemptum sæculi, invitare vos venio ad cœnam Dei. Nemo me propter me hoc in loco despiciat. Et si ad invitandum nequaquam dignus appareo, sed tamen magnæ sunt deliciae quas promitto. Sæpe fratres mei, solet evenire quod dico, ut persona potens famulum habeat despectum, cumque per eum suis fortè vel extraneis aliquod responsum mandat, non despicitur persona loquentis servi, quia servatur in corde reverentia mittentis domini. Nec pensant qui audiunt per quem, sed quid vel à quo audiant. Ita ergo, fratres, ita vos agite, & si nos forsitan dignè despiciatis, in mente tamen vestra vocantis Domini reverentiam servate. Convivæ fieri summi patrisfamilias libenter obedite. Corda vestra discutite, atque ex eis mortale fastidium pellite. Ad repellendum namque fastidium vestrum jam parata sunt omnia. Sed si adhuc carnales estis, fortasse epulas carnales inquiritis. Ecce ipsæ carnales epulæ in spirituale vobis alimentum conversæ sunt. Ad abstergendum namque mentis vestræ fastidium, in cœna Domini ille vobis singularis agnus est occisus. Sed

E quid agimus, qui hoc quod subjungitur, adhuc fieri à multis videmus? *[Et cœperunt omnes simul excusare.]* Offert Deus quod rogari debuit; non rogatus dare vult quod vix sperari poterat quia dignaretur largiri postulatus, * & tamen contemnitur: contemptoribus verò paratas delicias refectio- nis æternæ denunciatur, & tamen simul omnes excusant. Ponamus ante oculos mentis minima, ut possimus dignè pensare majora. Si quispiam potens ad invitandum quemlibet pauperem mitteret, quid fratres rogo, quid pauper ille faceret, nisi de eadem sua invitatione gauderet, responsum humile redderet, vestem mutaret, ire quantocius festinaret, ne prior se ad potentis convivium alter

B B b b b

* hæc tria verba desunt in quibus d. MSS.

occurreret? Homo ergo dives invitat, & pauper occurere festinat: ad Dei invitatur convivium, & excusamus Sed ecce inter hæc æstimare possum quid sibi corda vestra respondeant. Occultis enim fortasse sibi cogitationibus dicunt: Excusare nolumus. Ad illud enim supernæ refectiois convivium & vocari & pervenire gratulamur. Loquentes vobis talia mentes vestræ verum dicunt, si non plus terrena quàm cælestia diligunt; si non amplius rebus corporalibus, quàm spiritualibus occupantur. Unde hic quoque ipsa excusantium causa subjungitur, cum protinus subinfertur: [*Primus dixit: Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam, rogo te, habe me excusatum.*] Quid per villam, nisi terrena substantia designatur? Exiit ergo videre villam, qui sola exteriora cogitat propter substantiam. [*Alter dixit: Juga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excusatum.*] Quid in quinque jugis boum, nisi quinque corporis sensus accipimus? Qui rectè quoque juga vocati sunt; quia in utroque sexu geminantur. Qui videlicet corporales sensus, quia interna comprehendere nesciunt, sed sola exteriora cognoscunt, & deserentes intima, ea quæ extra sunt tangunt, rectè per eos curiositas designatur. Quæ dum alienam quærit vitam discutere, semper sua intima nesciens, studet exteriora cogitare. Grave namque curiositatis est vitium, quæ dum cujuslibet mentem ad investigandam vitam proximi exteriorius ducit, semper ei sua intima abscondit, ut aliena sciens, se nesciat: & curiosi animus quantò peritus fuerit alieni meriti, tantò fiat ignarus sui. Propter hoc namque & de eisdem quinque jugis boum dicitur: [*Eo probare illa: rogo te, habe me excusatum.*] Ipsa enim excusantis verba à vitij sui significatione non discrepant, dum dicit: [*Eo probare illa,*] quia videlicet aliquando pertinere probatio ad curiositatem solet. Sed notandum est, quòd & is qui propter villam, & is qui propter probanda juga boum à cæna sui invitatoris excusat, humilitatis verba permiscet, dicens: [*Rogo te, habe me excusatum.*] Dum enim dicit, *Rogo te,* & tamen venire contemnit, humilitas sonat in voce, superbia in actione. Et ecce hæc dijudicat pravus quisque cum audit: nec tamen ea quæ dijudicat, agere desistit. Nam dum cuilibet perverse agentis dicimus, Convertere, Deum sequere, mundum relinque: ubi hunc nisi ad Dominicam cænam vocamus? Sed cum responderet: Ora pro me, quia peccator sum; hoc facere non possum: quid aliud agit, nisi & rogat & excusat? Dicens namque, Peccator sum, humilitatem insinuat: subjungens autem, Converti non possum, superbiam demonstrat. Rogando ergo excusat, qui & humilitatem superinducit in voce, & superbiam exercet in actione [*Alius autem dixit: Uxorem duxi, & ideo non possum venire.*] Quid per uxorem, nisi voluptas carnis accipitur? Nam quamvis bonum sit conjugium, atque ad propagandam sobolem providentiâ divinâ constitutum: nonnulli tamen non per hoc fecunditatem proles, sed desideria expetunt voluptatis, & idcirco per rem justam significati potest non incongruè res injusta. Ad cænam ergo vos æterni convivij summus paterfamilias invitat: sed dum alius avaritiæ, alius curiositati, alius voluptati carnis est deditus, nimirum reprobi simul omnes excusant. Dum hunc terrena cura occupat, illum alieni actus sagax cogitatio devastat, alterius etiam mentem voluptas carnalis inquinat, fastidiosus quisque ad æternæ vitæ epulas non festinat. Sequitur: [*Reversus servus nuntiavit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit servo suo: Exi cito in plateas & vicus civitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos & claudos introduc huc.*] Ecce qui terrenæ substantiæ plus justo incubat, venire ad Dominicam cænam recusat: qui labori curiositatis infudat, præparata

1. Cor. 1. d

vite alimentata fastidit: qui carnalibus desideriis inservit, spiritualis convivij epulas respuit. Quia ergo venire superbi renuunt, pauperes eliguntur. Cur hoc? Quia juxta Pauli vocem, *Infirmi mundi, eligit Deus, ut confundat fortia.* Sed notandum est quomodo describantur qui ad cænam vocantur, & veniunt: [*Pauperes ac debiles.*] Pauperes & debiles dicuntur, qui judicio suo apud semetipsos infirmi sunt. Nam pauperes & quasi fortes sunt, qui & positi in paupertate superbiunt. Cæci verò sunt, qui nullum ingenij lumen habent. Claudique quoque sunt, qui rectos gressus in operatione non habent. Sed dum morum vitia in membrorum debilitate signantur, profectò liquet, quia sicut illi peccatores fuerunt qui vocati venire noluerunt; ita hi quoque peccatores sunt qui invitantur & veniunt. Sed peccatores superbi respuuntur, ut peccatores humiles eligantur. Hos itaque elegit Deus, quos despicit mundus: quia plerumque ipsa despectio hominem revocat ad semetipsum. Is enim qui patrem reliquit, & partem substantiæ quam pepererat, prodigè expendit, postquam esurire cœpit, in se reversus dixit: *Quanti mercenarii in domo patris mei abundanti panibus?* Longè quippe à se discesserat, quando peccabat. Et si non elurisset, in semetipsum minimè rediisset: quia postquam terrenis rebus indignus, tunc cogitare cœpit quid de spiritualibus amisit. Pauperes ergo & debiles, cæci & claudi vocantur, veniunt: quia infirmi quique, atque in hoc mundo despecti, plerumque tantò celerius vocem Dei audiunt, quantò & hoc mundo non habent ubi delectentur. Quod bene Amalecitarum puer ille Ægyptius designat, qui Amalecitis prædantibus atque currentibus æger remansit in via, & fame sitique aruit. Quem tamen David invenit, ei cibum potumque præbuit: qui illico convalescens dux David factus est. Convivantes Amalecitas reperit, & eos qui se debilem reliquerant, cum magna fortitudine prostravit. Amalecitas quippe populus lambens vocatur. Et quid per lambentem populum, nisi mentes sæcularium designantur? Quæ terrena cuncta ambiendo quasi lambunt, dum solis temporalibus delectantur. Quasi enim populus lambens, prædam facit, dum terrena diligentes, luca de alienis damnis exaggerant. Sed puer Ægyptius æger in via relinquitur: quia peccator quisque dum infirmari ab hujus mundi statu cœperit, mox sæcularibus mentibus in despectum venit. Quem tamen David invenit, eique cibum & potum præbet: quia manu fortis Dominus abjecta mundi non despicit, & plerumque eos qui sequi mundum minimè valentes, quasi in via remanent, ad amoris sui gratiam convertit, eisque verbi sui cibum potumque porrigit: & quasi duces sibi in via eligit, dum suos etiam prædicatores facit. Dum enim Christum peccatorum cordibus inferunt, quasi David super hostes ducunt. Qui convivantes Amalecitas velut David gladio feriunt: quia superbos quosque qui se in mundo despexerant, Domini virtute prosternunt. Puer ergo Ægyptius qui in via remanserat, Amalecitas interfecit: quia plerumque ipsi mentes sæcularium prædicando superant, qui prius cum sæcularibus in hoc mundo currere non valebant. Sed deductis ad cænam pauperibus, quid puer subjungat audiamus: [*Domine factum est ut imperasti, & adhuc locus est.*] Multi tales ad cænam Dominicam ex Judæa collecti sunt, sed multitudo quæ ex Israëlítico populo credidit, locum superni convivij non implevit. Intraivit jam frequentia Judæorum: sed adhuc locus vacat in regno, ubi suscipi debeat numerotitas Gentium. Unde & eisdem servo dicitur: [*Exi in vias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.*] Cum de vicis & plateis ad cænam quosdam Dominus invitat, illum videlicet populum designat, qui tenere legem

Luce. 15. d

Paterius

c. 15. m. 1.

Reg.

1. Reg. 30. e

sub urbana conuersatione noverat : cum verò con-
vivas suos colligi ex viis & sepibus præcipit, nimi-
rum agrestem populum colligere, id est, Gentilem
quærit, de cuius significatione per Psalmistam dicitur :
*Tunc exultabunt omnia ligna silvarum ante
faciem Domini, quoniam venit.* Ligna enim silvæ
gentes vocatæ sunt : quia in infidelitate sua tortæ &
infructuose semper fuerunt, Qui ergo ex illo agresti
usu conversi sunt, ad cœnam Dominicam quasi ex se-
pibus venerunt. Notandum verò est quòd in hac in-
vitatione tertia non dicitur, Invita; sed [*Compelle
intrare.*] Alij enim vocantur, & venire contemnunt;
alij vocantur & veniunt: alij autem nequaquam di-
citur quia vocantur, sed compelluntur ut intrent.
Vocantur & venire contemnunt, qui donum qui-
dem intellectus accipiunt, sed eundem intelle-
ctum operibus non sequuntur: vocantur & veni-
unt, qui acceptam intellectus gratiam operan-
do perficiunt: quidam verò sic vocantur, ut etiam
compellantur. Nam sunt nonnulli, qui bona facien-
da intelligunt, sed hæc facere desistunt: vident quæ
agere debeant, sed hæc ex desiderio non sequuntur.
His plerumque, ut superius diximus, contingit, ut
eos in carnalibus desideriis suis mundi huius adver-
sitas feriat, apprehendere temporalem gloriam con-
tentur, & nequeant: & dum per alta pelagi quasi
ad grandiores curas huius sæculi navigare propo-
nunt, semper adversis flatibus ad dejectionis suæ
littora repellantur. Cumque se frangi in desideriis
suis, adversante mundo conspiciunt, quid de se au-
ctori suo debeant, * commonentur: ita ut ad eum
erubescerent redeant, qui eum superbiens pro
mundi amore deferebant. Sepe namque nonnulli
ad temporalem gloriam proficere volentes, aut lon-
ga ægitudine tabescunt, aut afflicti injuriis con-
dunt, aut percussus gravibus damnis affliguntur, &
in mundi dolore vident quia nihil confidere de
ejus voluptate debuerunt, seque ipsos in suis desi-
deriis reprehendentes, ad Deum corda convertunt.
De his quippe Dominus per Prophetam dicit: *Ecce
ego sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam mace-
ria, & semitas suas non inveniet, & sequetur amato-
res suos, & non apprehendet eos: quæret, & non in-
veniet eos, & dicit: Vadam & revertar ad virum
meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis quam
nunc.* Vir uniuscujusque fidelis animæ Deus est:
quia hæc videlicet ei est conjuncta per fidem. Sed
illa, quo conjuncta Deo fuerat anima, amatores
suos sequitur, quando mens quæ jam per fidem
credidit, adhuc se immundis spiritibus in operatione
subternit, mundi gloriam quærit, carnali delecta-
tione pascitur, exquisitis voluptatibus nutritur. Sed
plerumque omnipotens Deus talem animam mise-
ricorditer respicit, & ejus voluptatibus amaritudi-
nes permiscet. Unde dicit: *Ecce ego sepiam vias
tuas spinis.* Via etenim nostræ spinis septræ sunt,
quando in hoc quod malè cupimus, dolorum pun-
ctiones invenimus. *Et sepiam eas maceria, & semi-
tas suas non inveniet.* Via nostræ maceria sepiuntur,
cum desideriis nostris duræ in hoc mundo ob-
jectiones resistunt. Et semitas nostras invenire non
possumus: quia hoc quod malè quærimus, adipisci
prohibemur. Et sequetur amatores suos, & non
apprehendet eos; quæret, & non inveniet eos: quia
malignos spiritus, quibus se in suis desideriis ani-
ma subdidit, ad desideriorum suorum effectum
minimè comprehendit. Sed ex hac salubri adver-
sitate quanta utilitas nascatur, adjungit eum subdi-
tur: *Et dicit, Vadam & revertar ad virum meum
priorem, quia bene mihi erat tunc magis quam nunc.*
Postquam ergo vias suas spinis septræ invenit, post-
quam amatores suos apprehendere non valet; ad
amorem viri prioris redit: quia plerumque post-
quam in hoc mundo non possumus obtinere quæ

S. Greg. Tom. I.

A volumus, postquam in terrenis desideriis de im-
possibilitate lassamur, tunc ad mentem Deum re-
ducimus; tunc placere incipit * quod displicebat;
& is cuius nobis amara fuerant præcepta, repen-
te dulcescit in memoria; & peccatrix anima quæ
adultera conata est esse, nec tamen aperto opere
potuit, decernit esse fidelis conjux. Qui ergo hu-
jus mundi adversitatibus fracti ad Dei amorem re-
deunt, atque à præsentis vitæ desideriis corrigun-
tur, quid isti, fratres mei, nisi compelluntur ut
intrent? Sed valde est tremenda sententia quæ pro-
tinus subinfertur. Intenta hanc cordis aure perci-
pите, fratres & domini mei: in quantum peccato-
res, fratres mei; in quantum justi, domini mei.
Intenta hanc aure percipite, ut tantò eam minùs
sentiat in examine, quanto nunc auditis formi-
dolosius in prædicatione. Ait enim: [*Dico autem
vobis, quòd nemo virorum illorum qui vocati sunt,
gustabit cœnam meam.*] Ecce vocat per se, vocat
per Angelos, vocat per Patres, vocat per Prophe-
tas, vocat per Apostolos, vocat per Pastores, vocat
etiam per nos, vocat plerumque per miracula; vo-
cat plerumque per flagella, vocat aliquando per
hujus mundi prospera, vocat aliquando per adver-
sa. Nemo contemnat, ne dum vocatus excusat, cum
voluerit intrare non valeat. Audite quid Sapientia
per Salomonem dicat: *Tunc invocabunt me, &
non exaudiam, mane consurgent, & non invenient
me.* Hinc est quòd fatuæ virgines tardè venientes
clamant, dicentes: *Domine, domine aperi nobis.* Sed
jam tunc aditum quærentibus dicitur: *Amen amen
tibi dico vobis, nescio vos.* Quid inter hæc, fratres cha-
rissimi, nisi relinquere omnia debemus, curas mun-
di postponere, solis desideriis æternis inhiare? Sed
hæc paucis data sunt. Admonere vos volo, ut re-
linquatis omnia, sed non præsumo. Si ergo cuncta
mundi relinquere non potestis, sic tenete quæ huius
mundi sunt, ut tamen per ea non teneamini in mun-
do; ut terrena res possideatur, non possideat; ut
sub mentis vestræ sit dominio quod habetis: ne si
mens vestra terrenarum rerum amore vincitur, à
rebus suis ipsa magis possideatur. Sit ergo res tem-
poralis in usu, æterna in desiderio: sit res tempora-
lis in itinere, desideretur æterna in perventione.
Quasi ex latere respiciatur quidquid in hoc mundo
agitur. Ante nos autem tendant mentis oculi, dum
tota intentione illa conspiciunt, ad quæ perveni-
mus. Extirpentur funditur vitia, non solum ab
actu operis, sed etiam à cogitatione cordis evulsa.
Non nos voluptas carnis, non sollicitudo curiosi-
tatis, non æstus ambitionis à Dominica cœna præ-
pediat: sed ipsa quoque quæ honesta in mundo a-
gimus, quasi ex quodam mentis latere tangamus;
ut terrena quælibet sic nostro corpori serviant, qua-
tenus cordi minimè obstant. Non ergo, fratres,
audemus vobis dicere ut omnia relinquatis: sed
tamen si vultis, omnia etiam retinendo relinquitis,
si sic temporalia geritis, ut tamen tota mente ad
æterna tendatis. Hinc etenim Paulus Apostolus di-
cit: *Tempus breve est; reliquum est ut qui habent
uxores, tanquam non habentes sint: qui flent, tan-
quam non flentes: & qui gaudent, tanquam non
gaudentes: & qui emunt, tanquam non possidentes:
& qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur:
præterit enim figura huius mundi.* Uxorem nam-
que habet, sed quasi non habens, qui sic scit de-
bita carnis exolvere, ut tamen per eam mundo
tota mente non cogatur inherere. Nam cum idem
rursus egregius prædicator dicat: *Qui habet
uxorem, cogitat quæ sunt huius mundi, quomodo
placet uxori: ille uxorem habet quasi non ha-
bens, qui sic studet placere conjugi, ut tamen non
displiceat conditori. Flet quoque, sed tanquam non
defleat, qui sic temporalibus damnis affligitur, ut*

B B b b b ij

p. sal. 91. c

* al. com-
memoran-
tur

Esce 2. b

* al. qui

Prov. 1. d

Mar. 23 d

ibid.

1. Cor. 7. e

ibid.

tamen de æternis lucris semper animum consoletur. Gaudet verò, sed tanquam non gaudeat, qui sic de temporalibus bonis hilarescit, ut tamen semper tormenta perpetua consideret: & in hoc quòd mentem gaudio sublevat, hanc continuo pondere providi timoris premat. Emit autem, sed quasi non possidens, qui & ad usum terrena preparat, & tamen cauta cogitatione previdet quòd hæc citius relinquat. Mundo quoque utitur, sed quasi non utatur, qui & necessaria cuncta exterius ad vitæ suæ ministerium redigit, & tamen hæc eadem non sinit suæ menti dominari, ut subiecta foris serviant, & nunquam intentionem animi ad alta tendentis frangant. Quicumq; ergo tales sunt, eis profectò terrena omnia non ad desiderium, sed ad usum adsunt: quia rebus quidem necessariis utuntur, sed nihil habere cum peccato cupiunt. De ipsis quoque rebus habitis quotidie mercedes acquirunt, & plus gaudent bono opere, quàm bona possessione.

Lib. 4. Dial. log. 6. 27.

Ac ne aliquibus ista difficilia esse videantur, rem de persona refero, quam multi vestrum noverunt: quam videlicet rem ipse ante triennium in Centumcellensi urbe à personis fidelibus didici. Nuper namque in eadem civitate Theophanius comes fuit, vir misericordia actibus deditus, bonis operibus intentus, hospitalitati præcipuè studens. Exercendi comitatus actibus occupatus, agebat terrena & temporalia; sed ut post ex sine ejus claruit, magis ex debito quàm ex intentione. Nam cum appropinquante mortis ejus tempore, gravissima æris tempestas obsisteret ne ad sepeliendum duci potuisset, eumque conjux sua cum fletu vehementissimo requireret, dicens: Quid faciam? quomodo te ad sepeliendum ejicio, quæ ostium domus hujus egredi præ nimia tempestate non possum? Tunc ille respondit: Noli mulier flere, quia mox ut ego defunctus fuero, æris serenitas redibit. Cujus protinus & vocem mors, & mortem serenitas est secuta. Cujus manus ac pedes podagæ humore tumescentes, & versi in vulneribus fuerant, & profuente sanie autebant. Sed cum corpus illius ex more ad lavandum fuisset detectum, ita manus pedesque illius sani reperti sunt, ac si unquam vulneris nihil habuissent. Ductus itaque ac sepultus est, ejusque conjugi visum est ut quarto die in sepulcro illius marmor quod superpositum fuerat, mutari debuisset. Quod videlicet marmor corpori ejus superpositum dum fuisset ablatum, tanta ex ejus corpore fragrantia odoris emanavit, ac si ex putrescenti carne illius pro vermibus aromata ferbuissent. Hæc igitur dixi, ut è vicino exemplo ostendere possem, nonnullos & sæcularem habitum gerere, & sæcularem animum non habere. Quos enim tales in mundo necessitas ligat, ut ex omni parte exui à mundo non possint, sic debent ea quæ mundi sunt tenere, ut tamen eis nesciant ex mentis fractione succumbere. Hoc ergo cogitate, & cum relinquere cuncta quæ mundi sunt, non potestis, exteriora bene exterius agite, sed ardentè interius ad æterna festinate. Nihil sit quod desiderium vestræ mentis retardet, nullius vos rei in hoc mundo delectatio implicet. Si bonum diligitur, mens in bonis melioribus, id est, in cælestibus delectetur. Si malum metuitur, mala animo æterna proponantur: ut dum illic esse conspicit & amplius quod diligit, & amplius quod pertimescat, hic omnino non hæreat. Ad hæc agenda habemus mediatorem Dei & hominum adjutorem nostrum, per quem citius cuncta obrinebimus, si ad illum vero amore flagramus: qui vivit & regnat cum Patre & Spiritu sancto Deus, in sæcula sæculorum. Amen.

LECTIO sancti Evangelij secundum Lucam.

cap. 14. f. **I**N illo tempore: Dixit Iesus turbis: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum &

A matrem, & uxorem & filios, & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus. Quis enim ex vobis volens turrim adificare, non prius sedens computat sumptus, qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum: ne posteaquam posuerit fundamentum, & non poterit perficere, omnes qui viderint, incipiant illudere ei, dicentes: Quia hic homo cepit adificare, & non potuit consummare? Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens rogat ea quæ pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

HOMILIA XXXVII.

Habita ad populum in basilica beati Sebastiani martyris, die natalis ejus.

SI consideremus, fratres charissimi, quæ & quantæ sunt quæ nobis promittuntur in cælis, vilescunt animo omnia quæ habentur in terris. Terrena namque substantia supernæ felicitati comparata, pondus est, non subsidium. Temporalis vita eternæ vitæ comparata, mors est potius dicenda, quàm vita. Ipse enim quotidianus defectus corruptionis quid est aliud, quàm quædam prolixitas mortis? Quæ autem lingua dicere, vel quis intellectus capere sufficit, illa supernæ civitatis quanta sint gaudia, Angelorum chorus interesse, cum beatissimis spiritibus gloriæ conditoris assistere, præsentem Dei vultum cernere, incircumscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, in corruptionis perpetuæ munere lætari? Sed ad hæc audita inatdescit animus, jamque illic cupit assistere, ubi se sperat sine fine gaudere. Sed ad magna præmia perveniri non potest, nisi per magnos labores. Unde & Paulus egregius prædicator dicit: Non coronabitur, nisi qui legitime certaverit. Delectat ergo mentem magnitudo præmiorum, sed non deterreat certamen laborum. Unde ad se venientibus Veritas dicit: [Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem, & uxorem & filios, & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.] Sed percontari libet quomodo parentes, & carnaliter propinquos præcipimus odisse, qui jubemur & inimicos diligere? Et certè Veritas de uxore dicit: Quod Deus Mat. 19. b. conjugxit, homo non separet. Et Paulus ait: Viri, Eph. 5. c. diligite uxores vestras, sicut & Christus Ecclesiam. Ecce discipulus uxorem diligendam prædicat, cum magister dicat: Qui uxorem non odit, non potest meus esse discipulus. Nunquid aliud judex nunciat, aliud præco clamat? An simul & odisse possumus, & diligere? Sed si vim præcepti perpendimus, utrumque agere per discretionem valemus: ut eos qui nobis carnis cognatione conjuncti sunt, & quos proximos novimus, diligamus, & quos adversarios in via Dei patimur, odiendo & fugiendo nesciamus. Quasi enim per odium diligitur, qui carnaliter sapiens, dum prava nobis ingerit, non auditur. Ut autem Dominus demonstraret hoc erga proximos odium non de affectione procedere, sed de charitate, ad-

didit proinus, dicens: [*Adhuc autem & animam suam.*] Odisse itaque precipimur proximos, odisse & animam nostram. Constat ergo, quia amando debet odisse proximum, qui sic eum odit sicut semetipsum. Tunc etenim bene nostram animam odimus, cum ejus carnalibus desideriis non acquiescimus, cum ejus appetitum frangimus, ejus voluptatibus reluctamur. Quae ergo contempta ad melius ducitur, quasi perodium amatur. Sic sic nimirum exhibere proximo nostris odij discretionem debemus, ut in eis & diligamus quod sunt, & habeamus odio quod in Dei nobis itinere obsistunt. Certè cum Paulus Hierosolymam pergeret, propheta Agabus zonam illius apprehendit, suisque pedibus alligavit, dicens: *Virum cuius haec zona est, sic alligabunt Iudaei in Hierusalem.* Sed is qui animam suam perfecte oderat, quid dicebat? *Ego non solum alligari, sed & mori in Hierusalem paratus sum pro nomine Domini Jesu Christi: nec facio animam meam pretiosorem quam me.* Ecce quomodo animam suam amando oderat, immo odians amabat, quam cupiebat pro Jesu morti tradere, ut hanc ad vitam de peccati morte fuscitaret. Ab hac ergo discretionem odij nostri trahamus formam ad odium proximi. Ametur quilibet in hoc mundo etiam adversarius, sed in via Dei contrarius non ametur etiam propinquus. Quisquis enim jam aeterna concupiscit, in ea quam aggreditur, causa Dei, extra patrem, extra matrem, extra uxorem, extra filios, extra cognatos, extra semetipsum fieri debet, ut eò verius cognoscat Deum, quod in ejus causa neminem recognoscit. Multum namque est quod carnales affectus intentionem mentis diverberant, ejusque aciem obscurant: quos tamen nequaquam noxios patimur, si eos premendo teneamus. Amandi ergo sunt proximi, impendenda est charitas omnibus & propinquis & extraneis: nec tamen pro eadem charitate à Dei amore flectendum. Scimus autem quia cum de terra Philisthim Arca Domini ad terram Israelitarum rediret, plastro superimposita est, & vacca plastro subiecta sunt, quae fetæ fuisse memorantur, quarum filios clausurunt domi. Et scriptum est: *Ibant autem in directum vacca per viam qua ducit Bethsames, & uno itinere gradiebantur, per gentes & mugientes, & non declinabant neque ad dexteram, neque ad sinistram.* Quid ergo vaccae, nisi fideles quosque in Ecclesia designant? qui dum sacri eloquij præcepta considerant, quasi superimpositam Domini Arcam portant: sed non declinant à recto itinere, qui Arcam Dei portant in mente. Ecce enim vacca Bethsames pergunt. Bethsames quippe dicitur domus solis: & Propheta ait: *Vobis autem qui timetis Dominum, orietur sol iustitiae.* Si ergo ad aeterni solis habitationem tendimus, dignum profectò est ut de Dei itinere pro carnalibus affectibus non declinemus. Tota enim virtute pensandum est, quod vacca Dei plastro supposita pergunt & gemunt: dant ab intimis mugitus, & tamen ab itinere non deflectunt gressus. Sic nimirum prædicatores Dei, sic fideles qui que esse intra sanctam Ecclesiam debent, ut compatiantur proximis per charitatem, & tamen de via Dei non exorbitent per compassionem. Hoc ipsum verò animae odium qualiter exhiberi debeat, Veritas subdendo manifestat, dicens: [*Qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus.*] Crux quippe à cruciatu dicitur. Et duobus modis crucem Domini bajulamur, cum aut per abstinentiam, carnem afficimus, aut per compassionem proximi, necessitatem illius nostram putamus. Qui enim dolorem exhibet in aliena necessitate, crucem portat in mente.

A Sciendum verò est, quod sunt nonnulli qui carnis abstinentiam non pro Deo, sed pro inani gloria exhibent. Et sunt plerique qui compassionem proximo non spiritualiter, sed carnaliter impendunt: ut ei non ad virtutem, sed quasi miserando ad culpas favent. Hi itaque crucem quidem videntur ferre, sed Dominum non sequuntur. Unde rectè hæc eadem Veritas dicit: [*Qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus.*] Bajulare etenim crucem & post Dominum ire, est vel carnis abstinentiam, vel compassionem proximo pro studio aeternae intentionis exhibere. Nam quisquis hæc pro temporali intentione exhibet, crucem quidem bajulat, sed ire post Dominum recusat. Quia verò sublimia præcepta data sunt, protinus comparatio ædificanda sublimitatis adjungitur, cum dicitur: [*Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum: ne posteaquam posuerit fundamentum, & non poterit perficere, omnes qui viderint, incipiant ei illudere, dicentes: Quia hic homo cepit ædificare, & non potuit consummare?*] Omne quod agimus, prævenire per studium considerationis debemus. Ecce enim juxta Veritatis vocem, qui turrim ædificat, prius ædificij sumptus parat. Si igitur humilitatis turrim construere cupimus, prius nos præparare contra adversa hujus sæculi debemus. Hoc enim inter terrenum & caeleste ædificium distat, quod terrenum ædificium expensas colligendo construitur, caeleste verò ædificium expensas dispergendo. Ad illud sumptus facimus, si non habita colligamus: ad istud sumptus facimus, si & habita relinquamus. Istos sumptus dives ille habere non potuit, qui multas possessiones possidens, magistrum requisivit, dicens: *Magister bone, quid faciendo vitam aeternam possidebo?* Qui cum præceptum relinquendi omnia audisset, tristis abscessit, & inde est angustatus in mente, unde foris fuit latior in possessione. Quia enim in hac vita amabat sumptus celsitudinis, tendendo ad aeternam patriam habere noluit sumptus humilitatis. Considerandum verò est quod dicitur: [*Omnes qui viderint, incipient illudere ei:*] quia juxta Pauli vocem, *spectaculum facti sumus mundo, angelis, & hominibus.* Et in omne quod agimus, considerare occultos nostros adversarios debemus: qui semper nostris operibus insultunt, semper ex nostro defectu gratulantur. Quos Propheta intuens, ait: *Deus meus in te confido, non erubescam, neque irideant me inimici mei.* In bonis enim operibus intenti, nisi contra malignos spiritus sollicitè vigilemus, ipsos irriores patimur, quos ad malum persuasores habemus. Sed quia de construendo ædificio comparatio data est, nunc ex minori ad maius similitudo subditur; ut ex rebus minimis majora pensentur. Nam sequitur: [*Aut quis rex iturus committere bellum adversus aliam regem, non sedens prius cogitat si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens rogat ea qua pacis sunt.*] Rex contra regem ex æquo venit ad prælium, & tamen si se perpendit non posse sufficere, legationem mittit, & ea quæ pacis sunt, postulat. Quibus ergo nos lacrymis veniam sperare debemus, qui in illo tremendo examine cum Rege nostro ex æquo ad iudicium non venimus? quos nimirum conditio, infirmitas & causa inferiores exhibet. Sed fortasse jam mali operis culpas abscedimus, jam prava quæque exterius declinamus: nunquid ad reddendam rationem cogitationis nostræ sufficimus? Nam cum viginti millibus venire dicitur is, contra quem minimè sufficit ille qui cum decem millibus venit. Decem millia quippe ad viginti millia, simpliciter ad duplum sunt. Nos autem si multum proficimus, vix exteriora nostra opera in rectitudine servamus. Nam & si

jam luxuria carnis abscissa est, tamen adhuc à corde A funditus abscissa non est. Ille autem qui iudicaturus venit, exteriora simul & interiora iudicat, facta pariter & cogitationes pensat. Cum duplo ergo exercitu contra simplum venit, qui nos vix in solo opere præparatos, simul de opere & cogitatione discutit. Quid ergo agendum est, fratres, nisi ut dum nos cum simplo exercitu contra duplum illius sufficere non posse conspiciamus, dum adhuc longè est, legationem mittamus, & rogemus ea quæ pacis sunt? Longè enim esse dicitur, qui adhuc præsens per iudicium non videtur. Mittamus ad hunc legationem lacrymas nostras, mittamus misericordiæ opera, mactemus in ara ejus hostias placationis, cognoscamus nos cum eo in iudicio non posse contendere: pensemus virtutem ejus fortitudinis, rogemus ea quæ pacis sunt. Hæc est nostra legatio, quæ regem venientem placat. Pensate, fratres, quàm benignum sit, quòd is qui suo adventu valet opprimere, tardat venire. Mittamus ad hunc, ut diximus, legationem nostram, flendo, tribuendo, sacras hostias offerendo. Singulariter namque ad absolutionem nostram, oblata cum lacrymis & benignitate mentis, sacri altaris hostia suffragatur: quia is qui in se resurgens à mortuis jam non moritur, adhuc per hanc in suo mysterio pro nobis iterum patitur. Nam quoties ei hostiam suæ passionis offerimus, totius nobis ad absolutionem nostram, passionem illius reparamus.

Lib. 4. Diacon. leg. c. 57.

Multos, ut arbitror, vestrum, fratres charissimi, contigit nosse hoc quod volo ad memoriam vestram narrando revocare. Non longè à nostris fertur temporibus factum, quòd quidam ab hostibus captus longè transductus est: cumque diu teneretur in vinculis, eum uxor sua cum eadem captivitate non reciperet, extinctum putavit. Pro quo jam velut mortuo hostias hebdomadibus singulis curabat offerre. Cujus toties vincula solvebantur in captivitate, quoties ab ejus conjuge oblata fuissent hostiæ pro anima ejus absolutione. Nam longa post tempora reversus, admirans valde suæ indicavit uxori, quòd diebus certis, hebdomadibus singulis, ejus vincula solvebantur. Quos videlicet dies ejus uxor atque horas discutens, tunc eum recognovit absolutum, cum pro eo sacrificium memineral oblatum. Hinc ergo, fratres charissimi, hinc certa consideratione colligite, oblata à nobis hostia sacra quantum in nobis solvere valeat ligaturam cordis, si oblata ab altero potuit in altero solvere vincula corporis.

Lib. 4. Diacon. leg. c. 55.

Multi vestrum, fratres charissimi, Cassium Narniensis urbis Episcopum noverunt: cui mos erat quotidianas Deo hostias offerre, ita ut pæne nullus dies vitæ ejus abscederet, quo non omnipotenti Deo hostiam placationis immolaret. Cui cum sacrificio valde etiam concordabat vita. Nam cuncta quæ habebat, in elemosynis tribuens, cum ad horam offerendi sacrificij venisset, velut totus in lacrymis defluens, semetipsum cum magna cordis contritione mactabat. Cujus & vitam & exitum à quodam venerabilis vitæ Diacono, qui fuerat ab eo nutritus, referente cognovi. Aiebat enim quòd quadam nocte ejus Presbytero per visum Dominus astitit, dicens: Vade & dic Episcopo: Age quod agis, operare quod operaris, non cesset pes tuus, non cesset manus tua: natali Apostolorum venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Surrexit Presbyter, sed quia è vicino Apostolorum natalitius dies imminabat, tam propinqui exitus diem Episcopo nunciare pertimuit. Alia nocte Dominus rediit, ejusque inobedientiam vehementer increpavit, atque eadem jussionis suæ verba retexit. Tunc Presbyter surrexit ut pergeret, sed rursus infirmitas cordis impedimento facta est indicandæ revelationis: & ad ad-

monitionem quoque iteratæ jussionis obduruit pergere, & quæ viderat, manifestare neglexit. Sed quia magnam mansuetudinem contempræ gratiæ major sequi solet ira vindictæ, visione tertia Dominus apparens, jam verbis addidit verbera, & tam districta cæde mactatus est, ut in eo duritiam cordis emolirent vulnera corporis. Surrexit ergo cruditus ex verberibus, perrexit ad Episcopum, eumque jam ex more juxta beati Juvenalis martyris sepulcrum ad offerendum sacrificium consistentem reperit, secretum à circumstantibus petiit, seque ejus pedibus prostravit. Cumque eum ubertim flentem Episcopus vix ad se levare potuisset, lacrymarum causas cognoscere studuit. Ille verò relaturus ordinem visionis, prius vestimento ex humeris devolutio, detexit plagas corporis, ut ita dicam, testes veritatis & culpæ, monstravit quanta animadversione districtionis membra illius accepta verbera livore inflicto sulcaverant. Quæ mox ut Episcopus vidit, exhorruit, & quis sibi talia facere præsumpisset, cum magnæ obtusefactionis vocibus inquisivit. At ille respondit, hæc se pro ipso fuisse perpeffum. Excrevit cum terrore admiratio: sed nullas jam Presbyter inquisitioni ejus moras adjiciens, secretum revelationis aperuit, eique jussionis Dominicæ, per ea quæ audiverat, verba narravit, dicens: Age quod agis, operare quod operaris, non cesset manus tua, non cesset pes tuus: natali Apostolorum venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Quibus auditis, Episcopus se in orationem cum magna cordis contritione prostravit, & qui oblaturus sacrificium ad horam tertiam venerat, hoc pro extensa orationis magnitudine ad horam nonam usque protelavit. Atque ex illo jam die magis magisque aucta sunt ei lucra pietatis: factusque est tam fortis in opere, quàm certus ex munere: quippe qui eum, cui ipse debitor fuerat, ex ea promissione jam cæperat habere debitorem. Huic autem consuetudo fuerat, annis singulis natalitio Apostolorum die Romam venire: jamque ex hac revelatione suspectus, venire juxta morem noluit. Eodem ergo tempore sollicitus fuit, secundo quoque anno vel tertio in mortis suæ expectatione suspensus, quarto, quintoque & sexto similiter. Qui desperare jam de veritate revelationis poterat, si verbis fidem verbera non fecissent. Cum ecce anno septimo usque ad expectati natalis sacras vigiliis incolimus pervenit: sed levis hunc in vigiliis calor attigit, atque ipso die natalitio filiis suis se expectantibus, Missarum solemniam implere se posse recusavit. Illi verò qui de ejus erant pariter egressione suspecti, simul ad eum omnes venerunt, sese unanimiter attingentes, ut die eodem nequaquam acquiescerent Missarum solemniam celebrari, nisi pro eis apud Dominum idem Antistes suus intercessor accederet. Tunc ille compulsus, in Episcopij oratorio Missas fecit, & manu sua corpus Dominicum pacemque omnibus tribuit. Qui cuncto ministerio oblatis sacrificij peracto, ad lectulum rediit, ibique jacens, dum sacerdotes suos ac ministros circumfiterisse cerneret, quasi vale ultimum dicens, de servando eos vinculo charitatis admonebat, & quanta debuissent concordia inter se uniri prædicabat. Cum subito inter ipsa sanctæ exhortationis verba, voce terribili clamavit, dicens: Hora est. Moxque assistentibus ipse suis manibus linteum dedit, quod ex more morientium, sibi contra faciem tenderetur. Quo tenso, spiritum emisit, sicque sancta illa anima ad gaudia æterna perveniens, à carnis corruptione soluta est. Quem, fratres charissimi, quem vir iste in morte sua imitatus est, nisi eum quem in vita sua fuerat contemplantus? Dicens enim, Hora est, de corpore exiit: quia & Jesus peractis omnibus cum dixisset: Consummatum est, inclinato capite tradidit spiritum. Quod ergo Dominus ex potestate, hoc egit famulus ex voca-

Joan. 19. f

tione. Ecce quotidiana hostia illa cum elemosynis & lacrymis missa legatio, quantam cum Rege veniente gratia pacem fecit. Relinquat ergo omnia, qui potest. Qui autem relinquere omnia non potest, cum adhuc longè est rex, legationem mittat, lacrymarum, elemosynarum, hostiarum munera offerat. Vult enim placari precibus, qui scit quia portari non possit iratus. Quòd adhuc moram facit venire, legationem pacis sustinet. Venisset jam namque si vellet, & cunctos suos adversarios trucidasset. Sed & quam terribilis veniet indicat, & tamen ad veniendum tardat, quia non vult invenire quos puniat. Reatum nobis contemptus nostri denunciat, dicens: [Sic ergo omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus.] & tamen sperandae salutis remedium confert; quia qui per iram non potest ferri, per postulatam pacis vult legationem placari. Lavate ergo, fratres charissimi, lacrymis maculas peccatorum, elemosynis terгите, factis hostiis expiate. Nolite possidere per desiderium, quae adhuc per usum minimè reliquistis. Spem in solo Redemptore figite, ad aeternam patriam mente transite. Si enim nil in hoc mundo jam amando possidetis, etiam possidendo cuncta reliquistis. Ipse nobis gaudia desiderata concedat, qui nobis aeternae pacis remedia contulit, Jesus Christus Dominus noster: qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

Lectionis sancti Evangelij secundum
Matthaeum.

Cap. 22. a

In illo tempore: Loquebatur Iesus principibus sacerdotum & Pharisaeis in parabolis, dicens: Simile est regnum calorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo: & misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, & volebant venire. Iterum misit alios servos, dicens: Dicitis invitatis, Ecce prandium meum paravi, tauri mei & alutia occisa sunt, & omnia parata, venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam: reliqui vero tenuerunt servos ejus, & contumeliosis affectis occiderunt. Rex autem cum audisset, iratus est, & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum succendit. Tunc ait servis suis: Nuptia quidem parata sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, & quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias. Et egressi servi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt, malos & bonos, & impleta sunt nuptia discumbentium. Intravit autem rex ut videret discumbentes: & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali, & ait illi: Amice, quomodo huc intravisti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis manibus ejus & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

HOMILIA XXXVIII.

Habita ad populum in basilica beati Clementis martyris.

Textum lectionis Evangelicae, fratres charissimi, volo, si possum, sub brevitate transcurrere, ut in fine ejus valeam ad loquendum largius vacare. Sed querendum prius est, an haec apud Matthaeum ipsa sit lectio, quae apud Lucam sub appellatione caena describitur. Et quidem sunt nonnulla quae sibi dissona esse videntur: quia hic prandium, illic caena memoratur: hic qui ad nuptias non dignis vestibus intravit, repulsus est; illic nullus qui intrasse dicitur, repulsus esse perhibetur. Quae ex re rectè colligitur, quòd & hic per nuptias praesens Ecclesia, & illic per caenam aeternam & ultimum convivium designatur: quia & ad hanc nonnulli exituri intrant, & ad illud quisquis semel intraverit, ulterius non exiit. At si quis fortè contendat, hanc eandem esse lectionem, ego melius puto, salvà fide, alieno intellectui cedere, quam contentionebus deservire: quoniam & intelligi congruè forsitan potest, quia de projecto eo qui cum nuptiali veste non venerat, quod Lucas tacuit, Matthaeus dixit. Quòd verò per illum caena, per hunc autem prandium dicitur, nequaquam vel hoc nostrae intelligentiae obfistit: quia cum ad horam nonam apud antiquos quotidie prandium fieret, ipsum quoque prandium caena vocabatur. Saepè autem jam me dixisse meminì, quòd plerumque in sancto Evangelio regnum caelorum praesens Ecclesia nominatur. Congregatio quippe justorum, regnum caelorum dicitur. Quia enim per Prophetam Dominus dicit: *Caelum mihi sedes est*; & Salomon ait: *Anima justii sedes est sapientiae*; Paulus etiam dicit, *Christum Dei virtutem & Dei sapientiam*: liquidò colligere debemus, quia si Deus sapientia, anima autem justii sedes sapientiae, dum caelum dicitur sedes Dei, caelum ergo est anima justii. Hinc per Psalmistam de sanctis praedicatoribus dicitur: *Caeli enarrant gloriam Dei*. Regnum ergo caelorum est Ecclesia justorum: quia dum eorum corda in terra nil ambiunt, per hoc quòd ad superna suspirant, jam in eis Dominus quasi in caelestibus regnat. Dicatur ergo: [*Simile est regnum calorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.*] Jam intelligit charitas vestra, quis est iste rex, regis filij pater: ille nimirum, cui Psalmista ait: *Deus judicium tuum regi da. & justitiam tuam filio regis.* [*Qui fecit nuptias filio suo.*] Tunc enim Deus pater Deo filio suo nuptias fecit, quando hunc in utero Virginis humanae naturae conjunxit, quando Deum ante saecula, fieri voluit hominem in fine saeculorum. Sed quia ex duabus personis fieri solet ista conjunctio, absit hoc ab intellectibus nostris, ut personam Dei & hominis redemptoris nostri Jesu Christi ex duabus personis credamus unitam. Ex duabus quippe atque in duabus hunc naturis existere dicimus: sed ex duabus personis compositum credi, ut nefas vitamus. Apertius ergo atque securius dici potest, quia in hoc Pater regi Filio nuptias fecit, quòd ei per incarnationis mysterium sanctam Ecclesiam sociavit. Uterus autem genitricis Virginis, hujus sponsi thalamus fuit. Unde & Psalmista dicit: *In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo.* Tanquam sponsus quippe de thalamo suo processit, quia ad conjungendam sibi Ecclesiam incarnatus Deus de incorrupto utero Virginis exivit. Misit ergo servos suos ut ad istas nuptias amicos invitarent. Misit semel, misit iterum; quia incarnationis Dominicae praedicatorum, & prius

Luc. 14. c

Isai. 66.
1. rov. 12.
1. Cor. 1. c

Psal. 18.

Ps. 71. a

Psal. 18.

Prophetas, & postmodum A postolos fecit. Bis itaque servos ad invitandum misit: quia incarnationem Unigeniti & per Prophetas dixit futuram, & per Apostolos nunciavit factam. Sed quia hi qui prius invitati sunt, ad nuptiarum convivium venire noluerunt, in secunda invitatione jam dicitur: [*Ecce prandium meum paravi, tauri mei & altilia occisa sunt, & omnia parata.*] Quid in tauris vel altilibus, fratres charissimi, nisi novi ac veteris Testamenti Patres accipimus? Quia enim vulgo loquor, etiam ipsa me necesse est verba Evangelicæ lectionis explanare. Altilia enim faginata dicimus: ab eo enim quod est alere, altilia quasi altilia vocamus. Cùm verò in lege scriptum sit: *Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum:* accepta tunc iustis licentia fuerat, ut Dei suosque adversarios quanta possent virtute comprimerent, eosque jure gladij ferirent. Quod in novo proculdubio Testamento compescitur, cùm per semetipsam Veritas prædicat, dicens: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos.* Qui ergo per tauros, nisi Patres Testamenti veteris significantur? Nam dum ex promissione legis acceperant quatenus adversarios suos odij retributione percuterent, ut ita dicam, quid aliud quàm tauri erant, qui inimicos suos virtutis corporeæ cornu feriebant? Quid verò per altilia, nisi Patres Testamenti novi figurantur? Qui dum gratiam pinguedinis internæ percipiunt, æternis desiderijs innitentes, ad sublimia contemplationis suæ pennis sublevantur. In imo quippe cogitationem ponere, quid est aliud quàm quædam ariditas mentis? Qui autem intellectu caelestium, jam per sancta desideria de supernis delectationis intimæ cibo pascuntur, quasi largiori alimento pinguescunt. Hac enim pinguedine faginari Propheta concupiscit, cùm dicebat: *Sicut adipem & pinguedinem repletur anima mea.* Quia ergo prædicatores Dominicæ incarnationis missi, persecutionem ab infidelibus, & prius Propheta, & postmodum sancti Apostoli pertulerunt, invitatis & venire nolentibus dicitur: [*Tauri mei & altilia occisa sunt, & omnia parata.*] Ac si apertius dicatur: Patrum præcedentium mortes aspiciate, & remedia vitæ vestræ cogitate. Notandum verò quòd in priori invitatione nil de tauris & altilibus dicitur, in secunda autem jam tauri & altilia mactata esse memorantur: quia omnipotens Deus cùm verba ejus audire nolumus, adjungit exempla, ut omne quod impossibile credimus, tantò nobis ad sperandum fiat facilius, quantò per hoc transisse jam & alios audimus. Sequitur: [*Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in villam suam, alius verò in negotiationem suam.*] In villam quippe ire, est labori terreno immoderatè incumbere; in negotiationem verò ire, est actionum secularium lucris inhare. Quia enim alius intentus labori terreno, alius verò mundi hujus actionibus deditus, mysterium incarnationis Dominicæ pensare, & secundum illud vivere dissimulat, quasi ad villam vel negotium pergens, venire ad regis nuptias recusat. Et plerumque, quod est gravius, nonnulli vocantis gratiam non solum respuunt, sed etiam persequuntur. Unde & subditur: [*Reliqui verò tenuerunt servos ejus, & contumeliosos affectos occiderunt. Sed rex ista cognoscens, missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum succendit.*] Homicidas perdidit, quia persequentes interimit. Civitatem eorum igni succendit; quia illorum non solum animæ, sed & caro quoque in qua habitaverant, æternâ gehennæ flammâ cruciatur. Missis verò exercitibus extinxisse homicidas dicitur, quia in hominibus omne judicium per angelos exhibetur. Quid namque sunt illa Angelorum agmina, nisi exercitus Regis nostri? Unde & idem rex Dominus Sabaoth dicitur. Sabaoth quippe exercitus

Levit. 19.
Mat. 5.
Deut. 13.

Mat. 5:

Psal. 62. c

A interpretatur. Ad perrendos ergo adversarios suos exercitum mittit; quia nimirum vindictam Dominus per Angelos exercet. Cujus vindictæ potentiam tunc nostri patres audiebant, nos autem jam cernimus. Ubi sunt enim superbi illi Martyrum persecutores? Ubi illi qui contra conditorem suum cervicem cordis erexerant; & de hujus mundi gloria mortifera tumbant? Ecce jam mors Martyrum floret in fide viventium, & hi qui contra illos de crudelitate sua gloriati sunt, nequaquam ad memoriam nostram veniunt vel in numero mortuorum. Rebus ergo cognoscimus, quod in parabolis audivimus. Sed is qui invitentem se contemni conspicit, regis filij sui nuptias vacuas non habebit. Ad alios mittit, quia etsi apud aliquos laborat, quandoque tamen sermo Dei inventurus est ubi requiescat. Unde & subditur: [*Tunc ait servis suis: Nuptie quidem paratae sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, & quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias.*] Si in scriptura sacra vias actiones accipimus, exitus viarum intelligimus defectus actionum: quia illi plerumque facile ad Deum veniunt, quos in terrenis actibus prospera nulla comitantur. Sequitur: [*Et egressi servi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt, malos & bonos, & impleta sunt nuptia disjunctum.*] Ecce jam ipsa qualitate convivantium aperte ostenditur, quia per has regis nuptias presens Ecclesia designatur, in qua cum bonis & mali conveniunt. Permixta quippe est diversitate filiorum: quia sic omnes ad fidem generat, ut tamen omnes per immutationem vitæ ad libertatem spiritalis gratiæ culpis exigentibus non perducatur. Quousque namque hic vivimus, necesse est ut vitam præsentis sæculi permixti pergamus. Tunc autem discernimur, cùm pervenimus. Boni enim soli nusquam sunt, nisi in caelo: & mali soli nusquam sunt, nisi in inferno. Hac autem vita quæ inter caelum & infernum sita est, sicut in medio subsistit, ita utrarumque partium cives communiter recipit: quos tamen sancta Ecclesia & nunc indiscretè suscipit, & postmodum in egressione discernit. Si ergo boni estis, quamdiu in hac vita subsistitis, æquanimiter tolerare malos debetis. Nam quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerantiam suam testis est, quia bonus non est. Abel enim esse renuit, quem Cain malitia non exerceat. Sic in tritura aræ grana sub paleis premuntur: sic flores inter spinas oriuntur, & rosa quæ redolet, crescit cum spina quæ pungit. Duos quippe filios habuit primus homo: sed unus horum electus est, alter reprobus fuit. Tres filios Noë arca continuit: sed duo ex his electi sunt, & unus reprobus fuit. Duos Abraham filios habuit: sed unus electus est, alter reprobus fuit. Duos Isaac filios habuit: sed unus electus est, alter reprobatus. Duodecim filios habuit Jacob: sed ex his unus per innocentiam venditus est, alij verò per malitiam venditores fratris fuerunt. Duodecim Apostoli sunt electi: sed unus in his admixtus est qui probaret, undecim qui probarentur. Septem sunt diacones ab Apostolis ordinati: sed sex in fide recta permanentibus, unus exitit auctor erroris. In hac ergo Ecclesia nec mali sine bonis, nec boni sine malis esse possunt. Ante acta itaque tempora, fratres charissimi, ad mentem reducite, & vos ad malorum tolerantiam roborate. Si enim electorum filij sumus, restat necesse est ut per eorum exempla gradiamur. Bonus enim non fuit, qui malos tolerare recusavit. Hinc namque est quòd de semetipso beatus Job asserit, dicens: *Frater fui draconum, & socius scorpionum.* Hinc *Iob. 30. d.* per Salomonem sponsi voce sanctæ Ecclesiæ dicitur: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* *Cant. 2. b.* Hinc ad Ezechielem Dominus dicit: *Fili hominis, & c. 2. b.* *increduli & subversores sunt recum, & cum scorpionibus*

Gen. 3.

Gen. 6. b

Gen. 21.

Gen. 27.

Gen. 37.

Gen. 6. g

E

pionibus habitas. Hinc Petrus beati Lot vitam glorificat, dicens: *Et iustum Lot oppressum à nefandorum iniusta conversatione eruit: aspectu enim & auditu iustus erat, habitans inter eos qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant.* Hinc Paulus discipulorum vitam & laudat & roborat, dicens: *In medio nationis prava & perversa, inter quos luceis sicut luminaria in mundo, verbum vite continentes.* Hinc Joannes Pergami Ecclesia attestatur, dicens: *Scio ubi habitas, ubi sedes est satana, & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam.* Ecce, fratres charissimi, pene omnia percurrere cognoscimus, quia bonus non fuit, quem malorum pravitas non probavit. Ut enim ita loquat, ferrum animæ nostræ nequaquam perducitur ad subtilitatem acuminis, si hoc non eraserit alienæ lima pravitatis. Terrere autem vos non debet, quòd in Ecclesia & multi mali, & pauci sunt boni: quia arca in undis diluvij, quæ hujus Ecclesie typum gessit, & ampla in inferioribus, & angusta in superioribus fuit: quæ in summitate etiam sua ad unius mensuram cubiti excrevit. Inferius quippe quadrupedia atque reptilia, superius verò aves & homines habuisse credenda est. Ibi lata extitit, ubi bestias habuit; ibi angusta, ubi homines servavit: quia nimirum sancta Ecclesia in carnalibus ampla est, in spiritalibus angusta. Ubi enim bestiales hominum mores tolerat, illic latius finem laxat. Ubi autem eos habet qui spiritali ratione suffulti sunt, illic quidem ad summum ducitur, sed tamen quia pauci sunt, angustatur. *Lata quippe via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui vadunt per eam: & angusta est quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam.* Ed autem usque arca angustatur in summis, quousque ad mensuram unius cubiti perducatur: quia in sancta Ecclesia quanto sanctiores quique sunt, tanto pauciores. Quæ in summo ad illum perducitur, qui solus homo in hominibus, & sine alterius comparatione natus est sanctus. Qui juxta Psalmistæ vocem, *factus est sicut passer unicus in adificio.* Tandem ergo magis mali tolerandi sunt, quanto & amplius abundant: quia & in aræ tritura pauca sunt grana quæ servantur horreis, & grandes acervi palearum qui ignibus comburuntur. Sed quia jam largiente Domino, nuptiarum domum, id est, sanctam Ecclesiam intrastis, solerter, fratres, aspiciate, ne aliquid de mentis vestræ habitu rex ingrediens reprehendat. Cum magno enim cordis timore pensandum est quod protinus subditur: *[Intravit autem rex ut videret discumbentes: & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.]* Quid fratres charissimi, exprimi per nuptialem vestem putamus? Si enim vestem nuptialem, baptisma vel fidem dicimus, quis sine baptismo & fide has nuptias intravit? Eo enim ipso foris est, quòd necdum credidit. Quid ergo debemus intelligere nuptialem vestem, nisi charitatem? Intrat enim ad nuptias, sed cum nuptiali veste non intrat, qui in sancta Ecclesia assitens, fidem habet, sed charitatem non habet. Rectè enim charitas, nuptialis vestis vocatur: quia hanc in se conditor noster habuit, dum ad sociandæ sibi Ecclesie nuptias venit. Sola quippe dilectione Dei actum est, ut ejus Unigenitus mentes sibi electorum hominum uniret. Unde & Joannes dicit: *Sic enim dilexit Deus mundum, ut Filium suum unigenitum daret pro nobis.* Qui ergo per charitatem venit ad homines, eandem charitatem innotuit vestem esse nuptialem. Omnis ergo vestrum, qui in Ecclesia positus Deo credidit, jam ad nuptias intravit: sed cum nuptiali veste non venit, si charitatis gratiam non custodit. Et certè, fratres, si quis ad carnales nuptias esset invitatus, vestem mutaret, congandere se sponso & sponsæ ex S. Greg. Tom. I.

A ipso sui habitus decore ostenderet, inter gaudentes & festa celebrantes despectis vestibus apparere erubesceret. Nos ad Dei nuptias venimus, & cordis vestem mutare dissimulamus. Congaudent Angeli, cum ad cælum assumuntur electi. Qua ergo mente hæc spiritalia festa conspiciamus, qui nuptialem vestem, id est charitatem, quæ sola nos speciosos exhibet, non habemus? Sciendum verò est quia sicut in duobus lignis, superiore videlicet & inferiore vestis textitur: ita in duobus præceptis charitas habetur, in dilectione scilicet Dei, & proximi. Scriptum quippe est: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua: & proximum tuum sicut teipsum.* Qua in re notandum est, quia in dilectione proximi mensura amoris ponitur, cum dicitur: *Diliges proximum tuum sicut teipsum:* Dei autem dilectio nulla mensura constringitur, cum dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua.* Non enim jubetur quisque quantum diligat, sed ex quanto, cum dicitur, *Ex toto:* quia ille veraciter Deum diligit, qui sibi de se nihil relinquit. Duo ergo hæc necesse est ut charitatis præcepta custodiat, quisquis habere in nuptiis vestem nuptialem curat. Hinc est enim, quòd apud Ezechielem prophetam, portæ ipsius civitatis in monte constitutæ vestibulum duobus cubitis mensuratur: quia nimirum accessus nobis cælestis civitatis non panditur, si in hac Ecclesia, quæ pro eo quod adhuc foris est, vestibulum dicitur, Dei & proximi dilectio non tenetur. Hinc est quòd cortinis tabernaculi intexi coccus bis tinctus jubetur. Vos estis, fratres, vos estis cortinæ tabernaculi, qui per fidem in cordibus vestris secreta cælestia velatis. Sed cortinis tabernaculi bis tinctus coccus debet inesse. Coccus quippe ignis speciem habet. Quid verò est charitas, nisi ignis? Sed ista charitas esse bis tincta debet, ut tingatur & per amorem Dei, tingatur & per amorem proximi. Qui enim sic amat Deum, ut per contemplationem illius negligat proximum, coccus quidem est, sed bis tinctus non est. Rursum qui sic amat proximum, ut tamen contemplationem Dei per ejus amorem relinquat, coccus est, sed bis tinctus non est. Ut ergo charitas vestra bis tinctus coccus esse valeat, & ad amorem se Dei, & ad amorem proximi accendat: quatenus nec ex compassione proximi contemplationem relinquat Dei, nec plusquam debet inherens contemplationi Dei, compassionem abiciat proximi. Omnis itaque homo inter homines vivens, sic ad eum anhellet quem desiderat, ut tamen hunc non deserat cum quo currebat: & sic huic adjutorium ferat, ut ab illo nullatenus torpeat, ad quem festinabat. Sciendum quoque est, quòd ipsa dilectio proximi in duobus præceptis subdividitur, cum quidam sapiens dicat: *Omne quod tibi odis fieri, vide ne ipse alteri facias.* Et per semetipsam Veritas prædicat, dicens: *Quæ vultis ut faciant vobis homines, & vos eadem facite illis.* Si enim & quod impendi nobis rectè volumus, hoc aliis impartimur, & quod nobis fieri nolumus, hoc aliis facere ipsi devitamus, charitatis jura illæsa servamus. Sed nemo cum quempiam diligit, habere se protinus charitatem putet, nisi prius ipsam vim suæ dilectionis examinet. Nam si quis quemlibet amat, sed propter Deum non amat, charitatem non habet, sed habere se putat. Charitas autem vera est, cum & in Deo diligitur amicus, & propter Deum diligitur inimicus. Ille enim propter Deum diligit eos quos diligit, qui jam & eos diligere à quibus non diligitur, scit. Probari enim charitas per solam odij adversitatem solet. Unde & per semetipsam Dominus dicit: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos.* Ille ergo securus amat, qui propter Deum illum amat à quo se

Ez. 40. 5

Exod. 25.

Tobi. 4. 2

Mat. 7. 12

Luc. 6. 27

CCCC

intelligit non amari. Magna sunt hæc, alta sunt hæc, & multis ad exhibendum difficilia: sed tamen ista est vestis nuptialis. Quisquis autem hanc recumbens in nuptiis non habet, jam sollicitus metuat, ingrediente rege quando mittatur foras. Ecce enim dicitur: [*Intrauit rex ad nuptias ut videret discumbentes: & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.*] Nos sumus, fratres charissimi, qui in nuptiis Verbi discumbimus, qui jam fidem in Ecclesia habemus, qui scripturæ sacræ epulis pascimur, qui conjunctam Deo Ecclesiam esse gaudemus. Considerate, rogo, si cum nuptiali veste ad has nuptias venistis, cogitationes vestras sollicita inquisitione discutite. De rebus singulis corda vestra trutinat, si jam contra nullum odium habetis, si contra felicitatem alienam nulla vos invidiæ face succenditis, si per occultam malitiam nemini nocere festinatis. Ecce rex ad nuptias ingreditur, & cordis nostri habitum contemplantur, atque ei quem charitate vestitum non invenit, protinus iratus dicit: [*Amice, quomodo hic intrasti non habens vestem nuptialem?*] Mirandum valde est, fratres charissimi, quod hunc & amicum vocat, & reprobat: ac si ei aperitiis dicat, Amice, & non amice: amice per fidem, sed non amice per operationem. [*At ille obmutuit:*] quia, quod dici sine gemitu non potest, in illa distinctione ultimæ incerpationis omne argumentum cessat excusationis: quippe quia ille foris increpat, qui testis conscientie intus animum accusat. Sed inter hæc sciendum est, quia quisquis hanc vestem virtutis habet, sed tamen adhuc perfectè non habet, ad pij regis ingressum desperare de venia non debet: quia ipse quoque spem nobis per Psalmistam tribuens, dicit: *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur.* Sed quia pauca hæc in consolatione habentis & infirmantis diximus, nunc ad eum qui hanc omnimodo non habet, verba vertamus. Sequitur: [*Tunc dixit rex ministris: Ligatis manibus ejus & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium.*] Ligantur tunc pedes & manus per distinctionem sententiæ, qui modò à pravis operibus ligari noluerunt per meliorationem vitæ. Vel certè tunc ligat pœna, quos modò à bonis operibus ligavit culpa. Pedes enim qui visitare ægrem negligunt, manus quæ nihil indigentibus tribuunt, à bono opere jam ex voluntate ligatæ sunt. Qui ergo nunc sponte ligantur in vitio, tunc in supplicio ligantur invitè. Bene autem dicitur quod in exteriores tenebras projiciatur. Interiores quippe tenebras dicimus cæcitatem cordis, exteriores verò tenebras æternam noctem damnationis. Tunc ergo damnatus quisque non in interiores, sed in exteriores tenebras mittitur: quia illic invitatus projicitur in noctem damnationis, qui hinc sponte cecidit in cæcitatem cordis. Ubi fletus quoque & stridor dentium esse perhibetur: ut illic dentes strideant, qui hinc de edacitate gaudebant: illic oculi defleant, qui hinc per illicitas concupiscentias versabantur: quatenus singula quæque membra supplicio subjaceant, quæ hinc singulis quibusque vitiis subjecta serviebant. Sed repulso uno, in quo videlicet omne malorum corpus exprimitur, generalis protinus sententia subinfertur, quæ dicitur: [*Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.*] Tremendum valde est, fratres charissimi, quod audivimus. Ecce nos omnes jam vocati per fidem ad cælestis regis nuptias venimus, incarnationis ejus mysterium & credimus & confitemur, divini Verbi epulas sumimus; sed futuro die judicij rex intraturus est. Quia vocati sumus, novimus: si sumus electi, nescimus. Tantò ergo necesse est ut unusquisque nostrum in humilitate se deprimat, quantò si sit electus ignorat. Nonnulli enim bona nec incipiunt, nonnulli verò in bonis quæ inceperunt, minimè persistunt. Alter pœne totam vitam

17. 1. 8.

ducere in pravitate conspicitur, sed juxta finem vitæ à pravitate sua per districtæ pœnitentiæ lamenta revocatur: alter electam videtur vitam ducere, & tamen hunc contingit ad erroris nequitiam juxta finem vitæ declinare. Alius bonum bene inchoat, melius consummat: alius in malis actibus à primæ aetate se exercet, & in eisdem operibus semper seipso deterior consummatur. Tantò ergo sibi unusquisque sollicitè metuat, quantò ignorat quod restat: quia quod sæpe dicendum est, & sine oblivione retinendum: [*Multi sunt vocati, pauci verò electi.*] Sed quia nonnunquam mentes audientium plus exempla fidelium, quàm docentium verba convertunt, volo vobis aliquid de proximo dicere, quod corda vestra tantò formidolosius audiant, quantò eis hoc de propinquo sonat. Neque enim res longè antè gestas dicimus, sed eas de quibus testes existunt, eisque interfuisse se referunt, memoramus.

Tres pater meus forens habuit, quæ cunctæ tres sacræ virgines fuerunt: quarum una Tharsilla, alia Gordiana, alia Emilianæ dicebatur. Uno omnes ardore converse, uno eodemque tempore sacrata, sub distinctione regulari degentes, in domo propria socialiam vitam ducebant. Cumque essent diutius in eadem conversatione, cœperunt quotidianis incrementis in amorem conditoris sui Tharsilla & Emilianæ succrescere, & cum solo hic essent corpore, quotidie animo ad æterna transire. At contra Gordianæ animus cepit à calore amoris intimi per quotidianam decrementa tepescere, & paulisper ad hujus sæculi amorem redire. Crebrè autem Tharsilla dicere Emilianæ sorori suæ cum magno gemitu solebat: Video Gordianam sororem nostram de nostra sorte non esse: perpendo enim quia foras defluit, & cor ad quod propofuit non custodit. Quam curabant blanda quotidie redargutione corripere, atque à levitate morum ad gravitatem sui habitus reformare. Quæ quidem resumebat vulturn subitò gravitatis inter verba correptionis, sed cum ejusdem correptionis hora transisset, transibat protinus & superducta gravitas honestatis, moxque ad leviam verba redibat. Puellarum gaudebat societate lætarum, eique persona valde onerosa erat, quæcumque huic mundo dedita non erat. Quadam verò nocte huic Tharsillæ amixæ meæ, quæ inter sorores suas virtute continuæ orationis, afflictionis studiose, abstinentiæ singularis, gravitate vitæ venerabilis in honore & culmine sanctitatis excreverat, sicut ipsa narçavit, per visionem atavus meus Felix hujus Romanæ Ecclesiæ antistes apparuit, eique mansionem perpetuæ claritatis ostendit, dicens: Veni, quia in hac te lucis mansionem suscipio. Quæ subsequenti mox febre correpta, ad diem pervenit extremum. Et sicut nobilibus feminis virisque morientibus multi conveniunt, qui eorum proximis consolerentur, eadem hora ejus exitus multi viri ac femine ejus lectulum circumsteterunt, inter quas mater mea quoque adfuit: cum subitò sursum illa respiciens, Jesum venientem vidit, & cum magna animadversione cepit circumstantibus clamare, dicens: Recedite, recedite, Jesus venit. Cumque in eum intenderet quem videbat, sancta illa anima à carne soluta est: tantaque subitò fragrantia miri odoris aspersa est, ut ipsa quoque suavitas cunctis ostenderet, illic auctorem suavitatis venisse. Cumque corpus ejus ex more mortuorum ad lavandum esset nudatum, longo orationis usu in cubitis ejus & genibus, camelorum more, inventa est obdurata cutis excrevisse, & quid vivens ejus spiritus semper egerit, caro mortua testabatur. Hæc autem gesta sunt ante Dominici Natalis diem. Quo transacto, mox Emilianæ sorori suæ per visionem nocturnam visionis apparuit, dicens: Veni, ut quia Natalem Dominicum sine te feci, sanctum Theophaniæ diem jam tecum faciam. Cui illa pro-

L. 4. D. 6. 16

tinus de sororis suę Gordianę salute sollicita respondit: Et si sola venio, sororem nostram Gordianam cui dimitto? Cui, sicut asserebat, tristis vultu iterum dixit: Veni, Gordiana etenim soror nostra inter laicas deputata est. Quam visionem mox molestia corporis secuta est, atque ita ut dictum fuerat, ante Dominicę apparitionis diem, eadem molestia ingravescente, defuncta est. Gordiana autem mox ut solam remansisse se reperit, ejus pravitas excrevit: & quod prius laruit in desiderio cogitationis, hoc post effectum pravę actionis exercuit. Nam oblita Dominici timoris, oblita pudoris & reverentię, oblita consecrationis, conductorem agrorum suorum postmodum maritum duxit. Ecce omnes tres uno prius ardore conversę sunt, sed non in uno eodemque studio permanserunt: quia juxta Dominicam vocem, [*Multi sunt vocati, pauci vero electi.*]

Hęc ergo dixi, ne quis in bono jam opere positus, sibi vires boni operis tribuat, ne quis de propria actione confidat: quia etsi jam novit hodie qualis sit, adhuc cras quid futurus sit nescit. Nemo ergo de suis jam operibus securus gaudeat, quando adhuc in hujus vitę incertitudine qui finis sequatur ignorat. Sed quia rem retuli, quę vos ex divina districtione perterruit, aliud adhuc è vicino refero, quod ex divina misericordia, perterrita vestra corda consoletur: quod tamen in sermone alio jam me dixisse meministi, sed vos nequaquam adfuitis.

L. 4. D. 37

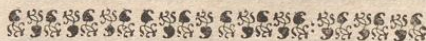
Ante biennium frater quidam in monasterium meum, quod juxta beatorum martyrum Joannis & Pauli Ecclesiam situm est, gratiã conversationis venit: qui diu regulariter protractus, quandoque susceptus est. Quem frater suus ad monasterium non conversationis studio, sed carnali amore secutus est. Is autem qui ad conversationem venerat, valde fratribus placebat: at contra, frater illius longę à vita ejus ac moribus discrepabat. Vivebat tamen in monasterio necessitate potius, quam voluntate. Et cum in cunctis actibus perversus existeret, pro fratre suo ab omnibus æquanimiter tolerabatur. Erat enim levis eloquio, pravus actione, cultus vestibus, moribus incultus: ferre verò non poterat si quisquam illi de sancti habitus conversatione loqueretur. Facta autem fuerat vita illius fratribus visu gravis, sed tamen, ut dictum est, pro fratre sui gratia erat cunctis tolerabilis. Aspernabatur valde si quis sibi aliquid de pravitate suę correctione loqueretur. Bona non solum facere, sed etiam audire non poterat. Nunquam se ad sanctę conversationis habitum venire, jurando, irascendo, deridendo, testabatur. In hac autem pestilentia, quę nuper hujus urbis populum magna ex parte consumpsit, percussus in inguine, perductus est ad mortem. Cumque extremum spiritum ageret, convenerunt fratres, ut egressum illius orando protegerent. Jam corpus ejus ab extrema fuerat parte præmortuum, in solo tantummodo pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autem fratres tantò pro eo cęperunt enixius orare, quantò eum jam videbant sub celeritate discedere. Cum repente cępit eisdem fratribus assistentibus adnisi quo poterat, clamare, & orationes eorum interrompere, dicens: Recedite, recedite: ecce draconi ad devorandum datus sum, qui propter vestram præsentiam devorare me non potest. Caput meum jam in suo ore absorbit, date locum ut me amplius non cruciet, sed faciat quod facturus est. Si ei ad devorandum datus sum, quare propter vos moras patior? Tunc fratres cęperunt ei dicere: Quid est quod loqueris, frater? Signum tibi sanctę crucis imprime. Respondebat ille ut poterat, dicens: Volo me signare, sed non possum, quia à dracone premor. Cumque hoc fratres audirent, prostrati in terra cum lacrymis cęperunt pro creptione illius vehementius orare. Et ecce subito cępit melioratus æger quibus valebat vocibus

S. Greg. Tom. I.

A exultare, dicens: Gratias Deo, ecce draco qui me ad devorandum acceperat, fugit: orationibus vestris expulsus, stare non potuit. Pro peccatis meis modò intercedite, quia converti paratus sum, & sæcularem vitam funditus relinquere. Homo ergo, qui, sicut jam dictum est, ab extrema corporis fuerat parte præmortuus, reservatus ad vitam, toto ad Deum corde conversus est. Longis & continuis in conversatione eadem flagellis eruditus, atque ante paucos dies excrecente corporis molestia defunctus est. Qui jam moriens draconem non vidit, quia illum per cordis immutationem vicit. Ecce fratres mei, Gordiana, quam superius dixi, à sanctimonialis habitus excellentia corruiat ad pœnam, & frater hic, de quo ista narraui, ab ipso mortis articulo rediit ad æternam vitam. Nemo ergo scit quid de se in occultis Dei judiciis agatur; quia multi sunt vocati, pauci verò electi. Quia ergo nulli de se certum est electum se esse, restat ut omnes trepident, omnes de sua actione formident, omnes in sola divina misericordia gaudeant, nullus de suis viribus præsumat. Est qui perficiat fiduciam nostram, ille scilicet qui in se dignatus est assumere naturam nostram, Jesus Christus, qui cum Patre vivit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Lectio sancti Evangelij secundum Lucam.

IN illo tempore: Cum appropinquaret Iesus Hierusalem, videns civitatem, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses, & tu, & quidem in hac die tua, quę ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo: & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt: & non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tue. Et ingressus templum, cępit ejicere vendentes de illo & ementes, dicens illis: Scriptum est, quia domus mea domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat docens quotidie in templo.

HOMILIA XXXIX.

Habita ad populum in basilica beati Joannis, quę dicitur Constantiniana.

Lectionem sancti Evangelij, brevi, si possum, volo sermone percurrere: ut illis in ea prolixior detur intentio, qui sciunt ex paucis multa cogitare. Quod à stente Domino illa Hierosolymorum subversio describatur, quę à Vespasiano & Tito Romanis Principibus facta est, nullus qui historiam everfionis ejusdem legit, ignorat. Romani enim Principes denunciantur, cum dicitur: [*Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo: & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt.*] Hoc quoque quod additur: [*Non relinquent in te lapidem super lapidem;*] etiam ipsa jam ejusdem civitatis transmigratio testatur: quia dum nunc in eo loco constructa est, ubi extra portam fuerat Dominus crucifixus, prior illa Hierusalem, ut dicitur, funditus est everfa. Cui ex qua culpa everfionis suę

C Cccc ij

pena fuerit illata, subjungitur: [*Eo quod non cognoveris tempus visitationis tue.*] Creator quippe omnium per incarnationis suae mysterium hanc visitare dignatus est: sed ipsa timoris & amoris illius recordata non est. Unde etiam per Prophetam in increpatione cordis humani, aves caeli ad testimonium deducuntur, dum dicitur: *Milvus in caelo cognovit tempus suum & hirundo & ciconia custodierunt tempus adventus sui, populus autem meus non cognovit iudicium Domini.* Sed quaerendum prius est quid sit quod dicitur: [*Videns civitatem, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses, & tu.*] Flevit enim prius Redemptor ruinam perfidiae civitatis, quam ipsa sibi civitas non cognoscebat esse venturam. Cuius flente Domino recte dicitur: [*Quia si cognovisses, & tu.*] subaudi, fleres, quae modo quia nescis quod imminet, exultas. Unde & subditur: [*Et quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi.*] Cum enim carnis se voluptatibus daret, & ventura mala non prospiceret, in die sua quae ad pacem esse ei poterant, habebat. Cur vero bona praesentia ad pacem habuerit, manifestatur cum dicitur: [*Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.*] Si enim cordis ejus oculis mala quae imminerent, abscondita non essent, laeta in praesentibus prosperis non fuisset. Cujus mox etiam poena quae de Romanis, sicut praedixi, Principibus imminet, adjuncta est. Qua descripta, quid Dominus fecerit, subditur: [*Quia in gressus templum, cepit ejicere vendentes de illo & ementes, dicens illis: Scriptum est, quia domus mea domus orationis est: vos autem fecistis illam speluncam latronum.*] Qui enim narravit mala ventura, & protinus templum ingressus est ut de illo vendentes & ementes ejiceret, profecto innouit, quia ruina populi maxime ex culpa sacerdotum fuit. Eversionem quippe describens, sed vendentes & ementes in templo feriens, in ipso effectu sui operis ostendit, unde radix prodit perditionis. Sicut autem Evangelista alio teste didicimus, in templo columbae vendebantur. Et quid per columbas, nisi sancti Spiritus donum accipitur? Sed vendentes & ementes de templo eliminat: quia vel eos qui pro munere impositionem manuum tribuunt, vel eos qui donum Spiritus emere nituntur, damnat. De quo templo mox subditur: [*Domus mea, domus orationis est: vos autem fecistis illam speluncam latronum.*] Qui enim ad accipienda munera in templo residebant, profecto quia quibusdam non dantibus laesionem exquirent, dubium non erat. Domus ergo orationis, spelunca latronum facta fuerat: quia ad hoc in templo assistere noverant, ut aut non donantes munera studerent corporaliter persequi, aut dantes spiritualiter necare. Quia vero Redemptor noster praedicationis verba nec indignis & ingratis subtrahit, postquam disciplinae vigorem ejiciendo perverfos tenuit, donum mox gratiae ostendit. Nam subditur: [*Et erat docens quotidie in templo.*] Haec juxta historiam breviter tractando transcurramus. Sed quia eversam jam Hierusalem novimus, atque eversione sua in melius commutatam, quia expulsos latrones a templo, atque ipsum jam templum dirutum scimus: debemus ex rebus exterioribus introitus aliquam similitudinem trahere, atque ex eversis aedificiis parietum, morum ruinam timere. [*Videns enim civitatem, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses, & tu.*] Hoc semel egit, cum perituram civitatem esse nunciavit. Hoc quotidie Redemptor noster per electos suos agere nullatenus cessat, cum quosdam ex bona vita ad mores reprobos pervenisse considerat. Plangit enim eos qui nesciunt, cur plangantur, qui juxta Salomonis verba: *Latantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Qui si damnationem suam quae eis imminet agnovissent, semetipsos cum lacrymis electorum plangerent. Bene autem periturae animae sententia quae subditur, con-

A venit: [*Et quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.*] Suam hic diem habet anima perversa, quae transitorio gaudet in tempore. Cui ea quae adsunt, ad pacem sunt: quia dum rebus temporalibus laetatur, dum honoribus extollitur, dum in carnis voluptate resolvitur, dum nulla venturae poenae formidine terretur, pacem habet in die sua, quae grave damnationis suae scandalum in die habebit aliena. Ibi enim affligenda est, ubi iusti latrabuntur: & cuncta quae modo ei ad pacem sunt, tunc in amaritudinem rixae vertentur: quia rixari secum incipiet, cur damnationem quam patitur, non expavit, cur ad prospiciendis malis frequentibus oculis mentis clausit. Unde ei dicitur: [*Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.*] Per-versa quippe anima rebus praesentibus dedita, in terrenis voluptatibus resoluta, abscondit sibi mala sequentia: quia praevidere futura refugit, quae praesentem laetitiam perturbant: dumque in praesentis vitae oblectationibus se deserit, quid aliud quam clausis oculis ad ignem vadit? Unde bene scriptum est: *In die bonorum ne immemor sis malorum.* Et inde per Paulum dicitur: *Qui gaudent, tanquam non gaudentes sint:* quia & si qua est praesentis temporis, ita est agenda laetitia, ut nunquam amaritudo sequentis iudicii recedat a memoria: quatenus dum mens pavida extremae ultionis timore transfugit, quantum nunc praesens laetitia, tantum post ita subsequens temperetur. Hinc namque scriptum est: *Beatus homo, qui semper est pavidus: qui vero mentis est dura, corruet in malum.* Sequentis enim ira iudicii tanto tunc districtior portabitur, quantum nunc & inter culpas minimè timentur. Sequitur: [*Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo.*] Qui unquam sunt humanae animae majores inimici, quam maligni spiritus, qui hanc a corpore exeuntem obsident, quam in carnis amore positam, deceptoris delectationibus fovent? Quam vallo circumdant: quia ante mentis ejus oculos reductis iniquitatibus quas perpetravit, hanc ad societatem suae damnationis trahentes coarctant, ut in ipsa jam extremitate vitae deprehensa, & a quibus hostibus circumclusa sit, videat, & tamen evadendi aditum invenire non possit: quia operari jam bona non licet, quae cum licuit agere, contempsit. De quibus adhuc aptè quod sequitur, intelligi valet: [*Circumdabunt te, & coangustabunt te undique.*] Maligni quippe spiritus undique animam coangustant, quando ei non solum operis, verum etiam locutionis, atque insuper cogitationis iniquitates replicant, ut quae prius se per multa dilatavit in scelere, ad extremum de omnibus angustetur in retributione. Sequitur: [*Et ad terram prosterne te, & filios tuos qui in te sunt.*] Tunc anima per cognitionem reatus sui ad terram confertur, cum caro cui vitam suam credidit, redire ad pulverem urgetur. Tunc in mortem filij illius cadunt, cum cogitationes illicitae quae modo ex illa prodeunt, in extrema vitae ultione dissipantur, sicut scriptum est: *In illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* Quae scilicet durae cogitationes intelligi etiam per lapidum significationem valent. Nam sequitur: [*Et non relinquent in te lapidem super lapidem.*] Per-versa enim mens, cum per-versae cogitationi adhuc per-versorem adjicit, quid aliud quam lapidem super lapidem ponit? Sed in destructa civitate super lapidem lapis non relinquitur: quia cum ad ultionem suam anima ducitur, omnis ab illa cogitationum suarum constructio dissipatur. Quae cur hoc patitur, adjungitur: [*Eo quod non cognoveris tempus visitationis tuae.*] Pravam quamque animam omnipotens Deus multis modis visitare consuevit. Nam assidue hanc visitat praepo, aliquando autem flagello, aliquando vero miraculo: ut & vera, quae nesciebat, audiat, & tamen adhuc superbiens atque con-

Hier. 8. c

Isai. 55. c

Marc. 12.

Prov. 2. b

Ecc. 11.

1. Cor. 7. d

Prov. 28. e

Ps. 141. d

temmens, aut dolore compuncta redeat, aut beneficiis devicta, malum quod fecit erubescat. Sed quia visitationis suae tempus minimè cognoscit, illis in extremo vitae inimicis traditur, cum quibus in aeterno iudicio damnationis perpetuae societate colligatur, sicut scriptum est: *Cum vadis cum adversario tuo ad principem in via, da operam liberari ab illo: ne forte trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem.* Adversarius quippe noster in via, est sermo Dei, contrarius nostris carnalibus desideriis in praesenti vita. A quo ipse liberatur, qui praecipis eius humiliter subditur. Alioquin adversarius iudici, & iudex tradet exactori: quia ex sermone Domini contempto reus peccator tenebitur in examine iudicis. Quem iudex exactori tradit: quia hunc maligno spiritui ad ultionem trahere permittit, ut compulsam animam ipse ad poenam de corpore exigat, quae ei ad culpam sponte confensit. Exactor mittit in carcerem; quia per malignum spiritum in inferno retruditur, quousque dies iudicij veniat, ex quo jam in inferni ignibus simul & ipse crucietur. Expleta ergo perditione civitatis, quam nos ad pereuntis animae similitudinem traximus, protinus subditur: *[Et ingressus templum, cepit eicere vendentes & ementes de illo.]* Sicut templum Dei in civitate est, ita & in plebe fidelium vita religiosorum. Et sepe nonnulli religionis habitum sumunt, & dum sacrorum ordinum locum percipiunt, sanctae religionis officium in commercium terrene negotiationis trahunt. Vendentes quippe in templo sunt, qui hoc quod quibusdam iure competit, ad praemium largiuntur. Iustitiam enim vendere, est hanc pro praemij acceptione servare. Ementes vero in templo sunt, qui dum hoc perolvere proximo quod iustum est nolunt, dumque rem iure debitam facere continent, dato patronis praemio emunt peccatum. Quibus bene dicitur: *[Domus mea, domus orationis est: vos autem fecistis illam speluncam latronum.]* quia dum nonnunquam perversi homines locum religionis tenent, ibi malitia suae gladiis occidunt, ubi vivificare proximos orationis suae intercessione debuerunt. Templum quoque & domus Dei est ipsa mens atque conscientia fidelium. Quae si quando in lationem proximi perversas cogitationes profert, quasi in spelunca latrones resident, & simpliciter gradientes interficiunt, quando in eos qui in nullo rei sunt, laesionis gladios desigunt. Mens enim fidelium jam non domus orationis, sed spelunca latronum est, quando relicta innocentia & simplicitate sanctitatis illud conatur agere, unde valeat proximo nocere. Sed quia contra perversa haec omnia verbis Redemptoris nostri per sacras paginas indefinenter instruiuntur, nunciusque hoc agitur, quod factum fuisse perhibetur, cum dicitur: *[Et erat docens quotidie in templo.]* Cum enim mentem fidelium ad cavenda mala subtiliter erudit, quotidie Veritas in templo docet. Sed sciendum nobis est, quia veritatis verbis veraciter erudimur, si extrema mala nostra formidolosè & indefinenter aspiciamus: juxta hoc quod per quemdam sapientem dicitur: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in aeternum non peccabis.* Pensare quippe quotidie debemus, quod ex eisdem voce nostri Redemptoris audivimus: *[Et quidem in hac die tua quae ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.]* Dum enim districtus iudex sustinet, & adhuc manum non exerit in percussione, dum à retributione ultionis ultimae esse quaedam temporis securitas videtur, debemus pensare malum quod sequitur, pensantes gemere, gementes vitare: & quae commissimus peccata indefinenter aspicere, aspicientes flere, & flentes abstergere. Nulla nos prosperitatis transitoria laetitia dissolvat, nec mentis nostrae oculos ea quae sunt transitoria obstruant, nec caecos ad ignem ducant. Si enim districtè pensetur, cuius sit ponderis improprium, ex ore veritatis agnoscitur, cum negligenti & futura

A non prospicienti dicitur: *[Et quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.]* Nam cogitandum valde est, quantum nobis erit terribilis hora nostrae resolutionis, qui pavor mentis, quanta tunc omnium malorum memoria, quae oblivio transactae felicitatis, quae formido & consideratio iudicis. Quid ergo esse nobis de praesentibus ad delectationem debet, quando cunctis simul transentibus, non valet transire quod imminet? quando & hoc funditus finitur, quod diligitur: & illud incipitur, ubi dolor nunquam finitur? Tunc maligni spiritus egrediente anima, sua opera requirunt: tunc mala quae suaserunt, replicant, ut sociam ad tormenta trahant. Sed cur hoc de perversa solummodo anima dicimus, cum ad electos quoque egredientes veniant, & suum in illis, si praevalcant, aliquid requirant? Unus autem in hominibus exiit, qui ante passionem suam libera voce dixit: *Iam non multa loquar vobiscum: venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quidquam.* Quia enim hunc mortalem hominem vidit, suum in illo mundi princeps aliquid invenire se posse credit. Sed sine ullo peccato à mundi corruptione exiit, qui sine peccato in mundum venit. Hoc de se contra mundi principem nec Petrus dicere praesumpsit, qui audire meruit: *Qua- cumque ligaveris super terram, ligata erunt & in caelis: & quodcumque solveris super terram, solutum erit & in caelis.* Hoc nec Paulus dicere praesumpsit, qui priusquam mortis debitum solveret, ad caeli tertij secreta pervenit. Hoc nec Joannes dicere ausus est, qui pro amore praecipuo, in Redemptoris sui peccatore in caena recubuit. Nam cum Propheta dicat: *Eccce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea:* sine culpa in mundo esse non potuit, qui in mundum cum culpa venit. Hinc namque idem Propheta ait: *Non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens.* Hinc Salomon ait: *Non est homo iustus in terra qui faciat bonum, & non peccet.* Hinc Joannes dicit: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Hinc Jacobus ait: *In multis enim offendimus omnes.* Constat enim, quia omnes qui de carnis delectatione concepti sunt, in eorum proculdubio vel actione, vel locutione, vel cogitatione aliquid suum princeps huius mundi habuit. Sed idcirco illos vel potest rapere, vel prius tenere non potuit, quia eos ille à debitis suis eripuit, qui pro nobis sine debito, mortis debitum solvit; ut nos ideo sub iure hostis nostri debita nostra non teneant, quia pro nobis mediator Dei & hominum homo Christus Jesus gratuitè reddidit quod non debebat. Qui enim pro nobis mortem carnis indebitam reddidit, nos à debita animae morte liberavit. Ait ergo: *Veni enim princeps mundi huius, & in me non habet quidquam.* Unde curandum nobis est, & cum magnis quotidie fletibus cogitandum, quam rabidus, quam terribilis sua in nobis opera requirens in die nostri exitus princeps huius mundi veniat, si etiam ad Deum carne morientem venit, & in illo aliquid quaesivit, in quo suum invenire nihil potuit. Quid itaque nos miseri dicturi, quid acturi sumus, qui innumera mala commissimus? Quid requirenti adversario, & multa sua in nobis invententi dicemus, nisi solum quod nobis est certum refugium, & solida spes: quia unum cum illo facti sumus, in quo princeps huius mundi & suum aliquid requisivit, & invenire minimè potuit? quoniam solus est inter mortuos liber. Et à peccati jam servitio veraci libertate solvimur: quia ei qui verè liber est, unimur. Constat enim, nec negare possumus, sed veraciter fatemur, quia princeps huius mundi habet in nobis multa: sed tamen in mortis nostrae tempore jam nos rapere non valet, quia ejus membra effecti sumus, in quo non habet quidquam. Sed quid prodest quod eidem Redemptori nostro per fidem jungimur, si ab eorum disjungamur? Ipse etenim dicit: *Non omnis qui*

Luc. 21. g

Ioh. 14. e

Mat. 16. e

2. Cor. 12.

Ioh. 21. f

Psal. 50.

Is. 14. 2.

Eccl. 7. d

Ioh. 11.

Iacob. 3.

Ioh. 14. d

Psal. 87.

Mat. 7. f

Eccl. 7. d

dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnum calorum Recta ergo opera rectæ fidei jungenda sunt. Mala quæ fecimus, per quotidiana lamenta diluamus, transactas nostras nequitas surgentia ab amore Dei & proximi recta opera superent, nulla quæ possumus fratribus impendere bona recusemus. Neque enim aliter Redemptoris nostri membra efficitur, nisi inhærendo Deo, & compatiendo proximo.

Sed quia ad amorem Dei & proximi plerumque corda audientium plus exempla quàm verba excitant, charitati vestræ indicare studeo, quòd is qui præsto est filius meus Epiphanius diaconus, Isauria provincia exortus, in vicina factum terra Lycaoniæ solet narrare miraculum. Ait enim, quòd in ea quidam Martyrius nomine, vitæ valde venerabilis monachus fuit, qui ex suo monasterio visitationis gratia ad aliud monasterium tendebat, cui spiritualis pater præerat. Pergens itaque, leprosum quemdam, quem densis vulneribus elephantinus morbus per membra scædaverat, in venit in via, volentem ad suum hospitium redire, sed præ lassitudine non valentem. In ipso vero itinere se habere perhibebat hospitium, quo idem Martyrius monachus ire festinabat. Vir autem Dei ejusdem leprosi lassitudini misertus, pallium quo vestiebatur, in terram protinus projecit & expandit, ac desuper leprosum posuit, eumque suo pallio undique constructum super humerum levavit, secumque revertens detulit. Cumque jam monasterij foribus propiaret, spiritualis pater ejusdem monasterij magnis vocibus clamare cepit: Currite, januas monasterij citius aperite, quia frater Martyrius venit Dominum portans. Statim verò ut Martyrius ad monasterij aditum pervenit, is qui leprosus esse putabatur, de collo ejus exiliens, & in ea specie apparens, qua recognosci ab hominibus solet redemptor humani generis, Deus & homo Christus Jesus, ad cælum Martyrio aspiciente rediit, eique ascendens dixit: Martyri, tu me non erubuisti super terram, ego te non erubescam super cælos. Qui sanctus vir mox ut est monasterium ingressus, ei pater monasterij dixit: Frater Martyri, ubi est quem portabas? Cui ille respondit, dicens: Ego si scivissem quis esset, pedes illius tenuissem. Tunc idem Martyrius narrabat, quia cum eum portasset, pondus ejus minimè sensisset. Nec mirum, quomodo enim pondus sentire poterat, qui portantem portabat? Quia in re pensandum est nobis, quantum fraternam compassio valeat, quantum nos omnipotenti Deo misericordie viscera conjungant. Inde enim ei, qui est super omnia, propinquamus, unde nos per compassionem proximi, etiam sub nosmetipsos deponimus. In rebus corporalibus nemo alta tangit, nisi qui tenditur: in rebus verò spiritualibus certum est, quia quanto plus per compassionem attrahimur, tantò altius verius appropinquamus. Ecce autem Redemptori generis humani ad ædificationem nostram minimè sufficit quod in extremo iudicio didicimus se esse perhibuit: *Quamdiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis*: nisi & ante iudicium hoc in se ostenderet quod dixisset: ut videlicet demonstraret, quia quisquis nunc bona opera indigentibus exhibet, ei hæc specialiter impendit, cujus hæc amore exhibuerit. Et tantò plus quisque majorem mercedem recipit, quanto nec eum despicit, qui amplius despiciendus videtur. Quid enim in humana carne sublimius carne Christi, quæ est super Angelos exaltata? Et quid in humana carne abjectius carne leprosi, quæ tumescens vulneribus scinditur, & exhalantibus fœtoribus impletur? Sed ecce in specie leprosi apparuit: & is qui est reverendus super omnia, videri despectus infra omnia dedignatus non est. Cur hoc, nisi ut sensu nos tardiores admoneret, quatenus quisquis ei qui in cælo est, festinat assistere, humiliari in terra & compati etiam abjectis & despiciabilibus fratribus

Mat. 25. d

Hier. 10. d

A non recuset? Loqui charitati vestræ sub brevitate decreveram: sed quia non est in homine via ejus, decurrens sermo retineri non potest, quem disponit ipse de quo loquimur: qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Lectio sancti Evangelij secundum
Lucam.

IN illo tempore: Dixit Iesus discipulis suis: Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicis nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, & ulceribus plenus, cupiens saturari de micis, que cadebant de mensa divitis, & nemo illi dabat. Sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus. Factum est autem ut moreretur mendicis, & portaretur ab Angelis in sinum Abraha. Mortuus est autem & dives, & sepultus est in inferno. Elevans autem oculos suos cum eset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius. Et ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Et in his omnibus inter nos & vos chaos magnum firmatum est: ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare. Et ait: Rogo ergo te pater, ut mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum. Et ait illi Abraham: Habent Moysen & Prophetas; audiant illos. At ille dixit: Non pater Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. Ait autem illi: Si Moysen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

cap. 16.

S.
GREGO
RII M.
TOM. 4.

HOMILIA XL.

Habita ad populum in basilica sancti Laurentij martyris, Dominica secunda post Pentecosten.

IN verbis sacri eloquij, fratres charissimi, prius servanda est veritas historiae, & postmodum requirenda spiritalis intelligentia allegoriae. Tunc namque allegoriae fructus suaviter carpitur, cum prius per historiam in veritatis radice solidatur. Sed quia nonnunquam allegoria fidem aedificat, & historia moralitatem: nos qui auctore Deo jam fidelibus loquimur, non abs re credimus, si ipsum loquendi ordinem postponamus: quatenus qui fidem jam rectam tenetis, prius de allegoria aliquid breviter audire debeatis: & quod vobis de moralitate historiae valde est necessarium, hoc in expositionis nostrae ordine servetur extremum: quia ea plerumque solent melius recoli, quae contingit postmodum audiri. Sensus ergo allegoricus sub brevitate transcurrimus, ut ad moralitatis latitudinem citius venire valeamus. [*Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide.*] Quem, fratres charissimi, quem dives iste qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide, nisi Judaicum populum significat: qui cultum vitae exterioris habuit, qui acceptae legis deliciis ad nitorem usus est, non ad utilitatem? Quem verò Lazarus ulceribus plenus, nisi Gentilem populum figuratim exprimit? Qui dum conversus ad Deum, peccata sua confiteri non erubuit, huic vulnus in cute fuit. In cutis quippe vulnere virus à visceribus trahitur, & foras erumpit. Quid est ergo peccatorum confessio, nisi quaedam vulnere ruptio? Quia peccati virus salubriter aperitur in confessione, quod pestiferè latebat in mente. Vulnere etenim cutis in superficiem trahunt humorem putredinis. Et confitendo peccata quid aliud agimus, nisi malum quod in nobis latebat, aperimus? Sed Lazarus vulneratus cupiebat saturari de micis, quae cadebant de mensa divitis, & nemo illi dabat: quia Gentilium quemque ad cognitionem legis admittere superbus ille populus despiciebat. Qui dum doctrinam legis non ad charitatem habuit, sed ad elationem, quasi de acceptis opibus tumuit. Et quia ei verba desuabebant de scientia, quasi micæ cadebant de mensa. At contra jacentis pauperis vulnera lingeabant canes. Nonnunquam solent in sacro eloquio per canes praedicatorum intelligi. Canum etenim lingua vulnus dum lingit, curat: quia & doctores sancti dum in confessione peccati nostri nos instruunt, quasi vulnus mentis per linguam tangunt: & quia nos loquendo à peccatis eripiunt, quasi tangendo vulnera ad salutem reducunt. Quia enim canum nomine, praedicatorum lingua signatur, Domino per Psalmistam dicitur: *Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso.* Ex Judæis quippe infidelibus sancti praedicatorum electi sunt, qui in assertionem veritatis contra fures latronesque venientes, magnos pro Domino, ut ita dicam, latratus dederunt. Quo contra de quorumdam reprobatione dicitur: *Canes muti, non valentes latrare.* Quia ergo praedicatorum sancti peccata damnant, confessionem verò peccatorum approbant, dicentes: *Confitemini alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem, ut salvemini.* Ulcera Lazari canes lingunt. Sancti etenim doctores dum Gentilium confessiones accipiunt, mentium vulnera saluti restituunt. Unde & Lazarus bene interpretatur adjutus: quia ipsi hunc ad ereptionem juvaat, quia ejus vulnera per linguam correptionem

curant. Potest etiam per linctionem canum, lata adulantium lingua signari. Adulantibus etenim, vulnera nostra lingere est: quod plerumque solent etiam ipsa mala quae nos in nobis reprehendimus, improbo favore laudare. Contigit verò, ut uterque moreretur. Dives qui induebatur purpura & bysso, sepultus est in inferno: in sinum verò Abrahae Lazarus ab Angelis ductus est. Quid Abrahae sinus, nisi secretam requiem significat partium? De qua Veritas dicit: *Multi, inquit, venient ab Oriente & Occidente, & recumbent cum Abraham & Isaac & Jacob in regno caelorum: filij autem regni ejicientur in tenebras exteriores.* Qui enim purpura & bysso indutus dicitur, rectè regni filius vocatur. Qui de longinquo ad videndum Lazarum oculos levat: quia dum per damnationis suae supplicia infideles in imo sunt, fideles quosque ante diem extremi iudicij super se in requie attendunt, quorum post gaudia contemplari nullatenus possunt. Longè verò est quod conspiciunt; quia illuc per meritum non attingunt. In lingua autem amplius ardeat ostenditur, cum dicit: *Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* Infidelis populus verba legis in ore tenuit, quae opere servare contempsit. Ibi ergo amplius ardebit, ubi se ostendit scire quod facere noluisset. Quapropter bene de doctis & negligentibus per Salomonem dicitur: *Omnis labor hominis in ore ejus, sed anima illius non implebitur:* quia quisquis hoc solummodo laborat, ut sciat quid loqui debeat, ab ipsa refectione suae scientiae mente vacua jejunit. Ab extremo digiti, se tangi desiderat: quia aeternis suppliciis datus operat operatione iustorum, vel ultima participari. Cui responderetur, quod in hac vita bona receperit: quia omne suum gaudium felicitatem transitoriam putavit. Habere hinc etenim possunt & iusti bona, nec tamen hinc in recompensatione recipere: quia dum meliora, id est, aeterna appetunt, eorum iudicio quaelibet bona adfuerint, cum sanctis desideris aestuant, bona minimè videntur. Unde David Propheta, qui regni divitiis, multisque obsequiis fulciebatur, quamvis & haec ad necessitatem bona esse conspiceret, uni tamen singulariter bono inhiante aestuabat, dicens: *Mihi autem adhaerere Deo bonum est.* Inter haec verò notandum est, quod ei dicitur: *Memento filii.* Ecce enim Abraham filium vocat, quem tamen à tormento non liberat: quoniam huius infidelis populi praecedentes patres fideles, quia multos à sua fide deviasse considerant, eos nulla compassione à tormentis eripiunt, quos tamen per carnem filios recognoscunt. In tormentis autem dives positus, quinque fratres habere se perhibet: quia superbus idem Judaicus populus, qui ex magna jam parte damnatus est, sequaces suos quos super terram reliquit, quinque libris Moysi carnaliter intellectis, vel quinque sensibus corporis deditos novit. Quinario ergo numero, fratres, quos reliquerat, exprimit: quia quos ad spiritalem intelligentiam non assurgere in inferno positus gemit, petit ut ad eos Lazarus mittatur. Cui quia Moysen & Prophetas habeant, dicitur. Sed ait: *Quia non credent, nisi quis ex mortuis resurrexerit.* Cui protinus responderetur: *Si Moysen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent ei.* Certè de Moysè Veritas dicit: *Si crederetis Moysi, crederetis utique & mihi. De me enim ille scripsit.* Impletur ergo quod per Abraham responsum dicitur. Ex mortuis enim Dominus resurrexit, sed Judaicus ille populus, quia Moysi credere noluisset: ei etiam, qui resurrexit ex mortuis, credere contempsit. Cumque Moysi verba spiritaliter intelligere contempsit, ad eum de quo Moyses locutus fuerat, non pervenit. Haec nos, fratres charissimi, pro indicandis allegoriae myste-

Lib. 20. Moral. c. 7.

Psalm. 67.

Isai. 56. d.

Iacob. 5. d.

Ioan. 10. c. 10. gaudis

riis succinctæ transcurrissè sufficiat: nunc ad intuen-
dam latius rei gesta moralitatem animus recurat:
*Homo quidam erat dives, & induebatur purpura &
byssò, & epulabatur quotidie splendide. Et erat qui-
dam mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ante
januam divitis, ulceribus plenus.* Nonnulli putant
præcepta veteris testamenti districtiora esse, quam
novi: sed hi nimirum improvida consideratione
falluntur. In illo enim non tenacia, sed rapina mul-
tatur. Ibi res injustè sublata, restitutione quadru-
pli punitur. Hic autem dives iste non abstulissè alic-
na reprehenditur, sed propria non dedissè. Nec di-
citur, quia vi quempiam oppressit, sed in acceptis
rebus se extulit. Hinc ergo summopere colligendum
est, qua pœna multandus sit qui aliena diripit, si
inferni damnatione percutitur qui propria non lar-
gitur. Nemo ergo securum se æstimet, dicens: Ecce
aliena non rapio, sed concessis licitè rebus fruor:
quia dives iste non idcirco punitus est, quoniam
aliena abstulit: sed quia acceptis rebus semetipsum
malè dereliquit. Hoc quoque fuit quod hunc in in-
ferno tradidit: quia in sua felicitate timidus non
fuit, quia accepta dona ad usum arrogantis inflex-
xit, quia viscera pietatis ignoravit, quia peccata
sua redimere etiam cum sibi abundaret pretium, no-
luit. Et sunt nonnulli qui cultum subtilium pretio-
sarumque vestium non putant esse peccatum. Quòd
si videlicet culpa non esset nequaquam sermo Dei
tam vigilanter exprimeret, quòd dives qui torque-
batur apud inferos, byssò & purpura indutus fuisset.
Nemo quippe vestimenta pretiosa, nisi ad inane
gloriam quærit, videlicet, ut honorabilior ce-
teris esse videatur. Nam quia pro sola inani gloria,
vestimentum pretiosius quæritur, res ipsa testatur,
quòd nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, ubi ab
aliis non possit videri. Quam culpam possumus me-
lius etiam ex diverso colligere: quia si abjectio vilis
indumenti virtus non esset, Evangelista vigilanter
de Joanne non diceret: *Erat indutus pilis camelorum.*
Sed notandum nobis est magnopere, in ore
Veritatis de superbo divite & humili paupere quan-
tus sit ordo narrationis. Ecce enim dicitur: [*Homo
quidam erat dives;*] & protinus subinfertur: [*Et
erat quidam mendicus nomine Lazarus.*] Certè in
populo plus solent nomina divitum, quam pauperum
sciri. Quid est ergo quòd Dominus de paupere
& divite verbum faciens, nomen pauperis dicit, &
nomen divitis non dicit, nisi quòd Deus humiles
novit atque approbat, & superbos ignorat? Unde
& quibusdam de miraculorum virtute superbientibus
in fine dicitur est: *Nescio vos unde sitis: dis-
cedite à me omnes operarii iniquitatis.* At contra
Moyse dicitur: *Novi te ex nomine.* Ait ergo de di-
vite: *Homo quidam,* ait de paupere: *Egenus nomi-
ne Lazarus.* Ac si apertè dicat: Pauperem humilem
scio, superbum divitem nescio. Illum cognitum per
approbationem habeo, hunc per judicium reprobationis
ignoro. Pensandum nobis est etiam, conditor
noster quanta omnia consideratione dispensat.
Una etenim res non pro agitur. Nam ecce plenus
ulceribus mendicus Lazarus ante januam divitis ja-
cet. Qua de re una Dominus duo judicia explevit.
Habuisse enim fortasse aliquam excusationem di-
ves, si Lazarus pauper & ulcerosus ante ejus januam
non jacuisset, si remotus fuisset, si ejus inopia non
esset oculis importuna. Rursum si longè esset dives
ab oculis ulcerosi pauperis, minorem tolerasset in
animo tentationem pauper. Sed dum egenum & ul-
ceratum ante januam divitis & deliciis affluentis
posuit, in una eademque re & ex visione pauperis
non miserenti diviti cumulum damnationis intulit,
& rursum ex visione divitis tentatum quotidie pau-
perem probavit. Quantas namque hunc egenum
& vulneribus obsessum tentationes creditis in sua
cogitatione tolerasse, cum ipse egeret pane, & non

haberet etiam sanitatem, atque ante se divitem cer-
neret salutem & delicias habere cum voluptate: se
dolore & frigore affici, illum gaudere conspiceret,
byssò & purpura vestiri: se deprimi vulneribus, il-
lum* affluere acceptis rebus: se egere, illum nolle
largiri? Quantus putamus, fratres mei, tunc in
corde pauperis tumultus tentationis fuit, cui certè
ad pœnam sufficeret paupertas, etiam si sanus fuisset:
& rursum suffecisset ægritudo, etiam si subsidium
adesset? Sed ut probaretur amplius pauper, simul
hunc & paupertas & ægritudo tabefecit. Atque in-
super videbat procedentem divitem obsequentibus
cuneis circumfulciri, & se in infirmitate & inopia
à nullo visitari. Nam quia nemo ei ad visitandum
aderat, testantur canes, qui licenter ejus vulnera
ejus lingeant. Ex una ergo te omnipotens Deus
duo judicia exhibuit, dum Lazarum pauperem ante
januam divitis jacere permisit, ut & dives impius
damnationis sibi auget ultionem, & tentatus pau-
per cresceret ad remunerationem. Conspiciebat ille
ille quotidie cui non miseretur, videbat iste de
quo probaretur. Duo inferius corda, sed unus de-
super inspector, qui & hunc tentando exercebat ad
gloriam, & illum tolerando expectabat ad pœnam.
Nam sequitur: [*Factum est autem ut moreretur men-
dicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahe.*
*Mortuus est autem & dives, & sepultus est in infer-
no.*] Qui nimirum dives eum cui in hac vita mise-
reri noluit, in suo jam supplicio positus patronum
quærit. Nam ecce subjungitur: [*Qui elevans oculos,
cum esset in tormentis, vidit Abraham à longè, &
Lazarum in sinu ejus. Et ipse clamans dixit: Pater
Abraham miserere mei, & mitte Lazarum ut intin-
gat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret lin-
guam meam, quia crucior in hac flamma.*] O quanta
est subtilitas judiciorum Dei! O quam districtè agi-
tur bonorum actuum malorumque retributio! Cer-
tè superius dictum fuit, quia in hac vita Lazarus
cadentes micæ de mensa divitis quærebat, & ne-
mo illi dabat: nunc de supplicio divitis dicitur,
quia de extremo digito Lazari distillari aquam in
ore suo concupiscit. Hinc ergo, hinc fratres, colli-
gite quanta sit districtio severitatis Dei. Dives enim
ille qui vulnerato pauperi mensæ suæ vel minima
dare noluit, in inferno positus, usque ad minima
quærenda pervenit. Nam & guttam aquæ petivit,
qui micæ panis negavit. Sed notandum valde est
quid sit quòd dives in igne positus, linguam suam
refrigerari petat. Mos quippe est sacri eloquij, ut
aliquando aliud dicat, sed ex eodem dicto aliud in-
nuat. Superius autem hunc superbum divitem Do-
minus non loquacitati vacantem dixerat, sed super-
fluè convivantem. Neque hunc de loquacitate. Ne-
que hunc de loquacitate notavit, sed eum elatione
& tenacia de edacitate peccasse. Sed quia abunda-
re in conviviis loquacitas solet, is qui malè hic con-
vivatus dicitur, apud infernum gravius in lingua
ardere perhibetur. Prima namque malè convivan-
tibus famulatur culpa loquacitatis, post loquacita-
tem verò ludendi etiam levitas sequitur. Nam quia
edacitatem lusum sequatur, testatur sacra scriptura,
quæ ait: *Sedit populus manducare & bibere, & sur-
rexerunt ludere.* Sed priusquam ad lusum movea-
tur corpus, ad jocos ac verba inania movetur lin-
gua. Quid ergo est quod innuitur, quia in tormen-
tis positus dives linguam suam refrigerari postulat,
nisi quòd is qui convivando magis de loquacitate
peccaverat, per retributionis justitiam in lingua a-
trocius ardebat? Sed cum gravi valde est pavore
pensandum hoc quod ei per Abraham responsum
dicitur: [*Fili, recordare quia recepisti bona in vita
tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic
consolatur, tu verò cruciaris.*] Ista, fratres mei, sen-
tentia pavore potius indiget, quam expositione.
Nam si qui estis qui in hoc mundo exterioris boni
quædam.

Matt. 3, 4

Matt. 7, e

Exod. 33,

Exod. 32,

De panis.
Matt. 3, c. 14.

aliquid accepistis, ipsum, ut ita dicam, donum exterius pertimescere debetis: ne vobis pro quorundam vestrorum actuum recompensatione sit datum: ne iudex qui hinc bona exteriora restituit, à retributione boni intimi repellat: ne honor hinc vel divitiarum, non adjumentum virtutis, sed remuneratio sint laboris. Ecce enim dum dicitur: [*Recepisti bona in vita tua;*] indicatur & dives iste boni aliquid habuisse, ex quo in hac vita, bona reciperet. Rursumque dum Lazaro dicitur, quia recepit mala, profectò monstratur & Lazarus habuisse malum aliquod quod purgaretur. Sed mala Lazari purgavit ignis inopia, & bona divitis remuneravit felicitas transeuntis vite. Illum paupertas afflixit & terisit, istum abundantia remuneravit & repulit. Quicumque ergo bona in hoc sæculo habetis, cum vos bona egisse recolitis, valde de ipsis pertimescite, ne concessa vobis prosperitas eorundem remuneratio sit honorum. Et cum quoslibet pauperes nonnulla reprehensibilia perpetrare conspiciatis, nolite despiciere, nolite desperare: quia fortasse quos superfluitas tenuissima pravitatis inquinat, caminus paupertatis purgat. De vobis omnimodo pertimescite: quia nonnulla etiam male acta, prospera vita secuta est. De illis vero sollicitè pensate, quia eorum vitam etiam magistra paupertas cruciat, quousque ad vite rectitudinem perducat. Sequitur: [*Et in his omnibus inter nos & vos chaos magnum firmatum est; ut hi qui volunt hinc ad vos transire, non possint, neque inde hinc transire.*] Qua in re valde quærendum est, quomodo dicatur, *Hi qui volunt hinc ad vos transire, non possunt.* Quia enim hi qui in inferno sunt, ad beatorum sortem transire cupiant, dabitum non est. Qui verò jam in beatitudinis sorte suscepti sunt, quo pacto dicitur quia transire ad eos qui in inferno cruciantur, volunt? Sed sicut transire reprobi ad electos cupiunt, id est, à suppliciorum suorum afflictione migrare: ita ad afflictos atque in tormentis positos transire iustorum, est mente ire per misericordiam, eosque velle liberare. Sed qui volunt de beatorum sede ad afflictos atque in tormentis positos transire, non possunt: quia iustorum animarum quamvis in sue naturæ bonitate misericordiam habeant, jam tunc auctoris sui iustitiæ conjunctæ, tanta rectitudine constringuntur, ut nulla ad reprobos compassione moveantur. Ipsi quippe iudici concordant, cui inhærent, & eis quos eripere non possunt, nec ex misericordia condescendunt: quia tantum illos tunc à se videbunt extraneos, quantum ab eo quem diligunt auctore suo conspiciunt esse repulso. Nec iniusti ergo ad beatorum sortem transeunt, quia damnatione perpetua constringuntur: nec iusti transire ad reprobos possunt, quia erecti jam per iustitiam iudicij, eis nullo modo ex aliqua compassione miserentur. Sed postquam ardenti diviti de se spes tollitur, ejus animus ad propinquos quos reliquerat, recurrit: quia reproborum mentem pœna sua quandoque inutiliter erudit ad charitatem, ut jam tunc etiam suos spiritaliter diligant, qui hinc dum peccata diligerent, nec se amabant. Unde nunc subditur: [*Rogo ergo te pater, ut mittas eum in domum patris mei: habeo enim qui neque fratres, ut restetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.*] Qua in re notandum est, ardenti diviti quanta ad supplicium cumulantur. Ad pœnam namque suam ei & cognitio servatur & memoria. Cognoscit enim Lazarum quem despexit: fratrum quoque suorum meminit, quos reliquit. Perfecta quippe ei ultio de paupere non esset, si hunc in retributione non recognosceret. Et perfecta pœna in igne non esset, si non hoc quod ipse patitur, etiam in suis timeret. Ut ergo peccatores in supplicio amplius puniantur, & eorum vident gloriam quos contempserunt, & de illorum etiam pœna torquentur quos inutiliter amaverunt.

A Credendum verò est, quòd ante retributionem extremi iudicij, iniusti in requie quosdam iustos conspiciunt, ut eos videntes in gaudio, non solum de suo supplicio, sed etiam de illorum bono cruciantur. Iusti verò in tormentis semper intuentur iniustos, ut hinc eorum gaudium crescat, quia malum conspiciunt quod misericorditer evaserunt: tantoque majores ereptori suo gratias referunt, quanto vident in aliis quod ipsi perpeti, si essent relictè, potuerunt. Nec illam tantæ beatitudinis claritatem apud iustorum animam fuscata pœna reproborum: quia ubi jam compassio miseria non erit, minui proculdubio beatorum lætitiarum valebit. Quid autem mirum, si dum iusti iniustorum tormenta conspiciunt, hoc eis veniat in obsequium gaudiorum, quando & in pictura niger color subternitur, ut albus vel rubeus clarior videatur? Nam sicut dictum est, tantò bonis sua gaudia excrescunt, quanto eorum oculis damnatorum mala subterjacent, quæ evaserunt. Et quamvis eis sua gaudia ad persfruendum plenè sufficiant, mala tamen reproborum absque dubio semper aspiciunt: quia qui creatoris sui claritatem vident, nihil in creatura agitur quod videre non possint. Petenti autem diviti ut Lazarus mittatur, ab Abraham protinus respondetur: [*Habent Moysen & Prophetas; audiant illos.*] Sed qui Dei verba despexerat, hæc audire non posse suos sequaces existimabat. Unde & respondit dives: [*Non, pater mi: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.*] Cui mox veraci sententia dicitur: [*Si Moysen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.*] quia nimirum qui verba legis despiciunt, Redemptoris præcepta qui ex mortuis resurrexit, quanto subtiliora sunt, tantò hæc difficiliùs implebunt. Minus est enim quidquid per legem dicitur, quàm hoc quod per Dominum jubetur. Illa enim dari decimas præcipit; Redemptor verò noster ab his qui perfectionem sequuntur, omnia dimitti jubet. Illa peccata carnis refecat; Redemptor verò noster illi-citas cogitationes etiam damnat. *Si ergo Moysen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent:* quia hi qui viliora legis præcepta implere negligunt, Salvatoris nostri mandatis altioribus obedire quando convalescunt? Et nimirum constat, quia cuius implere dicta renunt, ei proculdubio credere recusant. Hæc nos de ipsa rei gestæ consideratione dixisse sufficiat. Sed vos fratres, & requiem Lazari, & pœnam divitis cognoscentes, solerter agite, culparum vestrarum intercessores quærite, atque advocatos vobis in die iudicij pauperes procurate. Multos etenim nunc Lazaros habetis, ante januas vestras jacent, atque his indigent, quæ vobis jam satiatas quotidie de mensa cadunt. Verba sacræ lectionis debent nos instruere ad implenda mandata pietatis. Quotidie Lazarum, si quærimus, invenimus: quotidie Lazarum, etsi non quærimus, cernimus. Ecce importunè se pauperes offerunt, rogant nos, qui tunc pro nobis intercessores venient. Certè nos omnino rogare debuimus, sed tamen rogamur. Videte si negare debemus quod petimur, quando patroni sunt qui petunt. Nolite ergo misericordiarum tempora perdere, nolite accepta remedia dissimulare. Ante supplicium cogitate de supplicio. Cum quoslibet in hoc mundo abjectos aspiciatis, etiam si qua reprehensibilia eorum esse videantur, nolite despiciere: quia fortasse quos mortum infirmitas vulnerat, medicina paupertatis curat. Quorum si qua sunt talia quæ debeant jure reprehendi; hæc si vultis, ad usum vestræ mercedis inflectite, ut ex ipsis eorum vitiis cumulentur vobis incrementa pietatis: quatenus panem pariter detis & verbum; panem refectiois cum verbo correptionis: & duo à vobis alimenta percipiant, qui unum quærebant, dum & exterius cibo, & interius satian-

Deut. 12.

Luc. 14. f

Matt. 5. d

tv̄r eloquio. Pauper ergo cū reprehensibilis cernitur, moneri debet, & despici non debet. Si verò reprehensionis nihil habet, venerari summopere sicut intercessor debet. Sed ecce multos cernimus: quis cuius sit meriti, nescimus. Omnes ergo venerandi sunt, tantoque necesse est ut omnibus te humiliare debeas, quāto quis eorum sit Christus ignoras.

Lib. 4. Dist.
log. c. 15.

Rem, fratres, refero, quam bene is qui præsente est, frater & compresbyter meus Speciosus novit. Eodem tempore, quo monasterium petij, anus quædam Redempta nomine, in sanctimoniali habitu constituta, in urbe hac juxta beatæ Mariæ virginis Ecclesiam manebat. Hæc illius Herundinis discipula fuerat, quæ magnis virtutibus pollens, super Prænestinos montes vitam eremiticam duxisse ferebatur. Huic duæ in eodem habitu discipulæ adhærebant: una nomine Romula, & altera, quæ nunc adhuc superest, quam quidem facie scio, sed nomine nescio. Tres itaque hæc in uno habitaculo commanentes, morum quidem divitiis plenam, sed tamen rebus pauperem vitam ducebant. Hæc autem, quam præfatus sum, Romula, aliam quam prædixi condiscipulam suam magnis vitæ meritis antebat. Erat quippe miræ patientiæ, summæ obedientiæ, custos oris sui ad silentium, studiosa valde ad continuæ orationis usum. Sed quia plerumque hi, quos jam perfectos homines æstimant, adhuc in oculis summi opificis aliquid imperfectionis habent: sicut sæpe imperiti homines necdum perfectè sculpta sigilla conspiciamus, & jam quasi perfectæ laudamus, quæ adhuc artifex considerat & limat, laudari jam audit, & tamen ea tundere meliorando non desinit: hæc quam prædiximus Romula, ea quam Græco vocabulo medici paralyfin vocant, molestia corporali percussa est, multisque annis in lectulo decubans, pæne omnium jacebat membrorum officio destituta: nec tamen hæc eadem ejus mentem ad impatientiam flagella perduxerant. Nam ipsa ei detrimenta membrorum facta fuerant incrementa virtutum: quia tantò sollicitius ad usum orationis succreverat, quāto & aliud quodlibet agere nequaquam valebat. Nocte ergo quadam eandem Redemptam quam præfatus sum, quæ utraque discipulas suas silvarum loco nutrebat, vocavit dicens: Mater veni, mater veni. Quæ mox cum alia ejus discipula surrexit, sicut utriusque referentibus, & multis res eadem claruit, & ego quoque eodem tempore agnovi. Cumque noctis medio lectulo jacentis assisterent, subito cælitus lux emissa, omne illius cellulæ spatium implevit: & splendor tantæ claritatis emicuit, ut corda assistentium inastimabili pavore perstringeret, atque, ut post ipsa referentibus, omne in eis corpus obrigesceret, & in subito stupore remaneret. Cæpit namque quasi cujusdam magnæ multitudinis ingredientis sonitus audiri, ostium cellulæ concuti, ac si ingredientium turba premeretur. Atque, ut dicebant, intrantium multitudinem sentiebant, sed nimirate timoris & luminis, videre nil poterant: quia earum oculos & pavor deprefferat, & ipsa tanti luminis claritas reverberabat. Quam lucem protinus miri odoris est fragrantia subsecuta: ita ut

earum animum, quia lux emissa terruerat, odoris suavitas refoveret. Sed cū vim claritatis illius ferre non possent, cæpit eadem Romula assistentem sibi & trementem Redemptam, suorum morum magistram, blanda voce consolari, dicens: Noli timere mater, non morior modò. Cumque hoc illa crebrè diceret, paulatim lux quæ fuerat immissa, subtracta est: sed is qui subsecutus est odor remansit. Sicque dies secundus & tertius transiit, ut aspersi fragrantia odoris remaneret. Nocte ergo quarta eandem magistram suam iterum vocavit. Quæ veniente viaticum petiit, & accepit. Necdum verò eadem Redempta & alia ejus discipula à lectulo jacentis abfcesserant, & ecce subito in platea ante ejusdem cellulæ ostium duo chori psallentium constiterunt, & sicut ipsæ se dicebant sexus ex vocibus discrevissent, psalmodiæ cantus dicebant viri, & femine respondebant. Cumque ante fores cellulæ exhiberentur cælestes exequiæ, sancta illa anima carne soluta est. Quæ ad cælum ducta, quāto chori psallentium altius ascendebant, tantò cæpit psalmodia lenius audiri, quoufque & ejusdem psalmodiæ sonitus, & odoris suavitas elongata finiretur. Hæc ergo quamdiu vixit in corpore, quis illam haberet in honore? Indigna cunctis, despecta omnibus videbatur. Quis ad illam accederet, quis illam videre dignaretur? Sed latebat in sterquilinio margarita Dei. Sterquilinum, fratres, hanc ipsam corruptibilitatem corporis appello, sterquilinum abjectionem paupertatis nomino. Assumpta est ergo margarita quæ jacebat in sterquilinio, & posita in cælestis Regis ornamento, jam inter supernos cives emicat, jam inter ignitos illos lapides æterni diadematis coruscat. O vos qui in hoc mundo divites aut esse creditis, aut estis, conferre, si potestis, falsas divitias vestras veris divitiis Romulæ. Vos in hujus mundi via omnia amissuri possidetis: illa nihil quæsit in itinere, & omnia invenit in perventione. Vos lætam vitam ducitis, tristem mortem timetis: illa tristem vitam pertulit, ad lætam mortem pervenit. Vos ad tempus queritis obsequium hominum: illa despecta ab hominibus, invenit socios choros Angelorum. Discite ergo, fratres, temporalia cuncta despiciere: discite honorem transeuntem contemnere, æternam gloriam amare. Honorate quos pauperes videtis, & quos foris conspicietis despectos sæculi, intus arbitramini amicos Dei. Cum his participamini quod habetis, ut hoc quandoque dignentur vobiscum participari quod habent. Pensate quòd ore magistris gentium dicitur: *In hoc tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat, ut & illorum abundantia vestra inopia sit supplementum.* Pensate quod ipsa per se Veritas dicit: *Quamdiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Ad tribuendum pigri cur estis, quando hoc quod jacenti in terra porrigitis, sedenti in cælo datis? Sed hæc omnipotens Deus quæ per me in vestris auribus loquitur, per se in vestris mentibus loquatur: qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

Sancti Gregorij Papæ Homiliarum XL. Finis.